

Sprichwörterbuch von A bis Z

Deutsche, englische und polnische
Sprichwörter im Vergleich



Susanne Wycisk-Müller

Sprichwörterbuch von A-Z

„Sprichwörterbuch von A-Z“

erschienen 11-2010, 1. Auflage

Verlagshaus Schlosser, 86316 Friedberg

Alle Rechte vorbehalten

Text:

Umschlag, Layout & Druck: Verlagshaus Schlosser

ISBN: 978-3-86937-139-9

€ 19,90

Sprichwörterbuch *von A-Z*

von

Susanne Wycisk-Müller

Sprichwörterbuch von A bis Z

Deutsche, englische und polnische

Sprichwörter im Vergleich

Dieses Sprichwörterbuch ist eine vergleichende dreisprachige Sammlung von Sprichwörtern und idiomatischen Redewendungen. Es bietet eine Auswahl von Sprichwörtern, die in der deutschen, englischen und polnischen Sprache in gleicher oder ähnlicher Form Anwendung finden.

Die Sammlung umfasst ungefähr 8000 Sprichwörter. Diese sind – ausgehend von den deutschen – alphabetisch angeordnet. Es werden mehrere Varianten eines Sprichworts oder einer idiomatischen Redewendung in der jeweiligen Sprache aufgeführt. In den Klammern < > sind alternative Ausdrucksformen angegeben.

Neben dem deutschen Sprichwort stehen mehrere äquivalente sprichwörtliche Optionen in der englischen und polnischen Sprache. Bei einigen Lehnübersetzungen werden der Sinn und der Inhalt des Sprichworts und der idiomatischen Redewendung genau beschrieben, um es möglichst exakt wiederzugeben. Neben einigen Beispielen werden auch lateinische Ausdrucksformen zitiert.

Viele Sprichwörter sind sehr populär, viele sind aber auch in Vergessenheit geraten und tauchen fast nicht mehr in Sprichwörter-Publikationen der letzten Jahre auf. Einige erleben eine Renaissance in dieser Ausgabe, auch wenn sie manchmal etwas archaisch klingen.

Sprichwörter wurzeln tief in der Tradition und werden von Generation zu Generation weitergegeben. Sie spiegeln die

Weisheit der Menschheit in einer knappen Form wider. Enthalten Sprichwörter immer die Wahrheit? Vielleicht nicht die ganze Wahrheit, aber ... ein Fünkchen Wahrheit steckt schon drin!

Die idiomatischen Redewendungen sind die wichtigsten lexikalischen Ausdrucksformen der Alltagssprache.

Diese Sprichwörtersammlung ist ein Beitrag für das Zusammenleben und die Integration der Sprachkulturen der drei europäischen Länder: Deutschland, Großbritannien und Polen. Ein Beitrag zur besonderen Art der Verständigung.

Ein arabisches Sprichwort sagt, „Um Menschen zu verstehen, mach dich mit deren Sprichwörtern vertraut.“

Wie das Land, so das Sprichwort!

Dictionary from A to Z *German, English and Polish proverbs* *and proverbial expressions in* *comparison*

This dictionary is a comparative trilingual collection of proverbs and proverbial expressions. It is a collection of German, English and Polish proverbs and proverbial expressions being used in the same or similar way.

The dictionary consists of approximately 8 000 items. It begins with German proverbs and proverbial expressions which are arranged alphabetically. Then a number of variants of a proverb or proverbial expression in the individual language follow. Between the brackets < > alternative equivalents are cited.

With the German proverb English and Polish options are quoted. In the case of some translations the sense and contents of them were precisely described in order to reflect them exactly. Some examples include Latin equivalents.

Many proverbs are very popular, but many have been forgotten and did not reappear in the dictionaries in recent years. Some of them experience a renaissance in this edition, even if they sometimes sound a little archaically.

The proverbs are deeply rooted in the tradition. One generation transmits them to the other. They reflect the wisdom of the people in a short mode. Does the proverb always say the truth? Maybe not the whole truth, but ... surely a little grain of truth sticks.

The proverbial expressions are the most important lexical expressions of the daily life.

This dictionary is a contribution to the social life and integration of the language cultures native to the three European countries: Germany, United Kingdom and Poland. It is a contribution to a special and exceptional way of communication.

An Arab proverb says, "To understand the people, acquaint yourself with their proverbs."

As the country, so the proverb!

Słownik od A do Z

Porównanie niemieckich, angielskich i polskich przysłów i zwrotów idiomatycznych

Słownik ten stanowi porównawczą kolekcję przysłów i zwrotów idiomatycznych. Obejmuje ona wybrane przysłowia i zwroty, używane w tej czy podobnej formie w języku niemieckim, angielskim i polskim.

Kolekcja obejmuje w sumie około 8 000 przysłów i zwrotów idiomatycznych. Przykłady uszeregowane są alfabetycznie, począwszy od przykładów niemieckich. Przytoczono kilka wariantów jednego przysłowia lub zwrotu idiomatycznego w danym języku. W nawiasach < > podane są alternatywne formy wyrażenia.

Przy przysłowiu w języku niemieckim umieszczono stosowne ekwiwalenty w języku angielskim i polskim. W niektórych przypadkach przytoczono tłumaczenie przysłowia lub zwrotu na dany język w celu jak najdokładniejszego odzwierciedlenia sensu i treści przysłowia czy idiomu niemieckiego. Przy niektórych przykładach podano również odnośniki łacińskie.

Wiele z zaprezentowanych przysłów jest bardzo popularnych, ale wiele z nich zostało zapomnianych i nie ukazały się w żadnym słowniku przysłów w ostatnich latach. Przeżyją swój renesans w tym słowniku, chociaż czasem brzmią archaicznie.

Przysłowia mają głębokie korzenie w tradycji i przekazane są z pokolenia na pokolenie. Odzwierciedlają one mądrość ludzi w krótkiej formie. Czy przysłowie zawsze prawdę powie? Może nie całą prawdę., ale ciut prawdy tkwi w nim napewno. Zwroty idiomatyczne (idiomy) stanowią najważniejsze leksykalne wyrażenia w mowie codziennej.

Niniejsza kolekcja przysłów i zwrotów idiomatycznych jest wkładem do współżycia i integracji kultur językowej trzech państw europejskich: Niemiec, Wielkiej Brytanii i Polski. Jest wkładem do specjalnej i wyjątkowej formy porozumienia się. Arabskie przysłowie powiada, „Aby ludzi zrozumieć, poznaj ich przysłowia.”

Jaki kraj, takie przysłowie!

A

1. Wer **A** sagt, muss auch B sagen
In for a penny, in for a pound
Who says A must say B
You must finish what you start
If you are going to talk the talk, you
have to go to walk the walk
Kto A powiedział, ten musi i B powiedzieć
Kto powie A, musi powiedzieć B
2. Wo **Aas** ist, sammeln sich die Adler <Geier>
Where there is carrion there are sure to be vultures
Tam się orły zlatują, gdzie ścierw czują
Gdzie padlina, tam będą i orły
Łup nęci złodziei
3. Der **Abend** krönt den Tag
The evening crowns the day
Wieczór wieńczy dzień
4. Wie der **Abt**, so die Mönche
Like abbot, like monks
Jaki ksiądz, taka parafia
5. **Abwarten** und Tee trinken!
Just wait and see!
Wait and wonder
Kto dożyje, ten zobaczy
Kto czeka, doczeka się
6. **Abwechslung** macht das Leben süß/- *Varietas delectat.*
Abwechslung ist die Würze des Lebens
Variety is the spice of life
Odmiana <rozmaitość> słodzi życie

7. **Abwesende** haben immer Unrecht
 The absent are always in the wrong
 The absent are never right
 He who is absent is always in the wrong
 Nieobecni nigdy nie mają racji <słuszności>
8. **Abwesenheit** lässt die Liebe wachsen
 Absence makes the heart grow fonder
 Rozłąka wzmaga uczucia
9. Wer den **Acker** pflegt, den pflegt der **Acker**
 Wie der **Acker**, so die Frucht
 Wie die Saat, so die Frucht <die Ernte>
 As you sow, so you reap
 Good seed makes a good crop
 Co zasiejesz, to ci i wyrośnie
 Jaki siew, takie żniwo
 Jakie ziarno, taki plon
 Kto dobrze orze, ma chleb w komorze
 Jaka siejba, taki zbiór
10. **Adel** verpflichtet
 Noblesse oblige
 Szlachectwo zobowiązuje
11. Ein **Aff** bleibt ein **Aff**, er mag König werden oder Pfaff
 An ape's an ape, a varlet's a varlet, though
 they be clad in silk or scarlet
 Małpa zawsze będzie małpą, choćby
 była w jedwabiu
 Małpa zawsze będzie małpą, choćby
 została królem lub klechą
12. **Affen** machen alles nach
 Monkey see, monkey do
 Małpy wszystko naśladowają

13. Keine blasse **Ahnung** haben
Keinen blassen Dunst <Schimmer> haben
Von Tuten und Blasen keine **Ahnung** haben
Not have a faintest idea
Not have the foggiest idea about it
Not know the first thing of it
Not know as much about it as the man in the moon
Nie mieć zielonego pojęcia (o niczym)
Nie mieć pojęcia o wyobrażeniu
14. Auf jede **Aktion** folgt eine Reaktion
Every action has a reaction
Na każdą akcję odpowiada reakcja
15. **Alle** für einen, einer für alle
All for one and one for all
Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego
16. Es sind nicht **alle**<**alles**> Heilige, die in die Kirche gehen
All are not saints that go to church
Nie wszyscy święci bywają, co do kościoła
chadzają
17. **Alles**, was ihr von Anderen erwartet, das tut auch ihnen
Do as you would be done by
To czyń innemu, co też sobie życzysz
Czyńcie innym, jak chcecie, żeby wam czyniono
Cokolwiek chcecie, aby wam ludzie czynili,
i wy im czyńcie
18. **Alles** oder nichts
All or nothing
Win the horse or lose the saddle
Win the mare or lose the halter
Wszystko albo nic
19. **Alles** hat ein Ende, nur die Wurst hat zwei
Everything has an end, and a pudding has two

Everything has an end, but sausage has two
Wszystko ma swój koniec, a kij ma dwa końce

20. **Alles** hat einmal ein Ende
All good things must come to an end
There is an end to everything
It is a long line that has no turning
Wszystko ma swój koniec
Co początek ma, koniec mieć musi
21. **Alles** hat sein Aber
Jedes Ding hat sein Aber
There is a but in everything
There is a catch to each thing
Nic bez ale
Wszystko ma swoje ale
Nie ma żadnej rzeczy bez ale
22. **Alles** hat sein Gutes
Alles hat seine guten Seiten
Every cloud has a silver lining
Każda chmura ma swą srebrną smugę
Nie ma złego, co by na dobre nie wyszło
23. **Alles** hat seine Grenzen/ - *Est modus in rebus.*
There is a measure in all things
There is a limit to everything
Wszystko ma swoje granice
24. **Alles** hat seine Zeit/ - *Omnia tempus habent.*
There is a time for everything
To everything there is a season and a time for
every purpose, under heaven
All things have their season, and in their times
all things pass under heaven
Każda rzecz ma swój czas
Rzecz każda ma swą porę
Wszystko m swój czas

25. **Alles** hat seinen Preis
 Everything has it's price
 Everything comes at a price
 Wszystko ma swoją cenę
26. **Alles** in Butter <paletti>
Alles in bester Ordnung
 All is gas and gaiters
 Everything in the garden is rosy
 Everything is in apple-pie order
 Everything is hunkey dory
 Wszystko jest w najlepszym porządku
27. **Alles** ist vergänglich
 All things must pass
 Wszystko przemija
 Wszystko na świecie mija jak sen
28. **Alles** liegt in Gottes Hand
 Everything is in God's hand
 Wszystko w boskich rękach
29. **Alles** muss seinen Anfang und sein Ende haben
 Everything must have a beginning and an ending
 Wszystko musi mieć swój początek i koniec
30. **Alles** rächt sich irgendwann
Alles rächt sich früher oder später
 Was man sät, das wird man ernten
 Wie man in den Wald hinein ruft, so schallt es heraus
 What goes around, comes around
 Przyjdzie kryśka na Matyska
31. **Alles** verstehen, heißt alles verzeihen
 Understand all is to pardon<forgive> all
 Wszystko zrozumieć, to znaczy wszystko
 przebaczyć

32. **Alles** zu seiner Zeit
Alles braucht seine Zeit
 Everything at the proper time
 All in good time
 All in its proper time
 Do wszystkiego czas trzeba
 Wszystko ma swój czas
 Każda rzecz ma swój czas
33. **Alles** zu seiner Zeit und am passenden Ort
 There is a time and place for everything
 Wszystko ma swój czas i swoje miejsce
34. Wer **alles** ergreifen will, verliert **alles**
 Wer **alles** will gewinnen, dem **alles** wird zerrinnen
 Grasp all, lose all
 Kto wszystkiego chce, nie ma nic
 Kto wszystkiego chce, wszystko straci
35. Wer **alles** haben will, der bekommt am Ende nichts
 He who wants everything, will end up with nothing
 Kto chce mieć wszystko, w końcu nic nie ma
36. Wer **alles** tun will, tut nichts recht
 He who everything will do, does nothing right
 Trudno dwie sroki za jeden ogon chwytać
 Kto do wszystkiego się zabiera, niczego nie
 robi dobrze
37. **Allzuviel** ist ungesund/- *Omne nimium nocet.*
Alles (im) Übermaß schadet
 Enough is as good as a feast
 Enough is enough
 Every excess is harmful
 Co za dużo, to niezdrowo
 Każdy nadmiar szkodzi

38. Ich bin das **Alpha** und Omega, der Anfang und
das Ende, der Erste und der Letzte
I am Alpha and Omega, the beginning
and the end, the first and the last
Jestem Alfa i Omega, początkiem
i końcem, pierwszym i ostatnim
39. **Alt**, aber oho
Da steckt noch Leben in dem Alten
There is life in the old dog yet
Stary ale jary
W starym piecu diabeł pali
Jak głowa siwieje, to dupa szaleje
Kiedy głowa siwieje, to serce szaleje
40. **Alt** möchte jeder gerne werden, aber **alt** sein mag
niemand auf Erden
Jeder will lange leben, aber niemand will alt werden
Old age, though despised, is coveted by all
Każdy chce długo żyć, ale się nie zestarzeć
Każdy chciałby dożyć starości, ale nikt
nie chce być starym
41. So **alt**, und so dumm
A fool at forty is a fool indeed
Taki stary, a taki głupi
Stary, a głupi
Stary jak świat, a głupi jak cap
42. Besser vom **Alten** geliebt als beim Jungen
unter der Knute
Better an old man's darling than a young man's slave
Lepiej u starego pod brodą niż u młodego
pod kijem
Lepiej być kochaną przez starego niż zwodzoną
przez młodego

43. Die **Alten** müssen sterben, die Jungen können
Young men may die, but old men must die
Stary musi, młody umrzeć może
44. Die **Alten** werden zweimal Kinder
Alte Leute sind wie kleine Kinder
Alte Leute werden wieder zu Kindern
Old men are twice children
Starzy ludzie dwa razy dziećmi
Starość jest drugim dzieciństwem
Stary i mały jedną drogą chodzą
45. Die **Alten** zum Rat, die Jungen zur Tat
Old men for advice, young for practice
If you wish good advice, consult an old man
Starsi do rady, młodzi do czynu
46. Wie die **Alten** sungen, so zwitschern die Jungen
Vom alten Hahn lernt der junge sein Kikeriki
As the old cock crows, the young one learns
The young pig grunts like the old sow
Jak gadali starzy tak i młodzież gwarzy
Od starych kruków młode uczą się krakać
Co czynią starzy, naśladują młodzi
Od starego wołu młody uczy się orać
Młodzi się od strasznych uczą
47. **Alter** geht vor Schönheit
Age before beauty
Wiek ma pierwszeństwo przed urodą
48. **Alter** ist ein schweres Malter <eine schwere Last>
Age is a heavy burden (, youth is not for ever)
Starość nie radość (, młodość nie wieczność)

49. **Alter** macht zwar weiss, aber nicht immer weise
Der Bart macht noch keinen Philosophen/-
Barba non facit philosophum.
Es sind nicht alle Philosophen, die lange Bärte tragen
Der Verstand ist im Kopf und nicht in den Jahren
It is not the beard that makes the philosopher
Siwizna nie mądrości znakiem jest, lecz starości
Broda nie czyni mądrego
Rozum z latami nie zawsze idzie w parze
Lata mądrym nikogo nie czynią
Sama starość rozumu nie dodaje
Lata nikogo mądrym nie czynią
50. **Alter** schützt vor Torheit nicht
Je oller, desto toller
There is no fool like an old fool
The older they get, the more they want to live up
Starość w progi, rozum w nogi
Jak głowa siwieje, to dupa szaleje
Starość nie chroni przed głupotą
Wiek nie chroni przed głupotą
Nie ma większego głupca niż stary głupiec
W starym piecu diabeł pali
51. **Alter** und Ehestand zähmen Mensch und Tier
Age and wedlock tames man and beast
Kto się ożeni, ten się odmieni
Każdy się zmienia, kto się ożeni
52. Das **Alter** kommt unbemerkt
Old age comes stealing along
Wiek nadchodzi ukradkiem
53. Das **Alter** soll <muss> man ehren
Old age is honourable
Starość trzeba szanować
Kto starych nie szanuje, ten w hańbie się zestarzeje
Czcij siwą głowę

54. Hohes **Alter** ist an sich eine Krankheit /- *Senectus ipsa morbus*.
 Old age in itself is a disease <sickness>
 Sama starość stoi za chorobę
55. Wer im **Alter** ernten will, muss in der Jugend säen
 Wer in der Jugend spart, darbt im **Alter** nicht
 Wer sich im **Alter** wärmen will, muss in der Jugend einen
 Ofen bauen
 Wie wir heute arbeiten, so werden wir morgen leben
 Kluger Mann baut vor
 An idle youth, a needy age
 Diligent youth makes easy age
 Spare when you are young, and spend when you are old
 Who spends more than he should, shall not have to
 spend when he would
 Co człowiek z młodu zapracuje, to na starość jak
 znalazł
 Kto pracuje z młodu, nie zazna na starość głodu
 Kto oszczędza w młodości, nie cierpi biedy na
 starość
 Kto za młodu oszczędza, ten na starość nie wie co
 nędza
 Kto pracuje, głodem nie umrze
 Poznać w starości, kim kto był w młodości
 Z młodu nabywaj, na starość używaj
 Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość
 trąci
56. Wer sich auf **Andere** verlässt, ist verlassen
 He who leans on others, is himself lost
 Kto na innych polega, jest stracony
57. **Anfang** und Ende reichen einander die Hände
 Each beginning has an ending
 Co początek ma, koniec musi mieć
 Jak wszystko na świecie ma swój początek, to też
 i koniec mieć musi

58. Aller **Anfang** ist schwer/- *Omne initium est difficile.*
 Am schwersten ist der erste Schritt <Ruck>
 Every beginning is difficult
 All things are difficult before they are easy
 Każdy początek jest trudny
59. Der **Anfang** und das Ende
 The beginning and the end
 Początek i koniec
60. Guter **Anfang** ist die halbe Arbeit/-
 Dimidium facti, qui bene coepit, habet.
 Wer angefangen hat, hat schon die Hälfte geschafft
 Frisch begonnen <gewagt> ist halb gewonnen
 Wer wagt, gewinnt
 Wer gut beginnt, hat die Hälfte schon getan
 A good beginning makes a good ending
 Half is done when the beginning is done
 A good start is half the battle
 Początek dobry - połowa roboty
 Dobry początek stoi za połowę roboty
 Dobrze zacząć – to już połowa roboty
 Praca dobrze rozpoczęta jest już w połowie
 zrobiona
 Kto dobrze zaczął, jakby połowę zrobił
61. Wie der **Anfang**, so das Ende
 A good beginning makes a good ending
 Such beginning, such end
 Jaki początek, taki (też) i koniec bywa
62. **Anfangen** ist leicht, Beharren ist Kunst
 It is easier to begin than to finish
 Łatwiej zacząć niż skończyć
 Nie sztuka dobrze zacząć,
 ale dobrze skończyć

63. Kümmere dich um deine **Angelegenheiten!**
 Kümmere dich um deinen Kram!
 Mind your own business!
 Troszcz się o swoje sprawy!
64. Kümmere dich nicht um fremde **Angelegenheiten**
 Was dich nicht brennt, das blase nicht
 Do not put your hand between the bark and the tree
 Do not put your nose into other people's affairs
 Nie wtrącaj nosa do cudzego prosa
 Nie kładź palca między drzwi
 Nie zaglądał w cudze garnki
 Pilnuj swego nosa, a nie cudzego prosa
65. Von **Angesicht** zu **Angesicht**
 Face to face
 Oko w oko
 Twarz w twarz
66. **Angriff** ist die beste Verteidigung
 Attack is the best form of defence
 The best defence is a good offence
 The most effective defence is offence
 Najlepszą formą obrony jest atak
67. **Anschauen** macht Liebe
 Loving comes by looking
 Przypatrywanie pobudza <rodzi> miłość
 Spojrzenia rodzą miłość
68. **Ansehen** ist erlaubt
 A cat may look at a king
 Patrzyć wolno każdemu
69. Vom bloßen **Ansehen** wird man nicht satt
 From taking a look only, you cannot get sate
 Samym oglądaniem nie można się nasycić
 Od patrzenia się nie nasycisz

70. Keine **Antwort** ist auch eine **Antwort**
 Schweigen ist auch eine **Antwort**
 Silence means consent
 Brak odpowiedzi jest również odpowiedzią
 Milczenie jest potwierdzeniem słów
71. Der **Apfel** fällt nicht weit vom Stamm
 Ein Ast vom alten Stamm
 The apple never falls far from the tree
 Like father, like son
 Niedaleko pada jabłko od jabłoni
 Jaki ojciec, taki syn
 Jakie drzewo taki klin, jaki ojciec taki syn
 Jaka jabłoń, takie jabłko
72. Der **Apfel** fällt nur einmal vom Baum
 The apple falls from the tree only once
 Jabłko spada z drzewa tylko raz
73. Ein **Apfel** am Tag hält den Doktor fern
 Ein **Apfel** am Tag und du bleibst gesund
 An apple a day keeps the doctor away
 Zjedz jabłko dziennie, a unikniesz lekarza
 Jedno jabłko dziennie trzyma lekarza z dala
74. Ein fauler **Apfel** steckt hundert <den anderen> an/-
Pomum compunctum cito corrumpit sibi junctum.
 A rotten apple spoils the barrel
 A rotten apple quickly injures its neighbours
 Jedno zgniłe jabłko zaraża sto zdrowych
 Jedno zgniłe jabłko wszystkie zarazi
75. In den sauren **Apfel** beißen
 Swallow the bitter pill
 Grin and bear it
 Grasp the nettle
 Połknąć gorzką pigułkę

76. Rote **Äpfel** pflegen auch faul zu sein
Im schönsten **Apfel** sitzt ein Wurm
Red apples use to be also rotten
Każde jabłko ma robaka swego, co go gryzie
W najdojrzalszym jabłku najprędzej robak załężę
W najpiękniejszym jabłku siedzi robak
77. Man kann von einem **Apfelbaum** keine Birne verlangen
Pflaumen kann man nicht zu Äpfeln machen
You cannot get pears from an apple-tree
You cannot get blood from a stone
Jabłoń nie rodzi gruszek
Z kamienia sera nie wyciśniesz
78. **Appetit** ist die beste Soße
Appetite is the best souce
Apetyt - najlepsza zaprawa
79. Der **Appetit** kommt beim Essen.
Essen macht Appetit, ein Bissen lockt den anderen
Appetite comes with eating
Eating whets the appetite
Appetite is concealed under the teeth
Apetyt rośnie w miarę jedzenia
Apetyt przychodzi podczas jedzenia
80. **April** und Mai fürwahr sind der Schlüssel zum ganzen Jahr
April and May are the keys to the whole year
Kwiecień i maj to klucze na cały rok
81. Der **April** weiß nicht, was er will
Der **April** treibt sein Spiel, wie er will
April weather, rain and sunshine both together
Kwiecień plecień, bo przeplata trochę zimy,
trochę lata
Kwiecień plecień, bo plecie niby zimą, niby latem,
a przeplata wszystko kwiatem

82. Guter **April** – schlechter Mai
Nice April – rainy May
Pogody kwietniowe – sloty majowe
83. Jemanden in den **April** schicken
Send sb on a fool's errand
Make an April fool of a person
Zrobić komuś primaaprilisowy kawał
Pierwszy kwietnia – bajów pletnia
Na prima aprilis nie wierz, bo się omylisz
84. Nasser **April** gibt blumigen Mai
Der **April** macht die Blumen und der Mai hat den
Dank dafür
Alles neu macht der Mai
April showers bring May flowers
Gdy w kwietniu deszcz porosi,
błogosławieństwo polom przynosi
85. Wenn der **April** bläst in sein Horn, so steht es
gut um Heu und Korn
When April blows his horn, it's good both
for hay and corn
Gdy w końcu kwietnia deszcz porosi,
błogosławieństwo polem nosi
Kwiecień, co deszczem rosi, wiele owoców
przynosi
86. **Arbeit** adelt
Work ennobles
Praca nie hańbi lecz zaszczyca
Praca uszlachetnia człowieka
Praca rodzi zaszczyty
Za pracą idzie sława
87. **Arbeit** allein macht auch nicht glücklich
All work and no play makes Jack a dull boy
Sama praca też nie uszczęśliwia

88. **Arbeit** ist des Lebens Würze
Work is the spice of life
Praca jest solą życia
Praca okrasza każdy posiłek
89. **Arbeit** ist keine Schande
Arbeit schändet nicht
Work is no disgrace
Praca nie poniza
Praca nie hańbi
Robota nikomu nie sromota
90. **Arbeit** macht das Leben süß
No sweet without sweat
Praca jest osłodą życia
Bez pracy nie ma kołaczy
91. Die **Arbeit** ist für heute geschafft und wieder was verdient
Another day, another dollar
Praca na dzisiaj zrobiona, i znowu zarobione
pieniądze
92. Die **Arbeit** läuft nicht davon
Work does not run away
Praca nie zając, nie ucieknie
93. Die schwerste **Arbeit** ist, nichts zu tun
The hardest work is to do nothing
Najcięższa ze wszystkich prac to nic nie robić
94. Erst die **Arbeit**, dann das Vergnügen
Erst die Last, dann die Rast
First business, then pleasure
Business before pleasure
Najpierw praca, potem przyjemność
<wypoczynek>

95. Es geht nichts über **Arbeit**
There is no fun like work
Praca przynosi zadowolenie
96. Harte **Arbeit** zahlt sich aus
Sich regen bringt Segen
Hard work pays off
Ciężka praca popłaca
97. Nach getaner **Arbeit** ist gut ruhn/- *Gaudium laboris acti.*
After work sit a while
Po pracy miły odpoczynek
98. Wer zuschaut, dem ist keine **Arbeit** zu schwer
Easier said than done
Gadać łatwo, ale robić trudno
Kto nic nie robi, cudze sprawy rad szacuje
Kto się przygląda, temu żadna robota nie jest za ciężka
99. Wie die **Arbeit**, so der Lohn
Jede **Arbeit** ist ihres Lohnes wert
Jeder Arbeiter ist seines Lohnes wert
A good servant must have good wages
The labourer is worth of his hire
Jaka praca, taka płaca
Jaka robota, taka też zapłata
Każdy robotnik wart swojej pracy
Kto pracuje, ten ma
100. Wie zur **Arbeit**, so zum Essen
Hurtig zur **Arbeit**, hurtig zum Essen
Wie einer isst, so arbeitet er auch
Eating like working
Quick at meat, quick at work
The way one eats is the way one works
Jaki do jedzenia, taki do roboty
Jak kto je, tak też pracuje

101. **Arbeiten** heißt Beten/- *Laborare est orare.*
 Work is prayer
 To work is to pray
 Praca to modlitwa
 Kto pracuje, ten się modli
 Kto pracuje, Boga chwali
 Pracą człowiek Boga chwali
102. Der **Arme** bleibt arm
 Dem **Armen** läuft die Armut nach
 Poverty breeds poverty
 Once poor, always poor
 Biednemu zawsze bieda
 Bieda biedę rodzi
 Jak się bieda z nędzą zejda, to się
 nigdy nie rozejda
 Bieda na biedę lezie
 Bieda na biedzie jedzie
 Nędza z biedą w parze idą
 Bieda biedę wspiera
103. Der **Arme** fängt den Fuchs, der Reiche trägt den Pelz
 Die **Armen** helfen die Füchse fangen, die Reichen in
 Pelzen prangen
 Der eine hat die Mühe, der andere die Brähe
 Beggars breed and rich men feed
 Jeden robi, a drugi zażywa
 Jeden pracuje, a inny korzysta
 Ubodzy otwierają bogatym drzwi do raju
104. Der **Arme** hat immer Karfreitag (Fastentag)
 A poor men's table is soon spread
 U ubogiego zawsze piątek <post>
 U biednego zawsze po obiedzie
 U biedaka każdy dzień jest postem

105. **Armut** ist die Mutter aller Künste
 Poverty is the mother of all arts
 Bieda jest matką wszelkich umiejętności
106. **Armut** ist ein schlimmer Gast
 Poverty is a bad visitor <guest>
 Poverty is a bad thing
 Bieda to straszny gość
 Bieda to rzecz przykra
107. **Armut** ist kein Verbrechen
 Poverty is not a crime
 Ubóstwo nie jest zbrodnią
108. **Armut** ist keine Schande, aber eine große Unannehmlichkeit
 Poverty is no disgrace, but it is a great inconvenience
 Ubóstwo nie hańbi, ale jest bardzo niewygodne
109. **Armut** ist keine Schande, aber Schande ist, sich der
 Armut zu schämen
 Poverty is not a shame, but the being ashamed of it is
 Ubóstwo nie jest wstydlive, wstydem jest
 wstydzić się biedy
 Bieda nie hańba, ale hańba bieda
110. **Armut** ist keine Sünde
 Poverty is no sin
 Ubóstwo nie jest grzechem
111. **Armut** tut weh
 Poverty hurts
 Ubóstwo <bieda> boli
112. **Armut** und Hochmut passen nicht zusammen
 Poverty and pride do not go together
 Ubóstwo i pycha nie pasują razem

113. An der **Armut** will jeder den Schuh wischen
 The poor suffer all the wrong
 Biednego nikt nie szanuje
 Ubogimi wszyscy poniewierają
 Biedni znoszą całe zło
 Na ubogiego wszędzie kapie
 Biednego bez winy często biją
114. Wenn die **Armut** kommt ins Haus, fliegt die Liebe
 zum Fenster hinaus
 Wenn die **Armut** beginnt, endet die Liebe
 Not ist der Liebe Tod
 Klopft die Not an, macht die Liebe die Tür auf
 When poverty comes in at the door, love flies
 out of the window
 When poverty comes in, love flies out
 Gdy bieda <nędza, głód> wchodzi drzwiami,
 miłość oknem wylatuje
 Kiedy bieda w okno, serce we drzwi
 Kiedy bieda puka we drzwi, miłość ucieka oknem
 Miłość bez pieniędzy – wrota do nędzy
115. **Art** lässt nicht von Art
 What is bred in the bone will come out in the flesh
 Jaki ród, taki płód
 Jaka matka, taka natka
116. Hüte dich vor dem **Arzt**, dessen Frau Gräber verkauft,
 dessen Bruder einen Granitsteinbruch besitzt, und dessen
 Vater mit Schaufeln handelt
 Beware of the doctor, whose wife sells cementary plots,
 whose brother owns a granite quarry, and whose father
 deals in shovels
 Strzeż się lekarza, którego żona groby sprzedaje,
 którego brat kamieniołom granitu posiada
 i którego ojciec łopatami handluje

117. Ein **Ast** vom alten Stamm
 A chip of the old block
 Like father, like son
 Jaki ojciec, taki syn
118. Man soll nicht den **Ast** absägen, auf dem man sitzt
 Man schlachtet nicht das Huhn, das goldene Eier legt
 Man hackt nicht die Hand ab, die einen füttert
 Do not bite the hand that you feeds
 Do not quarrel with your bread and butter
 Do not kill the goose that lays the golden eggs
 Nie podcinaj gałęzi, na której siedzisz
 Nie należy piłować gałęzi, na której się siedzi
 Nie kłóć ręki, która chleb daje
119. **Aufgeschoben** ist nicht aufgehoben/-
Quod differtur, non aufertur.
 What is put off is not lost
 Postponed is not abandoned
 Put off is not put aside
 Forbearance is not acquittance
 Omittance is no quittance
 Co się odwlecz, to nie uciecz
 Co odłożone, to nie stracone
 Odłożone, nie stracone
120. Auch dem **Aufmerksamsten** entgeht manchmal etwas
 Homer sometimes nods
 I Homer czasem się zdrzemnął
121. **Auge** um Auge, Zahn um Zahn/-
Oculum pro oculo et dentem pro dente.
 An eye for an eye, and a tooth for a tooth
 Tit for tat
 Oko za oko, ząb za ząb
 Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie

122. Besser ein eigenes **Auge** als zwei fremde
 Better one own eye than two strange
 Lepsze jedno oko swoje niżeli cudze dwoje
123. Das **Auge** des Gesetzes
 The eye of the law
 Oko prawa
124. Das **Auge** des Herrn macht die Kühe fett
 The master's eye makes the horse fat
 The eye of the master will do more work than
 both his hands
 The master's eye is worth both his hands
 Oko pańskie konia tuczy
 Oko pańskie więcej robi niż jego dwie ręce
125. Ein **Auge** zudrücken
 Turn a blind eye
 Przymknąć oko (na coś)
 Patrzyć na coś przez palce
126. Gottes **Auge** schläft nicht
 God's eye is not sleeping
 Bóg wszystko widzi i słyszy
127. Was das **Auge** nicht sieht, tut dem Herzen nicht weh/-
Quod non videt oculus, cor non dolet.
 What you do not know cannot hurt you
 What the eye does not see, the heart does not
 grieve over
 Czego oko nie widzi, tego sercu nie żal
128. **Augen** sehen mehr als ein Auge/-
Oculi plus vident quam oculus.
 Many eyes see more than one
 Heads are better than one eye
 Oczy więcej widzą niż oko

129. Aus den **Augen**, aus dem Sinn
 Lange Trennung ist der Liebe Tod
 Long absent, soon forgotten
 Out of sight, out of mind
 Far from eye, far from heart
 Seldom seen, soon forgotten
 Co z oczu, to z serca
 Długa nieobecność przynosi zapomnienie
 Gdy oczy nie widzą, serce zapomina
130. Die **Augen** sind der Spiegel der Seele/- *Oculus animi index.*
 The eyes are the window <mirror> of the soul
 Oczy są zwierciadłem duszy
 Pokazują oczy, co się w duszy toczy
131. Die **Augen** sind größer als der Magen
 The eyes are bigger than the stomach
 Brzuch nie może, ale oczy chcą
 Oczy są większe niż żołądek
 Większe oczy niż brzuch
 Oczy chcą, gęba <brzuch> nie chce
132. Geh mir aus den **Augen**!
 Get out of my sight!
 Nie pokazuj mi się na oczy!
133. Unter vier **Augen**
 Between ourselves
 Face to face
 W cztery oczy
134. Überall **Augen** haben
 Alles sehen, sogar hinten **Augen** haben
 Have eyes everywhere
 Have eyes in the back of one's head
 Wszystko widzieć, mieć oczy nawet z tyłu
 Mieć oczy z tyłu i z przodu
 Mieć oczy w plecach

135. Vier **Augen** sehen mehr als zwei
 Two heads are better than one
 Cztery oczy lepiej widzą niż dwa
 Co dwie głowy, to nie jedna
 Więcej dwóch ujrzy niż jeden
136. Zwei **Augen** sehen mehr als eins
 Two eyes can see more than one
 Dwa oczy więcej widzą niż jedno
 Dwa więcej ujrzą niż jeden
 Oczy więcej widzą niżli oko
 Dwa więcej widzą <mogą widzieć>
 niż jeden
137. Entflohener **Augenblick** kommt nie zurück
 Opportunity knocks only once
 Okazja raz stracona nie wraca
 Co było, nie wróci
138. **Aus** nichts wird nichts, kann nichts werden/-
De nibilo nihil.
Aus einem Ackergaul kann man kein Rennpferd machen
Aus einem Kieselstein kann man keinen Diamanten schleifen
 From nothing, nothing
 You cannot make anything out of nothing
 You cannot make a silk purse out of a sow's ear
 You cannot get <make> something out of nothing
 Nothing can be created out of nothing
 You cannot get blood <water> out of a stone
 Z niczego nic nie będzie
 Ze świńskiego ucha nie zrobisz kozucha
 Z piasku bicza nie ukręcisz
 Z kamienia wody nie wyciśniesz
 Z niczego człowiek nic stworzyć nie zdoła
 Z próżnego i Salomon nie naleje
 Z wody sera nie wyciśniesz

139. Die **Ausnahme** bestätigt die Regel/-- *Exceptio probat regulam.*
 The exception proves the rule
 Wyjątek potwierdza regułę
140. Die **Ausnahme** von der Regel
 The exception to the rule
 Wyjątek od reguły
141. **Außen** hui, innen phui
Außen fix, innen nix
 A fair face may hide a foul heart
 All show and no substance
 Śliczna buzia, a serce złe
 Urody dość, a serca mało
 Na zewnątrz strojno, a wewnątrz gnojno
 Anielskie usta, a szatańskie serce
 Z zewnątrz blask, w środku smród
 Pozory mylą
142. Nach dem **Äußeren** soll man nicht urteilen
 Das Hirn sieht man nicht an der Stirn
 Man kann nicht nur nach dem **Äußeren** gehen
 Do not judge a tree by its bark
 Judge not according to the appearance
 You cannot tell a book by its cover
 Uroda to tylko powierzchowność
 Pozory mylą
143. Wie der **Autor**, so das Buch
 Like author, like book
 Jaki autor, taka książka
144. Die **Axt** im Hause ersetzt den Zimmermann
 Self-help is the best help
 Help yourself is the best help
 Samopomoc jest najlepszą pomocą



145. Viele **Bäche** machen einen Strom
Zu einem Strom gehören viele Bäche
Viele Wenig machen ein Viel
Many a mickle makes a mickle
Ziarnko do ziarnka, a będzie miarka
Kropla do kropli, a będzie morze
146. Ein hungriger **Bauch** hat keine Ohren/-
Venter aures non habet.
Hunger has no ears
Brzuch nie ma uszu
Głodny brzuch nie słyszy
Kiedy w brzuchu pusto, w głowie groch
z kapustą
147. Ein leerer **Bauch** lehrt alle Künste/- *Fames artium magistra.*
Hunger is the teacher of skills
Głód wszystkiego nauczy
Głód wszystkiego nauczyciel
Głód matką umiejętności
148. Einem hungrigen **Bauch** ist schlecht predigen
The hungry belly hates a long sermon
Źle prawić kazania głodnemu żołądkowi
Słowami się nie najesz
Głodnego słowami nie nakarmisz
149. Ein voller **Bauch** studiert nicht gern/-
Plenus venter non studet libenter.
Voll macht faul
A belly full of gluttony will never study willingly
A full belly does not like studying
Pełny brzuch studiuje niechętnie <jest leniwy>

Kto brzuch nazbyt tuczy, nie bardzo się uczy
Kto się rad uczy, ciała nie tuczy
Brzuch tłusty, łeb ma pusty
Najedzonemu nie idzie nauka

150. Was der **Bauer** nicht kennt, das frisst er nicht
What is new cannot be true
You cannot change the habits of a lifetime
Czego chłop nie zna, tego nie je
Co nowego, nic dobrego
Starego odmienić, przeformować
trudno
Stare drzewo nagiąć się nie da
151. Die dümmsten **Bauern** haben die dicksten Kartoffeln
Der Dumme hat's Glück
The sun shines on a dog's tail sometimes
Fortune favours fools
Najgłupszemu chłopu największe kartofle
się rodzą
Najgłupszy chłop miewa największe ziemniaki
152. Ein **Baum** macht noch keinen Wald
A tree does not make a forest
Jedno drzewo to nie las
Jedno drzewo nie czyni lasu
153. Ein knarrender **Baum** steht am längsten
Knarrende Wagen fahren am längsten
Ein knarrendes Tor hängt lange in seinen Angeln
Wer am meisten klagt, fühlt sich oft am wohlsten
A creaking door hangs longest on its hinges
Drzewo, które skrzypi, niełatwo się łamie
Drzewo skrzypiące - najdłużej stojące
Skrzypiące drzewo najdłużej wytrwa

154. Einen **Baum** soll man biegen so lange er jung ist
 A tree must be bent while young
 As the twig is bent, so is the tree inclined
 Wychowywać należy za młodu
 Drzewko póki młode naginać trzeba, bo się potem
 nagiąć nie da
 Naginać trzeba drzewo, póki młode
 Z młodu się tarń <tarnek> ostrzy
155. Einen alten **Baum** verpflanzt <versetzt> man nicht
 You cannot shift an old tree without it dying
 Remove an old tree and it will die
 Starych drzew się nie przesadza
156. Kein **Baum** fällt auf den ersten Streich
 Auf einen Streich fällt keine Eich'
 Es fällt keine Eiche vom ersten Streiche
 The tree falls not at the first stroke
 Od razu drzewa nie zrąbiesz
 Drzewo się nie przewróci od jednego ciosu
 Od jednego cięcia <ciosu> drzewo nie padnie
157. Alte **Bäume** lassen sich nicht biegen
 You cannot bend an old tree
 Stare drzewo nagiąć się nie da
158. Die **Bäume** wachsen nicht in den Himmel
 The greatest vessel has but its measure
 There is a limit to everything
 There is a measure for all things
 Drzewa nie rosną do nieba
 Żadne drzewo nieba nie sięgnie
 Wszystko ma swoje granice
159. Wie die **Begrüßung**, so der Abschied
 As the welcome, the farewell
 Jakie przywitanie, takie pożegnanie

160. **Beharrlichkeit** führt zum Ziel
 Perseverance leads to success
 Wytrwałość prowadzi do celu
161. **Beharrlichkeit** überwindet alles
 Perseverance conquers all (things)
 Wytrwałość pokona wszelkie trudności
162. Ein **Bein** ist besser als zwei Krücken
 One foot is better than two crutches
 Jedna noga lepsza niż dwie kule <laski, szczudła>
163. Mit dem linken<falschen, verkehrten> **Bein**
 aufstehen
 Get up on the left leg
 Go out of the bed on the wrong side
 Wstać lewą nogą
164. Jemandem ein **Bein** stellen
 Trip a person (up)
 Someone put a leg
 Give a fall
 Bring down
 Podkopywać drugiemu nogi
 Podstawić komuś nogę
 Pod kimś dołki kopać
165. Mit einem **Bein** im Grab sein
 Be with one foot in the grave
 Być jedną nogą w grobie <na tamtym świecie>
166. Die **Beine** in die Hand <unter den Arm> nehmen
 Stir one's stumps
 Take to one's heels
 Wziąć nogi za pas <na ramię>
167. Strecke deine **Beine** nach deiner Decke
 Strecke deine **Beine** nur so weit, wie die Decke reicht

Stretch your legs according to your coverlet
Nie wyciągaj zbytnio nóg, kiedy kołdra za krótka
Mierz siły na zamiary

168. Auf eigenen **Beinen**<Füssen> stehen
Paddle one's own canoe
Stand on own feet
Stać na własnych nogach
169. Gutes **Beispiel** ist besser als Predigt
Gute **Beispiele** sind halbe Predigt
A good example is the best sermon
Practise what you preach
Dobry przykład jest najlepszym kazaniem
Dobry przykład to połowa kazania
Dobry przykład lepszy niż kazanie
Przykład lepszy niż nauka
170. Schlechte **Beispiele** verderben gute Sitten
Schlechte Gesellschaft verdirbt den Charakter/-
Corruptunt mores bonos colloquia prava.
Evil communication corrupts good manners
Złe przykłady psują dobre obyczaje
Złe towarzystwo na złe wychodzi
171. **Berg** und Tal kommen nicht zusammen, wohl aber die Menschen
Men may meet, but mountains never greet
Góra z górą się nie zejdzie, ale człowiek
z człowiekiem zejść się może
Ludzie spotykają się, ale góra z górą się nie zejdzie
172. Wenn der **Berg** nicht zum Propheten kommt,
muss der Prophet zum Berg gehen
If the mountain will not come to Mahomet,
Mahomet must go to the mountain
Nie przyjdzie góra do Mahometa, przyjdzie
Mahomet do góry

173. Goldene **Berge** versprechen
 Promise wonders
 Obiecować złote góry
174. Über alle **Berge** sein
 Be off and away
 Być za dziesiątą granicą
175. Ich fresse einen **Besen**, wenn das nicht stimmt
 I will eat my hat, if I do not tell the truth
 Niech mnie kaczki zdepczą, jeśli to się nie zgadza
 Przysięgam się na wszystkie świętości, że mówię
 prawdę
176. Neue **Besen** kehren <fegen> gut
 A new broom sweeps clean
 Nowa miotła dobrze zmiata
177. **Besser** beneidet, als bemitleidet
Besser zehn Neider als ein Mitleider
 Better be envied than pitied
 Lepiej, gdy komuś ludzie zazdroszą,
 jak gdy go żałują
 Lepsza zawiść niż politowanie
178. **Besser** etwas als nichts
 Better something than nothing
 Something is better than nothing
 Lepszy rydz niż nic
 Coś jest lepsze niż nic
179. **Besser** etwas zu riskieren als zu verlieren
 Better risk a little than lose the whole
 Lepiej trochę zaryzykować niż stracić wszystko
180. **Besser** früh als spät
 Better early than late
 Lepiej wcześniej niż późno

181. **Besser** geben als nehmen
It is better to give than to receive
Lepiej dawać, aniżeli brać
182. **Besser** genug als zuviel
Enough is as good as a feast
Lepiej dosyć niż za dużo
183. **Besser** müßig gegangen als übel gewerkelt
Better be idle than ill doing
Better sit idle than work for nothing
Lepiej pocziwie próżnować niż na złe pracować
Lepsze próżnowanie niż zła robota
184. **Besser** reich leben als reich sterben
It is better to live rich than to die rich
Lepiej jest żyć w bogactwie niż umrzeć bogatym
185. **Besser** schlecht sitzen als gut stehen
It is better to sit uncomfortable than to stand comfortable
Lepiej kiepsko siedzieć niż dobrze stać
186. **Besser** spät als nie/- *Potius sero quam nunquam.*
Spät kommt er, doch er kommt
Better late than never
Lepiej późno niż wcale
Późno lepiej niż nigdy
187. **Besser** stumm als dumm
Better dumb than stupid
Lepiej milczeć niż głupstwo powiedzieć
Głupi, kiedy milczy, za mądrego udaje
188. **Besser** verbauert als versauert
Better to wear out than to rust out
Lepiej się zużyć niż zardzewieć

189. **Besser** wenig als nichts
 Better little than nothing
 Lepiej mało, niż nic
190. **Besser** wenig und gut als viel und schlecht
 Better little und good than much and bad
 Lepiej mało, a dobrze niż wiele, a źle
191. **Besser** zuviel als zuwenig
 Better too much than too little
 Lepiej za dużo niż za mało
 Lepiej dmuchać niż chuchać
192. Das **Bessere** ist des Guten Feind
 Better is the enemy of good
 Good is good, but better carries it
 Lepsze jest wrogiem dobrego
193. Das **Beste** ist billig am besten
 The best is the best cheap
 Najlepsze jest najlpszym, gdy jest tanio
194. **Bete** und arbeite!/- *Ora et labora.*
 Pray and work!
 Módl się i pracuj!
 Módl się i pracuj, a garb ci sam urośnie
 Ora et labora, a pójdziesz do doktora
195. **Betrug** bringt es nicht weit
 Cheats never prosper
 Kłamstwem daleko nie zajedziesz
196. **Bettelholz** wächst auf gemeinem Holz
 Set a beggar on horseback, and he will ride to the devil
 Szczęście <bogactwo> może zgubić człowieka

197. Ein **Bettler** wird niemals bankrott
 A beggar is never bankrupt
 Żebrak nigdy nie jest bankrutem
198. Einem **Bettler** kann man nichts aus der Tasche ziehen
 Wer nichts hat, kann nichts geben <verlieren>
 Einen Nackten kann man nicht ausziehen
 A beggar may sing before a pick-pocket
 Beggars bags are bottomless
 The beggar may sing before the thief
 Goły rozboju się nie boi
 Z gołego nic nie weźmiesz
 Goły nie ma nic do stracenia
 Goły złodzieja się nie boi się
199. Wo die **Biene** Honig sammelt, sammelt die Spinne Gift
 Where the bee sucks honey, the spider sucks poison
 Z czego pszczoła zbiera miód, pająk zbiera
 truciznę
 Pająk jadu szuka, ale pszczoła miodu
200. **Bier** auf Wein, das lass sein, Wein auf Bier, das rat' ich dir
 First beer then wine is fine, but wine then beer, oh dear!
 Lepiej jest wpierw piwa wypić, potem winem
 przyłożyć, a wsadzić pana na pachółka
201. Das **Bier** lockert die Zunge
 Ale will make a cat speak
 Kiedy się piwo wzburzy, wszystko na wierzch
 wynurzy
 Od piwa głowa się kiwa
202. Das ist dein **Bier**
 That's your business
 To twoja sprawa <rzecz>

203. Ein **Bild** sagt mehr als tausend Worte
 Ein **Bild** ist tausend Worte wert
 Seeing is believing
 Once seen is better than listening ten times
 One picture is worth ten thousand words
 Raz coś widzieć więcej znaczy niż tysiąc razy słyszeć
 Lepiej raz zobaczyć niż dziesięć razy słyszeć
204. Jedes **Bild** erzählt eine Geschichte
 Every picture tells a tale
 Każdy obraz o czymś mówi
205. Heiße **Bitte**, kalter Dank
 Hot request, cold thanks
 Prośba gorąca, podziękowanie zimne
206. Das **Blatt** hat sich gewendet
 The tide has turned
 The boat <shoe> is on the other foot
 The worm has turned
 Karta się odwróciła
 Sytuacja się zmieniła
207. Kein **Blatt** vor den Mund nehmen
 Reden, wie einem der Schnabel gewachsen ist
 Not mince words
 Speak up
 Make no bones about it
 Call a spade a spade
 Mówić bez ogródek <prosto z mostu>
 Mówić jak gęba wyrosła
208. Das **Blaue** vom Himmel herunterlügen
 Talk nineteen to the dozen
 Charm the birds out of the trees
 Lie one's head off
 Lie to beat the band
 Kłamać <lżeć> jak najęty/-a

209. Wenn der **Blinde** den Lahmen trägt, so kommen sie beide fort
 When the blind carry the lame, both shall go ahead
 Prowadzi ślepy kulawego dobrze im się dzieje
 Ślepy nóg kulawemu pożyczka, a chromy oczy za nogi temu, co jest niewidomy
210. Wenn der **Blinde** einen Blinden führt, fallen beide in den Graben
 When the blind lead the blind, both shall fall into the ditch
 Gdy ślepy prowadzi ślepego, obydwaj wpadają do dołu jednego
211. Dem **Blinden** hilft keine Brille
 A blind man will not thank you for a mirror
 Ślepemu i okulary nie pomogą
 Ślepiec nigdy nie podziękuje ci za okulary
212. Ein **Blinder** kann keine Farben beurteilen
 A blind man cannot judge colours
 Ślepy nie sądzi o kolorach
 Ślepy nie wypowiada się na temat kolorów
213. Ein **Blinder** könnte das sehen
 A blind man could see that
 I ślepy by ujrzał
 Ślepy by to widział
214. Unter den **Blinden** ist der Einäugige König
 In the country of the blind the one-eyed is king
 Among the blind the one-eyed is king
 Pomiędzy ślepcami jednooki królem
215. Der **Blitz** schlägt nicht am gleichen Ort ein
 Lightning never strikes in the same place twice
 Piorun nigdy nie uderzy dwa razy w to samo miejsce

216. Eine **Blume** macht noch keinen Kranz
One flower makes no garland
Jeden kwiatek to jeszcze nie wieniec
217. Die schönsten **Blumen** welken schnell
The fairest flowers are soonest fade
The fairest rose in time must fade
Najpiękniejsze kwiaty szybko przekwitają
218. **Blut** fordert **Blut**
Blood calls blood
Krew za krew
219. **Blut** ist dicker als Wasser
Blood is thicker than water
Krew nie woda
220. Er hat blaues **Blut** in den Adern
He is blue-blooded
He has blue blood in his veins
Ma w żyłach błękitną krew
Jest szlacheckiego pochodzenia
221. Er hat es im **Blut**
Es liegt bei ihm im **Blut**
It runs in his blood
It is in his blood
Ma to we krwi
222. Immer ruhig **Blut**
Keep cool
Take it easy
Nie przejmuj się
Nie denerwuj się
Tylko spokój może cię uratować

223. Menschliches **Blut** hat überall dieselbe Farbe
 Human blood is all one colour
 Każdy (człowiek) ma ten sam kolor krwi
224. Was man im **Blut** hat, wird man nicht mehr los
 Art lässt nicht von Art
 What's bred in the bone will never come out of
 the flesh
 Co ktoś ma we krwi, tego nigdy się nie pozbędzie
 Jaki ród, taki płód
 Swoj do swojego ciągnie
225. Den **Bock** zum Gärtner machen
 Set the fox to watch the geese
 Set the thief to catch a thief
 Trust the cat to keep the cream
 Wilka do obory wpuścić
 Wilka do owczarni zamknąć
 Kozła zrobić ogrodnikiem
 Kozłowi ogród dać
226. Den **Boden** unter den Füßen verlieren
 Lose the floor under the feet
 Stracić grunt pod nogami
227. **Böses** geht nicht unter
 A bad penny always comes back
 Złe nie zginie
 Co złego, to nie zginie
 Złe się zawsze uchowa
 Złego diabli nie wezmą
228. **Böses** im Schilde führen <Sinne haben>
 Be up to no good
 Have evil intentions
 Planować coś złego

229. **Böses** mit Bösem vergelten
 Repay evil for evil
 Złem za złe nagradzać
230. **Böses** mit Gutem vergelten
 Repay good for evil
 Set good against evil
 Odplacić dobrym za złe
 Złe dobrym nagradzać
 Nigdy na tym nikt nie traci, kiedy za złe
 dobrym płaci
231. Er ist nicht die **Bohne** wert
 He is not worth a straw
 Nie jest nic wart
 Nie wart wiązki siana
232. Er kümmert sich nicht die **Bohne** darum
 He does not care a rap for it
 W ogóle się o to nie kwapi
 Zwisa mu
233. Sie ist die reinste **Bohnenstange**
 She is as tall as a lamp-post
 Chuda jak tyka
234. Er ist dumm wie **Bohnenstroh** <eine Sünde>
 He is as fool as a bean straw
 He is as thick as two short planks
 He is as dumb as a post
 Głupi jak suchy strączek bobu
 Głupi jak stołowe nogi
 Głupi jak but
235. **Borgen** macht Sorgen
 Neither a borrower nor a lender be
 Borrowing worries
 Nie pożyczaj, dobry zwyczaj

Pożyczanie stwarza kłopoty
Kto ma długi, ma kłopoty

236. Glücklich die **Braut**, wenn die Sonne scheint
 Happy is the bride the sun shines on
 Szczęśliwa panna młoda, jak słońce świeci
237. Jemanden zu **Brei** schlagen
 Beat a person to a pulp
 Zbić kogoś na kwaśne jabłko
 Stłuc kogoś na miazgę
238. **Brot** hält am Leben
 Bread keeps alive
 Bread is the staff of life
 Chleb to grunt
 Chleb jest podstawą życia
 Chleb trzyma przy życiu
239. Gegessen **Brot** ist bald vergessen
 Eaten bread is soon forgotten
 Dobrodziejstwo wnet się zapomni
 Dobrze się prędko zapomni
240. Halbes **Brot** ist besser als nichts
 Half a loaf is better than no bread
 Pół chleba lepsze niż nic
 Lepsze pół jajka niż pusta skorupka
 Lepiej mało niż nic
241. Wes **Brot** ich esse, des Lied ich singe
 He who has the gold, makes the rules
 Never quarrel with your bread and butter
 He who pays the piper, calls the tune
 Na czym wózek siedzę, tego piosnkę śpiewam
 Szanuj tego, czyj chleb jesz

242. Alle **Brücken** hinter sich abbrechen
 Burn one's boats <bridges> behind one
 Zburzyć <spalić> wszystkie mosty za sobą
243. Gleiche **Brüder**, gleiche Kappen
 Know a person by his friends
 Z kim przestajesz, takim się stajesz
 Dobrali się jak dwie krople wody
244. **Brüderlich** teilen
 Share and share alike
 Share fifty to fifty
 Dzielić po bratersku
245. Es ist zu spät den **Brunnen** zuzudecken, nachdem
 das Kind hinein gefallen ist
 It is too late to shut the stable door after the
 horse has bolted
 It is too late to shut the stable door when
 the steed is stolen
 Późno nakrywać studnię, gdy już w niej
 dziecko utonęło
246. Den **Brunnen** schätzt man erst, wenn er kein Wasser
 mehr gibt
 Wenn der **Brunnen** trocken ist, schätzt man erst
 das Wasser
 Man vermißt nicht, was man hat, bevor man es verliert
 You never know what you have till it's gone
 We never miss the water till the well runs dry
 Wtedy się wody szanuje, kiedy jej w studni brakuje
 Co się ma, tego się nie ceni
247. Ein **Buch** ist ein Freund
 A book is a friend
 Książka twoim przyjacielem

248. Er redet wie ein **Buch**
 He talks like a book
 Mówi jak z książki
 Mówi, jakby z książki czytał
249. Es ist für mich ein **Buch** mit sieben Siegeln
 It is a book with seven seals to me
 It is a sealed book
 To dla mnie księga zamknięta na siedem spustów
250. **Bücher** haben ihre Schicksale /-
Habent sua fata libelli.
 Books have their fate
 Książki mają swoje losy
251. Du kannst mir den **Buckel** runter rutschen!
 Rutsch mir doch den Buckel runter!
 Go to blazes!
 Get off my back!
 Mam cię gdzieś!
 Mam cię w dupie siny trupie
252. Einen krummen **Buckel** machen
 Arch one's back
 Udawać unizonego
 Płaszczyć się przed kimś
 Ugiąć karku przed kimś
253. Jeder hat sein **Bündel** <Päckchen> zu tragen
 Everybody has his own trouble <burden, worries>
 One must draw the line somewhere
 Każdy ma swoje kłopoty
 Każdy swoją taczkę pcha
 Każdy musi gdzieś ciągnąć jakąś linę
 Każdy ma swego mola, co go gryzie
 Każdy swój krzyż dźwiga

254. Das **Butterbrot** fällt stets auf die verkehrte Seite
The bread never falls but on its buttered side
Chleb zawsze spada na stronę posmarowaną
masłem

C

255. **Courage** is gut, aber Ausdauer is besser
Endurance is better than courage
Odwaga dobra, wytrwałość lepsza



256. **Daheim** ist, wo das Herz ist
 Home is where the heart is
 Tam dom, gdzie serce
257. **Daheim** ist's am besten
 Trautes Heim, Glück allein
 Ost, Süd, West, daheim das Best
 Ost oder West, zu Haus ist das Best
 Home sweet home
 Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej
 Nie ma jak u mamy za piecem
 Nie ma jak w domu
258. Später **Dank**, schlechter **Dank**
 Late thanks, bad thanks
 Późne podziękowanie, złe podziękowanie
259. **Dankbarkeit** gefällt, Undank hasst die ganze Welt
 Like gratitude, ingratitude hates the world
 Każdy człowiek rad wdzięcznych widzi,
 niewdzięcznością świat się brzydzi
260. **Dankbarkeit** ist eine schöne Tugend, ziert das
 Alter wie die Jugend
 Gratitude is a beautiful virtue adorning both
 old and young
 Wdzięczność jest wzorem cnoty, ozdabia
 starych i młodych
261. Für ein **Dankeschön** bekommt man nichts
 For a thank you get nothing
 Za „dziękuję” nic się kupuje

262. **Das** übertrifft alles!
 This beats everything!
 That takes the cake!
 To niesłychane!
 To szczyt bezczelności!
263. **Das** war einmal und ist nicht wahr
 That was then and is not true
 It was ages ago, but it is not true
 To było dawno i nie prawda
264. Für jemanden den **Daumen** halten
 Keep the thumb for someone
 Keep one's fingers crossed (for a person)
 Trzymać (za kogoś) kciuk na szczęście
 Życzyć komuś szczęścia
265. Man muss sich nach seiner **Decke** strecken
 Cut your coat according to your cloth
 Skrój tak płaszcz, na jaki starczy ci materiału
 Tak krawiec kraje, jak mu sukna staje
 Nie rozwieraj bardziej ramiona, niż pozwalają ci
 na to rękawy
 Každy kraje, jak mu mieszek staje
266. Sie stecken unter einer **Decke**
 They're in cahoots together
 Są w zмовіе (z kimś)
 Działają w porozumieniu (z kimś)
267. Ich **denke**, also bin ich/- *Cogito, ergo sum.*
 I think, so I am
 Myślę, więc jestem
268. **Der** eine verliert, der andere gewinnt
 One loses (money), the other gains
 One man's meat is another man's poison
 Jeden traci, drugi się bogaci

269. **Der** irrt, der schnell urteilt
 He errs that judges quickly
 Najprędzej błądzi, kto szybko sądzi
270. Mit jemandem durch **Dick** und **Dünn** gehen
 Im Glück und Unglück zusammen halten
 Go through thick and thin < foul and fair,
 rough and smooth> with sb
 Pójść z kimś w ogień i wodę
 Pójść z kimś, choćby na sam koniec świata
 Być z kimś na dobre i na złe
 Dzielić z kimś wszelkie trudy
271. Besser **Dieb** als immer Lügner
 Better a thief than ever a liar
 Lepszy jest złodziej niż ustawiczny kłamca
272. Der **Dieb** denkt, es stehlen alle
 A thief thinks everyone steals
 Złodziej myśli, że wszyscy kradną
273. Der **Dieb** hat immer ein schlechtes Gewissen
 A thief always has a bad conscience
 Na złodzieju czapka gore
 Widać po oczkach, kto chodzi ponockach
274. Ein **Dieb** betrügt nicht leicht einen anderen
 Selbst unter **Dieben** gibt es Ehre
 Eine Krähe hackt der anderen die Augen nicht aus
 There is honour among thieves
 Nawet złodzieje mają honor
275. Ein **Dieb** kennt den anderen **Dieb** wie ein Wolf
 den anderen Wolf
 A thief knows a thief as a wolf knows a wolf
 Złodziej zna złodzieja jak wilk wilka

276. Ein **Dieb** urteilt ungern über den anderen
 Ein **Dieb** tut dem anderen nichts
 A thief does not judge a thief
 Złodziej złodzieja nierad sądzi
277. Einmal **Dieb** immer **Dieb**
 Wer einmal stiehlt (ist) immer **Dieb**
 Once a thief, always a thief
 Kto raz kradnie, tego zawsze za złodzieja mają
278. Mit einem **Dieb** den anderen fangen
 Einen **Dieb** auf einen **Dieb** ansetzen
 Gegen **Diebe** stelle einen **Dieb** als Wache auf
 Set a thief to catch a thief
 Catch a thief with the other
 Schwytanie złodzieja najlepiej złodziejowi
 powierzyć
279. Kleine **Diebe** hängt man, die großen lässt man laufen
 Little thieves are hanged, but great ones escape
 One law for the rich and another for the poor
 Law catches flies, but lets hornets go free
 Małych złodziei wieszają, a wielkich puszczają
 <nagradzają>
 Jedno prawo dla biednych, drugie dla bogatych
 Prawo jak pajęczyna, bąk się przebija, mucha
 zatrzyma
 Przed wielkimi złodziejami czapkują, a małe
 wieszają
280. Selbst unter **Dieben** gibt es Ehre
 There is honour among thieves
 Nawet złodzieje mają honor
 Złodziej nie okradnie złodzieja
 Złodziej złodzieja nierad wydaje
 Złodziej złodzieja nie zdradzi

281. **Dienst** ist **Dienst** und Schnaps ist Schnaps
 There is time and place for everything
 Don't mix work and pleasure
 Służba nie družba
 Praca pracą, a zabawa zabawą
282. Ein **Dienst** ist des anderen wert
 Eine Hand wäscht die andere
 You scratch my back, I'll scratch yours
 Usługa za usługę
 Coś za coś
283. Gut **Ding** will Weile haben
 Mit Geduld erreicht man alles
 A thing done well cannot be done quickly
 Good things need time
 A thing well-done needs time
 Rome was not built in a day
 Coś dobrego wymaga czasu
 Skwapliwość zawsze szkodliwa
 Co nagle, to po diable
 Nie od razu Rzym zbudowano
 Robota nagła warta diabła
284. Jedes **Ding** hat seine Zeit
 Each thing has its time
 There is time for everything
 Every dog has his day
 Każda rzecz ma swój czas
 Wszystko ma swój czas
 Wszystko we właściwym czasie
285. Jedes **Ding** hat seinen Namen
 There is a name for everything
 Every thing has its name
 Każda rzecz ma swoją nazwę

286. Jedes **Ding** hat zwei Seiten
 Alles hat seine zwei Seiten
 There are two sides to every question
 Każda rzecz ma dwie strony
 Każdy medal ma dwie strony
 Każda sprawa ma dwa prawa
287. Alle **Dinge** ändern sich
 All things change
 Każda rzecz się zmienia
288. Alle **Dinge** müssen ein Ende haben
 All things must come to an end
 Każda rzecz ma swój koniec
289. Aller guten **Dinge** sind drei/-
Omne trinum perfectum.
 All good things come in <by> threes
 Third time lucky
 The best things come in threes
 The third time pays for all
 The third time is a charm
 Do trzech razy sztuka
290. Drei **Dinge** ändern sich geschwind: Weib, Glück und Wind
 Three things change quickly: the woman,
 the fortune and the wind
 Trzy rzeczy są zmienne: niewiasta, szczęście i wiatr
291. Man muss die **Dinge** nehmen, wie sie sind
 Take the rough with the smooth <the bad with the
 good>
 Take things as you find them
 Take things as they come
 Trzeba tak brać rzeczy, jak się dają
 Trzeba brać rzeczy tak, jak one są

292. Niemals tu **Dinge** nur halb
Mach keine halben Sachen
Never do things by halves
Do not meet trouble half-way
Nigdy nie czyni rzeczy do połowy
Czego nie masz dokończyć, lepiej nie zaczynać
293. Wenn die **Dinge** am ärgsten sind, wenden sie sich
zum Besseren
Things at the worst will mend
When things are at the worst they will mend
Gdy jest najgorzej, sprawy zaczynają się poprawiać
294. Ein **Doktor** und ein Bauer wissen mehr als ein **Doktor** allein
Der Papst und ein Bauer wissen mehr als der Papst allein
Two heads are better than one
Co dwie głowy, to nie jedna
Co dwóch, to nie jeden
295. Zum **Donnerwetter** noch mal!
Himmelarsch und Wolkenbruch!
Dass dich der Donnerwetter!
Confort it!
Hang it all!
Damn it!
Do stu piorunów!
Żeby cię piorun trzasnął
296. **Doof** bleibt doof, da helfen keine Pillen
Dumm bleibt dumm
There is no remedy for foolishness
Na głupotę nie ma lekarstwa
297. Zwei **Doofe**, ein Gedanke
Two fools, one thought
Dwóch głupców, jeden pomysł

298. **Doppelt** (genäht) hält besser
 Better safe than sorry
 Two are better than one
 Ostrożność nigdy nie szkodzi
 Na ostrożności nikt nie stracił
 Pewniej to pewniej
 Masłem kaszy nie zepsujesz
299. **Doppelt** gibt, wer schnell gibt /- *Bis dat, qui cito dat.*
 Wer schnell hilft, hilft doppelt
 He gives twice who gives promptly
 Give quickly is to give double
 Dwa razy daje, kto prędko daje
300. Das sind für mich böhmische <spanische> **Dörfer**
 That is all Dutch to me
 Zupełnie się na tym nie znam
 Nic z tego nie rozumię
 To dla mnie ruskie lasy
301. Jemandem ein **Dorn** im Auge sein
 Be a thorn in someone's side
 Someone be a thorn in the eye
 Być komuś solą w oku
302. **Dreck** am Stecken haben
 Have a skeleton in the closet
 Mieć coś na sumieniu
 Być zamieszanym w brudne sprawy
303. Das geht ihn einen (feuchten) **Dreck** an
 Er kümmert sich einen **Dreck** darum
 That's none of his damn
 He does not care a damn (about it)
 Nie troszczy się w ogóle (o to)
 Nic go to nie obchodzi

304. Er kümmert sich um jeden **Dreck**
 He pokes his nose into everything ‘
 Troszczy się o nie swoje własne sprawy
 Wtyka swoje dziesięć palców do wszystkiego
305. Je mehr man den **Dreck** rührt, je mehr er stinkt
 Wer Pech angreift <anfasst> , besudelt sich
 The more you stir it <turd, shit> the worse it will stink
 Nie ruszaj gówna, bo śmierdzi
 Mie rozcieraj, nie poruszaj, będzie śmierdziało
 Kto się smołą dotyka, ten smołą trąci
 Nie chcesz śmierdzieć, nie tykaj się smoły
306. Wo **Dreck** ist, da ist auch Geld
Dreck <Krumme Geschäfte> und Geld liegen nah beisamen
 Muck and money go together
 Where there's muck there's money
 Where there's muck there's bras
 Gdzie pieniądze, tam i brudy
 Gdzie błoto, tam złoto
 Gdzie jest bogactwo, tam jest i łajdactwo
307. **Dreimal** umgezogen ist wie einmal abgebrannt
 Three removals are as bad as a fire
 Three removals are like burnt down once
 Trzy przeprowadzki to tyle, co jeden pożar
 Trzy przeprowadzki to jedno spalenie
308. **Dumm** geboren, **dumm** geblieben, nichts dazu gelernt
 bleibt **dumm**
Dumm bleibt **dumm**
 Doof bleibt doof, da helfen keine Pillen
 Once a fool, always a fool
 Głupi pozostanie głupim, głupiego nie nauczysz
 <nie zmienisz>
 Głupi zawsze głupim będzie
 Głupiemu i łopata rozumu w głowie nie
 nakładziesz

Głupiego próżno uczyć
Głupim się urodził i głupim umrze

309. **Dumme** <Narren> stürmen hinein, wo Engel
sich fürchten, einen Schritt zu machen
Fools rush in where angels fear to tread
Szaleńcy rozpędzają się tam, gdzie aniołowie
stapają ostrożnie
Głupcy pchają się tam, gdzie niebezpiecznie
310. **Der Dumme** hat's Glück/-
Fortuna favet fatuis.
Der Dummste hat das meiste Glück
Das Glück ist mit den Dummen
Die dümmsten Bauern haben die dicksten Kartoffeln
Fortune favours fools
Fools are fortune's favourites
Los sprzyja głupcom
Głupim szczęście sprzyja
Za durniem szczęście goni
Głupi ma zawsze szczęście
311. Jeder **Dumme** hat seinen Verstand
Every fool has his mind
Każdy głupi ma swój rozum
312. Die **Dummen** bauen Häuser und die Klugen kaufen sie
Fools build houses, and wise men buy them
Głupcy domy budują, a mądrzy je kupują
Głupi daje, mądry bierze
Mądry się bogaci, gdy głupi traci
313. Die **Dummen** bauen Häuser und die Klugen wohnen drin
Fools build houses and wise men live in them
Głupcy domy budują, a mądrzy w nich
mieszkają

314. Die **Dummen** sterben nicht aus
Die **Dummen** werden nicht weniger <alle>
Fools never die out
Fools grow without watering
There is a sucker born every minute
Głupców nigdy nie brak
Głupich siać nie trzeba, sami się rodzą
Głupców wszędzie pełno
O głupich nietrudno na świecie
315. Keiner kann besser einen **Dummen** vorspielen
als ein kluger Mensch
No man can play the fool so well as the wise man
Nikt nie potrafi lepiej zagrać głupca jak mądry
człowiek
316. Ein **Dummer** stellt Fragen, die sieben Weise <Gelehrte>
nicht beantworten können
A fool may ask more questions in an hour than
a wise man can answer in seven years
Fools ask questions that seven wise man cannot answer
Jeden głupi może zadać więcej pytań, niż mu na
nie siedem mędrców może odpowiedzieć
Nie na wszystkie pytania głupca mędrzec znajdzie
odповідź
317. **Dummheit** bleibt Dummheit
Foolishness, always foolishness
Foolishness cannot be cured
Głupota głupotą zostanie
Głupota jest chorobą nieuleczalną
Głupota - najcięższa choroba
318. **Dummheit** is lebenslänglich und hoffnungslos
Foolishness is for ever and a hopeless state
Głupota jest na dożywocie i na nią nie ma rady

319. **Dummheit** ist die Mutter allen Bösen
 Foolishness is the mother of all evil
 Głupota jest matką wszelkiego zła
320. **Dummheit** und Geld lassen sich nicht vereinen
 Ein Narr und sein Geld sind bald geschieden
 Ein Narr ist bald sein Geld los
 A fool and his money are soon parted
 Pieniądze głupiego się nie trzymają
321. **Dummheit** und Stolz wachsen auf einem Holz
 Stolz und Unwissenheit sind verwandt
 Stupidity and pride go hand-in-hand
 Pride and ignorance are akin
 Pride and stupidity grow on the same tree
 Głupota i pycha idą w parze
 Głupota i pycha rosną na tym samym drzewie
322. Gegen **Dummheit** ist kein Kraut gewachsen
 There is no cure <herb> for a fool
 Na głupotę nie ma ziela choć go wiele
 Na głupotę nie ma lekarstwa
323. Mit der **Dummheit** kämpfen Götter selbst vergebens
 With stupidity even the gods themselves struggle in vain
 Przeciwko głupocie i bogowie walczą daremnie
 Na głupotę nie ma rady
324. Du hast nur **Dummheiten** im Kopf
 You just silly in the head
 Tobie tylko głupstwa w głowie
325. Ein **Dummkopf** findet <trifft> immer einen Dümmeren,
 der ihn bewundert
 A fool can always find a greater fool to admire him
 Głupi zawsze znajdzie głupszego, co go pochwali
 Nie ma takiego głupiego, żeby nie znalazł od
 siebie głupszego, który go podziwia

326. Der **Dümmste** gibt oft den besten Rat
A fool gives often the best counsel <advice>
Czasem i głupi mądrymu dobrze poradzi
Bywa, że i głupi coś mądrego powie
327. Der **Dümmste** hat das meiste Glück
Fortune favours fools
Głupcom zawsze szczęści
Głupcy mają więcej szczęścia niż rozumu
Los przyja głupcom
328. Die **Dümmsten** sind überall die Schlimmsten
The most stupid are always the worst
Im kto głupszy, tym śmielszy
329. Im **Dunkeln** ist gut munkeln
The dark is good for lovers
Darkness favours secret dealings
In the deepest water is the best fishing
Ciemność sprzyja zakochanym
Jak ciemno, to przyjemno

E

330. **Edel** ist, wer **edel** handelt
 Handsome is that handsome does
 Ten szlachetny, kto szlachetnie postępuje
331. **Ehe** ist ein Vorhängeschloss
 Wedlock is a padlock
 Małżeństwo jest klódką
332. **Ehe** ist etwas mehr als nur vier nackte Beine im Bett
 There goes more to marriage than four bare legs
 in a bed
 Małżeństwo, to coś więcej niż cztery
 bose nogi w łóżku
333. Die beste **Ehe**, wenn der Mann taub und die Frau blind ist
 A deaf husband and a blind wife are always
 a happy couple
 Ślepa żona i głuchy mąż to spokój w domu
 Najzgodniejsze małżeństwo, kiedy mąż głuchy,
 a żona ślepa
334. **Ehen** werden im Himmel geschlossen
 Marriages are made in heaven
 Małżeństwa kojarzą się w niebie
 Małżeństwa są postanowione w niebie
335. **Ehre**, dem **Ehre** gebührt/- *Cui honorem, honorem.*
 Credit where credit is due
 Honour to whom honour is due
 Komu sława, temu i cześć
 Cześć temu, kto na cześć zasłużył

336. **Ehre** geht vor Reichtum
 Besser arm in **Ehren** als reich in Schanden
 Guter Ruf ist Goldes wert
 A good name is better than riches
 A good name is rather to be chosen than great riches
 Dobrze imię lepsze od bogactwa
 Lepiej być uczciwym biedakiem, aniżeli
 nieuczciwym bogaczem
 Honor droższy niż pieniądze
 Lepsza sława niż złoto
 Honor nade wszystko
337. **Ehre** hat ihre Last/- *Honos habet onus.*
 Würde hat Bürde
Ehre hat Schwere
 Honour carries responsibility
 Honor is burdened with responsibility
 Godność nakłada ciężary
 Zaszczyt pociąga za sobą obowiązki
 Sława niesie brzemię
338. **Ehre** ist der Lohn der Tugend
 Honour is the reward of virtue
 Honor za cnotą idzie
339. **Ehre** sei Gott in der Höhe
 Glory to God in the highest
 Chwała Bogu na wysokości
340. **Ehre** verloren, alles verloren
 Honour lost, all lost
 Who lost honour lost everything
 Kto honor stracił, ten wszystko stracił
 Honor jak papier, gdy raz się splami,
 już go nie wyczyścisz
 Honor nie kapota, nie zmyjesz zeń błota
 Rana się goi, zła sława nigdy

341. **Ehrlich** währt am längsten
 Honesty is the best
 Honesty pays
 Cheats never prosper
 Uczciwością najdalej zajdziesz
342. **Ehrlichkeit** ist die beste Politik
 Honesty is the best policy
 Uczciwość jest najlepszą polityką
343. Das **Ei** will klüger sein als die Henne
 The egg will be wiser than the hen
 Do not teach your grandmother to suck eggs
 Jeszcze tego nie było, by jajko kurę uczyło
 Jajko chce być mądrzejsze od kury
 Jajo chce być mędrsze niż kokosz
 Nie ucz tych, co lepiej umieją
 Nie ucz księdza pacierza
 Nie ucz ojca, jak się dzieci robi
 Niechaj jaja kur rozumu nie uczą
344. Sie gleichen einander wie ein **Ei** dem andern
 Sie sind einander vollkommen gleich
 They resemble each other like peas in a pod
 Podobni do siebie jak dwie krople wody
 <kubek w kubek>
 Kropka w kropkę podobni
345. Es fällt keine **Eiche** vom ersten Streiche.
 Auf einen Streich fällt keine **Eich**‘
 Little strokes fell great oaks
 A single stroke will not fell an oak
 Nie raz siekierą, gdy dąb chcesz zwalić
 Nie raz siekierą trzeba uderzyć, kto chce
 ściąć dęba
 Od jednego ciosu drzewo nie padnie

346. Jede **Eiche** war einst eine Eichel
 Es ist kein Baum, der nicht zuvor ein Sträuchlein gewesen
 Great oaks from little acorns grow
 From little acorns mightly oak trees grow
 Wielkich rzeczy małe początki
 Z drobnego nasienia wielkie rosną drzewa
347. Kümmer dich nicht um ungelegte **Eier**
 Do not count your chickens before they are hatched
 Do not cross a bridge till you come to it
 Nie troszcz się na zapas
 Nie troszcz się o rzeczy, których jeszcze nie ma
 Nie zaprzataj sobie głowy rzeczami, które ciebie
 nie dotyczą
 Nie licz kurcząt, póki się nie wylęgą
348. Blinder **Eifer** schadet nur
 Zeal without knowledge is the sister of folly
 The more haste, the less speed
 Fools rush in where angels fear to tread
 Co nagle, to po diable
 Ślepa gorliwość jest szkodliwa
349. **Eigenlob** stinkt/-
Laus in proprio ore sordescit.
 He that praises himself spatters himself
 Self-praise is no recommendation
 A man's praise in his own mouth stinks
 Kto się chwali, ten się gani<powali>
 Pochwała we własnych ustach śmierdzi
 Własna pochwała śmierdzi
350. **Eigentum** verpflichtet
 Property required
 Własność zobowiązuje
 Własność ma obowiązki

351. **Eile** mit Weile/- *Festina lente*.
 Wer **Eile** hat, der gehe langsam
 Nicht zu geschwind, (die) **Eile** macht blind
 Haste makes waste
 More haste, less speed
 One step at a time
 Slow and steady wins the race
 Śpiesz się powoli
 Kwap się z wolna
 Wolnym krokiem daleko zajdziesz
 Robota nagła, warta diabła
 Jak się człowiek śpieszy, to się diabeł cieszy
352. In der **Eile** geht alles schief
 Haste makes waste
 Co nagle, to po diable
 Robota nagła, warta diabła
 W zbytnim pośpiechu można cel
 przegapić <przegonić>
353. **Eile** ist nur zum Flöhefangen gut
 Tue nichts in Eile außer Flöhe fangen
 Nothing must be done hastily but klling of fleas
 Nie czyni nic w pośpiechu oprócz
 łapania pcheł
354. Heiraten in **Eile** bereut man mit Weile
 Heirate in **Eile**, bereue mit Muße
 Schnell gefreit, lang bereut
 Marry in haste, repent at leisure
 A young man married is a young man marred
 Kto szybko w związek małżeński wstępuje,
 długo potem żałuje
 Ożenienie za wczesne często bywa bolesne
 Co nagle, to po diable
 Pośpiech zły doradca

355. Wer **Eile** hat, der gehe langsam
 Langsam, aber sicher
 Make haste slowly
 Hasten slowly
 Komu śpieszno, niech nie śpieszy
356. Der erste **Eindruck** ist immer der beste
 First impressions are the most lasting
 Pierwsze wrażenia są najważniejsze
357. **Eines** schickt sich nicht für alle/- *Quod licet iovi, non licet bovi.*
 Was dem Jupiter erlaubt ist, ist dem Ochsen (noch lange)
 nicht erlaubt
 Every shoe fits not every foot
 What is legitimate for Jove (Jupiter), is not legitimate for
 oxen
 Co wolno wojewodzie, to nie tobie smrodzie
 Co wolno księżęciu, tego nie wolno bydłęciu
358. **Einigkeit** <Eintracht> macht stark
 In der Einheit liegt die Kraft
 Union ist strength
 W jedności siła
 Gdzie zgoda tam siła
359. **Einmal** ist immer das erste Mal
 There is always a first time
 Zawsze bywa pierwszy raz
360. **Einmal** ist keinmal/- *Unus vir, nullus vir.*
 Once does not count
 One and none is all one
 One is no custom
 Jeden raz się nie liczy
 Nic to, kiedy raz
 Co raz, to nie zawsze
 Raz to i księdzu wolno
 Raz to nie zwyczaj

361. **Einmal** und nie wieder
Gebranntes Kind scheut das Feuer
Once bitten, twice shy
Raz i nigdy więcej
362. **Einsicht** ist der erste Schritt zur Besserung
Fehler, den man erkennt <zugibt>, ist schon halb berichtigt
Ein eingestandener Fehler ist halb behoben
A fault confessed is half redressed
Uznanie błędu jest pół poprawy
Przyznanie się do winy zmniejsza ją o połowę
Wyznana winna na połę odkupiona
Błąd uznać, to krok do cnoty
363. **Eintracht** ernährt, Zwietracht verzehrt
Eins ist besser denn uneins
United we stand, divided we fall
Zgoda buduje, niezgoda rujnuje
364. Man muss das **Eisen** schmieden, solange es heiß ist/-
Ferrum cudendum est dum candet in igne.
Mach Heu, solange die Sonne scheint
Strike while the iron is hot
Trzeba kuć żelazo, póki gorące
Żelazo kuć trzeba, póki nie ostygnie
365. Mehrere **Eisen** im Feuer haben
Have many irons in the fire
Have more than one string to one's bow
Mieć kilka możliwości do wyboru
366. Zwei **Eisen** im Feuer haben
Have two irons in the fire
Trzymać dwie sroki za ogon
367. Sich wie ein **Elefant** im Porzellanladen benehmen
Behave like a bull in a china shop
Zachowywać się jak słoń w sklepie z porcelaną

368. **Ende** gut, alles gut/- *Finis coronat optus.*
 All's well that ends well
 End good, all good
 Wszystko dobre, co się dobrze kończy
369. Am **Ende**<Arsch>der Welt wohnen
 Wohnen, wo sich die Füchse gute Nacht sagen
 Live in a backwater <out in the middle of nowhere>
 Mieszkać na końcu świata
 Tam mieszkać, gdzie diabeł mówi dobranoc
 Odludzie, diabeł dobranoc mówi i nic więcej
 Tam mieszkać, gdzie pieprz rośnie
370. Am falschen **Ende** anfangen
 At the wrong end to start
 Zacząć od niewłaściwego <złego> końca
371. Das **Ende** krönt das Werk/- *Finis coronat opus.*
 Ende gut, alles gut
 The end crowns the work
 Koniec wieńczy dzieło
372. Das dicke **Ende** kommt noch
 The worst is yet to come
 Najgorsze jeszcze nadejdzie
 Rzecz nieprzyjemna dopiero przyjdzie
373. Das ist noch nicht das **Ende** der Welt
 That is not the end of the world
 To jeszcze nie koniec świata
374. Das ist noch nicht das **Ende** vom Lied
 Das letzte Wort ist noch nicht gesprochen
 Es ist noch nicht aller Tage Abend
 The opera isn't over till the fat lady sings
 To jeszcze nie koniec śpiewki

375. **Lieber ein Ende** mit Schrecken als ein Schrecken ohne **Ende**
 It's better to make a painful break than draw out the
 agony
 Better an end with pain than pain without end
 Lepszy koniec z bólem niż ból bez końca
376. Man sollte nicht am falschen **Ende** sparen
 Spoil the ship for a halfpennyworth of tar
 You should not save at the wrong end
 Penny wise and pound foolish
 Nie należy oszczędzać na fałszywym miejscu
377. Ein **Engel** ist keiner
 None of us is perfect
 Nikt aniołem nie jest
378. Eine schlechte **Entschuldigung** ist besser als keine
 A bad excuse is better than none
 Zła wymówka jest lepsza niż żadna
379. **Er** hat es läuten hören, aber nicht zusammenschlagen
 He has heard something but he is not wiser for all that
 Słyszał, że dzwonią, ale nie wie, w którym kościele
380. **Er** ist alt wie Methusalem
 He is as old as Methuselah
 Jest w wieku matuzalowym
 <bardzo stary>
381. **Er** ist nicht so dumm, wie er aussieht
 He is not as stupid as he looks
 Nie jest taki głupi na jakiego wygląda
 Nie taki głupi, jak go piszą
382. **Er** lügt, dass sich die Balken biegen
 He lies like a trooper
 Kłamie <lże>, aż belki trzeszczą
 Kłamie w żywe oczy

383. **Er** sieht aus, als könnte er nicht bis drei zählen
 He looks like he could not count to three
 He looks as if butter would not melt in his mouth
 Wygląda, jakby trzech zliczyć nie umiał
 Wygląda, jakby do trzech nie umiał narachować
384. **Erde** bist du und in **Erde** wirst du (wieder) gehen/-
 Terra es, et in terram ibis.
 Erde zu **Erde**, Asche zu Asche, Staub zu Staub
 You are earth, and to the earth you will return
 You come from the earth and you will go to the earth
 Dust you are and into dust you will go
 Ashes to ashes, dust to dust
 Prochem jesteś i w proch się obrócisz
 W proch się wszystko rozsypie,
 co z prochu powstało
 Z prochu powstałeś i w proch się obrócisz.
385. Kommende **Ereignisse** werfen ihre Schatten voraus
 Coming events cast their shadows before
 Nadchodzące wydarzenia rzucają cień przed siebie
 Wielkie wydarzenia mają swoje przesłanki
386. **Erfahrung** ist die Mutter der Weisheit
 Experience is the mother of wisdom
 Doświadczenie jest matką mądrości
387. **Erfahrung** ist ein langer Weg
 Alter gibt **Erfahrung**
 Manch einer greiset, ehe er weiset
 Experience is a long way
 Age is experience
 Experience comes with age
 Doświadczenie wzrasta z laty
 Mądrość przychodzi i rośnie z laty, acz nie każdy
 mądry jest brodaty

388. **Erfahrungt** lehrt Dumme/- *Experientia docet stultos.*
Erfahrung ist der Narren Vernunft
 Experience teaches fools
 Experience is the mistress of fools
 Doświadczenie głupich nauczyciel
 Doświadczenie uczy głupców
 Doświadczenie głupich jest mistrzynią
389. **Erfahrung** man klug/- *Experientia docet.*
 Ein Tag lehrt den Tag
 Versuch macht klug
 Probieren geht über Studieren
 Experience teaches
 Experience makes men wise
 Experience is the beginning of knowledge
 Experience is the best teacher
 Doświadczenie mądrym człowieka czyni
 Doświadczenie uczy
 Z doświadczenia rozum się mnoży
 Doświadczenie jest najlepszym nauczycielem
 Doświadczenie przychodzi z latami
390. **Erfolg** erzeugt Neid
 Success breeds envy
 Sukces rodzi zawiść
391. **Erfolg** verbindet, Misserfolg trennt
 Success unites, failure splits
 Sukces ma wielu przyjaciół, niepowodzenie
 rozłącza
 Sukces łączy, niepowodzenia rozłączają
392. Nichts ist erfolgreicher als der **Erfolg**
 Nothing succeeds like success
 Nic nie odnosi tyle sukcesu jak sukces

393. Nichts ist überzeugender als der **Erfolg**
 Nothing is more convincing than success
 Nic tak nie przekona jak sukces
394. Wo **Erfolg** ist, sind auch Neider
 Where success is, are also envious people
 Where there's success there's envy
 Ludzkie szczęście w oczy kole
 Gdzie puka szczęście, tam puka też zawiść
395. **Erst** überlege, dann rede
 Think first and speak afterwards
 Think today, speak tomorrow
 Najpierw pomyśl, potem mów
 Pomyśl dobrze głowo niż wymówisz słowo
 Poznać po słowie, co kto ma w głowie
396. **Erst** wägen, dann wagen
 Look before you leap
 Najpierw rozważ, potem odważ
 Nim przebedziesz wody, pierwszej zwiedz jej brody
 Mierz siły na zamiary, a zamiary podług sił
 Wpierw rozważ, potem ryzykuj
 Gdyby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała
397. **Erstens** kommt es anders und zweitens als man denkt
 Es kommt immer anders als man denkt
 Der Mensch denkt, Gott lenkt
 Things never turn out the way you expect
 Człowiek myśli, a Bóg kreśli
398. Ein **Ertrinkender** greift nach einem Strohalm
 A drowning man will clutch at a straw
 Tonący żdźbła słomy się chwytą
 Tonący brzytwy się chwytą

399. **Es** gehören immer zwei dazu
 It takes two to tango
 Do tego potrzeba zawsze dwojga
400. **Es** geht nicht darum, wer du bist, sondern wen du kennst
 It is not who you are, it is who you know
 Nie o to chodzi, kim jesteś, lecz kogo znasz
401. **Es** gibt nichts, was es nicht gibt
 There is nothing that does not exist
 Nie ma tego, czego by nie było
402. **Es** kommt immer gleich ganz dick
 It never rains but it pours
 Nieszczęścia chodzą parami
403. **Es** ist leichter niederzureißen als aufzubauen
 It is easier to pull down than to build up
 Łatwiej burzyć niż budować
 Łatwiej popsuć niż naprawić
404. **Es** lebt sich überall besser als dort, wo man gerade ist
 The grass is greener on the other side of the fence
 The crop seems always more productive in our
 neighbour's field
 Wszędzie dobrze, gdzie nas nie ma
405. **Es** macht nichts
 It does not matter
 Never mind
 Nic nie szkodzi
406. **Es** regnet <gießt, schüttet> wie aus Kübeln
 Es gießt Kannen <in Strömen, in Bindfäden>
 It's raining cats and dogs
 It's pouring <raining> buckets
 Leje jak z cebra <rynny>
 Leje jakby z wiadra

407. Alter **Esel** (Dummkopf)
 Old fool
 Silly aas
 Stary ośle
408. Ein **Esel** schimpft <schilt> den anderen Langohr
 Da redet der Topf über den Tiegel
 Der Kessel schilt den Ofentopf
 The pot calls the kettle black
 Osioł mówi do osła, jaki z ciebie kłapouch
 Kocioł garnkowi przygania, a sam smoli
 Kocioł garncowi przygania, a oba smolą
 Przygania motyka gracy, a oba jednacy
409. Wenn's dem **Esel** zu gut geht, geht er auf's Eis tanzen
 If it is the donkey to go well, he goes dancing on the ice
 Pride will have a fall
 Kiedy osioł ma się za dobrze, to idzie na lód
 tańcować
 Gdy osłowi jest za dobrze, idzie na lód
 i łamie sobie nogi
410. Nach dem **Essen** soll man ruh'n oder tausend
 Schritte tun/- *Post cenam stabis, aut mille passus meabis.*
 After dinner sit a while, after supper walk a mile
 Po obiedzie spocznij chwilę, po kolacji
 przejdź się milkę
411. **Etwas** bleibt immer hängen
 Something always gets stick
 Coś zawsze wisieć zostanie
412. **Etwas** ist besser als gar nichts
 Something is better than nothing
 Half a loaf is better than no bread
 Lepszy rydz niż nic
 Lepiej coś niż nic

413. **Eulen** nach Athen tragen/- *In silvam ligna ferre.*
Wasser in den Brunnen tragen
Holz in den Wald tragen
 Carry coals to Newcastle
 Cast water into the sea
 Carry logs <timber> to the wood <forest>
 Znosić drwa do lasu <wodę do studni>

F

414. **Fähigkeiten** sind des armen Mannes Reichtum
 Skills are poor man's wealth
 Umiejętności są bogactwem biednego
415. Leere **Fässer** klingen hohl/- *Vasa inania multum strepunt.*
 Leere Töpfe klappern am meisten
 Empty vessels make the most noise
 Empty barrels make the most sound
 The empty vases make great noise
 Puste naczynia robią najwięcej hałasu
 Puste beczki wydają najgłośniejsze dźwięki
 Naczynia próżne najwięcej dzwonią
416. **Fakten** sind **Fakten**
 Facts are facts
 Fakty są faktami
417. **Fakten** sind hartnäckig
 Tatsachen sind nicht aus der Welt zu schaffen
 Facts are stubborn
 Fakty są uparte
418. **Fakten** sprechen für sich
 Facts speak for themselves
 Fakty mówią za siebie
419. Das kommt in der besten **Familie** vor
 Auch in den geordnetsten Familien ereignen sich
 Missgeschicke
 Accidents will happen in the best regulated families
 To się zdarza i w najlepszych rodzinach
 Wypadki chodzą po ludziach

420. In jeder **Familie** gibt es ein schwarzes Schaf
 In jeder Herde findet sich mal ein schwarzes Schaf
 In every flock <family> there is a black sheep
 W każdej rodzinie jest czarna owca
 W każdym stadzie parszywa owca się znajdzie
 Nie ma rodu bez wyrodu
 Nie ma żyta bez plew
421. Man soll über seine eigene **Familie** nicht schlecht
 <übel> reden
 One should not talk about his own family bad
 It is an ill bird that fouls its own nest
 Zły to ptak, co swe gniazdo plugawi <kala>
 Nie należy mówić źle o swojej rodzinie
 Nie paskudź gniazda własnego, bo najpierw
 wylecisz z niego
422. Das schlägt dem **Fass** den Boden aus
 Das ist die Höhe <der Gipfel>
 That just takes the biscuit <cake>
 That beats everything
 That really is the limit
 To niesłychane
 To szczyt bezczelności
 Miarka się przebrała
423. Alte **Fässer** rinnen gut
 Old people are the most garrulous
 Starzy ludzie są gadatliwi
424. Das passt wie die **Faust** aufs Auge
 It fits like a square peg in a round hole
 It fits like chalk and cheese
 Pasuje jak pięść do nosa
 Pasuje jak kij do dupy
 Pasuje jak kwiat do kozucha

425. Sich ins **Fäustchen** lachen
 Laugh up one's sleeve
 Laugh in one's bear
 Śmiać się w kułak
426. Die **Feder** ist mächtiger als das Schwert
 The pen is mightier than the sword
 What is written with a pen cannot be cut out with an axe
 Pióro okrótniejsze od miecza
427. Sich mit fremden **Federn** schmücken/-
 Adorn oneself with borrowed plumes
 Stroić się w cudze piórka
428. **Fehler** sind die besten Lehrer
 Aus **Fehlern** lernt man
 Errors <mistakes> are the best teachers
 Na błędach człowiek uczy się rozumu
 Uczymy się na błędach
429. Eines anderen **Fehler** sind ein guter Lehrer
 An fremden **Fehlern** erkennt man die eigenen
 One other errors <mistakes> are a good teacher
 One should learn from other men's mistakes
 Najlepiej uczyć się na cudzych błędach
430. Jeder hat seine **Fehler**
 Each has its flaws
 We all have our little oddities
 Nie ma człowieka bez wady <przywary>
 Żaden nie jest bez jakiegoś błędu
 Nie ma człowieka bez ale
431. Jeder ist für seine **Fehler** verantwortlich
 Everyone is responsible for his mistakes
 Każdy odpowiada za swoje błędy

432. Wer arbeitet macht **Fehler**
 Who works makes mistakes
 Kto pracuje robi błędy
433. Wer nicht arbeitet, macht keine **Fehler**
 Wer nichts macht, macht nichts verkehrt
 Who does not work, makes no mistakes
 If you do not make mistakes you do not make anything
 Ten się nie myli, kto nie pracuje
434. Der **Feind** schläft nicht
 The enemy does not sleep
 Wróg nie śpi
435. Lieber ein offener **Feind** als ein falscher Freund
 Better an open enemy than a false friend
 Lepszy nieprzyjaciół otwarty niż przyjaciel
 zdradliwy <fałszywy>
436. Viel **Feind**, viel Ehre
 Many enemies, much honour
 The more danger, the more honour
 Im więcej wrogów, tym większy honor
 Im większe niebezpieczeństwo, tym większy honor
437. **Felder** haben Augen und der Wald Ohren
 Fields have eyes, and woods have ears
 Pola mają oczy, a las uszy
438. Man soll das **Fell** des Bären nicht verkaufen,
 bevor man ihn erlegt hat
 Do not sell the skin till you have caught the bear
 First catch your hare then cook him
 Do not bargain for the fish that are still in the water
 Do not count the chickens before they are hatched
 Nie sprzedawaj skóry na niedźwiedziu, póki żywy
 Nie sprzedawaj niedźwiedzia, aż będzie zabity

439. Aus der **Ferne** lässt sich gut lügen
 Von **Fern** lügt man gern <ist gut lügen>
 Der kann gut lügen, der weit her ist
 Travellers may lie with authority
 Z dała łatwo się kłámie
 Łatwo się kłámie na odległość
 Kto z daleka przybywa, chętnie kłámie
440. Man muss die **Feste** feiern, wie sie fallen <kommen>
 Alle Tage ist kein Sonntag
 Mach Heu, solange die Sonne scheint
 Christmas comes but once a year
 One must celebrate when one has the chance
 Trzeba korzystać ze sposobności
 Boże Narodzenie jest tylko raz w roku
 Na wszystko jest właściwy czas
441. **Fett** schwimmt (immer) oben
 Oil floats (always) above
 Truth and oil are always above
 Tłuszcz zawsze wypływa na wierzch
 Oliwa sprawiedliwa zawsze na wierzch
 wypływa
442. **Feuer** ist ein guter Diener, aber ein schlechter Herr
 Fire is a good servant but a bad master
 Ogień jest dobrym sługą, ale złym
 gospodarzem
443. **Feuer** mit **Feuer** bekämpfen
 Fight fire with fire
 Ogień ogniem gasić
444. **Feuer** und Wasser haben kein Erbarmen
 Fire and water have no mercy
 Ogień i woda nie znają litości

445. Du sollst im **Feuer** nicht mit dem Schwert herumstochern/-
Ignem ne gladio fodito.
 Do not stir <fight> fire with a sword
 Ognia nie tnij mieczem
446. Für jemanden durchs **Feuer** gehen
 Go through the fire and water for sb
 Pójść za kogoś w ogień <na sam koniec świata>
447. Entflamme nicht das **Feuer**, das du nicht (aus)löschen kannst
 Kindle not a fire that you cannot extinguish
 Nie rozniecaj ognia, jak go nie potrafisz zgasić
448. Spiel‘ nicht mit dem **Feuer**!
 Do not play with fire!
 Do not play with edged tools!
 Nie igraj z ogniem!
449. Wer ins **Feuer** bläst, dem fliegen die Funken in die Augen
 He who plays with the fire gets burnt
 He that seeks trouble never misses
 Nie dotykaj ognia, tedy się nie sparzysz
 Kto dmucha do ognia, temu iskry w oczy lecą
450. **Finger** davon lassen!
 Keep your hands off!
 Hands off!
 Nie wtykaj palca w gorącą kaszę!
451. Gib ihm den kleinen **Finger**, und er nimmt die ganze Hand
 Give him an inch, and he'll take an ell
 Daj mu palec, a on całą rękę weźmie
 Daj kurze grzędę, ona powie wyżej siędę
452. Alles **Fisch**, was ins Netz geht
 All is fish that comes to the net
 Wszystko ryba, co do sieci wpada
 Wszystko ryba, co w wodzie, i żaba ryba

453. Der **Fisch** muss schwimmen
 Fish and wine go together
 Ryba lubi pływać
 Ryba i wino idą w parze
 Ryba chce pić
454. Der **Fisch** stinkt zuerst vom Kopf/-
Piscis primum a capite foetet.
 Der **Fisch** stinkt immer vom Kopf abwärts
 Fish always stinks from head downwards
 The fish begins to stink at the head
 Ryba psuje się od głowy
 Ryba cuchnie od głowy
 Ryba z głowy śmierdzi
455. Der **Fisch** will dreimal schwimmen, im Wasser,
 Schmalz <Soße> und Wein
 Fish must swim thrice – once in the water,
 a second time in the sauce, and a third time in wine
 (in the stomach)
 Fish, to taste good, must swim three times - in water,
 in butter, and in wine
 Ryba chce trzykrotnie pływać, w wodzie,
 sosie i winie
 Jeżeli ryba ma być dobra, powinna trzy razy
 pływać, w wodzie, maśle i winie
456. Es ist kein **Fisch** ohne Gräte und kein Mensch ohne Fehler
 No fish without bones, no man without fault
 Nie ma ryby bez ości, a człowieka bez wady
457. Weder **Fisch** noch Fleisch
 Nichts Halbes und nichts Ganzes
 Neither fish, flesh, fowl nor good red herring
 Neither one thing nor the other
 Ni pies, ni wydra

458. Die besten **Fische** schwimmen am tiefsten
The best fish swim near the bottom
<at the lowest>
Gruba ryba spodem pływa
Grube ryby dnem chodzą
459. Große **Fische** fressen die kleinen/-
Piscem vorat maior minorem.
Big fish eat little fish
Większa ryba pożera mniejszą
460. Nur tote **Fische** schwimmen mit dem Strom
Only dead fish swim with the stream
Tylko zdechłe ryby płyną z wodą
461. Viele **Fische** schwimmen im Meer
Es gibt noch mehr (davon) auf der Welt
Andere Mütter haben auch schöne Töchter
There are plenty of other fish in the sea
Many fish swim in the sea
There are as good fish in the sea as ever came out of it
Dużo ryb pływa w morzu
Jest takich jeszcze wielu na świecie
Nie jeden chłopiec na świecie, nie jedna róża w bukiecie
462. Jede **Flasche** findet ihren Stöpsel
Every Jack has his Jill
Każdy Hans znajdzie swoją Grete
463. **Fleiß** überwindet alles
Diligence overcomes all things
Pilność może wszystko
Pilnością można wszystko osiągnąć
Trud i pilność łamią wszystkie lody

464. Ohne **Fleiß**, kein Preis
 No pain, no gain
 No sweet without sweat
 No cross, no crown
 There is no pleasure without pain
 Bez pracy nie ma kołaczy
 Bez cierpliwości i pilności nie ma nagrody
 Praca zawsze popłaca
465. Sich ins eigene **Fleisch** schneiden
 Cut off one's nose to spite one's face
 Wyrządzić krzywdę sobie samemu
466. Er kann keiner **Fliege** etwas zuleide tun
 <niemandem ein Haar krümmen>
 Er würde keiner Fliege ein Bein ausreißen
 He would not harm a fly
 Nawet muchy nie skrzywdzi
 Muchy by skrzywdzić nie potrafił
 Muchy by nawet nie zabił
467. Mach' die **Fliege**
 Get lost
 Piss off
 Wypieprzaj
 Wynoś się
 Znikaj
468. Sogar die **Fliege** hat ihren Spleen
 Even a fly has its spleen
 Nawet mucha ma swoje humory
469. Wie **Fliegen** fallen
 Go down like ninepins
 Die like flies
 Padać jak muchy

470. Zwei **Fliegen** mit einer Klappe schlagen /-
Uno in saltu apros capere duos.
In einem Wald zwei Eber fangen
Kill two birds with one stone
Catch two boars in one leap
Capture two boars in one copse
Za jednym skokiem schwytac dwa odyńce
Upiec dwie pieczenie przy jednym ogniu
471. Es läuft kein **Fluss** den Berg hinauf
The stream cannot rise above its source
There is no river up to the mountain
Rzeka w górę nie popłynie
Nie popłynie rzeka w górę, nie wrócą młode lata
472. Schiebe nicht den **Fluss**, er fließt von selbst
Do not push the river, it flows by itself
Nie pchaj rzeki, sama płynie
473. Alle **Flüsse** fließen ins Meer
Follow the river and you will get to the sea
All the rivers run into the sea
Wszystkie rzeki wpadają do morza
474. Auf eine dumme **Frage** bekommt man eine dumme Antwort
Dumme Frage, dumme Antwort
Ask a silly question, and you get a silly answer
Silly question, silly answer
Na głupie pytanie, głupia odpowiedź
Kto bredzi, nie ma odpowiedzi
Kto głupio pyta, otrzymuje głupią odpowiedź
475. Eine **Frage** ist keine Klage
A question is not a complaint
Pytać się nie szkodzi

476. Wie die **Frage**, so die Antwort
 As the question so the answer
 A civil question deserves a civil answer
 Jakie pytanie, taka odpowiedź
477. **Fragen** kostet nichts
 A question is free
 Pytanie nie kosztuje
478. An einer **Frau** und einer Mühle gibt es immer etwas zu flicken
 A woman and a ship ever want mending
 Milles and wives are ever wanting
 Młynowi i pannie młodej zawsze coś brakuje,
 bo młyn trzeba ustawnie naprawić,
 a pannie młodej do stroju
479. Die **Frau** eines Blinden braucht sich nicht zu schminken
 A blind man's wife needs no paint
 Ślepemu nic po kolorach
480. Die **Frau** hat das Sagen im Haus
 The grey mare is the better horse
 Kobieta panuje w domu
481. Eine **Frau** gehört an Herd
 A woman's place is in the home
 Miejsce kobiety jest w kuchni
 Niewieście siedzieć doma przystoi
482. Eine **Frau** hat Arbeit ohne Ende
 Frauenarbeit ist behende, aber ohne Ende
 Einer Frau Arbeit ist nie getan
 A woman's work is never done
 Praca kobiety nie zna końca
 Robota kobieca nieskończona

483. Eine **Frau** ist so alt wie sie aussieht
 A woman is as old as she looks
 Kobieta ma tyle lat, na ile wygląda
484. Eine **Frau** übertreibt alles, egal, ob sie liebt oder hasst
 A woman either loves or hates in extremes
 Women are always in extremes
 Kobieta czy kocha, czy nienawidzi –
 nigdy w miarę
 W dwóch rzeczach kobiety swych granic nie znają:
 raz, gdy nienawidzą, drugi, gdy kochają
485. Eine **Frau** wird zweimal verrückt: wenn sie liebt
 und wenn sie anfängt grau zu werden
 A woman goes crazy twice: when she is in love
 and when she goes grey
 Każda kobieta dwa razy szaleje: kiedy się kocha
 i kiedy siwieje
486. Eine schöne **Frau** hat immer Recht
 A beautiful woman is always right
 Piękna kobieta ma zawsze rację
487. Junge **Frau** und alter Mann sind ein trauriges Gespann
 Alt und jung, das geht nicht gut
 Alt und jung passen nicht zusammen
 Young wife and an old man make strange bedfellows
 Jak się stary z młodą żeni, to się diabeł raduje
 Jako ogień z wodą, taki i stary z żoną młodą
 Stary z młodą – ogień z wodą
 Z młodym stara – śmieszna para, stary z młodą
 grozi szkodą
 Młoda żona staremu karawan do grobu
488. Wähle deine **Frau** nicht nach dem Äußeren
 Choose not a wife by the eye only
 Nie wybieraj kobiety według wyglądu

489. **Frauen** müssen immer das letzte Wort haben
 Women must always have the last word
 Kobieta musi mieć zawsze ostatnie słowo
490. **Frauen** sind unbeständig wie das Wetter
 Women are as wavering as the wind
 Women are as fickle as the weather
 Kobieta zmienna jest jak pogoda
491. **Frauen** wollen ihren Willen haben
 Women want to have their will
 Kobiety chcą postawić na swoim
 < dopiąć swego >
492. Wähle nie deine **Frauen** und deinen Stoff bei Kerzenlicht
 Never choose your women or your linen by
 candlelight
 Kobiety i płótna nie wybiera się bez światła
493. Ein **Frauenhaar** zieht stärker als ein Glockenseil
 Ein **Frauenhaar** zieht mehr als hundert Paar Ochsen
 Beauty draws with a single hair
 Beauty draws more than a hundred oxen
 One hair of a woman draws more than a bell-rope
 Uroda przyciąga więcej niż magnes
 Uroda ciągnie bardziej niż sto par osłów
 Włos pięknej kobiety potrafi bardziej ciągnąć niż
 powróż dzwonu
494. Wer am **Freitag** lacht, weint am Sonntag
 He that sings on Friday will weep on Sunday
 Kto w piątek skacze, ten w niedzielę płacze
495. **Freud** und Leid sind nahe Nachbarn
 Sadness and gladness succeed each other
 Joy and sorrow go together
 Nie ma radości bez smutku
 Radość i smutek idą w parze

496. Auf **Freud'** folgt Leid
After joy comes sorrow
Po radości smutek
497. Geteilte **Freude** ist doppelte Freude
Shared joy is double joy
Radość dzielona z kimś jest podwójną radością
498. Keine **Freud'** ohne Leid
Keine Rose ohne Dornen
No joy without sorrow
Nie ma radości bez smutku
Nie ma słodyczy bez goryczy
Każda przyjemność nosi na plecach przykrość
Po śmiechu następuje płacz, po radości smutek
499. Der beste **Freund** eines Mannes ist seine Mutter
A boy's friend is his mother
Najlepszym przyjacielem mężczyzny jest jego matka
500. Ein **Freund** ist der beste Schatz im Leben/-
Amicus optima vitae possessio.
A friend is the greatest treasure of life
Przyjaciół to największy skarb w życiu
501. Ein **Freund** ist eher verloren als gefunden
Ein **Freund** ist schneller verloren als gewonnen
A friend is easier lost than found
Przyjaciół łatwo stracić, a trudno znaleźć
Przyjaciół trudno znaleźć, a prędko go stracić można
Długo szuka się przyjaciół, szybko się go traci
502. Ein enger **Freund** kann zu einem engen Feind werden
A close friend can become a close enemy
Przyjaciół serdeczny szybko bliskim
nieprzyjaciół

503. Ein falscher **Freund** ist schlimmer als ein offener Feind
 False friends are worse than open enemies
 Lepszy nieprzyjaciół otwarty jak przyjaciel
 zdradliwy
504. Ein wahrer **Freund** ist schwer zu finden/-
Amicus verus est raru avis.
 A true friend is a rare bird
 Prawdziwy przyjaciel jest rzadkim ptakiem
505. Einmal **Freund**, immer **Freund**
 Once a friend, always a friend
 Raz przyjacielem – zawsze przyjacielem
506. Jedermanns **Freund** ist niemand's **Freund**/ -
Amicus omnibus, amicus nemini.
 A friend to all is a friend to none
 Everybody's friend is nobody's friend
 Kto przyjaciel każdemu, ten nikomu
 Kto wszystkich chce mieć przyjaciółmi,
 żadnego nie ma przyjaciela
 Przyjaciel wszystkich nie jest niczym
 przyjacielem
 Kto służy wielu, nie służy nikomu
507. Nur ein wahrer **Freund** sagt dir die Wahrheit
 Only a real friend will tell you the truth
 Only a real friend will tell you when your
 is dirty
 Tylko prawdziwy przyjaciel powie tobie
 prawdę
508. Wer borgt, verliert seinen **Freund**
 He that do lend do lose a friend
 Chcesz przyjaciela stracić, pożycz mu pożycz
 Pożytek z przyjaciela czyni nieprzyjaciela

509. **Freunde** erkennt man in der Not/-
Amicus certus in re incerta cernitur.
Freunde in der Not gehen hundert auf ein Lot
Ein **Freund** in der Not ist ein wahrer **Freund**
Der wahre **Freund** zeigt sich erst in der Not
In der Not erkennt man die **Freunde**
A friend in need is a friend indeed
In time of prosperity friends will be plenty;
in time of adversity not one among twenty
A friend is never known till needed
Kiedy się bieda do domu przypyta, ze stu
przyjaciół jeden nie zawita
Przyjaciela poznaje się w biedzie
Gdy bieda tłoczy, przyjaciel odskoczy
Dobrze mieć przyjaciół, źle potrzebować
ich pomocy
W nieszczęściu nie ma przyjaciela
510. **Freunde** kann man sich aussuchen, aber nicht die Familie
You can choose your friends, but you cannot
choose your family
Przyjaciela można sobie wybrać, ale nie rodzinę
Z rodziną najlepiej wychodzi się na zdjęciu
511. **Freunde** sind Zeitverschwendung
Friends are a waste of time
Przyjaciele - złodzieje czasu
512. Alte **Freunde** sind die besten
Old friends are the best
Stary przyjaciel lepszy od dwóch nowych
Lepszy stary druh niż młodych dwóch
Dla przyjaciela nowego nie opuszczaj starego
513. Alte **Freunde** und alter Wein sind jedem anzuraten
Old friends and old wine are recommended
Stary przyjaciel i stare wino są najmiłsi

514. Alte **Freunde** und Wege soll man nicht verlassen
 Do not leave old friends and old ways
 Nie opuszczaj starych przyjaciół i starych dróg
515. Die **Freunde** unserer **Freunde** sind auch unsere **Freunde**
 The friends of our friends are our friends
 Przyjaciele naszych przyjaciół są naszymi
 przyjaciółmi
516. Halte deine **Freunde** nahe bei dir, aber deine
 Feinde noch näher
 Keep your friends close but your enemies even closer
 Trzymaj przyjaciół blisko, a nieprzyjaciół jeszcze
 bliżej
517. Ich liebe meine **Freunde** aber mich liebe ich mehr
 I love my friends but I love me more
 Kocham swoich przyjaciół, ale siebie kocham
 bardziej
518. Sogar die besten **Freunde** müssen einmal
 getrennte Wege gehen
 Even the best of friends must part
 <go their separate ways once>
 Nawet najlepsi przyjaciele kiedyś muszą
 się rozstać
519. Wer solche **Freunde** hat, braucht keine Feinde (mehr)
 With friends like these, who needs enemies?
 Kto ma takich przyjaciół, ten już nie potrzebuje
 nieprzyjaciół
520. Zeige mir deine **Freunde**, und ich sage dir, wer du bist
 Sage mir, mit wem du verkehrst, und ich sage dir, wer du bist
 Mit wem man verkehrt, so wird man geehrt
 Mitgefangen, mitgehangen
 Tell me who your friends are and I will tell you
 who you are

Know a person by its friends
A man is known by the company he keeps
In for a penny, in for a pound
Poznasz człowieka po jego przyjaciela
Z jakim przestajesz, takim się stajesz
Kto z kim przestaje, takim się staje

521. **Freundlichkeit für Freundlichkeit**
Kindness for kindness
Grzeczność warta grzeczności
Grzeczność za grzeczność
522. **Freundschaft geht über Verwandschaft**
A good friend is the nearest relation
Friend is (my) relationship
Prawdziwy przyjaciel lepszy niż wielu krewnych
523. **Freundschaft ist Freundschaft, Geschäft ist Geschäft**
Friendship is friendship but business is business
Przyjaźń przyjaźnią, a interes interesem
Kochajmy się jak bracia, rachujmy się jak Żydzi
524. **Freundschaft ist wie Saiten, man soll sie nicht überspannen**
Friends are like fiddle-strings, they must not be
screwed too tight
Przyjaźń jest jak struna – nie należy jej zbyt
napinać
Nie przeciągaj struny, bo urwiesz
525. Geflickte **Freundschaft** wird nie wieder ganz
Geflickter **Freundschaft** ist wenig zu trauen
A broken friendship may be soldered, but will
never be sound
Pojednana przyjaźń jak marcowy lód
(nietrwała)
Uszkodzona przyjaźń nigdy nie powróci na dobre

526. Man muss nicht mit allen **Freundschaft** schließen
 You do not need to make friendship with everybody
 Nie ze wszystkimi trzeba w przyjaźń zachodzić
527. Ungleich trennt **Freundschaft**
 Friends of different minds split
 Pieszy konnemu nie towarzyszy * *
 Gdzie się myśli nie zgoda, tam przyjaźń krucha
528. Eine verlorene **Freundschaft** ist eine gewonnene Feindschaft
 A lost friendship is a winning hostility
 Przyjaźń stracona rodzi nienawiść
529. Wahre **Freundschaften** halten ewig/-
Amicitiae verae sempiternae sunt.
 True friendships last for ever
 Prawdziwe przyjaźnie wiecznie trwają
530. **Friede** ernährt, Unfriede verzehrt
 United we stand, divided we fall
 Zgoda buduje, niezgoda rujnuje
531. Besser ein schlechter **Frieden** als Krieg
 Better a bad peace than war
 Lepszy słomiany <gliniany> pokój niż wojna
 Zły pokój lepszy od wojny
532. Ruhe in **Frieden**/ - *Requiescat in pace.* (R.I.P.)
 Rest in peace
 Niech spoczywa w pokoju
533. Wer **Frieden** haben will, muss zum Kriege rüsten
 Wenn du den **Frieden** willst, bereite den Krieg (vor)/ -
Si vis pacem, para bellum.
 If you want peace, prepare for war
 Chcesz pokoju, gotuj się do wojny
 Kto miecz trzyma, pokój miewa
 Gotuj wojnę, a będziesz miał pokój

534. Wo **Frieden** ist, ist Gott
 Where there is peace, God is
 Gdzie Pan Bóg, tam pokój
535. Verbotene **Früchte** sind die süßesten
 Verbotene **Früchte** schmecken am besten
 Forbidden fruit is the sweetest
 Owoc zakazany smakuje najlepiej
 Zakazany owoc najśłodszy
 Kradzione smaczniejsze
536. An den **Früchten** erkennt man den Baum/-
 Ex fructu cognoscitur arbor.
 Wie der Baum so die **Früchte**
 A tree is known by its fruit
 As the tree so the fruit
 Z owocu poznaje się drzewo
 Jakie drzewo, taki owoc
537. **Früher** oder später
 Sooner or later
 Wcześniej albo później
538. Wenn der **Fuchs** predigt, hüte die Gänse
 When the fox preaches, beware the geese
 Pilnuj gęsi, gdy lis kazanie prowadzi
539. **Füchse** muss man mit **Füchsen** fangen
 Set a fox to catch a fox
 Catch foxes with foxes
 Na lisa trzeba lisa
540. **Für** und wider/- *Pro et contra.*
 For and against
 Za i przeciw

541. **Für** nichts gibt's nichts
Für nichts gibt der Jude nichts
 There is nothing for nothing
 You do not get owt for nowt
 Nic za nic
 Za nic nie ma nic
542. **Furcht** hat große Augen
 Fear has big eyes
 Strach ma wielkie oczy
543. **Furcht** hat tausend Augen
 Fear has a thousand eyes
 Strach ma tysiąc oczu
544. **Furcht** kennt kein pardon
 Fear knows no pardon
 Strach nie zna pardonu
545. **Furcht** sieht überall Gespenster
 Fear doubles all
 Fear sees ghosts everywhere
 Fear makes the wolf bigger
 Strach wszystko powiększa
 Strach wszędzie duchy widzi
546. **Furcht** verleiht Flügel
 Fear gives wings
 Strach ma wielkie skrzydła
 Uczucie strachu przypina do
 nóg skrzydła
 Strach skrzydeł dodaje
547. **Furcht** macht lange Schritte <Beine>
 Fear makes long strides <legs>
 Strach dodaje sił w nogach

548. Die **Furcht** vor dem Tod ist manchmal schlimmer
als der Tod selbst
Fear of death is worse than death itself
Strach czasem gorszy niż sama śmierć
Gorszym od samej śmierci jest oczekiwanie
na śmierć
Nie strach umrzeć, ale strach umierać
549. **Fürchte** nicht, was du nicht vermeiden kannst
Do not fear what you cannot avoid
Nie obawiaj się tego, czego nie da się uniknąć
550. Es ist besser mit dem **Fuß** auszugleiten als mit der Zunge
Better the foot slip than the tongue
Lepiej się potknąć nogą niż językiem
Lepiej, żeby potknął się palec, niż język
551. Mit beiden **Füssen** auf dem Boden stehen
Keep both feet on the floor <bottom>
Stand on one's own feet
Stać na pewnych nogach

G

552. Flog eine **Gans** über's Meer, kam eine **Gans** wieder her
 Es flog ein **Gänschen** übern Rhein und kam als
 Gickgack wieder heim
 If an ass goes a-travelling, he'll not come home a horse
 Send a fool to the market, and a fool he'll return
 Głupi i w Wiedniu rozumu nie kupi
 I w Paryżu nie zrobią z owsa ryżu
 Małpa zawsze będzie małpą
553. Am ersten Tag ein **Gast**, am dritten eine Last
 The first day a guest, the third day a pest
 Pierwszego dnia gościem, a trzeciego ciężarem
554. Der **Gast** und Fisch sind drei Tage frisch
 Der **Gast** ist wie der Fisch, er bleibt nicht lange frisch
 Frischer Fisch und neue **Gäste** riechen nach drei Tagen
 Guests and fish stink after three days
 Fresh fish and new-come guest stink in three days
 Fish and company stink in three days
 Gość i ryba trzeciego dnia cuchnie
 Gość i ryba dnia trzeciego nie mają nic
 smacznego
555. Ungeladener **Gast** ist eine Last
 Uninvited guest is a burden
 An uninvited guest does not know where to sit
 A bad penny always turns up
 Gość nieproszony nie bardzo bywa uczczony
 Gość nie w porę gorszy od Tatarzyna
 Nie włącz, gdzie cię nie proszą
 Nieproszony gość zawadza dość

556. Auch der beste **Gaul** strauchelt einmal
 A good marksman may miss
 Even the best horse stumbled again
 I strzelec wyborowy czasem chybi
557. Ein alter **Gaul** kennt seinen Weg
 Was gelernt, ist gelernt
 An old ox makes a straight furrow
 An old horse does not spoil the furrow
 There is many of good tune played on an old fiddle
 Stary koń <wół> bruzdy nie czuje
 Nauka nie poszła w las
558. Einem geschenkten **Gaul** schaut man nicht ins Maul/-
Noli equi dentes inspicere donati.
 Do not look a gift horse in the mouth
 Darowanemu koniowi nie patrz w zęby
 <do pyska>
 Darowanemu koniowi nie należy zaglądać w zęby
559. **Geben** ist seliger als nehmen
 It is more blessed to give than to receive
 Szczęśliwsza rzecz jest dawać, aniżeli brać
 Szczęśliwszy, co daje, niżli ten, co bierze
 Branie napełnia ręce, dawanie serce
560. Wessen **Gebiet**, dessen Religion/- *Cuius region, eius religio.*
 Wes das Land, des der Glaube
 Wes Brot ich esse, des Lied ich singe
 Who has region decides religion
 Whose region, his religion
 Kogo kraj, tego religia
561. **Gebt**, dann wird auch euch gegeben werden
 Give, and you will be given
 Dawajcie, a będzie wam dano
 Kto daje, temu będzie dano
 Kto daje, ten i bierze

562. Der erste **Gedanke** ist der beste
The first thought is the best
Pierwsza myśl najlepsza
563. **Gedanken** sind zollfrei
Thoughts are free of duty
Myśl cła nie płaci
564. Böse **Gedanken** führen zu bösen Taten
Evil thoughts lead to evil deeds
Złe myśli prowadzą do złych uczynków
565. Die besten **Gedanken** kommen zu spät <hinterdrein>
The best thoughts come too late
Najlepsze myśli nasuwają się poniewczasie
566. **Geduld** ist die beste Medizin
Patience is the best medicine
Cierpliwość jest najlepszym lekarstwem
567. **Geduld** ist eine Tugend/- *Patientia virtus.*
Patience is a virtue
Cierpliwość jest cnotą
568. **Geduld** überwindet <besiegt> alles/- *Patientia vincit omnia.*
Patience conquers all things
Cierpliwość wszystko zwycięża <wytrwa>
Cierpliwość niweluje góry
569. **Geduld** zahlt sich aus
Patience pays off
Cierpliwość popłaca
570. **Geduld** bringt Rosen
Time brings roses
Cierpliwość przynosi róże

571. Mit **Geduld** und Spucke fängt man (manche) Mucke
 Mit **Geduld** erreicht man alles
 Patience and snare catch many a hare
 Softly, softly catchee monkey
 Cierpliwością i rozsądkiem można wszystko
 osiągnąć
572. Mit **Geduld** und Zeit kommt man weit/-
Qui satis exspectat, prospera cuncta videt.
 All things come to those who wait
 Kto czeka, doczeka się
 Wszystko przychodzi na czas temu, co cierpliwie
 czeka
 Kto umie czekać, wszystkiego się doczeka
573. **Gefahr** erkannt, **Gefahr** gebannt
 Forewarned is forearmed
 Niebezpieczeństwo rozpoznane,
 niebezpieczeństwo zażegnane
574. **Gefunden** ist nicht gestohlen
 Findings keepings
 Finders are keepers, losers are weepers
 Znalezione, nie kradzione
 Kto znalazł, ten ma, a kto zgubił, ten nie ma
 <placze>
575. **Gegensätze** ziehen sich an/- *Extremitas, acqualitates.*
 Extremes meet
 Skrajności stykają się ze sobą
 Przeciwności przyciągają się
576. Drei können ein **Geheimnis** bewahren, wenn
 zwei von ihnen tot sind
 Three may keep counsel, if two of them are dead
 Three may keep counsel, if two be away
 Trzech utrzyma sekret, jeżeli dwóch z nich nie
 żyje

577. **Gehorsam** ist die erste Pflicht des Soldaten
 Obedience is the first duty of a soldier
 Posłuszeństwo jest pierwszym obowiązkiem
 żołnierza
578. Die erste <zweite> **Geige** spielen
 Play first <second> fiddle
 Grać pierwsze <drugie> skrzypce
579. Eine alte **Geige** klingt besser als eine neue
 There is many a good tune played on an old fiddle
 Stary, ale jary
580. Der **Geist** ist willig, aber das Fleisch ist schwach
 The spirit is willing but the flesh is weak
 Absent in body, but present in spirit
 Duch ochoczy ale ciało mdłe <słabe>
581. Große **Geister** denken ebenso
 Great minds think alike
 Mądrzy ludzie myślą podobnie
582. Kleine **Geister** freuen sich an kleinen Dingen/-
 Parva leves capiunt animos.
 Little things please little minds
 Small things amuse <occupy> small minds
 Small things affect light minds
 Ludzi o słabym umyśle cieszy wszystko
 Ubogich duchem zadawałają małe rzeczy
583. **Geiz** ist die größte Armut
 Greed is the greatest poverty
 Chciwość jest największą biedą
584. **Geiz** ist die Wurzel allen Übels
 Greed is the root of all evil
 Chciwość jest źródłem wszelkiego zła
 Chciwość zawsze szkodliwa

585. **Geiz** ist eine der sieben Todsünden
 Greed is one of the seven deadly sins
 Chciwość to jeden z grzechów śmiertelnych
586. **Geld** allein macht nicht glücklich
 Money is not everything
 Money does not bring <buy> happiness
 Pieniądz nie uszczęśliwia
 Pieniądze szczęścia nie dają
587. **Geld** bringt **Geld**
 Wo **Geld** ist, kommt **Geld** hin
 Der Teufel scheißt immer auf den größten Haufen
 Wo Tauben sind, kommen Tauben hinzu
 Der Taler ist des Talers Sohn
 Money makes money
 Money goes to money
 Pieniądz robi pieniądz
 Pieniądz idzie do pieniądza
588. **Geld** ist Macht
 Money is power
 Money talks
 Pieniądz to potęga
589. **Geld** ist die Wurzel allen Übels
 Money is the root of all evil
 Korzeniem wszelkiego zła jest pieniądz
590. **Geld** ist ein guter Diener, aber ein schlechter Herr
 Money is a good servant, but a bad master
 Pieniądz jest dobrym sługą, ale złym panem
591. **Geld** ist nicht alles, aber es hilft
 Money is not everything, but it helps
 Pieniądz to jeszcze nie wszystko, ale pomaga

592. **Geld** ist rund und rollt davon
 Money is round and rolls away
 Pieniądz jest okrągły i toczy się łatwo
 Fortuna kołem się toczy, raz człowiek na górze,
 to znów na dole
 Fortuna, co jedną ręką daje, to drugą odbiera
 Fortuna zmienną jest
593. **Geld** kann alles
 Das liebe **Geld** kann alles
 Mit **Geld** geht alles
 With money you can have <get, make> everything
 Money talks
 Pieniądze wszystko mogą <zrobią>
 Niech kto, co chce, plecie, pieniądze wszystko
 szafują na świecie
 Święte pieniądze wszystko zrobią i złe na dobre
 przerobią
 Pieniądze wszystko stanowią na świecie
 Kto smaruje, ten jedzie
594. **Geld** kann man nicht kaufen
 Money cannot be bought
 Pieniędzy nie kupić
595. **Geld** kennt keine Freundschaft
 In **Geld**sachen hört die Freundschaft <Gemütlichkeit> auf
 Bei Geschäften hört die Freundschaft auf
 There is no friendship in trade
 Lend your money and lose a friend
 Gdzie interes dmucha, tam przyjaźń krucha
 Kochajmy się jak bracia, rachujmy się jak Żydzi
 W interesach nie ma czułości <sentymentu>
 Służba nie drużba
 W interesie kończy się przyjaźń
 Pieniądz przyjaźni nie zna

596. **Geld macht Geld**
 Money makes money
 Money begets money
 If you have money you can make more money
 Pieniądz robi pieniądz
597. **Geld allein macht nicht glücklich aber es beruhigt**
 Money cannot buy happiness, but it helps
 Pieniądz nie przynosi szczęścia
 ale pomaga
598. **Geld öffnet alle Türen**
 Money opens all doors
 Pieniądze otwierają wszystkie wrota
599. **Geld regiert die Welt/-**
 Pecunia unum regimen est rerum omnium.
 Money makes the mare to go
 Money rules the world
 Money talks
 With money you can get everything
 He who has the gold makes the rules
 Pieniądz rządzi światem
 Pieniądz jest dźwignią wszystkiego
 Pieniądze wszystko mogą
 Niech kto, co chce, plecie, pieniądze wszystko
 szafują na świecie
 Pieniądzom wszystko ulega
 Za pieniądze wszystko można kupić
 Kto smaruje, ten jedzie
600. **Geld stinkt nicht/- *Pecunia non olet.***
 Money has no smell
 Money does not smell <stink>
 There's nothing wrong with money
 Pieniądz nie śmierdzi

601. **Geld** verprassen
Mit **Geld** um sich werfen
Das **Geld** mit vollen Händen zum Fenster hinauswerfen
 Throw money to the dogs
 Throw one's money around
 Spend money like water
 Make ducks and drakes with one's money
 Rzucać pieniędzmi (na wszelkie strony)
 Rzucać pieniądze garściami
 Rzucać pieniędzmi jak plewą
 Wyrzucać pieniądze za okno <na bruk>
 Rzucać pieniądze na wiatr
 Roztrwonić pieniądze
602. **Geld** wächst nicht auf den Bäumen
 Money does not grow on trees
 Pieniądze nie rosną na drzewach
603. **Geld** wie Heu haben
Im **Geld** schwimmen
 Have money to burn
 Be rolling in cash
 Mieć pieniędzy jak siana <gnoju>
 Mieć forsy jak lodu
 Mieć pieniędzy do diabła i trochę
604. Das **Geld** fällt nicht vom Himmel
 Money does not fall from the heaven
 Pieniądze nie spadają z nieba
605. Das **Geld** liegt auf der Straße
 The streets of London are paved with gold
 Pieniądze leżą na ulicy
606. Dem wachsenden **Geld** <Reichtum, Vermögen>
folgt die Sorge/-
Crescentem sequitur cura pecuniam.

Worry follows growing wealth
Za rosnącym mieniem kroczy troska

607. Für **Geld** tanzen die Puppen
Wer gut schmiert, der gut fährt
Money makes the mare to go
Pieniądze wszystko mogą
608. Je mehr **Geld**, desto mehr Sorge
The more money, the more care
Im więcej pieniędzy, tym większe troski
609. Kein **Geld**, kein Paternoster
No money, no paternoster
Bez pieniędzy nie będzie paternoster
610. Knapp mit dem **Geld** sein <bei Kasse sein>
Be short of money
Be hard-pressed for money
Być krucho z pieniędzmi
Nie przelewa się
611. Nicht für **Geld** und gute Worte
Nicht für alles Gold der Welt
Nichts um alles in der Welt
Not for all the coffee in Brazil
Not for all the money in the world
Not for all the tea in China
Neither for love nor money
Za nic w świecie
Za żadne skarby świata
612. Redet das **Geld**, so schweigt die ganze Welt
When money talks the world keeps silent
Gdzie pieniądz mówi, tam świat milczy
Gdzie pieniądze mówią, tam wszystko milczy
Kiedy pieniądze mówią, drudzy muszą gębę stulić

613. Verlorenes **Geld** kommt nie wieder
 Money once gone never returns
 Stracone pieniądze już nie wróca
614. Wer **Geld** hat, hat auch Verstand
 Who has money, also has reason
 Kto ma pieniądze, ma i rozum
 Kto ma pieniądze w kieszeni, ten ma
 i rozum w głowie
615. Wer **Geld** heiratet, verliert seine Freiheit
 He that marries for wealth sells his liberty
 Kto się żeni dla pieniędzy traci swoją wolność
616. Wer das **Geld** hat, hat die Macht
 Whoever has the money has the power
 He who pays the piper calls the tune
 Kto płaci, ten wymaga
617. Wo **Geld** regiert, schweigt die Wahrheit
 When money talks, the truth keeps silent
 Gdzie pieniądz mówi, tam prawda milczy
 Kiedy pieniądz przemawia, to prawda milczy
618. Heirate nie wegen des **Geldes**, sondern wo **Geld** ist
 Never marry for money, but marry where money is
 Nigdy się nie żęń dla pieniędzy, lecz gdzie są
 pieniądze
619. **Gelegenheit** macht Diebie/- *Occasio facit furem.*
 Opportunity makes the thief
 An open door may tempt a saint
 At open door dogs come in
 A postern door makes a thief
 The hole calls the thief
 Okazja czyni złodzieja
 Otwarte drzwi kuszą nawet świętego

Przed złodziejem zamka nie ma
Dziura robi złodzieja

620. Die **Gelegenheit** beim Schopfe packen/-
Fronte capitata, post est occasio calva.
Grasp an opportunity by the forelock
Catch the ball at the bound
Seize the chance
Take time by the forelock
Nie opuszczaj okazji, a chwytaj ją z czoła:
na przodku ma czuprynę, w tyle głowa goła
Okazja łysa z tyłu, z przodu ją brać trzeba
621. Die verpasste **Gelegenheit** kommt so schnell nicht wieder
Opportunity never knocks twice at any man's door
An occasion lost cannot be redeemed
Time and tide wait for no man
Okazja raz stracona rzadko wraca
Okazja jest szklana, raz opuścisz,
więcej nie zażyjesz
Okazja się trudno zdarza, łatwo ginie
622. Es kommt stets eine neue **Gelegenheit**
There is always a next time
It is always a new opportunity
Zawsze nadarzy się nowa okazja
623. Nutze die günstige **Gelegenheit**
Hoist your sail when the wind is fair
Seize the chance
Korzystaj z dobrej okazji <sposobności>
Skorzystaj z nadarzającej się okazji
624. Vergeude nicht die **Gelegenheit**
Make not balks of good ground
Do not waste the opportunity
Nie marnuj okazji

625. Kratze einen **Geliebten** und du findest einen Feind
 Scrach a lover, and find a foe
 Podrap kochanka, a będziesz mieć do
 czynienia z nieprzyjacielem
626. **Genug** ist **genug**
 Enough is enough
 Dwa grzyby w barszcz nieco za wiele
 Co za dużo, to niezdrowo
627. **Genügsamkeit** steht über Reichtum
 Contentement is above wealth
 Umiarkowanie lepsze od bogactwa
628. **Gerücht** und Lüge gehen Hand in Hand
 Rumours and lies go hand- in-hand
 Plotka i kłamstwo idą w parze
629. Das **Gerücht** fliegt/- *Fama volat.*
 The rumour is flying
 Nothing is swifter than rumour
 Rumour travels swiftly
 Wieść <pogłoska> leci szybko
 Wieści mają skrzydła
630. An jedem **Gerücht** ist ein bisschen Wahrheit
 In every rumour there is a grain of truth
 W każdej pogłosce tkwi trochę prawdy
631. Das **Gerücht** wächst während es sich verbreitet/-
 Fama crescit eundo.
 The rumour grows as it goes
 Rumours grow through circulation
 Pogłoska się rozrasta w trakcie
 opowiadania

632. **Gesagt**, getan/- *Dictum, factum.*
 No sooner said than done
 Said, done
 Słowo się rzekło, kobyłka u płotu
 Powiedziane, zrobione
633. **Gesagt**, ist **gesagt**
 Said, is said
 Words are wind
 Wypowiedziane słowa są jak ptaki, których
 już nie można złapać
 Wyrzeczonego słowa nie cofniesz do gęby,
 choćbyś cztery konie zaprzęgnął
 Co z gęby wyleci, tego czterema końmi nie
 dogonisz
 Słówko raz wyrzeczone, nigdy nie przywrócone
 Co z gęby wyszło, tego w gębę wołem nie
 wewleciesz
 Co ptakiem z gęby wyleci, wołem nazad nie
 wciągniesz
634. **Gesagt**, ist nicht getan
 Said is not done
 Saying is one thing, and doing another
 Jedna rzecz to mówić, a druga czynić
635. **Geschenke** binden Gelenke
 Geschenke machen blind
 Who receives a gift, sells his liberty
 Podarunki oczy zaślepiają, język wiąza
636. Kleine **Geschenke** erhalten die Freundschaft
 Small gifts help keep a friendship alive
 Small fish are sweet
 Małe prezenty podtrzymują przyjaźń

637. **Geschenkt** ist **geschenkt**, wieder genommen ist wie gestohlen
 Give a thing and take again, and you shall ride
 in hell's wain
 Give a thing and take a thing is to wear the devil's
 gold ring
 Kto daje i odbiera, ten się w piekle ponieważ
638. Das ist eine andere **Geschichte**
 That's quite another story
 To zupełnie inna historia
639. Die **Geschichte** wiederholt sich
 History repeats itself
 Historia lubi się powtarzać
640. Über den **Geschmack** lässt sich nicht streiten/-
 De gustibus non est disputandum.
 Die **Geschmäcker** sind verschieden
 Jeder nach seinem **Geschmack**
 Tastes differ
 Every man to his taste
 There is no disputing about tastes
 There is no accounting for tastes
 O gustach się nie dyskutuje
 Każdy ma swój gust
 Są gusta i guściki
641. Großes **Geschrei** um nichts/- *Plus sonat, quam valet.*
 Viel **Geschrei** und wenig Wolle
 Viel **Geschrei** <Lärm> und nichts dahinter
 Much cry and little wool
 Much ado about nothing
 A lot fuss about nothing
 A fine show and small crop
 Dużo <wiele> krzyku o nic
 Dużo krzyku, mało wełny powiedział
 diabeł strzygąc świnie <kota>
 Hałasu wiele, a skutek marny

642. Besser allein als in schlechter **Gesellschaft**
 Better alone than in bad company
 Lepiej być samym niż w złym towarzystwie
643. **Gesetz ist Gesetz**
 Law is law
 Prawo prawem
 Złe czy dobre, prawo jest zawsze prawem
644. Das **Gesetz** ist dazu da, um es zu umgehen
 Rules are made to be avoided
 Prawo jest po to, aby je omijać
645. Vor dem **Gesetz** sind alle gleich
 Before the law all are equal
 Wszyscy są równi wobec prawa
 Prawo jest dla wszystkich jednakowe
646. Je mehr **Gesetze**, desto mehr Straftäter
 The more laws, the more offenders
 The more laws, the more thieves and bandits
 Im więcej przepisów, tym więcej wykroczeń
 <złodziei, bandytów>
647. **Gesetzgeber** sollten keine Gesetzbrecher sein
 Law makers should not be law breakers
 Ustawodawcy nie powinni łamać prawa
648. Ein freundliches **Gesicht** ist das beste **Gesicht**
 A heartily welcome is the best cheer
 Szczery uśmiech jest najlepszym przywitaniem
649. Ein langes <saures> **Gesicht** machen
 Ein **Gesicht** wie sieben Tage Regenwetter machen
 Einen Flunsch ziehen
 Make a face as long as a fiddle
 Have a face as long as a wet Sunday <week>

Make a sour <long> face
Robić kwaśną <skwaszoną> minę

650. Sein wahres **Gesicht** zeigen
Show one's true colours
Pokazać prawdziwe oblicze
Zdjąć maskę
651. Zwei **Gesichter** haben
Have two faces
Be double-faced
Mieć dwa oblicza
652. **Gestern** ist nicht heute
Yesterday is not today
Wczoraj, to nie dzisiaj
653. **Gesund** und munter
Bei bester Gesundheit sein
Healthy and happy
Be as fit as a fiddle
Alive and kicking
Cieszyć się najlepszym zdrowiem
654. **Gesundheit** geht vor Reichtum
Lieber gesund als reich
Lieber arm und gesund als reich und krank
Health is better than wealth
Zdrowie lepsze od wszelkiego bogactwa
Lepsze zdrowie niż majątek
Lepiej być biednym i zdrowym, aniżeli chorym
i bogatym
Zdrowie jest bogactwem
655. **Gesundheit** kann man nicht kaufen
Health cannot be bought
Zdrowia na rynku nie kupisz

656. Die **Gesundheit** schätzt man erst, wenn man
sie verloren hat
Health is not valued till sickness comes
Chory się dowie, co warte jest zdrowie
Tylko w chorobie ceni się zdrowie
657. **Gewalt** erzeugt Gegengewalt
Violence breeds violence
Gwałt za gwałt
Gwałt gwałtem godzi się odpierać
658. **Gewalt** geht vor Recht/- *Violentia praecedit ius.*
Might goes before right
Gdzie przemoc mówi, tam prawo milczy
Przemoc idzie przed prawem
Kto ma siłę, ten ma i prawo
659. **Gewarnt** sein heißt, gewappnet sein/-
Praemonitus, praemunitus.
Vorgewarnt - vorgerüstet
Forewarned is forearmed
Ostrzeżony - uzbrojony
660. Ein gutes <reines> **Gewissen** ist ein sanftes Ruhekissen
A quiet conscience sleeps in thunder
A clean conscience is a soft pillow
Przy czystym sumieniu zaśniesz smacznie
i na kamieniu
Kto ma czyste sumienie, ten ma sen spokojny
Kogo sumienie nie kole, ten się prześni
i w stodole
Czystemu sumieniu wszystko czyste
661. Ein schlechtes **Gewissen** braucht keinen Kläger
Wer sich verteidigt, klagt sich an
A guilty conscience needs no accuser
Sumienie złe stoi za oskarżyciela

662. **Alte Gewohnheiten** lassen sich schwer überwinden
 Alte Gewohnheiten legen sich nicht so leicht ab wie alte
 Hemden
 Was der Bauer nicht kennt, das frisst er nicht
 Old habits die hard
 Przyzwyczajenia nie zmienia się jak koszuli
 Przyzwyczajenie jest drugą naturą
663. **Alte Gewohnheiten** sind die besten
 Old customs are best
 Stare zwyczaje są najlepsze
664. Wer im **Glashaus** sitzt, soll nicht mit Steinen werfen
 Those who live in glass houses should not
 throw stones
 Kto czuje przywarę, niechże gada w miarę
 Kto sam ma przywary, niech nie potępia
 bez miary
 W cudzym oku źdźbło, a w swoim belki
 nie widzi
665. **Glaube**, Hoffnung, Liebe,
 Faith, hope and charity
 Wiara, nadzieja, miłość
666. Der **Glaube** kann Berge versetzen
 Faith can move mountains
 Wiara i góry ruszy <przenosi>
667. Der **Glaube** macht selig
 Faith makes blessed
 Wiara zbawia i uzdrawia
 Kto wierzy, będzie zbawiony
668. **Gläubiger** haben (ein) besseres Gedächtnis als Schuldner
 Creditors have better memories than debtors
 Wierzyciele mają lepszą pamięć niż dłużnicy

669. **Gleich** und **gleich** gesellt sich gern/- *Similis simili gaudet.*
 Misery loves company
 Birds of a feather flock together
 Like will to like
 Swój do swojego ciągnie
 Podobny w podobnym gustuje
 Swój swego zawsze znajdzie <pozna>
670. **Glück** hat Flügel
 Fortune has wings
 Szczęścia nie związać powrozem
671. **Glück** in der Liebe, Pech im Spiel
 Unlucky at cards, lucky in love
 Kto nieszczęśliwy w karty, szczęśliwy w miłości
 Kto w karty często przegrywa, w miłości
 szczęśliwy bywa
672. **Glück** im Unglück
 A blessing in disguise
 Szczęście w nieszczęściu
673. **Glück** kann man nicht kaufen
 Happiness cannot be bought
 Szczęścia się nie kupi
 Szczęścia nie kupisz na targu
674. **Glück** macht blind/- *Fortune caeca est.*
 Fortune <good luck> is blind
 Szczęście <fortuna> człowieka oślepia
 Nic tak nie oślepia jak szczęście i miłość
675. **Glück** und Glas, wie leicht bricht das
 Glass and luck, brittle muck
 Happiness is fragile
 Szkło i fortuna jeden przymiot mają, świecą się
 w oczach, a niedługo trwają

676. **Glück** und Unglück fahren im selben Schlitten
Glück und Unglück liegen oft nahe beinander
 Fortune and misfortune go together
 Szczęście i nieszczęście na jednym wózku jeździ
 Szczęście i nieszczęście idą w parze
677. **Glück** ist wie Glas, wenn es glänzt, zerbricht es/-
Fortuna vitrea est: tum, cum splendet, frangitur.
 Das **Glück** ist Glas, so glänzend wie zerbrechlich
 Fortune is glass; just when it gleams brightest it shatters
 Fortune is like glas; when she shines, she is broken
 Szczęście jest ze szkła, wtedy, kiedy błysnie, pryska
 Szczęście jak szkło, tłucze się łatwo
 Szczęście jest kruche jak szkło
 Szczęście jak szkło, aby upadło, to i przepadło
678. Alles **Glück** kommt nie
 All fortune never comes
 Szczęścia całkowitego nie ma
679. Besser **Glück** als Geld
 Better good luck than money
 Lepsze szczęście niż pieniądze
680. Das **Glück** hat ihm den Rücken gekehrt
 Fortune turned its back on him
 Szczęście go opuściło
681. Das **Glück** hat sich gewendet
 The luck has turned
 Szczęście się odwróciło
682. Das **Glück** ist dem Kühnen <Tapferen> hold/-
Fortes fortuna adiuvat.
 Den Mutigen hilft das **Glück**/ - *Audentes fortuna iuvat.*
 Dem Mutigen gehört die Welt
 Fortune favours the brave <bold>
 Fortune favours those who use their judgement

Los sprzyja odważnym
Śmiałym szczęście sprzyja
Do odważnych świat należy

683. Das **Glück** ist unbeständig <launisch>
Fortune is fickle
Szczęście odmienne, niestateczne jest
Nie ma stałego szczęścia na ziemi
684. Das **Glück** pocht mindestens einmal bei jedem an
Fortune knocks once at least at everyman's door
Szczęście uśmiecha się conajmniej raz u każdego
685. Das **Glück** suchen wir, das Unglück sucht uns
We seek good fortune, misfortune seeks us
My szukamy szczęścia, a nieszczęście szuka nas
Szczęście i nieszczęście na jednym wózku jeździ
686. Dem **Glück** kann man nicht trauen
Glück hat Tück
The happiness cannot be trusted
Szczęściu ufać nie można
Szczęściu nie trzeba wierzyć
Nie dowierzaj szczęściu
687. Des einen **Glück** ist des anderen Leid
Des einen Tod ist des anderen Brot
One man's meat is another man's poison
One man's bread is another man's death
Jednemu szczęście, drugiemu niedola
Jednemu śmierć, drugiemu chleb
Co jednemu lekarstwem, drugiemu trucizną
Szczęście jednego jest nieszczęściem drugiego
688. Ein **Glück** <Gott sei Dank>, dass wir den/die/das los sind
Good riddance to bad rubbish
Baba z wozu koniom lżej

689. Jeder hat mal **Glück** im Leben
 Jeder hat einmal einen guten Tag
 Auch ein blindes Huhn findet auch (ein)mal ein Korn
 Every dog has his day
 A blind man may sometimes hit the mark
 A fool may give a wise man counsel
 Każdy ma swój szczęśliwy dzień w życiu
 I ślepy czasem trafi
 Czasem i głupi mądrymu dobrze poradzi
 I cielęta mają swoje akcenta
690. Geteiltes **Glück** ist doppeltes Glück
 A joy shared is a joy doubled
 Radość dzielona jest podwójną radością
 Wspólna radość – większa radość
691. Kein **Glück** ohne Leid, und keine Rose ohne Dornen
 No pleasure without annoy and no rose
 without thorns
 Nie ma szczęścia bez zgryzot, a róży
 bez kolców
692. Man kann niemanden zu seinem **Glück** zwingen
 Man kann ein Pferd zur Tränke führen, aber
 nicht zum Saufen zwingen
 You can lead a horse to water but you cannot
 make him drink
 Nikogo nie można zmuszać do swojego szczęścia
693. Man kann nicht immer **Glück** haben
 You cannot win them all
 Zawsze szczęścia mieć nie można
694. Mehr **Glück** als Verstand haben
 Have more luck than understanding <sense>
 Mieć więcej szczęścia niż rozumu

695. Wem das **Glück** aufspielt, der hat gut tanzen
 He dances well to whom fortune pipes
 Wesoło ten tańcuje, komu szczęście przyśpiewuje
 Ci lekko tańczą, którym dobry los przygrywa
696. Wem das **Glück** zu wohl will, den macht es zum Narren
Fortuna nimium quem fovet, stultum facit.
Glück, das zu reichlich segnet, macht zum Narren
 Fortune makes a fool of the man she favours much
 Komu los nazbyt sprzyja, tego ogłupia
697. Wenn's **Glück** klopft, öffne die Tür
 When fortune knocks, open the door
 Kiedy szczęście pode drzwiami, otwieraj mu zaraz
 obiema rękami
698. Jeder ist seines **Glückes** Schmied
 Every man is the architect of his own fortune
 Everyone forges <carves> his own destiny
 Life is what you make it
 Każdy jest swego szczęścia kowalem
 Każdy jest sam sprawcą swego losu
 Każdy ma swój los w rękę
699. **Glücklich** ist, wer vergißt, was nicht zu ändern ist
 He is lucky that forgets what cannot be changed
 any more
 Szczęśliwy, kto zapomina o tym, czego i tak
 nie da się odmienić
700. Dem **Glücklichen** ist das Glück hold
 Fortune smiles on lucky man
 Szczęśliwemu szczęście sprzyja
701. Dem **Glücklichen** schlägt keine Stunde
 Hours do not strike for a happy man
 Time stands still for those who are happy
 Szczęśliwi czasu <godzin> nie liczą

702. **Gnade** geht vor Recht
Gnade vor Recht ergehen lassen
 Put mercy before justice
 Temper justice with mercy
 Litość idzie przed prawem
703. **Gold** öffnet die Türen
 Mit **Gold** kommt man überall durch
 No lock will hold against the power of gold
 Przed złotem wszystko upada
 Przed złotym worem każde drzwi otworem
704. Es ist nicht alles **Gold**, was glänzt/-
Non omne quod nitet aurum est.
 All that glitters is not gold
 All is not gold that glitters
 It's not all roses
 Nie wszystko złoto, co się świeci
 Rzeczy nie zawsze są takie, na jakie
 wyglądają
705. **Gott** gibt das Fleisch, und der Teufel schickt den Koch
 God sends meat and the devil sends cooks
 Bóg daje mięso, a diabeł kucharza
706. **Gott** ist Liebe
 God is love
 Bóg jest miłością
707. **Gott** ist die Quelle alles Guten
 God is the source of all good
 Bóg jest początkiem wszelkiego dobra
708. **Gott** ist mein Zeuge
 God is my witness
 Bóg mi świadkiem

709. **Gott** legt keinem mehr auf, als er zu tragen vermag
Gott gibt niemandem über seine Kraft zu tragen
Gott versucht die Schwachen nicht über ihre Kraft
 God tempers the wind to the shorn lamb
 God gives nobody to carry that is beyond one's strength
 God gives nobody to carry more than one can handle
 Komu Bóg pomaga, ten wszystko przemaga
 Bóg chroni słabych i bezbronných
710. **Gott** hilft denen, die sich selber helfen/-
Esto laborator, et erit Deus auxiliator.
 Hilf dir selbst, dann hilft dir **Gott**
 God helps those, that help themselves
 Help yourself, and God will help you
 Pomagaj sobie, a Bóg ci dopomoże
 Pomóż sobie, a Bóg (niebo) pomoże tobie
 Bóg pomaga tym, co sobie sami pomagają
 Kto sobie pomaga, temu Bóg pomaga
711. **Gott** macht gesund, und der Doktor kriegt's Geld
Gott heilt, und der Arzt kassiert
Gott lässt genesen, der Arzt kassiert die Spesen
 God heals and the doctor takes the fee
 Bóg uzdrawia, lekarz pieniądze bierze
712. **Gott** behüte mich vor meinen Freunden
 God save me from my friends
 Strzeż mnie, Panie Boże, od przyjaciół
713. **Gott** behüte mich vor meinen Freunden, mit
 meinen Feinden will ich schon fertig werden
 God defend me from my friends, from my
 enemies I can defend myself
 Strzeż mnie, Panie Boże, od przyjaciół, bo od
 wrogów sam się obronię
 Boże, zachowaj od przyjaciół, bo z nieprzyjaciółmi
 sam sobie poradzę

714. **Gott** sei Dank/- *Deo gratias.*
 Thank God
 Thank goodness
 Dzięki Bogu
715. Bei **Gott** ist nichts unmöglich
 With God nothing is impossible
 All things are possible with God
 Dla Boga nie ma nic trudnego
 U Boga wszystko możliwe
716. Bist du denn ganz von **Gott** verlassen
 You must be out of your mind
 Czyś w ciemę bity
 Czyś rozum postradał
717. Er kennt **Gott** und die Welt
 He knows everybody <everything under the sun>
 Uważa, że pozjadał wszystkie rozумы
 Najmądrzejszy z całej gminy
718. Jeder für sich und **Gott** für uns alle
 Every man for himself, and God for us all
 Każdy o sobie, a Bóg o wszystkich
 Każdy sam dla siebie, a Bóg dla wszystkich
719. Man kann nicht **Gott** und Mammon dienen
 You cannot serve God and Mammon
 Bogu i mamonie służyć razem nie można
720. So wahr mir **Gott** helfe
 So help me God
 Tak mi Boże dopomóż
721. Vor **Gott** sind alle gleich
 God does not differ
 Przed Bogiem wszyscy równi

722. Was **Gott** verbunden hat, das darf der Mensch nicht trennen/-
Quod ergo deus coniunxit, homo non separet.
 What God has joined together, let no man put asunder
 <let man not separate>
 Co Bóg złączył, człowiek niech nie rozłącza
 Co Bóg złączył, tego człowiek rozłączyć nie
 powinien
723. Wem **Gott** ein Amt gibt, dem gibt er auch Verstand/-
Adhuc coelum volvitur.
 Wen **Gott** schickt, den macht er geschickt
 Whom God gives office he gives also understanding
 Komu Bóg da urząd, da mu i rozum
724. Wen **Gott** liebt, den züchtigt <straft> er
 Whom the God loves, he chastens
 Kogo Bóg kocha, tego on karze
725. Wen **Gott** liebt, stirbt jung/-
Quem di diligunt, adolescens moritur.
 Whom the God loves die young
 The good die young
 Wybrańcy Bogów umierają młodo
 Kogo Bogowie ukochają, ten umiera młodo
726. Wen **Gott** vernichten will, dem verwirrt er zuerst den
 Verstand/-
Quos Deus vult perdere, prius dementat.
 Whom God wishes to destroy, he first makes mad
 Kogo Bóg chce ukarać, temu rozum odbiera
 <odejmuje>
727. Wer auf **Gott** vertraut, hat nicht auf Sand gebaut
 Wer **Gott** vertraut, hat wohlgebaut
 God provides for him that trust
 Kto się na Boga spuści, tego Bóg nie opuści
 Kto się na Boga funduje, tego on nie odstępuje

728. **Wie Gott** in Frankreich leben
 Live the life of Riley
 Live in clover
 Live like a king
 Live in the lap of luxury
 Życ jak u Pana Boga za piecem <drzwiami>
729. **Wo Gott** seine Kirche baut, da baut der Teufel seine Kapelle
 Where God builds a church, the devil will build a chapel
 Where God has his church, the devil will have his chapel
 Gdzie Pan Bóg kościół buduje, tam diabeł
 kaplicę stawia
 Na tym świecie złe się z dobrym plecie
730. **Gottes** Auge schläft nicht
 God's eye is not sleeping
 Bóg wszystko widzi i słyszy
731. **Gottes** Mühlen mahlen langsam, aber sicher <trefflich fein>/-
 Sero molunt deorum molar.
 God's mill grinds slow but sure
 The mills of God grind slowly but they grind
 exceeding small
 Powoli miłą młyny bogów
 Bóg nierychliwy, ale sprawiedliwy
 Młyny boże miłą powoli, ale bardzo dokładnie
 Boskie młyny pomału miłą, ale dobrze
732. **Gottes** Wege sind unergründlich
 Die Wege des Herrn sind unergründlich
 God (the Lord) moves in mysterious ways
 Niezbadane są wyroki boskie
733. **Gottes** Wille geschehe
 God's will be done
 Niech się dzieje wola boska <nieba>
 Niech się dzieje wola nieba, z nią się
 zawsze zgodzić trzeba

734. An **Gottes** Segen ist alles gelegen
 God's blessing gained, all is obtained
 With God's blessing everything is possible
 Na błogosławieństwie bożym wszystko zależy
 Błogosławieństwo Boże we wszystkim pomoże
 Jak Pan Bóg nie błogosławi, siła ludzka
 nic nie sprawi
735. Um **Gottes** Willen
 For God's sake
 For Pete's sake!
 Na miłość boską
 O mój Boże
736. Im **Grab** ist Ruh
 There will be sleeping enough in the grave
 Odpoczniesz sobie w grobie
 Należysz się w grobie
 Na odpoczynek jest czas w grobie
737. Er schweigt wie ein **Grab** <Grabstein>
 Er ist schweigsam wie das **Grab**
 He is silent as the grave
 Milczy jak grób <mogiła>
738. Juble nicht eher, als bis du über den **Graben** bist
 Wähne dich nicht zu früh in Sicherheit
 Do not halloo till you are out of the wood
 Nie mów hop, póki nie przeskoczysz
 Nie ciesz się za wcześnie
739. Ein **Griff** zur rechten Zeit spart viel Müh und Leid
 Gleich getan ist viel gespart
 Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf
 morgen
 A stich in time saves nine
 Zaszyj dziurkę póki mała

740. **Großmaul** <großes Maul > zur Arbeit faul
 Kühe, die am meisten brüllen, geben am wenigsten Milch
 Big talkers are little doers
 The greatest talkers are always the least doers
 Kto dużo mówi, mało robi
 Kto wiele mówi, mało czyni
 Kto wiele szumi, niewiele umie
741. Wer anderen eine **Grube** gräbt, fällt selbst hinein
 Who digs a pit for others falls into it himself
 The biter will be bitten
 Who spits against the wind, it falls in his face
 Harm set, harm get
 Kto pod kim dołki kopie, ten sam w nie wpada
742. **Gunst** erzeugt **Gunst**/- *Gratia gratiam parit.*
 One favour engenders another
 One favour gives birth to another
 Łaska rodzi łaskę
743. **Gut** machen ist besser als gut meinen
 Do well is better than to mean well
 Lepiej dobrze zrobić niż dobrze zamierzać
744. **Gut** meinen und gut machen sind zwei <ganz>
 verschiedene Sachen
 Mean well und do well are two different things
 Dobrze zamierzać i dobrze zrobić to dwie
 różne rzeczy
745. **Gut** will zu **Gut**
 Good begets good
 Dobro dąży do dobra
 Dobre dobrym nagradzać trzeba
 Dobrym oddać za dobre

746. Unrecht **Gut** gedeiht nicht
Ill-gotten goods never prosper
Kradzione nie tuczy
Cudze nie grzeje
Z nieprawego nabytku nie ma pożytku
Złe nabyte nie bywa dobrze pożyte
747. Alles **Gute** hat sein Ende
All good things come to an end
All good things must end
Wszelkie dobro ma swój koniec
748. Alles **Gute** kommt von oben
All good things come from above
To, co dobre, przychodzi z góry
Co z góry, to dobre
749. Es gibt nichts **Gutes**, außer man tut es
Actions speak louder than words
Z uczynku, nie ze słów, dobrego poznają

H

750. Langes **Haar**, kurzer Verstand
 Long hair, short understanding
 Długie włosy, krótki rozum
751. Kleine **Häfen** laufen bald über
 A little pot is soon hot
 Małe garnuszki prędko kipią
 Z małego garnka najprędzej wykipi
752. Eine guter **Hahn** wird niemals fett
 A good <very sexually active> cock will
 never be fat
 Dobry kogut nigdy nie utyje
753. Jeder **Hahn** ist König auf seinem Misthaufen/-
Gallum in suo sterquilinio plurimum posse.
 Every cock is bold on his own dunghill
 Every cock will crow upon his own dunghill
 Każdy (kogut) na swych śmieciach śmielszy
 Każdy kogut pieje najgłośniej na własnej
 grzędzie
 Na własnym gnoju każdy kogut jest
 chojrakiem
754. Goldener **Hammer** bricht eisernes Tor
 Goldener Schlüssel öffnet alle Tore
 A golden key opens every door
 Złoty klucz każdy zamek otworzy
 Klucz ze złota otwiera drzwi, furtki
 i wrota
 Nie ma płotu przeciwko złotu

755. Die **Hand** vor den Augen nicht sehen können
 Scheuklappen vor den Augen haben
 Not see further than the end of one's nose
 Na palec od oka nie widzieć
 Nie widzieć dalej jak czubek nosa
756. Eine **Hand** wäscht die andere/-
Manus manum lavat.
 Eine Liebe ist der anderen wert
 Ein Dienst ist des anderen wert
 You scratch my back, I'll scratch yours
 I scratch your back, and you scratch my back
 One hand washes the other
 Roll my log and I'll roll yours
 Ręka rękę myje
 Ręka rękę myje, noga nogę wspiera
757. Eine **Hand** wäscht die andere, und beide das Gesicht
 One hand washes the other, and both the face
 Ręka rękę myje, a obie – twarz
758. Jede **Hand** ist schön, die gibt
 Each giving hand is nice
 Każda ręka piękna, która co daje
 Każdy całuje rękę, którą go obdaruje
 Wtedyś dobry, kiedy dajesz
759. Viele küssen die **Hand**, die sie gerne abhacken würden
 Many kiss the hand they wish cut off
 Wielu całuje rękę, którą chcieliby odrąbać
 Nie każdy, co ściska, prawdziwie lubi
760. Von **Hand** in den Mund leben
 Live from hand to mouth
 Życ z dnia na dzień

761. Es beten nicht alle, die die **Hände** falten
 Not all who clasp their hands are praying
 Nie wszyscy się modlą, co dłonie do modlitwy
 składają
 Modli się przed figurą, a diabła ma za skórą
762. Kalte **Hände**, warme Liebe
 A cold hand and a warm heart
 Ręce zimne ale serce gorące
763. Überall die **Hände** im Spiel haben
 Have a finger in every pie
 Maczać we wszystkim palce < ręce >
764. Viele **Hände** machen der Arbeit bald ein Ende
 Viele **Hände** - schnelles Ende
 Viele **Hände**, wenig Arbeit
 Many hands make light work
 Gdzie wiele rąk, tam spora robota
 Co dwóch, to nie jeden
 Wiele rąk czyni pracę lekką
 Wiele rąk szybciej kończy dzieło
 Gdzie wiele rąk, tam praca wre
765. Zwei linke **Hände** haben
 Be all fingers and thumbs
 One's fingers are all thumbs
 Mieć dwie lewe ręce
766. Zwei **Hände** können mehr als eine
 Two hands are better than one
 Dwie ręce więcej mogą niż jedna
767. **Handwerk** hat goldenen Boden/ - *Artem quaevis alit terra.*
 A useful trade is a mine of gold
 A trade in hand finds gold in every land
 Rzemiosło ma złote dno
 Rzemiosło daje dobry zarobek

768. Den **Handwerker** erkennt <beurteilt> man an seinem Werkzeug
 A workman is known by his tools
 Poznać rzemieślnika po narzędziach
769. Den **Handwerker** erkennt man an seiner Arbeit
 A workman is known by his work
 Jaki rzemieślnik, taka robota
 Z roboty rzemieślnika poznać
770. Ein guter **Handwerker** ist selten reich
 Good workmen are seldom rich
 Dobry rzemieślnik rzadko bogaty
771. Ein schlechter **Handwerker** schimpft auf sein Werkzeug
 Ein schlechter **Handwerker** schiebt die Schuld auf seine Werkzeuge
 A bad workman always blames his tools
 One who cannot dance blames the uneven floor
 Złej tanecznicy zawadza i rąbek u spódnicy
 Gdy jeździec marny, winią konia
 Złemu furmanowi i biczysko za długie,
 i oś za krzywa
772. Faulem **Handwerker** ist jeder Hammer zu schwer
 A lazy workman quarrels with his tools
 Leniwemu rzemieślnikowi młotek zu ciężki
773. **Hans Dampf** in allen Gassen und nirgends Meister
 Wer viele Handwerke kann, wird zuletzt ein Bettelmann
 Jack of all trades and master of none
 Busy (like) a hen with one chick
 Sześć fachów, a siódma bieda
 Kto wielu rzemiosł się chwyta, żadnego nie umie.

774. **Hans** im Glück
 Lucky dog
 Szczęśliwiec
775. Jeder **Hans** findet seine Gretel
 Every Jack will find his Jill
 Każdy Hans znajdzie swoją Gretę
 Każda Rózia znajdzie swego Józia
 Każdy Adam znajdzie swoją Ewę
 Każda potwora znajdzie swego amatora
 Każdy znajdzie swego
776. Was **Hänschen** nicht lernt, lernt Hans nimmermehr
 You cannot teach an old dog new tricks
 Old dog will learn no tricks
 Czego Jaś się nie nauczy, tego Jan nie będzie
 umiał
777. Da liegt der **Hase** im Pfeffer!
 There's the rub
 That's the crux of the matter
 W tym sęk
 Oto właśnie chodzi
778. Der eine schießt den **Hasen**, der andere isst den Braten
 Der eine jagt das Wild, der andere isst den Braten
 Der eine hat die Mühe, der andere die Brühe
 Das Pferd, das den Hafer verdient, kriegt es nicht
 One sows and another reaps
 One works, the other takes advantage of it
 Jeden pracuje, a inny korzysta
 Jeden robi, a drugi zażywa
 Jeden sieje, a drugi żnie
 Koń, co najwięcej na obrok pracuje,
 najmniej go ma
 Każdemu nie wtedy, kiedy mu się należy

779. Man soll nicht zwei **Hasen** auf einmal jagen
 Wer zwei **Hasen** auf einmal jagt, fängt keinen
 If you run after two hares you will catch neither
 If you chase two rabbits, you will not catch either
 Kto dwa zające goni, nie uchwyci żadnego
 Kto chwyta dwie sroki za ogon, żadnej nie złapie
780. **Hass** macht blind wie die Liebe
 Hatred is blind, as well as love
 Nienawiść, podobnie jak miłość, jest ślepa
781. Ein neues **Haus**, ein neuer Mensch
 A new house, a new man
 Nowy dom, nowy człowiek
782. Es ist ein trauriges **Haus**, wo die Henne lauter kräht
 als der Hahn
 Kräht die Henne, piept der Hahn, steht's dem **Hause** übel an
 It is a sad house where the hen crows louder
 than the cock
 Smutny ten dom, w którym kura pieje
 głośniej niż kogut
783. Mein **Haus** ist meine Burg
 Jeder ist Herr <König> in seinem Hause/- *Domi suae quilibet rex.*
 Daheim bin ich König
 An Englishman's home is his castle
 My home is my castle
 Home sweet home
 Mój dom jest moim zamkiem <moją twierdzą>
 Każdy w swoim domu królem
 Wolność Tomku w swoim domku
 Lepsza своя chata niż cudze pałace
784. Wer ein **Haus** baut, baut sein eigenes Grab
 He who builds a house digs his own grave
 Kto dom buduje, grób sobie muruje

785. Wie das **Haus**, so der Besitzer
 The house shows the owner
 Jaki dom, taki gospodarz
 Dom świadczy o gospodarzu
 Jaki gospodarz, taka gospodarka
786. Im **Hause** des Gehängten spricht man nicht vom Strick
 In the house of a hanged man one should not
 speak about a rope
 Nie wspomina się o postronku w domu
 powieszonego
 W domu powieszonego nie wspomina się o
 stryczku
787. Überall ist es schön, aber zu **Hause** ist es am schönsten
 Eigener Herd ist Goldes wert
 Trautes Heim, Glück allein
 Im eigenen Bett schläft sich's am besten
 Mein Haus, meine Welt
 Dry bread at home is better than roast meat abroad
 There is no place like home
 Home sweet home
 Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej
 Nie ma jak w domu
 Lepsza своя chata niż cudze pałace
 Wolność Tomku w swoim domku
 Swoja chatka jak rodzona matka
 Każdemu własny kąt najmiłszy
788. Zu **Hause** ist man dort, wo das Herz schlägt
 Home is where the heart is
 Tam dom, gdzie serce
789. Auf der faulen **Haut** liegen
 Eat the bread of idleness
 Lead an idle live
 Próżnować, leniuchować

790. Niemand kann aus seiner **Haut** heraus
 A leopard cannot change its spots
 One cannot change one's skin
 No matter how long a log floats in the water,
 it will never become a crocodile
 Natura ciągnie wilka do lasu
 Nikt się swej skóry nie pozbędzie
791. **Hehler** sind Stehler
 Der **Hehler** ist so schlimm wie der Stehler
 Der **Hehler** ist nicht besser als der Stehler
 Der **Hehler** macht den Stehler
 The receiver is as bad as the thief
 Receivers are thieves
 I ten złodziej, co kradnie, i ten, co przyjmuje
 <przechowuje>
 Kto kradzież tai, nie lepszy jak ten, co kradnie
 Równie winien snadnie, ten co chowa,
 jak i ten co kradnie
 Kto złodziejowi pomaga, sam jest złodziejem
792. Gäbe es keine **Hehler**, so gäbe es auch keine Stehler
 If there were no receivers, there would be no thieves
 Gdyby nie było paserów, nie byłoby i złodziei
 Paser złodzieja czyni
793. Die **Heiligen** vom Himmel herunter schwören
 Bei allen **Heiligen** schwören
 Schwören bei allem, was heilig ist
 Stein und Bein schwören
 Swear by all the gods
 Swear by all that is holy
 Przysięgać na wszystkich świętych
 Zaklinać na imię boże

794. Trautes **Heim**, Glück allein
 Home sweet home
 Nie ma jak w domu
 Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej
795. Dort ist meine **Heimat**, wo es mir gut geht/- *Ubi bene ibi patria.*
 Wo es mir gut geht, dort ist mein Vaterland
 Where it is well with me, there is my country
 Where one feels good, there is one's country
 Tam ojczyzna, gdzie (mi) dobrze
796. **Heiraten** ist eine Lotterie
 Marriage is a lottery
 Małżeństwo to loteria
 Żeń się oczyma i uszysma
797. **Heiraten** ist gut, nicht **heiraten** ist besser
 Who marries does well, who marries not does better
 Kto się żeni, dobrze czyni, a kto się nie żeni,
 lepiej czyni
798. **Heiraten** ist kein Pferdekauf
 Marriage is not buying a horse
 Małżeństwo to nie kupno konia
799. Er hat keinen roten **Heller**
 He has not a bean
 He has not a penny to his name
 Nie ma złamanego grosza <szeląga, halerza>
 przy duszy
 Jest gołym jak święty turecki
 Jest biedny jak mysz kościelna
 Choruje na suchoty w kieszeni
 Szkatuła na suchoty stęka
800. Er ist keinen roten **Heller** wert
 He is not worth a red cent
 Nie wart złamanego szeląga

801. Das **Hemd** ist mir näher als der Rock/-
Tunica propior pallio.
 Die Haut is näher als das **Hemd**
 Nächstenliebe <Wohltätigkeit> beginnt zu Hause
 Charity begins at home
 Near is my shirt, but nearer is my skin
 Near is my coat, but nearer is my shirt
 Bliższa ciału koszula niż sukmana
 Pokrewieństwo ma pierwszeństwo
802. Das letzte **Hemd** hat keine Taschen
 Im letzten Kleid sind keine Taschen
 There are no pockets in a shroud
 Our last garment is made without pockets
 You cannot take it with when you die <go>
 Na tamten świat nic ze sobą nie zabierzesz
 Całun śmiertelny nie ma kieszeń
 Koszulka na śmierć nie ma kieszeń
803. Je trockener der **Herbst**, je kälter der Winter,
 desto besser der Sommer
 The dryer the autumn and the colder the winter,
 the better the summer
 Sucha jesień i chłodna zima dobre lato
 zapowiadają
804. Wie der **Herr** so's Gescherr <der Knecht>/-
Qualis dominus, talis et servus.
 As is the master, so is the servant
 Good masters make good servants
 As the tree is, so is the fruit
 Jaki pan, taki kram <sługa>
 Jaki pan, tacy i służy jego
805. Mit großen **Herren** ist nicht gut Kirschen essen <zu spaßen>
 They are not pleasant customers to deal with <to be trifled with>
 It's best not to tangle with them

Z wielkimi panami niebezpiecznie wiśnie jadać
Niedobrze jest zadawać się z wielkimi panami
Z wielkimi panami niedobrze żartować
Niedobra rzecz jest służyć z panem wiśnie jadać

806. Neue **Herren**, neue Gesetze
 New lords, new laws
 Nowi panowie, nowe prawa
807. Niemand kann zwei **Herren** dienen
 No man can serve two masters
 You cannot serve God and mammon
 Kto dwom panom służy, obu nie dogodzi
 Żaden nie może dwóm panom naraz służyć
 Panu i momonie służyć nie można
808. **Herrenhand** reicht in alle Land/-
 An nescis longas regibus esse manus.
 Kings have long arms
 Królowie miewają długie ręce
 Królowie długie ręce mają i daleko sięgają
809. Bekümmert **Herz** treibt selten Scherz
 Das **Herz** ist arm, das sich nicht freuen kann
 It is a poor heart that never rejoices
 Serce smutne nie cieszy się
810. Das **Herz** auf der Zunge haben
 Wear one's heart on one's sleeve
 Have the heart in the mouth
 Heart in mouth, mouth in heart
 Co na sercu, to i na języku <w ustach>
 Język wynurzy, co się w sercu burzy
 Co w sercu, to na gębie
 Czego serce pełne, tym i usta płyną

811. Das **Herz** am rechten Fleck haben
Have one's heart in the right place
Mieć serce na właściwym miejscu
812. Das **Herz** ist mir in die Hose gerutscht
My heart is in my boots
Serce mi spadło do galot <w portki>
Serce wpadło mi w nogi
813. Das **Herz** lügt nicht
The heart never lies
Serce nie kłamie
814. Er hat ein **Herz** aus Gold
He has a heart of gold
Ma serce ze złota
815. Was von **Herzen** kommt, das geht zu **Herzen**
What comes from heart, that goes to heart
Co z serca idzie, to do serca trafi
Co z serca pochodzi, trafia do serca
816. Wes <wovon> das **Herz** voll ist, des <davon>
geht der Mund über/-
Quod clausum in pectore, hoc in lingua promptum habeo.
What the heart thinks the tongue speaks
Co na sercu, to i na języku <na gębie>
Co kogo boli, o tym mówić woli
Język wynurzy, co się w sercu burzy
Czego serce pełne, tym i usta płyną
817. Mach **Heu**, solange die Sonne scheint
Man muss das Eisen schmieden, solange es heiß ist
Make hay while the sun shines
Zbieraj siano przy słońcu

818. **Heute** mir, morgen dir/-
Hodie mihi, cras tibi.
 Today me, tomorrow you
 Today is my turn, tomorrow yours
 Dziś mnie, jutro tobie
 Co mnie dziś, tobie jutro
819. **Heute** rot, morgen tot
 Heute Blume, morgen Heu
 Heut' frisch und stark, und morgen im Sarg
 Heute im Putz, morgen im Schmutz
 Eat, drink and be merry, for tomorrow we die
 Here today (and) gone tomorrow
 Alive today, dead tomorrow
 Dziś żyjemy, jutro gnijemy
 Dziś się żyje, jutro gnije
820. Im siebenten **Himmel** sein
 Be in the seventh heaven
 Be in the heaven of heavens
 Być w siódmym niebie (ze szczęścia, z radości)
821. **Hinterher** ist man immer klüger (als vorher)
 Die besten Gedanken kommen hinterher
 It is easy to be wise after the event
 Hindsight is easier than foresight
 Hindsight is (always) 20/20
 Mądry Polak po szkodzie
 Po szkodzie każdy mądry
822. **Hinz** und Kunz
 Any Tim, Dick or Harry
 Byle kto, pierwszy lepszy
823. Wie der **Hirt** <Herr>, so die Herde
 Like shepherd, like sheep <flock>
 Jaki pasterz, takie owce <taka trzoda>

824. **Hochmut** kommt vor dem Fall/-
Contritionem praecedit superbia.
 Dünkel geht auf Stelzen
 Übermut tut selten gut
 Pride goes <comes> before the fall
 Pride goes before and shame follows
 Pride will have a fall
 Pycha z drogi spycha
 Pycha poprzedza upadek
 Pycha przed upadkiem chodzi
 Żeby kózka nie skakała, toby nóżki
 nie złamała
825. Nur selten wird eine **Hochzeit** gemacht, es wird dabei
 eine andere erdacht
 One wedding brings another
 Na weselach wesela się nawiązują
826. Man kann nicht auf zwei **Hochzeiten** gleichzeitig tanzen
 <an zwei Orten gleichzeitig sein>/-
Hic esse et illic simul non possum.
 One cannot dance on two weddings at the same time
 <be in two places at once>
 A man cannot whistle and drink at the same time
 You cannot do two things at once
 If you run after two hares you will catch neither
 You cannot run with the hare and hunt with the hounds
 Trudno z jedną gębą na dwa wesela
 Kto chwyta dwie sroki za ogon, żadnej nie złapie
 Kto dwa zające goni, żadnego nie uchwyci
 Nie można być w dwóch miejscach naraz
827. **Hoffe** das Beste, erwarte das Schlimmste
 *Hope for the best and prepare for the worst
 Spodziewaj się najlepszego, a przygotuj
 na najgorsze

828. **Hoffen** und Harren macht manchen zum Narren
 He who lives in hope dances to an ill tune
 Too much hope deceives
 Nadzieja często zawodzi
 Nadzieja myli
829. **Hoffnung** ist der armen Leute Brot
 Hope is the poor man's bread
 Nadzieja – biednych chleb
830. **Hoffnung** ist die Mutter der Dummen
 Hope is the mother of fools
 Nadzieja jest matką głupich
 Ciesz się nadzieją do ostatka, bo nadzieja
 głupich matka
831. Die **Hoffnung** ist ein gutes Frühstück, aber ein
 schlechtes Abendessen
 Hope is a good breakfast but a bad supper
 Nadzieja słabnie w miarę czasu
832. Die **Hoffnung** stirbt zuletzt
 Hope is the last to die
 Nadzieja umiera na samym końcu
 Gwiazda nadziei niknie ostatnia
833. Man darf die **Hoffnung** nie aufgeben
 One should never abandon hope
 Nie trać nadzieje, choć ci się źle dzieje
 Niech żywi nie tracą nadziei
834. Nie versiegt die **Hoffnung** in der Brust des Menschen
 Hope springs eternal in the human breast
 Nadzieja w duszy człowieka nigdy nie gaśnie
835. Wer von **Hoffnung** lebt, stirbt vor Hunger
 Who lives by hope will die by hunger

He who lives in hope dances to an ill tune
Kto żyje nadzieją, ten umiera głodem

836. **Höflichkeit** hat noch keinem geschadet
 There is nothing lost by civility
 Na grzeczności nikt nie traci
837. **Höflichkeit** hat noch keinem geschadet
 There is nothing lost by civility
 Na grzeczności nikt nie traci
838. **Höflichkeit** erfordert **Höflichkeit**
 Civility requires civility
 Grzeczność za grzeczność
 Grzeczność wymaga grzeczności
839. **Höflichkeit** kostet nichts
 Courtesy costs nothing
 Grzeczność nic nie kosztuje
840. Begebe dich nicht in die **Höhle** des Löwen
 Never beard a lion
 Nie wchodź do jaskini lwa
 Unikaj towarzystwa lwa
841. Lieber in der **Hölle** regieren als im Himmel dienen
 Better to reign in hell, than serve in heaven
 Lepiej rządzić w piekle niż służyć w niebie
 Lepiej być na pierwszym miejscu niż
 na drugim
842. Nicht jedes **Holz** gibt einen Bolz
 Man kann nicht aus jedem Holz Pfeiffen schneiden
 Every reed will not make a pipe
 Nie z każdego drzewa można fajkę wystrugać

843. Auf dem **Holzweg** sein
 Auf dem falschen Dampfer sein
 Barking up the wrong tree
 Mylić się
 Być na błędnej drodze
844. **Honig** im Mund, Worte wie Milch, Galle im Herzen,
 Betrug in den Taten/-
Mel in ore, verba lactis, fel in corde, fraus in factis.
 Honey in his mouth, words of milk; gall in his heart,
 deceit in his deeds
 Miód na języku, żółć w sercu
 Modli się przed figurą, a diabła ma za skórą
845. **Honig** zieht mehr Fliegen an als Essig
 Honey catches more flies than vinegar
 Miód ściąga więcej much niż ocet
846. Der **Honig** ist süß, aber die Bienen stechen
 Honey is sweet, but the bee stings
 Bees that have honey in their mouth have stings
 in their tails
 Słodki miód, lecz w pszczole żądło
 Nie ma miodu bez żółci
847. Wo **Honig** ist, da sind Bienen/- *Ubi mel, ibi apes.*
 Where honey, there bees
 Where there is honey, there will be bees
 Gdzie miód, tam pszczoły
848. An ihm ist **Hopfen** und Malz verloren
 He's hopeless
 He's a dead loss
 Szkoda tu trudu
 Szkoda czasu i atłasu
 Daremny trud

849. **Höre**, sehe und schweige
 Wer will haben gute Ruh, der höre, sehe und schweige dazu
 Hear and see and be still
 Słuchaj, patrz i milcz
850. **Höre** viel, sage wenig
 Hear much, speak little
 Słuchaj wiele, mało mów
851. **Höre** erst gut zu bevor du antwortest
 Hear twice before you speak once
 Najpierw wysłuchaj zanim odpowiesz
852. Auch ein blindes **Huhn** findet (ein)mal ein Korn
 Even a blind hen sometimes finds a grain of corn
 Ślepej kurze też trafia się ziarnko
853. Mit jemandem ein **Hühnchen** zu rupfen haben
 Have a bone to pick up with sb
 Have an axe to grind with sb
 Have a nut to crack with sb
 Mieć z kimś na pieńku <porachunki>
854. Mit den **Hühnern** schlafen gehen
 Go to bed with the chickens
 Kłaść się z kurami
855. Auf den **Hund** kommen
 Come down in the world
 Be down on one's luck
 Zejść na psy
856. Ein **Hund** frisst keinen Hund/- *Canis caninam non est.*
 Dog does not eat dog
 Pies psa nie zje

857. Ein **Hund** hat ein Herrchen, eine Katze Personal
 A dog has an owner, a cat has staff '
 Pies ma właściciela, kot służbę
858. Ein toter **Hund** beißt nicht/- *Canis mortus non mordet.*
 Dead dog does not bite
 Zdechły <zabity> pies nie gryzie <kąsa>
859. Er ist bekannt wie ein bunter <scheckiger> **Hund**
 He is known all over the place
 Znają go jak łysego konia
 Jest znany jak zły szeląg
860. Getroffener **Hund** bellt
 A beaten dog barks
 Na złodzieju czapka gore
 Uderz w stół a nożyce się odezwą
861. Wer einen **Hund** schlagen will, findet schnell einen Stock/
Dum canem caedimus, corroisse dicitur corium.
 It is easy to find a stick to beat a dog
 Kto chce psa uderzyć, tej kij szybko znajdzie
862. Wie **Hund** und Katze leben
 Lead a cat-and-dog life
 Fight <live> like cat and dog
 Życ jak pies z kotem
863. Bellende **Hunde** beißen nicht
 Hunde, die viel bellen, beißen nicht
 Barking dogs seldom bites
 Great barkers are no biters
 Pies, który dużo szczeka, nie gryzie <kąsa>
 Kto wiele grozi, mało zaszkodzi
 Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje

864. Die **Hunde** bellen, und die Karawane zieht weiter
 The dogs bark, but the caravan goes
 Psy ujadają <szczekają>, a karawana idzie dalej
865. Schlafende **Hunde** soll man nicht wecken/- *Quieta non movere.*
 Let sleeping dogs lie
 Never trouble trouble till trouble troubles you
 Poke a bush, a snake comes out
 Nie wywołuj wilka z lasu
 Nie budź licha, kiedy лихо śpi
 Nie odgrzewaj starej zupy
 Co było i nie jest nie pisze się w rejestr
866. Viele **Hunde** sind des Hasen Tod/- *Multitudo canum mors est leporum.*
 Many hounds soon catch a hare
 Wiele psów to śmierć zająców
867. Vor die **Hunde** gehen
 Go to the dogs
 Zejść na psy
 Zmarnować się
868. Wer mit den **Hunden** schlafen geht, steht mit Flöhen auf/-
Qui cum canibus concumbunt cum pulicibus surgent.
 If you lie down with dogs, you will get up with fleas
 Lie down with dogs, wake up with fleas
 Kto się kładzie z psami, ten wstaje z pchłami
869. Der **Hundertste** weißt nicht, wie sich der Tausendste nährt
 One half of the world does not know how the
 other half lives
 Połowa ludzi nie wie, jak druga połowa żyje
870. **Hunger** ist der beste Koch/- *Fames est optimus coquus.*
Hunger macht saure Bohnen süß
 Hunger is the best cook
 Głód najlepszym kucharzem

871. **Hunger** ist die beste Würze/- *Cibi condimentum est fames.*
 Der Speise Würze ist der **Hunger**
 Hunger is a spice for any meal
 Hunger is the best sauce
 A good appetite needs no sauce
 Głód - najlepsza przyprawa
 Głód najlepiej potrawy przyprawia
872. **Hunger** macht saure Bohnen süß
 Hunger makes hard beans sweet
 Głód z twardych strączków słodkie czyni
 Głodnemu wszystko smakuje
 Głodnemu chleb na myśli
 Głodnemu do wszystkiego ślinka cieknie
873. **Hunger** und Liebe hält alles zusammen
 Love makes the world go round
 Hunger and love keep everything together
 Głód i miłość rządzą światem
874. Besser vor **Hunger** sterben als in Schande
 Better to die of hunger than with shame
 Lepiej z głodu umierać niż ze wstydu
 Droższa sława niż żywot
 Każdemu milsza być ma sława bez zdrowia
 niż zdrowie bez sławy
875. Der **Hunger** treibt den Wolf aus dem Wald/-
Fames pellit lupum e silvis.
 Der **Hunger** treibt den Wolf ins Dorf
 Hunger drives the wolf from the woods
 Hunger fetches the wolf out of the woods
 Głód wilka z lasu wywoła
876. Am **Hungertuch** nagen
 Bite one's nails for poverty
 Życ prawie o głodzie
 Życ pół głodnym

877. Einmal **Hure**, immer **Hure**
 Once a whore, always a whore
 Raz kurwa, zawsze kurwa
878. Das ist ein alter **Hut**
 Das sind alte Kamellen
 Das ist Schnee von gestern
 Das ist kalter Kaffee
 That's old news
 That's old hat
 Stare <przebrzmiale> historie
879. Rede nicht vom **Hut**, wenn der Schuh drückt
 Ich frage nach Äpfeln und du antwortest mir von Birnen
 That is not the point
 Ja o cebuli, a ty o czosnku
 Jeden o baranie, a drugi a dzbanie
880. Mit dem **Hute** in der Hand kommt man durch
 das ganze Land
 All doors are open to courtesy
 Grzeczność wszystko ułatwia
 Grzeczność i cnota otwierają wrota

I

881. **Ich** bin der, der ich bin/- *Ego sum qui sum.*
 I am who I am
 Jestem, który jestem
882. **Ich** bin nicht von gestern
 I was not born yesterday
 Albo ja to od wczoraj
 Też sroce z pod ogona nie wypadłem
883. **Ich** kam, sah und siegte/- *Veni, vidi, vici.*
 I came, I saw, I conquered
 Przyszedłem, zobaczyłem i zwyciężyłem
884. **Ich** weiß, dass ich nichts weiß/-
Hoc unum scio, quod nihil sciam.
 All I know is that I know nothing
 Tyle wiem, że nic nie wiem
885. **Irgendwann** ist nirgendwann
 One of these days is none of these days
 Kiedyś, znaczy nigdy
886. **Irren** ist menschlich (, vergeben göttlich)/-
Humanum errare est.
 To err is human (, to forgive divine)
 Błądzić jest rzeczą ludzką (, przebaczyć boską)
 Humanum est labi, bośmy ludzie słabi
887. **Jeder Irrtum** hat eine Ausrede
 Every mistake has an excuse
 Każdy błąd ma swoją wymówkę

888. Zwei **Irrtümer** ergeben keine Wahrheit
 Zweimal falsch ergibt nicht einmal richtig
 Two blacks don't make a white
 Two wrongs don't make a right
 Złem złego nie naprawisz

J

889. Das ist **Jacke** wie Hose
 Das ist gehupft wie gesprungen
 Das kommt aufs gleiche hinaus
 It is six of one and half of dozen of the other
 It is as broad as it is long
 To wszystko jedno
 To na jedno wychodzi
890. Schöner **Januar**, schlechter Mai
 A warm January, a cold May
 Ciepły styczeń, zimny maj
891. **Je** früher, desto besser
 The sooner, the merrier
 Im wcześniej, tym lepiej
892. **Je** früher (angefangen), desto eher (fertig)
 The sooner begun, the sooner done
 Im kto prędzej zacznie, tym prędzej skończy
893. **Je** mehr, desto besser
 The more, the merrier
 Od przybydku głowa nie boli
 Czym więcej, tym lepiej
894. **Je** mehr du weißt, desto mehr weißt du,
 dass du nichts weißt
 The more you know, the more you know you
 do not know anything
 Im więcej wiem, tym lepiej wiem,
 że nic nie wiem
 Wiedzieć wszystko znaczy nie wiedzieć nic
 Im więcej wiemy, tym mniej umiemy

895. **Jedem** das Seine/- *Suum cuique.*
 Each (man) to his own
 To each (man) his own
 Everyone his due
 Każdemu, co mu się należy
896. **Jeder** für sich (selbst)
Jeder denkt an sich allein
 Everyone for himself
 Every miller draws water to his own mill
 Każda kura sobie grzebie
 Każdy do swojej stodoły zboże wozi
 Każdy na swój młyn wodę obraca
 Każdy sobie rzepkę skrobie
897. **Jeder** für sich und den Letzten soll der Teufel holen
 Every man for himself and the devil takes the hindmost
 Każdy dla siebie, a ostatniego niech diabli wezmą
898. **Jeder** hat einmal einen guten Tag
Jeder hat seinen glücklichen Tag im Leben
 Every dog has his day
 Każdy ma swój szczęśliwy dzień w życiu
899. **Jeder** hat seinen Verstand
 Every man has his mind
 Każdy ma swój rozum
 Każdy ma rozum dla siebie
900. **Jeder** hält seine Last für die schwerste
 Every horse thinks its own pack heaviest
 Każdy myśli, że pracuje najciężej
 Każdemu jego krzyż najcięższy się zdaje
901. **Jeder** ist sich selbst der Nächste/- *Quisque sibi proximus.*
 (Let the) devil takes the hidmost
 Każdy sam sobie najbliższy

902. **Jeder** nach seinem Geschmack
Jeder kann nach seiner Fassung selig werden
 Every man to his taste
 Each (man) to his own
 Każdy (żyć może) według swojego
 upodobania <gustu, widzimisię>
 Każdy ma swój sposób życia
 Każdy sobie rzepkę skrobie
 Każdy według siebie żyje
903. Ein **jeder** vergnügt sich auf seine Weise
 We all get our jollies in one way or another
 Każdy zabawia się na swój sposób
904. **Jemandem** auf den Wecker gehen
 Drive somebody up the wall
 Grać komuś na nerwach
905. **Jemandem** den Marsch blasen
 Give a person a dressing-down <piece of one's mind>
 Zbesztać kogoś
 Przywołać kogoś do rozsądku
906. **Jemandem** die Suppe versalzen
 Spoil a person's fun
 Put a spoke in sb's wheel
 Zepsuć komuś zabawę
907. **Jemandem** heimzahlen
 Pay a person in his own coin
 Odplacić pięknym za nadobne
 Wet za wet, a darmo nic
908. **Jemanden** für dumm halten
 Make a fool of someone
 Robić z kogoś durnia

909. **Jemanden** grün und blau schlagen < windelweich dreschen >
 Beat sb black and blue
 Zbić kogoś na kwaśne jabłko <na miazgę>
910. **Jugend** hat keine Tugend
Jugend muss sich austoben <ausleben>
 Youth will have its fling
 You must not except old heads on young shoulders
 Young people are all the same
 Młodość musi się wyszumieć
 Młode piwo im dłużej się burzy, tym lepsze bywa
 Młodość bywa płocha
 Młodość na cnoty nie zważa
911. Der **Jugend** Fleiß, des Alters Preis
 Fleißige **Jugend** macht behagliches Alter
 Was man in der **Jugend** sät, erntet man im Alter
 What youth is used to, age remembers
 He that saves his dinner will have the more for his supper
 Who saves when young will have more to spend
 when he is old
 Co człowiek za młodu zapracuje, to na starość
 jak znalazł
 Kto pracuje z młodu, nie dozna na starość głodu
 Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość
 trąci
912. Die **Jugend** hat ihre Gesetze
 Youth must be served
 Youth has its own laws
 Młodość ma swoje prawa
 Młodość ma prawo do radości i szczęścia
913. Die **Jugend** weiß nicht, das Alter kann nicht
 Youth does not have experience, age lacks the strength
 Młodości doświadczenia, a starości sił brakuje

914. In der **Jugend** ein Heiliger, im Alter ein Teufel
 Young saint, old devil
 Kto się z młodu nie wyszaleje, musi na starość
915. Müßige **Jugend** – arm im Alter
 In der **Jugend** faul, im Alter Not leidend
 An idle youth, a needy age
 A lazy youth, a lousy old age
 Młodość leniwa, starość płaczliwa
 Leniwa młodość robi starość żebrakiem
 W młodości próżniak <próżniaczek>,
 na starość żebrak <żebraczek>
 Za młodu próżniacy, na starość żebracy
916. Was man in der **Jugend** sät, erntet man im Alter
 A man reaps what he sows
 As you sow, so you shall reap
 Coś siał w młodości, to będziesz zbierał w starości
917. **Jung** gewohnt, alt getan
Jung gebogen, alt erzogen
 As the twig is bent, so is the tree inclined
 Reckless youth makes rueful age
 Once a use and ever a custom
 What youth is used to, age remembers
 Jaki kto był za młodu, taki na starość
 Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na
 starość trąci
 Poznać w młodości, co będzie w starości
 Drzewko póki młode nagiąć trzeba, bo się
 potem nagiąć nie da

K

918. **Käufer** gib acht <paß auf>!/ - *Caveat emptor.*
 Kauf ist Kauf, **Käufer**, tu die Augen auf!
 Augen auf, Kauf ist Kauf!
 Let the buyer beware
 Niech kupujący uważa
 Niech kupujący ma oczy otwarte
919. Der **Käufer** muss hundert Augen haben, der Verkäufer eins
 Wer einkauft, hat hundert Augen nötig, wer verkauft nur eins
 The buyer has need of a hundred eyes, the seller
 of but one
 Kupujący potrzebuje stu par oczu, sprzedający
 jedną
920. Kalter **Kaffee** macht schön
 Drink coffee and never look old
 Kawa na zimno dodaje urody
921. Gebt dem **Kaiser**, was des **Kaisers** ist
 Render unto Caesar the things that are Caesar's
 Co cesarskie cesarzowi
922. Wo nichts ist, hat der **Kaiser** sein Recht verloren/-
Ubi nihil est, Caesar jure suo excidit.
 Wer nichts hat, kann nichts geben
 Where nothing is, the king loses his right
 You cannot squeeze blood out of a turnip
 You cannot get blood from a stone
 Gdzie nie ma niczego, tam cesarz traci swe prawa
 Gdzie nic nie ma i król nie weźmie
 Brać tam trudno, gdzie nie masz nic
 Z próżnego i Salomon nie naleje
 Gdzie nic nie ma, tam i sam Bóg nie bierze

923. **Kalbfleisch** und Rindfleisch kochen nicht zugleich
 Youth and age will never agree
 Młodzi i starzy zawsze będą mieli odmienne
 zdanie
 Stary i młody nie dojdą do zgody
 Młodość i starość rzadko się rozumieją
924. Alle über einen **Kamm** scheren
 Treat all alike; tar all with the same brush
 Measure all by the same yardstick
 Wszystkich jednym łokciem mierzyć
 Jednym grzebieniem wszystkich czesać
 Mierzyć wszystkich jedną miarką
925. Alles auf eine **Karte** setzen
 Put all one's eggs into one basket
 Stawiać wszystko na jedną kartę
926. Setze nie alles auf eine **Karte**
 Never venture all in one basket
 Nigdy nie stawiaj wszystkiego na jedną kartę
927. **Kastanien** mit fremden Händen aus dem Feuer holen
 Take the chestnuts out of the fire with
 the cat's paw
 Gorące kasztany cudzymi rękami wyjmować
 z ognia <z popiołu wygrzebywać>
928. Die **Katze** aus dem Sack lassen
 Let the cat out of the bag
 Wypuścić kota <szydło> z worka
929. Die **Katze** fällt immer auf die Füße/- *In pedes cadere.*
 Eine Katze hat neun Leben
 A cat has nine lives
 A cat always lands on its feet
 Kot zawsze na cztery łapy spadnie
 Każdy kot na pazury spada

Rzuć kota z góry, to on na pazury
Rzuć, jak chcesz, kota, a on zawsze na
nogi padnie

930. Die **Katze** im Sack kaufen
Buy a pig in a poke
Kupować kota w worku <worze, miechu>
931. Die **Katze** lässt das Mäusen nicht
The leopard cannot change his spots
Natura ciągnie wilka do lasu
Kot nie zaprzestanie myszy łapać
932. Die **Katze** frisst gern Fische, aber scheut das Wasser/-
Felis amat pisces sed aquas intrare recusat.
Die **Katze** möchte die Fische wohl, mag aber die Füße nicht
netzen
The cat would eat fish, but would not wet
her feet
All cats love fish but hate to get their paws wet
The cat loves fish but refuses to enter the water
Jadłby kot ryby, ale nie chce ogona
maczać
Jadłby kot rybki, ale łapek nie chce zamoczyć
933. Eine **Katze** in Handschuhen fängt keine Mäuse
A cat in gloves catches no mice
Kot w rękawiczkach myszy nie złapie
934. Man sollte die **Katze** nicht im Sack kaufen
One should not buy a pig in a poke
Nie należy kupować kota w worku
935. Mit jemandem **Katz'** und Maus spielen
Play cat and mouse with someone
Bawić się z kimś jak kot z myszą

936. Sogar eine tote **Katze** hüpf, wenn sie nur tief genug fällt
 Even a dead cat will bounce if dropped
 from high enough
 Nawet zdechły kot podskoczy jak spadnie z
 wysoka
937. Wenn die **Katze** aus dem Haus ist, tanzen die Mäuse
 (auf dem Tisch)/-
Dum felis dormit, mus gaudet et exilit antro.
Katz aus dem Haus rührt sich die Maus
 Ist die **Katze** aus dem Haus, haben die Mäuse freien Lauf
 When the cat is away, the mice will play
 Myszy tańczą, gdy kota w domu nie czują
 Bezpiecznie myszy biegają <harcują>,
 gdy kota doma nie mają <czują>
 Kocura nie ma, to myszy biegają
938. Wenn die **Katz** eine Henne wär, legte sie Eier
 If ifs and ands were pots and pans, there would be no
 work for tinkers' hands
 Gdyby nie gdyby, to by były grzyby
 Gdyby nie żeby i aby, to byłyby żaby
939. Wie eine **Katze** um den heißen Brei schleichen
 Beat about the bush
 Make roundabout remarks
 Chodzić jak kot koło gorącej kaszy
 Kręcić się jak szydło w worku
940. Der **Katzen** Scherz ist der Mäuse Tod
 When the cat plays with the mice, soon the mice die
 Kiedy się kot z myszą bawi, to ją niedługo zadławi
 Żart kotów jest śmiercią myszy
 Dla kota zabawa – dla myszy śmierć
 Kotowi żart, a myszce śmierć
 Nie igraj, myszko, z kotką
 Co dla kota żartem, dla myszy śmiercią

941. Hüte dich vor **Katzen**, die vorne lecken und
hinten kratzen
Bees that have honey in their mounts have
stings in their tails
Strzeż się kotów, co pozornie są miłe,
a z ukrycia drapią
942. Ein **Keil** treibt den anderen
One nail drives out another
Klin klinem się wybija
943. **Keiner** ist allzeit klug
No man is wise at all times
Nikt nie jest zawsze mądrym
944. **Keiner** ist perfekt
Nobody is perfect
Nikt nie jest doskonały
945. **Keiner** kann nichts, keiner kann alles/-
Non omnia possumus omnes.
Einer kann nicht alles
A man cannot everything
Nie wszystko możemy wszyscy
946. **Keiner** kann was mitnehmen
Mann kann nichts mitnehmen
Shrouds have no pockets
Na tamten świat nic ze sobą nie zabierzesz
Całun śmiertelny nie ma kieszeń
Koszulka na śmierć nie ma kieszeń
947. **Keiner** wird weise geboren
No man is born wise
Nikt się mądrym nie rodzi (, lecz się nim staje)

948. Wer den **Kern** essen will, muss die Nuss knacken/-
Qui e nuce nucleum esse vult, frangat nucem.
 He who would eat the kernel, must crack the shell
 Kto chce orzech zjeść, musi wpierv
 rozgryźć łupinę
949. Eine **Kette** ist so stark wie ihr schwächstes Glied
 Keine **Kette** ist stärker als ihr schwächstes Glied
 A chain's weakest link is the measure of its
 strength
 A chain is no stronger than its weakest link
 The thread breaks where it is weakest
 Łańcuch jest tylko tak wytrzymały,
 jak jego najsłabsze ogniwo
950. Es ist ein kluges **Kind**, die ihren eigenen Vater kennt
 It is a wise child, that knows his own father
 Mądre to dziecko, które własnego ojca zna
951. Gebranntes **Kind** scheut das Feuer
 Einmal und nie wieder
 Once bitten, twice shy
 A burnt child dreads the fire
 Kto się na gorącym sparzył, ten na zimne
 dmucha
 Dziecko sparzone ognia się boi
 Kto się na mleku sparzył, ten na wodę dmucha
952. Man soll das **Kind** nicht mit dem Bade ausschütten
 Do not throw the baby out with the bathwater
 Do not cast away the good with the bad
 Nie wylewajmy dziecka z kąpielą
953. Wer sein **Kind** lieb hat, der züchtigt es/-
Qui bene amat, bene castigat.
 Wer mit der Rute spart, verzieht das **Kind**
 Spare the rod and spoil the child
 Love well, whip well

Bez kary dziecko się nie wychowa
Jakie ćwiczenie, takie pociechy
Kto różgi żałuje, dziecko psuje
Kto swe dziecko kocha, nie szczędzi
mu różgi
Kochaj swe dzieci sercem, a wychowaj je ręką

954. **Kinder** sind der Armen Reichtum
Arm ist nur an **Kinder** reich
Arme haben die **Kinder**, Reiche die Rinder
Children are poor men's riches
Biedny tylko w dzieci bogaty
Dzieci są bogactwem biednych
Biedak ma dzieci, bogacz majątek
955. **Kinder** sind ein Geschenk Gottes
Children are a gift of God
Dzieci są darem Boga
Dzieci są błogosławieństwem bożym
956. **Kinder** sind **Kinder**, und **Kinder** tun Kindliches
<treiben Kindereien>-
Sunt pueri pueri, pueri puerilia tractant.
Kinder sind nun mal so
Knaben sind Knaben, und Knaben machen
Knabenhaftes <Dummheiten>
Children are children, (therefore) children do
childish things
Boys are boys, and boys do boyish things
Boys are boys, and boys do boy-stuff
Dzieci są dziećmi, a dzieci zajmują się
sprawami dziecinnymi
957. **Kinder** sollten gesehen und nicht gehört werden
Children should be seen and not heard
Dzieci widzieć ale nie słyszeć
Dzieci i ryby głosu nie mają

958. **Kinder** und Narren <Betrunkene> sagen die Wahrheit
 Kindermund tut Wahrheit kund
 Children and fools speak the truth
 Dzieci i głupcy prawdę powiedzą
 Dziecko i pijany prawdę powie
 Z ust dziecka poznasz prawdę
959. Kleine **Kinder** kleine Sorgen, große Kinder große Sorgen
 Kleine **Kinder** treten der Mutter auf die Schürze,
 große aufs Herz
 Little children – little sorrows, big children –
 great sorrows
 The bigger the children, the bigger the worries
 Małe dzieci – mały kłopot, duże dzieci – duży
 kłopot
960. Sind sie klein, die **Kinder**, machen sie ihre Eltern zu Narren;
 sind sie groß, machen sie sie wahnsinnig
 Children, when little, make parents fools;
 when great, mad
 Małe dzieci nie dają spać, duże nie dają żyć
 Małe dzieci piszczą, a stare (duże) niszczą
961. Wer keine **Kinder** hat, weiß nicht, was Liebe ist
 He that has no children, knows not what is love
 Kto nie ma dzieci, ten nie wie co miłość
962. Aus **Kindern** werden Leute.
 Children grow up
 Children become people
 Z dzieci rosną ludzie
963. Je näher die **Kirche**, desto weiter von Gott
 The nearer the church, the farther from God
 Im bliżej kościoła, tym dalej od Boga

964. Er ist arm wie eine **Kirchenmaus**
 He is as poor as a church mouse
 Biedny jak mysz kościelna
965. Die **Kirschen** in Nachbars Garten schmecken
 immer ein bißchen süßer/-
Fertior seges est alienis semper in agris.
 Auf dem Acker der anderen ist die Ernte immer besser
 The harvest is always more fruitful in another
 man's fields
 The grass is always greener on the other side of
 the fence
 The crop seems always more productive in our
 neighbour's field
 Co z daleka, to dobre
 Cudze zawsze lepsze
 Cudze smaczniejsze niż swoje
 Cudze chwalicie, swego nie znacie(, sami nie
 wiecie, co posiadacie)
966. Halt die **Klappe!**
 Halt's Maul!
 Halt den Rand!
 Shut up!
 Shut your mouth!
 Hold your jaw!
 Stul gębę!
 Trzymaj pysk!
967. Ein **Kläger** ist kein Richter/- *Nemo index in causa sua.*
 Keiner kann Richter in eigener Sache sein
 No man may be judge in his own cause
 Nikt nie może być sędzią we własnej sprawie
968. Wo kein **Kläger** ist, da ist auch kein Richter
 Where there is no complaint there is no redress
 Gdzie nie ma skargi, tam nie ma i sądu
 Jak nie masz skarżyciela, nie masz sędzię

969. Das **Kleid** ziert nicht den Mann
Clothes do not make the man
Nie suknia zdobi człowieka
970. **Kleider** machen Leute
Fine feathers make fine birds
Clothes make the man
The tailor makes the man
Ubiór czyni człowieka
Jak cię widzą, tak cię piszą
Jakie odzienie, takie uczczenie
Suknia wydaje ludzkie obyczaje
971. Wirf nicht weg die alten **Kleider**, bevor du neue
hast vom Schneider
Wirf die alten Schuhe nicht weg, eh' du neue hast
Do not throw out your dirty water until you
get in fresh
Nie zbywaj starej sukni, póki nowej nie sprawisz
Starych trzewików nie wyrzucaj, póki nowych
nie masz
Nie wylewaj mętnej wody, póki nie naczepniesz
czystej
972. Mit **Kleinigkeiten** kann man schnell fertig werden
A short horse is soon curried
Z drobnostkami szybko można się
uporać
973. **Kleinvieh** macht auch Mist
Many a little makes a mickle
Little and often fills the purse
A penny saved is a penny earned
Ziarnko do ziarnka, a zbierze się miarka
Kropla do kropli, a będzie morze
Grosz do grosza, a będzie pół trzosa

974. Der **Klügere** gibt nach/- *Cedento victor abibis.*
The wiser head gives in
The cleverer gives in
Mądry głupiemu ustąpi
Kto ma więcej rozumu, ustępuje
975. **Kluge** lernen aus anderer Leute Fehler, Dumme aus eigenen
Wise men learn by other mistakes,
fools by their own
Mądry uczy się na cudzych błędach,
głupi na własnych
976. Ein **Kluger** ändert seine Meinung, ein Dummer nie
A wise man changes his mind, a fool never
Mądry zmieni swoje zdanie, głupi nigdy
977. **Knapp** vorbei ist auch daneben
Fast getroffen ist auch daneben
Verfehlt ist verspielt
Versehen ist auch verspielt
A miss is as good as a mile
Niewiele brakowało, żeby się udało,
ale się nie udało
978. Viele **Köche** verderben den Brei
Too many cooks spoil the broth
A camel is a horse designed by committee
Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść
979. Der **König** ist tot, es lebe der **König**
The king is dead, long live the king
Umarł król, niech żyje król
980. Der **König** kann nicht Unrecht tun
The king can do no wrong
Król mylić się nie może

981. Neuer **König**, neues Gesetz/- *Novus rex, nova lex.*
 New king, new laws
 Nowy król, nowe prawa <ustawy>
982. In einem gesunden **Körper** (wohnt) ein gesunder Geist
 <eine gesunde Seele>/- *Mens sana in corpore sano.*
 Ein gesunder Geist im gesunden **Körper**
 A sound mind in a sound body
 W zdrowym ciele zdrowy duch
983. Sitzen wie auf glühenden <heißen> **Kohlen**
 Sit like a cat on hot bricks
 Sit like a hen on a hot girdle
 Be on tenterhooks
 Siedzieć jak na szpilkach
 Siedzieć jak na żarzących się węglach
984. Besser **Komfort** als Stolz
 Better comfort than pride
 Lepiej wygoda niż duma
985. **Komm'** ich heute nicht, **komm'** ich morgen
 I'll get there when I get there
 You will see me when you see me
 Będziesz mnie widział, jak mnie zobaczysz
986. Die **Konkurrenz** schläft nicht
 Rivals never sleep
 Konkurencja nie śpi
987. Jeder ist für die **Konsequenzen** seiner Taten verantwortlich
 Those who eat salty fish will have to accept
 being thirsty
 Każdy odpowiada za konsekwencje
 swoich czynów

988. **Kopf** hoch!
 Cheer up!
 Głowa do góry!
989. Bis über den **Kopf** in Schulden sein
 Schulden bis über beide Ohren haben
 Head over ears in debt
 Być zadłużonym po uszy
990. Den **Kopf** halt kühl, die Füße warm, das macht den
 reichsten Doktor arm
 A cold head and warm feet make the richest doctor
 a poor man
 Zimna głowa i gorące nogi zubożają lekarzy
991. Den **Kopf** in den Sand stecken
 Bury ones's head in the sand
 Chować głowę w piasek
992. Ein großer **Kopf**, aber wenig Verstand <wenig drin>
 A large head, but little understanding
 Głowa jak bania, a mózgu mało <nic>
 Głowa wielka, a rozumu mało
993. Ein hübscher **Kopf**, aber leer wie Stroh
 Stroh im **Kopf** haben
 Das Hirn sieht man nicht an der Stirn
 Have nothing between the ears
 Be dead from the neck up
 Nice head but sawdust between the ears
 Główka jak makówka, a rozumu pusto
 Im piękniejsza głowa, tym rozumu mniej
 Urody dość, rozumu ni kasha
994. Er ist nicht auf den **Kopf** gefallen
 He is not stupid
 Nie upadł na głowę
 Nie jest głupi

995. Mit dem **Kopf** gegen die Wand rennen
Run one's head against the wall
Chcieć głową mur przebić
996. Nicht ganz richtig im **Kopf** <Oberstübchen> sein
Not quite right in the head
Be cracked in the noddle
Have lost a botton
Be wrong in the garret
Have one's garret unfurnished
Brak (jemu) piątej klepki
Nie mieć porządku w głowie
Mieć bzika
997. Von **Kopf** bis Fuß
From head to foot <top to toe>
Od stóp do głów
998. Was man nicht im **Kopf** hat, muss man in den Beinen haben/-
Pedibus compensata est memoria.
Those who cannot use their head must use their back
Little wit in the head makes work for the feet
Use your head to save you heels
Kto nie ma w głowie, ten musi mieć w nogach
Kto zapomina, musi wracać
Kto nie ma mózgu, ma nogi
Cały rozum w nogach
999. Viele **Köpfe**, viele Sinne /- *Quot homines, tot sententiae.*
So many men, so many opinions
Co głowa, to rozum
Ile głów, tyle rozumów
Im więcej głów, tym więcej rozumów i zmysłów
Każda głowa ma swoje zdanie
1000. Viele **Köpfe** gehen schwer unter einen Hut
Man kann nicht alle **Köpfe** unter einen Hut bringen
You cannot get two heads under one hut

Pod jeden kapelusz dwie głowy nie wejdą
Dwie głowy nie mieszczą się w jednej czapce

1001. Zwei **Köpfe** ist nicht ein **Kopf**
Zwei **Köpfe** wissen mehr als einer
Two heads are better than one
Co dwie głowy, to nie jedna
1002. Sich auf eigene **Kräfte** verlassen
Paddle one's own canoe
Relying on its own forces
Liczyć tylko na własne siły
1003. Eine **Krähe** hackt der anderen kein Auge aus/-
Cornix: cornici numquam effodit ocellum.
Ein Hund frisst keinen Hund
Hawks will not pick out hawks' eyes
Crows will not pick out crows' eyes
There is honour among thieves
Birds of feather flock together
Kruk krukowi oka nie wykole <wydziobie>
Wrona wronie oka nie wykole
Krowa krowie mleka nie wypije
Świnia świni dupę ślini
Pies psa nie zje
1004. Jeder **Krämer** lobt seine Ware
Every man praises his goods <needles>
Każdy kupiec swój towar chwali
Każda liszka swój ogon chwali
Każdemu swoje się podoba
1005. **Krank** weiß, was gesund heißt
Health is not valued till sickness comes
Tylko w chorobie ceni się zdrowie
Chory się dowie, co warte jest zdrowie

1006. **Krankheiten** kommen geritten, gehen aber weg
mit Schritten
 Sickness arrives on horseback, and departs on foot
 Choroba konno przybywa, a odchodzi piechotą
 Złe prędko przychodzi, a odchodzi pomału
 Choroba przybywa szybko galopem,
 a odchodzi pieszo
 Choroba <bieda> do wrót na koniu przyjeżdża,
 a odchodzi piechotą
1007. Schwere **Krankheiten** brauchen starke Heilmittel/ -
Indiget amaris pharmacia morbus gravis.
 Desperate diseases must have desperate remedies
 Ciężka choroba wymaga gorzkich leków
1008. Der **Kreis** schließt sich
 The wheel has come full circle
 Koło zamyka się
1009. Jeder hat sein **Kreuz** zu tragen
 Every man must carry his own cross
 Każdy krzyż swój dźwiga
1010. **Krieg** sät **Krieg**
 War brings war
 Wojna wojnę rodzi
1011. Im **Krieg** schweigen die Gesetze/- *Silent leges inter arma.*
Unter den Waffen schweigen die Gesetze
 Laws are silent amidst arms
 In time of war, laws are silent
 Podczas wojny milczą prawa
1012. Wenn **Krieg** beginnt, ist die Hölle los
 When war begins, hell opens
 Kiedy się wojna poczyna, to się piekło otwiera

1013. Ich bin doch nicht **Krösus**!
I am not made of money!
Nie jestem Krezusem!
1014. Eine **Krone** ist kein Mittel gegen Kopfweh
A crown is no cure for a headache
Korona nie zabezpiecza przed bólem głowy
1015. Einen in der **Krone** haben
Have a drop too much
Have a drop in one's eye
Have one over the eight
Mieć w czubie
Być podchmielonym
1016. Was ist ihm in die **Krone** gefahren?
What is the matter with him?
What is eating him?
Co jemu uderzyło <strzeliło> do głowy?
1017. Der **Krug** geht so lange zum Brunnen bis er bricht
The pitcher that goes too often to the well gets
broken, (you'll do that once too often)
The pitcher goes so often to the well that it is
broken at last
What goes around comes around
Póty dzban wodę nosi, dopóki się ucho
nie urwie
Tak długo dzban wodę nosi, aż mu się ucho
nie urwie
1018. Kleine **Krüge**, große Henkel
Little pitchers have large ears
I małe garnuszki mają duże uszka

1019. Man soll die **Kücken** nicht zählen, bevor sie
ausgebrütet sind
Do not count your chickens before they are hatched
Nie licz kurcząt, póki się nie wylęgą
1020. Jede **Kugel** hat ihr Ziel
Every bullet has its billet
Człowiek strzela, Pan Bóg kule nosi
Każda kula ma swój adres
1021. Eine ruhige **Kugel** schieben
Lead a cushy life
Prowadzić spokojne życie
Życ jak ksiądz na małej parafii
1022. Ich bin keine **Kuh**, die man melken kann
I am not made of money
Nie jestem dojną krową
Nie jestem krową, którą stale doić można
1023. Man wird alt, wie eine **Kuh** und lernt immer noch dazu
Zum Lernen ist niemand zu alt
Man lernt, solange man lebt
Never too old to learn
Człowiek do śmierci się uczy, a głupim umiera
W nauce końca nie ma
1024. Wenn die **Kuh** den Schwanz verloren hat, merkt sie erst,
wozu er gut war
You never know what you have till it's gone
Nie odczuwamy braku tego, co mamy, dopiero
kiedy utracimy <postradamy>
Co się ma, tego się nie ceni
1025. **Kühe**, die am meisten brüllen, geben am wenigsten Milch
The cow which lows the loudest gives least milk
Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje

1026. Das geht auf keine **Kuhhaut**
 Es lässt sich nicht mit Worten beschreiben
 Es spottet jeder Beschreibung
 It beggars <baffles> description
 Tego nie spisać na wołowej skórze
 To nie da się opisać w kilku słowach
1027. **Kummer** macht vor der Zeit alt
 Sorgen und Jahre machen graue Haare
Kummer macht alt vor den Jahren
 Rost frisst Eisen, Sorge den Menschen
 It is not work that kills, but worry
 Each sorrow is a stone for the heart
 Grief makes old
 Frasunki starość przed czasem przynoszą
 Rdza trawi żelazo, a troska człowieka
 Frasunek zdrowia rabunek
 Nie praca lecz troski zgryzą człowieka
 Zmartwienia skracają życie
1028. Großer **Kummer** verdrängt den kleinen
 The greater grief drives out the less
 Większe zmartwienie wypiera mniejsze
1029. Seinen **Kummer** trägt der Mensch allein
 Laugh, and the world laughs with you,
 weep and you weep alone
 Kiedy się śmiesz, cały świat śmieje się z toba;
 kiedy płaczesz, płaczesz samotnie
1030. Der **Kunde** hat immer Recht
 The customer is always right
 Klient zawsze ma rację
1031. Der **Kunde** ist König
 The customer is king
 Klient jest panem

1032. In der **Kürze** liegt die Würze
 Brevity is the soul of wit
 Lepiej krótko, a dobrze, niż długo,
 a miernie
 Zwięzłość jest właśnie zaletą
1033. Ein **Küschén** in Ehren kann niemand verwehren
 A friendly kiss can do no harm
 Kissing goes by favour
 Niewinnego pocałunku nie może nikt zabronić
 Od całusa gęby nie ubędzie
1034. Die **Kutte** macht noch nicht den Mönch/-
Cucullus non facit monachum.
 Die **Kutte** macht keinen Mönch
 The cowl does not make the monk
 Habit nie czyni mnicha

L

1035. **Lachen** ist gesund
Lachen ist die beste Medizin
 Laughter is the best medicine
 Śmiech to zdrowie
1036. Das **Land** der Verheißung
 Das Gelobte **Land**
 The promised land
 Ziemia Obiecana
1037. Ein **Land**, wo Milch und Honig fließen
 A land flowing with milk and honey
 Kraj mlekiem i miodem płynący
1038. Glücklich ist das **Land**, das keine Geschichte hat
 Happy is the country which has no history
 Szczęśliwy ten kraj, który nie ma historii
1039. Mein **Land** über alles
 Right or wrong – my country
 Home is home though it is never so homely
 Ojczyzna każdemu najmiłsza
1040. Andere **Länder**, andere Sitten/- *Quot regiones, tot mores.*
 Bist du in Rom, benimm dich wie die Römer
 So many countries, so many customs
 Ile krajów, tyle obyczajów
 Co kraj, to obyczaj
 Kiedy wejdiesz między wrony, musi krakać jak i one
1041. **Lange** lebt, der gut lebt
 He lives long who lives well
 Długo żyje, kto dobrze żyje

1042. **Langsam**, und nach und nach
 Mühsam nährt sich das Eichhörnchen
 Softly, softly catchee monkey
 Little by little, and bit by bit
 Slowly and little by little
 Powoli i stopniowo
1043. **Langsam** aber sicher
 Slow but sure
 Pomału, ale bezpiecznie
 Powoli, lecz pewnie
 Kto idzie powoli, idzie zdrowo i dochodzi
 daleko
1044. **Laster** ist interessanter als Tugend
 The devil has the best tune
 Przywary nad cnotą
1045. **Lauscher** an der Wand hört seine eigene Schand
 Listeners hear no good of themselves
 Kto słucha pod cudzymi ścianą, usłyszy
 własne nagany
1046. **Lebe**, als solltest du morgen sterben
 Let all live as they would die
 Żyj tak, jakbyś miał jutro umrzeć
1047. **Leben** heißt kämpfen/- *Vivere militare est.*
 Das **Leben** ist ein ständiger Kampf
 Life is a steady battle
 To live is to fight
 Życie ludzkie jest ciągłą walką
1048. **Leben** oder Tod
 Live or death
 Życie albo śmierć

1049. **Leben** und leben lassen
Live and let live
Żyj i pozwól żyć
Życ i dać innym żyć
1050. **Leben** und nicht sterben
Live, and not die
Życ, nie umierać
1051. Das **Leben** beginnt mit 40
Life begins at forty
Życie zaczyna się po czterdziestce
1052. Das **Leben** besteht aus vielen kleinen Dingen
Viele kleine Dinge machen das **Leben** aus
Life is made up of little things
Życie składa się z drobiazgów
Na życie składa się wiele drobiazgów
1053. Das **Leben** ist kurz
Life is short
You are a long time dead
Życie jest krótkie
1054. Die **Leben** (ist) kurz, die Kunst lang/- *Vita brevis, ars longa.*
Das **Leben** ist kurz, die Kunst währt lange
Arts is long, life is short
Życie jest krótkie, sztuka długotrwała
Sztuka trwa długo, życie krótko
Krótki żywot na świecie, lecz długa nauka
1055. Das **Leben** ist nicht nur eitel Sonnenschein
Das **Leben** ist kein reines Vergnügen <nicht nur
Lust und Heiterkeit>
Life is not all beer and skittles
Life is not just a bowl of cherries
Życie nie jest romansem <bajką>

Życie to nie romans wesoly
Na świecie żyć, to nie wianki wic

1056. Das **Leben** ist kein Zuckerschlecken
Das **Leben** ist nicht leicht
Life is not easy
Życie lekkie nie jest
1057. Das **Leben** ist nur eine Reise
Life is just a journey
Życie jest tylko podróżą
1058. Das **Leben** ist süß
Life is sweet
Życie jest słodkie
1059. Das **Leben** ist wie ein Kinderhemd, kurz und beschissen
The life is like a children's shirt, short and shitty
Życie jest jak koszulka dziecka, krótkie i zasrane
Takie to życie jak gacie na tandecie
1060. Das **Leben** ist, was man daraus macht
Wie man sich bettet, so schläft <liegt> man
Life is what you make of it
Jak sobie pościelisz, tak się wyśpisz
1061. Das **Leben** schreibt die besten Geschichten
Im **Leben** passieren oft seltsame Dinge
Truth is stranger than fiction
Życie pisze najlepsze historie
W życiu często zdarzają się dziwne rzeczy
1062. Ehe wir wissen, was **Leben** sei, ist das **Leben**
schon halb vorbei
Life is half spent before we know what it is
Pół życia przeżyte, zanim wiemy, co to jest

1063. Genieße das **Leben**, solange es noch geht
 Lass den Tag (die Gelegenheit, die Zeit) nicht ungenutzt
 vorübergehen/- *Carpe diem.*
 Eat, drink, and be merry for tomorrow we die
 Seize the day
 Gather the rosebuds while you may
 Używaj życia, póki czas
 Korzystaj z czasu, póki czas
 Używaj świata, póki służą lata
1064. Im **Leben** ist nicht alles rosig
 Life is not a bed of roses
 Życie nie jest usłane różami
 Życie to nie łoże usłane różami
1065. So ist das **Leben**
 Such is life
 Takie to życie
1066. Unser **Leben** ist in Gottes Hand
 Our life is in God's hands
 Życie nasze w rękach boskich
1067. Wie das **Leben**, so der Tod/- *Qualis vita, finis ita.*
 Wie gelebt, so gestorben
 Wie einer lebt, so klingen ihm die Glocken
 Such life, such a death
 They die well that live well
 Jakie życie, taka śmierć
 Jakie życie człowiek wie, taki i koniec
 jego będzie
 Jak kto żyje, tak umiera
 Jak żył, tak skończył
1068. Freu dich des **Lebens**, es ist schon später als du denkst
 Enjoy the life, it is later than you think
 Ciesz się z życia, bo jest już później niż ci się zdaje

1069. Aus fremdem **Leder**<fremder Leute **Leder**> ist gut Riemen
schneiden/-
Ex alieno tergore lata secare lora.
Ernten, wo man nicht gesät hat
In anderer Leute Garten ist auch gut grasen
Auf anderer Leute Kirchweih ist gut Gäste laden
There is good cutting large thongs of another man's
leather
Reap where one has not sown
It is easy to be generous with other people's property
Z cudzej skóry łatwo ciąć rzemienie
Z cudzej skóry łatwo szerokie pasy krajać
Najlepiej na cudzej dorabiać się skórze
Łatwo na cudzym grzbiecie skórę zarzynać
Łatwo szafować cudzym
Łatwo być hojnym z cudzego
Nie sztuka być hojnym z cudzej kieszeni
1070. **Leichter** gesagt als getan
Easier said than done
Łatwiej mówić niż działać
Gadać łatwo, ale robić trudno
Łatwiej komuś radzić, niżeli dopomóc
1071. Geteiltes **Leid** ist halbes **Leid**
Mit seinem Schmerz ist keiner gern allein
A trouble shared is a trouble halved
Misery loves company
It's good to have company in trouble
Troska mniej boli, gdy ją przyjaciel podzieli
Wspólna bieda lżejsza
Miło duszy, gdy się nad nią druga wzruszy
1072. Immer die alte **Leier** <Litanei, Kamelle, Geschichte>
Always the same old story
Zawsze ta sama śpiewka
Zawsze jedno i to samo

1073. Zum **Lernen** ist es nie zu spät
 It's never too late to learn
 Na naukę nigdy nie jest za późno
 W nauce końca nie ma
1074. Zum **Lernen** ist niemand zu alt
 Man lernt nie aus/- *Tamdiu discendum est, quamdiu vivis.*
 Es ist kein Mensch so alt, er kann noch etwas lernen
 Man lernt, solange man lebt
 Man wird alt, wie eine Kuh und lernt immer noch dazu
 One is always learning
 Live and learn
 Never too old to learn
 Every day a schoolday
 Człowiek do śmierci się uczy (, a głupim umiera)
 Człowiek do samej śmierci rozumu się uczy
 W nauce końca nie ma
1075. Den **Letzten** beißen die Hunde
 The devil takes the hindmost
 The weakest goes to the wall
 The last one has to carry the can
 Ostatniego psy gryzą
1076. Alte **Leute** haben mehr Wissen und Erfahrung
 als junge
 The older the ginger the more pungent its flavour
 Od starszych idzie nauka i wiedza
 Żywot starszego uczy młodszego
 Stary niech radzi, młody niech słuca
1077. Arme **Leute** dürfen nicht wählerisch sein
 Einem geschenkten Gaul schaut man nicht ins Maul
 Beggars cannot be choosers
 Ubodzy nie powinni przebierać
1078. Arme **Leute** kennt niemand
 Poor nobody knows

Ubogiego i swoi nie znają
Ubogiego nikt nie zna

1079. Kränkelnde **Leute** leben länger
Threatened men live long
Chorowici dłużej żyją
1080. Tu, was du willst, die **Leute** reden doch
Do what you want but people will still chat
Rób, co chcesz, ludzie i tak będą gadali
1081. Es ist besser, ein **Licht** anzuzünden, als über die
Dunkelheit zu schimpfen/-
Post cenam stabis aut passus mille meabis.
It is better to light a candle than curse the darkness
Lepiej zapalić świeczkę niż ciemność przeklinać
1082. Je heller das **Licht**, desto tiefer der Schatten
The brighter the light, the deeper the shadow
Im światło jaśniejsze, tym głębszy cień
1083. Man soll sein **Licht** nicht unter den Scheffel stellen
Do not hide your light under a bushel
Nie trzeba światła chować pod korzec
Nie stawiaj świecy pod korcem
1084. Wo **Licht** ist, da ist auch Schatten
Every light has its shadow
Nie ma światła bez cienia
Gdzie światło, tam i cień
Każde światło ma swój cień
Gdzie słońce świeci, tam cień być musi
1085. Wo viel **Licht** ist, ist auch viel Schatten
Je heller das **Licht**, desto tiefer der Schatten
Strong lights cast deep shadows
There is strong shadow where there is much light
Gdzie dużo światła, tam dużo cienia

1086. **Liebe** auf den ersten Blick
Love at first sight
Miłość od pierwszego spojrzenia
1087. **Liebe** aus der Ferne bleibt am längsten warm
Die **Liebe** wächst mit der Entfernung
Durch die Ferne wächst die **Liebe**
Abwesenheit lässt **die Liebe** wachsen
Absence makes the heart grow fonder
Rozłąka wzmaga uczucia
1088. **Liebe** findet einen Weg
Love will find a way
Miłość znajdzie sposób
1089. **Liebe** geht durch den Magen
The way to a (man's) heart is through his stomach
Miłość wchodzi do serca (mężczyzny)
przez żołądek
1090. **Liebe** kann man nicht kaufen
Money cannot buy love
Love is not found on the market
Miłości się nie kupi
Miłości za pieniądze nie kupisz
1091. **Liebe** kann viel, aber Geld kann alles
Love does much but money does all
Miłość potrafi dużo, ale pieniądze potrafią
wszystko
1092. **Liebe** kennt kein Alter
Love is ageless
Love never gets old
W miłości nie ma starości
Nie ma starości dla miłości
Serce się nie starzeje
Miłość nie zna wieku, granic, ani śmierci

1093. **Liebe** kennt kein Gebot
Love is lawless
Miłość nie zna praw
1094. **Liebe** kennt keine Hindernisse/-
Nihil difficile amanti. Amor omnia vincit.
Liebe überwindet alles
Love laughs at locksmiths
Love will find a way
Miłość nie zna przeszkód
Miłość nie zna niebezpieczeństwa
Miłość ci wszystko wybaczy
1095. **Liebe** kommt von **Liebe** /- *Amor gignit amorem.*
Die **Liebe** ist der **Liebe** Lohn
Love begets love
Miłość z miłości się rodzi
Miłość rodzi miłość
Miłość miłością się odplaca
Miłość za miłość
1096. **Liebe** macht blind/- *Amor caecus.*
The eyes of love are blind
Love is blind
Miłość jest ślepa
Na miłość nie ma lekarstwa
Nic tak nie zaślepia, jak szczęście i miłość
Miłość ma zawiązane oczy
1097. **Liebe** macht erfinderisch
Love laughs at locksmiths
Love will find a way
Miłość znajdzie na wszystko sposób
Miłość wszystkiego nauczy

1098. **Liebe** macht hungrig
Love makes (a man) hungry
Miłość czyni człowieka głodnym
1099. **Liebe** mich etwas, aber **liebe** mich lange
Love me little, love me long
Kochaj mnie trochę, lecz kochaj mnie długo
1100. **Liebe** überwindet alles/-
Amor vincit omnia.
Love conquers everything
Miłość wszystko zwycięży
1101. **Liebe** und Geschäft machen beredt
Love and business teach eloquence
Miłość i praca uczą elokwentności
1102. **Liebe** und Husten kann man nicht verbergen/ -
Amor tussisque non celantur.
Love and cough cannot be hid
Miłości i kaszlu nie da się ukryć
Miłość i kaszel nigdy się nie ukryją
Trudno miłości zataić
1103. **Liebe** und Verstand gehen selten Hand in Hand/-
One cannot love and be wise at the same time
Love and understanding go seldom together
Miłość i rozsądek rzadko idą w parze
Miłość zdrowy rozsądek odejmuje
Miłość o rozum nie pyta
Miłość nie sługa
Gdzie miłość panuje, tam rozum szwankuje
W miłości i gniewie co człek czyni, nie wie
Serce z rozumem rzadko się zdarza

1104. Alte **Liebe** rostet nicht/- *Antiquus amor cancer est.*
 Old love does not rust
 Old love will not be forgotten
 Old love never dies
 Stara miłość nie rdzewieje
 Stara miłość jak stara franca
 Stara miłość nie usypia nigdy
1105. Auf **Liebe** folgt Leid
 Keine **Liebe** ohne Schmerz <Leid>
 No love without sorrow
 Nie ma miłości bez boleści
 Nie ma miodu bez piołunu<żółci>
 Nie ma miłości bez goryczy
 Gdzie miłość, tam cierpienie
 Nie ma miłości bez cierpienia
1106. Die **Liebe** zum Geld ist die Wurzel allen Übels
 The love of money is the root of all evil
 Korzeniem wszelkiego zła jest miłość do
 pieniędzy
1107. Die größte **Liebe** vergeht
 Auch die größte **Liebe** hat mal ein Ende
 The biggest love passes away
 Największa miłość przemija
 Miłości sznurkiem nie zwiążesz
 Miłość jest jak ogień, w garści jej nie utrzymasz
1108. Eine **Liebe** ist der anderen wert
 Eine Hand wäscht die andere
 One good turn deserves another
 Grzeczność za grzeczność
1109. Gegen **Liebe** ist noch kein Kraut gewachsen
 There is no cure for love
 Na miłość nie ma lekarstwa

1110. Heiße **Liebe** dauert nicht lange
 Hot love does not last long
 Gorąca miłość nie trwa długo
 To jest miłość płocha, która prędko kocha
1111. Heiße **Liebe** erkaltet schnell
 Heiße **Liebe** kühlt sich schnell ab
 Hot love is soon cold
 Gorąca miłość szybko ostyga
 Nagła miłość im gorętsza, tym szybciej stygnie
1112. In der **Liebe** und im Krieg ist alles erlaubt
 All is fair in love and war
 W miłości i na wojnie wszystko jest dozwolone
1113. Keine **Liebe** ohne Eifersucht
 No love without jealousy
 Nie ma miłości bez zazdrości
 Miłość i zazdrość razem z sobą chodzą
1114. Neue **Liebe** macht die alte vergessen
 New love makes the old forgotten
 Nowa miłość zagłusza byłą
1115. Von der **Liebe** wird man nicht satt
 Von der **Liebe** allein kann man nicht leben
 The flames of love won't boil the pot
 Z miłości nie wyżyjesz
 Z miłości chleba nie upieczesz
1116. Wahre **Liebe** kennt keine Furcht
 True love knows no fear
 Prawdziwa miłość niczego się nie boi
 Prawdziwa miłość nie zna strachu
1117. Wahre **Liebe** verläuft nie reibungslos
 Die **Liebe** will geneckt sein
 Wer sich liebt, der neckt sich

- Die **Liebe** zankt gern
 The course of true love never did run smooth
 Kto się lubi, ten się czubi
 Kto się kłóci, ten się kocha
 Kto kogo lubi, ten tego czubi
 Spory zakochanych podtrzymują miłość
1118. Was man aus **Liebe** tut, das geht nochmal so gut
 Love makes one fit for any work
 Miłującemu nic nie za ciężko
 Miłującemu nie masz nic trudnego
 Miłość sił dodaje
1119. **Liebende** sind Verrückte/- *Amantes amantes*.
Liebende sind von Sinnen
 Lovers are lunatics <fools>
 Zakochani (są jak) szaleńcy
1120. Der **Liebenden** Streit die Liebe erneuert/-
Amantium irae, amoris integratio est.
 Liebeszorn ist neuer Liebeszunder
 Die Streitigkeiten der Liebenden sind die Erneuerung
 der Liebe
 The quarrels of lovers are the renewal of love
 The anger of lovers is what brings love together
 Gdzie najwięcej kłótni, tam najwięcej miłości
 Kto się czubi, ten się lubi
 Kłótnia zakochanych jest odnowieniem miłości
1121. **Lieber** arm und gesund als reich und krank
 Health is better than wealth
 Zdrowie lepsze od wszelkiego bogactwa
1122. **Lieber** glücklich geboren als reich
 It is better to be born lucky than rich
 Lepiej urodzić się szczęśliwym niż bogatym

1123. **Lieber** heimlich schlau als unheimlich doof
 Better smart secretly than scary stupid
 Lepiej (być) potajemnie mądrym niż bezdennie
 głupim
1124. **Lieber** tot als ehrlos
 Better death than dishonor
 Lepsza śmierć niż niechwalebne życie
 Lepszy zgon chwalebny niż życie zhańbione
1125. **List gegen List**
 Diamond cuts diamond
 Trafiła kosa na kamień
 Trafił swój na swego
 Trafił frant na franta
1126. Saufen wie ein **Loch**
 Drink like a fish
 Pić jak szewc
1127. Was der **Löwe** nicht kann, das kann der Fuchs
 What cannot be done with strength, cleverness
 may help
 Gdzie siłą nie weźmiesz, tam chytróść pomoże
1128. **Lüge** vergeht, Wahrheit besteht
 Lie goes, truth never dies
 Kłamstwo przeminie, prawda nie zginie
1129. Eine **Lüge** kommt früher oder später heraus
 Lügen haben kurze Beine
 The liar's candle lasts still evening
 A lie can go around the world and back again while
 the truth is lacing up its boots
 A lie will go around the world while the truth
 is pulling its boots on
 Kłamstwo wcześniej albo później wyjdzie na jaw
 Kłamstwo jak oliwa na wierzch wypływa

1130. Eine **Lüge** schleppt zehn andere nach sich/-
Fallacia alia aliam trudit.
 Eine **Lüge** zieht die andere nach sich
 Ein Betrug bringt <erzeugt, provoziert> den anderen
 One fraud threads on the heels of another
 One trick supplants another
 One deception brings another
 One lie makes many
 Jedno kłamstwo pociąga drugie
 Jedno cygaństwo pociąga za sobą dziesięć
1131. Mit der **Lüge** kommt man durch die ganze Welt,
 aber nicht wieder zurück
 With lie you may go around the world but you
 will not come back
 Kłamstwem świat przejdiesz, ale nazad
 nie wrócisz
 Kłamstwem prędzej dojdiesz naprzód niż
 z powrotem
 Kłamstwo nie zaprowadzi daleko
1132. Mit einer **Lüge** kommt man nicht weit
 Betrug bringt es nicht weit
Lügen haben kurze Beine
 Lies do not travel far
 Kłamstwem niedaleko zajedziesz
 Kłamstwo jak oliwa na wierzch wypływa
 Kłamstwo nie zaprowadzi daleko
1133. **Lügen** haben kurze Beine/- *Mendacia non diu fallunt.*
 Lies have short legs
 Kłamstwo ma krótkie nogi
 Sam się ozwie nie pytany, kto usłyszysz
 swe przygany
 (uderz w stół, a nożyce się odezwą)

1134. Frage nicht, und du wirst keine **Lügen** hören
Ask no questions and you will be told no lies
Nie zadawaj pytań, a nie usłyszysz kłamstw
1135. **Lügner** müssen ein gutes Gedächtnis haben/ -
Mendacem memorem esse oportere.
A liar ought to have a good memory
Kłamcy dobrej pamięci potrzeba
Kłamca musi mieć dobrą pamięć
1136. Sogar ein **Lügner** sagt manchmal die Wahrheit
Even a liar tells the truth sometimes
Nawet kłamca czasem prawdę powie
1137. Hinten **Lyzeum**, vorne Museum
Young from behind, old from in front
Z przodu muzeum, z tyłu liceum

M

1138. **Macht** geht vor Recht
 Might is right
 Tam prawo, gdzie siła
 Siła przed prawem chodzi
1139. **Macht** der Gewohnheit
 Force of habit
 Kwestia przyzwyczajenia
1140. **Macht** korrumpiert
 Power corrupts
 Potęga korumpuje
1141. Wie die **Made** im Speck leben
 Snug as a bug in a rug
 Live <be> in clover
 Życ jak pączek w maśle
 Mieć się tak dobrze jak pączek w maśle
 Życ jak u pana Boga za piecem
1142. Den **Mantel** nach dem Winde hängen/-
 Tempori serviendum est.
 Float with the tide
 Accomodate oneself to circumstances
 Stosować się do okoliczności
 Patrzeć, skąd wiatr wieje
1143. Der **März** kommt wie ein Wolf und geht wie ein Lamm
 March comes in like a lion, and goes out like a lamb
 W marcu jak w garncu

1144. Ein grüner **März** erfreut kein Bauernherz
 A green March makes a poor harvest
 Marzec zielony, niedobre plony
1145. Trockner **März**, nasser April, kühler Mai füllt
 Scheuer, Faß und bringt Heu
 A dry March, a wet April and a cool May fill
 barn and cellar and bring much hay
 Suchy marzec, mokry kwiecień, chłodny maj,
 będzie żytko jako gaj
 Suchy marzec, kwiecień mokry, maj chłodny –
 rok niegłodny
1146. Einem hungrigen **Magen** ist schlecht predigen
 A hungry belly has no ears
 Głodny żołądek uszu nie ma
 Źle prawić kazania głodnemu żołądkowi
1147. Mit einem leeren **Magen** ist nicht gut arbeiten
 An empty sack cannot stand upright
 Pusty żołądek niechętnie pracuje
1148. **Man** ändert sich oft und bessert sich selten
 The fox may grow grey, but never good
 The wolf may lose his teeth, but never his nature
 Zmieniamy się często, ale rzadko ku lepszemu
1149. **Man** ist nur einmal jung
 One is only young once
 Młodym jest się tylko raz
 Starość nie radość, młodość nie wieczność
1150. **Man** ist so alt, wie man sich fühlt
 One is as old as one feels
 Ma się tyle lat, na ile się czuje
 Nie starzeją się lata, ale tarapata

1151. **Man** ist, was man isst
You are what you eat
Człowiek jest tym, co zje
1152. **Man** kann nicht alles haben
You cannot have everything
Wszystkiego mieć nie można
1153. **Man** kann nicht alles haben, entweder oder
Du kannst den Kuchen nicht gleichzeitig essen und behalten
Du kannst es entweder so oder so haben, aber beides geht nicht
Man kann nicht auf zwei Hochzeiten gleichzeitig tanzen
You cannot have your cake and eat it
Take it or leave it
Nie można mieć jednego i drugiego, albo jedno,
albo drugie
Wóz albo przewóz
1154. **Man** kann nicht immer gewinnen
Mal gewinnt man, mal verliert man
You win a few, you lose a few
You win some, you lose some
Raz się wygrywa, raz przegrywa
Raz na wozie, raz pod wozem
1155. **Man** kann nicht mehr machen als man kann
A man can do no more that he can
Człowiek może zrobić tylko tyle, ile potrafi
1156. **Man** lebt und stirbt nur einmal
One lives and dies but once
Raz tylko człowiek żyje, raz umiera
Raz się żyje, raz umiera
Człowiek raz się rodzi i raz umiera
1157. **Man** lernt nie aus
Live and learn
W nauce nie ma końca

1158. **Man** muss mich nehmen, wie ich bin
 Love me, love my dog
 Kto mnie miłuje i pieska mego szanuje
1159. **Man** vermisst nicht, was man hat, bevor man es verliert
 You never know what you have till it's gone
 Nie odczuwamy braku tego, co mamy, dopiero
 kiedy utracimy <postradamy>
 Co się ma, tego się nie ceni
1160. **Man** weiß nicht, was kommt
 No one knows what will come
 Nie wiadomo, co komu pisane
 Nie wiemy, jaki kołək los na nas struże
 Nigdy nie wie człowiek, co go jutro spotka
 Nikt nie wie, co mu sądzono
1161. Bei einem guten **Mann** ist eine gute Frau
 A good husband makes a good wife
 U dobrego męża dobra żona
1162. Der **Mann** ist der Kopf der Familie, aber die Frau dreht ihn
 Man is the head of the family, but the woman turns it
 Mąż głową domu, a żona szyją
 Mężczyźni rządzą światem, a kobiety
 mężczyznami
 Mężczyzna jest głową, ale kobieta nią kręci
1163. Ein **Mann**, ein Wort
 An honest man's word is as good as his bond
 A promise is a promise
 Słowo się rzekło, kobyłka u płotu
 Słowo dane nie może być złamane
1164. Ein **Mann** ist so alt wie er sich fühlt, und eine Frau,
 wie sie aussieht
 A man is as old as he feels, and a woman as old
 as she looks

Kobieta ma tyle lat, na ile wygląda, mężczyzna –
na ile się czuje

1165. Ein **Mann** unter Kindern bleibt lange ein Kind,
ein Kind unter Männern wird bald ein **Mann**
A man among children will long be a child,
a child among men will soon be a man
Mężczyzna wśród dzieci długo będzie dzieckiem,
dziecko wśród mężczyzn wnet będzie mężczyzną
1166. Ein **Mann** von altem Schrot und Korn
A man of the old good type
Człowiek starej daty
Człowiek wypróbowanej uczciwości
Na niego można liczyć jak na Zawiszy
1167. Ein braver **Mann** denkt an sich zuletzt
A good man thinks of himself last
Uczciwy myśli o sobie na samym końcu
1168. Gib einem **Mann** einen Fisch und du nährst ihn
für einen Tag; lehr einen Mann zu fischen, und du nährst
ihn ein Leben lang
Give a man a fish and you will feed him for a day;
teach a man to fish and you will feed him for
a lifetime
Daj człowiekowi rybę, a nakarmisz go na cały
dzień; naucz go łowić ryby, a nakarmisz go
na całe życie
1169. Eines **Mannes** Rede ist keines **Mannes** Rede; man soll sie
hören alle beide/- *Vox unis, vox nullis. Testus unus, testis nullus.*
Man höre auch die andere Seite /- *Audiatur et altera pars.*
Who has listened to one man only did not hear
anything. One must sometimes listen to both.
Hear all parties
Kto jedną stronę wysłuchał, nic nie słyszał.
Warto i niekiedy i drugiej strony wysłuchać.

Zeznanie jednej strony nie wystarcza, należy
wysłuchać obie
Nie sądź jednego, aż wysłuchasz drugiego
Jeden świadek nic nie widzi
Trzeba wysłuchać obydwie strony

1170. Durch die **Maschen** des Gesetzes schlüpfen
 Slip through a loophole <the meshes> of the law
 Obejść ustawę
 Uniknąć kary
1171. **Maß für Maß**
 Measure for measure
 Jaką miarką mierzysz, taką ci odmierzą
 Odpłacić pięknym za nadobne
1172. **Maß** in allen Dingen halten/- *Modus omnibus rebus.*
 Halte **Maß** in allen Dingen, so wird dir jedes Werk gelingen
 Measure is treasure
 Moderation in all things
 Keep measure in all things
 Wszystko dobre, ale w miarę
 Przysłowie to stare we wszystkim mieć miarę
 We wszystkim należy mieć umiar
 Ostrożnie i według miary szafuj słowa i talary
 Do każdej rzeczy stosuj właściwą miarę
1173. Das **Maß** ist voll
 That's enough of that
 That's the limit
 Enough is enough
 Dopełniła się miarka
1174. Mit welcherlei **Maß** ihr messet, wird euch gemessen werden
 With what measure you measure, it shall be measured
 to you
 Jaką miarą mierzyć będziecie, taką wam
 odmierzone będzie

1175. Wenn das **Maß** voll ist, läuft es über
 When the well is full, it will run over
 Kiedy miarka się przebierze, wszystko
 na wierzch wylezie
1176. **Mäßigkeit** und Ruh' schließt dem Arzt die Türe zu
Mäßigkeit ist die beste Apotheke
Mäßigkeit wird alt, zu viel stirbt bald
 Moderate and calm life defies the doctor
 The best doctors are Dr. Diet, Dr. Quiet, and Dr.
 Merryman
 Wstrzemięźliwość i spokój są gwarancją zdrowia
 Umiarkowanie jest strażnikiem życia
 Umiar i spokój chronią przed lekarzem
1177. Dicke **Mäuse** haben
 Have big money
 Mieć grube pieniądze
1178. Er sieht schon weiße **Mäuse**
 He sees pink elephants
 Widzi już białe myszy
1179. Jede **Medaille** hat ihre Kehrseite
 Jede **Medaille** hat zwei Seiten
 Every medal has its reverse side
 Każdy medal ma dwie strony
1180. Die **Medizin** ist oft schlimmer als die Krankheit
 Good medicine always has a bitter taste
 The remedy is worse than the disease
 Lekarstwo nieraz jest gorsze od choroby
1181. **Mehr** als genug ist zuviel
 More than enough is too much
 Więcej niż dosyć jest za dużo

1182. Sage deine **Meinung** und meine, was du sagst
 Say what you mean and mean what you say
 Powiedz co myślisz i wiedz, co mówisz
1183. Es ist noch kein **Meister** vom Himmel gefallen/-
Nemo nascitur artifex.
 Ein Anfänger ist kein **Meister**
 No man is his craft's master the first day
 No one is born a master
 Nikt się majstrem<mistrzem> nie rodzi
 Nie święci garnki lepią
 Żaden mistrz z nieba nie spadł
1184. Früh übt sich, was ein **Meister** werden will
 He who learns young forgets not when he is old
 Z młodu się tarń ostrzy
 Czego się człowiek za młodu nauczy, to na
 starość jak znalazł
1185. Wie der **Meister**, so das Werk
 Am Werk erkennt man den **Meister**
 The master is known by his work
 Z dzieła poznaje się mistrza
 Poznać majstra po robocie
1186. Wie der **Meister**, so der Schüler
 Aus Schülern werden **Meister**
 Jack is as good as his master
 As the master so the student
 Good masters make good servants
 Jaki mistrz, takim i uczeń się staje
 Jaki nauczyciel, taki uczeń
 Z ucznia bywa mistrz
1187. In der **Menge** liegt Sicherheit
 Zu mehreren ist man sicher(er)
 There is safety in numbers
 W tłumie bezpiecznie

1188. **Mensch**, ärgere dich nicht
 Take it easy
 Keep your hair on
 Człowieku, nie irytuj się
1189. Bedenke, dass du ein **Mensch** bist!/-
 Hominem te esse memento.
 Remember that you are but a man!
 Remember you are human!
 Pamiętaj, że jesteś (tylko) człowiekiem!
1190. Der **Mensch** denkt, Gott lenkt/- *Homo proponit, sed Deus disponit.*
 Man proposes, but God disposes
 Człowiek myśli, Bóg decyduje
 Człowiek strzela, Pan Bóg kule nosi
 Człowiek myśli, Pan Bóg kreśli
1191. Der **Mensch** hofft sein Leben lang/-
 Dum anima est, spes esse dicitur.
 Der **Mensch** hofft, so lange er lebt
 Hope keeps man alive
 Hope is life
 While there's life, there's hope
 Nadzieją człowiek żyje
 Póki człowiek żyje, nie traci nadziei
 Człowiek póki żyje, póty ma nadzieję
 Niech żywi nie tracą nadziei
 Gdzie życie, tam i nadzieja
1192. Der **Mensch** ist das Maß aller Dinge
 Man is the measure of all things
 Człowiek jest miarą wszystkiego
 Człowiek jest miarą wszechrzeczy
1193. Der **Mensch** ist dem **Menschen** ein Wolf/-
 Homo homini lupus.
 Man is a wolf to man
 Człowiek człowiekowi wilkiem

1194. Der **Mensch** ist ein Gewohnheitstier
 A man is a creature of habit
 You cannot teach an old dog new tricks
 Człowiek, to zwierzę, które do wszystkiego
 przywyknie
 Człowiek jak kot – do miejsca się przyzwyczajają
1195. Der **Mensch** lebt, nicht um zu essen, sondern er isst,
 um zu leben/-
Edere oportet ut vivas, non vivas ut edas.
 Eat to live, not live to eat
 Nie po to człowiek żyje, aby jadł, ale po to je,
 aby żył
1196. Der **Mensch** lebt nicht vom Brot allein/- *Non in solo pane vivit homo.*
 Man does not live by bread alone
 Nie samym chlebem człowiek żyje
1197. Ein hungriger **Mensch** ist ein zorniger Mensch
 A hungry man is an angry man
 Głodny gniewliwy
 Człowiek głodny zły jak pies
 Polak, gdy głodny, to zły
1198. Es ist nicht gut, dass der **Mensch** allein sei
 No man is an island
 It is not good that the man should be alone
 We all need other people
 Źle człowiekowi być samemu
 Samemu źle na świecie
 Człowiek bez człowieka być nie może
 Człowiek się bez człowieka obejść nie może
1199. Es irrt der **Mensch**, solange er lebt
 Man errs as long as he lives
 Człowiek błądzi, póki żyje

1200. Ich bin auch nur ein **Mensch**
 I am only human
 Jestem też tylko człowiekiem
1201. Ich bin ein **Mensch**, nichts (Menschliches) ist mir fremd/-
Homo sum, humani nihil a me alienum puto.
 I am a man, I consider nothing that is human alien to me
 Jestem człowiekiem, nic co ludzkie nie jest mi obce
 Wszystko, co ludzkie nie jest mi obce
1202. Kein **Mensch** ist unersetzbar
 No one is indispensable
 Nie ma ludzi niezastąpionych
1203. Kein **Mensch** muss müssen
 There is not such thing as a must
 Nikt nic nie musi
 Musi, to na Rusi, w Polsce jak kto chce
1204. **Menschen** und Wind wechseln geschwind
 People and wind change quickly
 Ludzie i wiatr zmieniają się szybko
1205. Allen **Menschen** recht getan, ist eine Kunst,
 die niemand kann/- *Ne Jupiter quidem omnibus (placet).*
 Man kann es nicht allen recht machen
 You cannot please all the people all the time
 You cannot be everybody's darling
 You cannot please everyone
 Trudno wszystkim dogodzić
 Jeszcze się taki nie urodził, co by wszystkim
 dogodził
 Podobać się wszystkim niepodobna
1206. Alle **Menschen** sind sterblich
 All men are mortal
 Każdy człowiek umrzeć musi
 Co żyje, umrzeć musi

1207. Die **Menschen** trauen mehr den Augen als den Ohren/-
Homines amplius oculis quam auribus credunt.
 Die **Menschen** haben mehr Vertrauen zu ihren Augen
 als zu ihren Ohren
 Man glaubt einem Auge mehr als zwei Ohren
 Was man sieht, das glaubt man
 Einmal sehen ist besser als zehnmals hören
 Men believe their eyes more than their ears
 Seeing is believing
 Once seen is better than listening ten times
 Pewniejsze oko niż ucho
 Ludzie bardziej wierzą oczom niż uszom
 Raz coś widzieć więcej znaczy niż tysiąc razy
 słyszeć
 Lepiej raz zobaczyć niż dziesięć razy słyszeć
1208. Die fleißigsten **Menschen** haben die meiste Zeit
 The busiest men have the most leisure
 Najbardziej zajęci ludzie mają najwięcej
 wolnego czasu
1209. Es sind nicht alle **Menschen** gleich; es gibt solche
 und solche
 It takes all sorts to make a world
 All bread is not baked in one oven
 All feet do not walk in one shoe
 Every shoe does not fit every foot
 One size does not fit all
 Nie wszyscy są jednacy, są tacy i owacy
 Człowiek człowiekowi nierówny
 Są ludzie i ludziska
 Jeden świat, ale nie jedni ludzie
1210. Gute **Menschen** findet man selten
 Es ist schwer, gute **Menschen** zu finden
 Good men are scarce
 Good men are hard to find
 Dobrych ludzi mało

Mało jest dobrych na świecie
Dobrych ludzi trudno spotkać

1211. Je mehr die **Menschen** haben, desto mehr begehren sie /-
Homines, quo plura habent, eo cupiunt ampliora.
Je mehr man hat, desto mehr will man
The more you get, the more you want
Much would have more
The more you have amassed, the more you desire
Im więcej ludzie posiadają, tym więcej
pożądają
Im kto ma więcej, tym więcej pragnie
Kto ma wiele, nigdy nie ma dość
Im więcej kto ma, tym więcej żąda
1212. Müßige **Menschen** haben die wenigste Zeit
Idle people have the least leisure
Próżniak nigdy nie ma czasu
1213. **Messer**, Gabel, Scher' und Licht sind für kleine
Kinder nicht
Children and fools must not play with edged tools
Dla dzieci i głupców ostre narzędzia nie są
do zabawy
Z graczki przyjdą płaczki
1214. Gute **Miene** zum bösen Spiel machen
Put a good face on it
Grin and bear it
Make the best of a bad job <bargain>
Nadrabiać miną
Robić dobrą minę do złej gry
1215. Vergossener **Milch** sollte man niemals nachweinen
It is no use crying over spilt milk
Nie warto płakać nad rozlanym mlekiem

1216. **Mitgefangen**, mitgehangen
 Caught together, hanged together
 In for penny, in for a pound
 Złe towarzystwo na złe wychodzi
 Z kim przestajesz, takim się stajesz
1217. Der **Mohr** hat seine Schuldigkeit getan, der **Mohr**
 kann gehen
 The Moor has done his work, the Moor may go
 Murzyn zrobil swoje, murzyn może odejść
1218. Was kümmert es den **Mond**, wenn ihn die Hunde anbelln/-
 Luna tuta a lupis.
 Der **Mond** beachtet die bellenden Hunde nicht
 Die Hunde bellen, und die Karawane zieht weiter
 The moon does not heed the barking of dogs
 The moon does not care for barking dogs
 Psy wyją a księżyc świeci
 Cóż obchodzi księżyc, że pies na
 niego szczeka
1219. Ohne **Moos** nichts los
 Ohne Knete keine Fete
 No mon, no fun
 No ticky, no washy
 Bez pieniędzy ani rusz
1220. **Morgen** ist auch noch ein Tag
 Morgen ist ein anderer Tag
 There is always tomorrow
 Tomorrow is another day
 Tomorrow will be time enough
 Jutro też jest dzień
 Jutro będzie nowy dzień
 I jutro będzie dzień

1221. Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf
Morgen/-
Carpe diem, quam minimum credula postero.
Morgen, morgen, nur nicht heute, sagen alle faulen Leute
 Verzug bringt Gefahr
 Never put off till tomorrow what you can do today
 There is no time like the present
 Procrastination is the thief of time
 Tomorrow never comes
 Co dziś możesz zrobić, do jutra nie odwlekaj
 Zrób dzisiaj, co masz zrobić jutro
 Nie odkładaj do jutra, co możesz zrobić dzisiaj
1222. **Morgenstund'** hat Gold im Mund
 Der frühe Vogel fängt den Wurm
 Früh ins Bett und früh heraus frommt dem Leib,
 dem Geist, dem Haus
 The early bird catches the worm
 Early to bed and early to rise, makes a man
 healthy, wealthy, and wise
 An hour in the morning is worth two in the
 evening
 The morning hour has gold in its mouth
 Godziny ranne przynoszą mannę
 Wczesny ptaszek złowi robaczka
 Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje
1223. **Morgenträume** werden wahr
 Morning dreams come true
 Sny ranne sprawdzają się
1224. Aus der **Mücke** einen Elefanten machen
 Einen Floh für einen Elefanten ansehen
 Make a mountain out of a molehill
 Z igły robić widły
 Z muchy słonia <wołu, wielbłąda> zrobić

1225. Durch **Müh'** und Fleiß kommt Nutz und Preis
 Dilligence is the mother of good fortune
 Praca ludzi wbogaca
1226. Eine **Mühle** kann nicht mit dem Wasser von gestern
 mahlen
 Die **Mühle** dreht sich nicht vom gestrigen Winde
 A mill cannot grind with the water that is past
 Co minęło już nie wróci
 Co było a nie jest, nie pisze się w rejestr
 Starej zupy się nie odgrzewa
1227. Wo man **Müll** hineinsteckt, kommt auch **Müll** heraus
 Computersprache: Falsche Eingabe, falsches Ergebnis
 Garbage in, garbage out
 Złe dane, zły wynik (wprowadzając do
 komputera złe dane, otrzymujemy zły wynik)
1228. Halte deinen **Mund** zu und die Augen offen
 Keep your mouth shut and your eyes open
 Usta zamknięte, a oczy otwarte wiele
 dobrego są warte
1229. Trunkener **Mund** tut Wahrheit kund
 Was der Nüchterne denkt, hat der Betrunkene auf der Zunge
 What soberness conceals, drunkenness reveals
 Ale will make a cat speak
 What a man says drunk, he thinks sober
 Alkohol rozwiązuje język
 Co u trzeźwego na myśli, to u pijangeo na języku
 Kto po trzeźwemu myśli, po pijanemu powie
 Pijany mówi to, co trzeźwi myśli
1230. Ein gutes **Mundwerk** haben
 Have the gift of the gab
 Have a gib tongue
 Mieć ostry język
 Być wyszczekany

1231. Man darf nicht alles für bahre **Münze** nehmen
 Man muss nicht alles glauben
 Believe nothing of what you hear, and only half
 of what you see
 Nie wierz we wszystko, co widzisz, ani połowie
 tego, co słyszysz
 Nie wszystko prawda, co ludzie mówią
 Nie można wszystko jednym łokciem mierzyć
 Nie wierz wszystkiemu, co ludzie mówią
1232. **Musik** heilt kein Zahnweh
 Music helps not the toothache
 Muzyka nie leczy bólu zęba
1233. **Muss** ist eine harte Nuss/- *Durum telum necessitas.*
 Eine harte Waffe ist die Notwendigkeit
 Necessity is a hard weapon
 Konieczność to twardy oręż
 Konieczność to okrutna broń
1234. **Müßiggang** bringt nichts Gutes
 Of idleness comes no goodness
 Lenistwo nie przynosi nic dobrego
 Lenistwo początek wszystkich wad
1235. **Müßiggang** ist aller Laster Anfang/-
Nihil agendo homines male agere discunt.
 Durch **Müßiggang** lernen die Menschen Übles tun
 Idleness is the beginning of all vice
 An idle brain is the devil's workshop
 The devil finds work for idle hands
 Idle hands make work for the devil
 Lenistwo <próżnowanie> początkiem
 wszystkiego złego
 Nic nie robiąc, ludzie uczą się źle robić

1236. **Müßiggang** ist der Schlüssel zur Armut
 Idleness is the key of beggary
 Lenistwo jest kluczem do nędzy
1237. **Müßiggang** ist des Teufels Ruhebänk/-
Otium est pulvinar diaboli.
 Idleness is the devil's pillow
 The devil finds work for the idle hands
 Próźnowanie – diabelskie odpoczywanie
 Próźnowanie poduszka szatańska <diabelska>
 Nieróbstwo to łożo szatana
1238. **Müßiggang** ist die Mutter der Armut
 Sloth is the mother of poverty
 Lenistwo jest matką nędzy
 Z lenistwa pochodzi ubóstwo
 Leniwy sam siebie zuboży
 Próźnowanie w rychłą nędzę prowadzi
 Ubóstwo jest rezultatem lenistwa
1239. **Müßiggang** lässt den Verstand rosten
 Von Nichtstun rostet der Verstand
 Idleness makes the wit rust
 If you don't use it, you lose it
 Od bezczynności umysł rdzewieje
1240. **Müßiggang** macht krank
 Idleness makes a man sick
 Lenistwo rodzi chorobę
1241. Eine **Mutter** kann zehn Kinder ernähren,
 aber zehn Kinder können keine **Mutter** ernähren
 A mother is able to feed ten children,
 but ten children they are unable to feed a mother
 Jedna matka wyżywi dziesięcioro
 dzieci, ale dziesięcioro dzieci nie wyżywi jednej
 matki

1242. Wie die **Mutter**, so die Tochter
 Like mother, like daughter
 Jaka matka, taka córka <natka>
 Jaka mać, taka nać
 Jaki korzeń, taka nać, taka córka, jaka mać

1243. Wie die **Mütter**, so die Kinder
 Raben zeugen keine Tauben
 A wild goose never laid a tame egg
 Jakie matki, takie dziadki

N

1244. Liebe deinen **Nachbar**, rei aber den Zaun nicht ein
 Gute Zune machen gute **Nachbarn**
 Love your neighbour, yet pull not down your hedge
 Good fences make good neighbours .
 Kochaj ssiada, ale nie rozbieraj potw
 Nie potrzeba, aby zajrza ssiad ssiadowi
1245. Was ein **Nachbar** kriegt, ist nicht verloren
 What a neighbour gets is not lost
 Co ssiad dostaje, nie jest stracone
1246. Wer einen guten **Nachbarn** hat, ist wohl bewacht
 bei Tag und Nacht
 Wer gute Nachbarn hat, kann gut schlafen
 All is well with him who is beloved of his neighbours
 Kto ma dobrych ssiadw, ten yje
 <pi> bezpiecznie
 Kto ma dobrego ssiada, ma zawsze dobry
 poranek
1247. Keine **Nachricht**, gute Nachricht
 No news is good news
 Brak wiadomoci to dobra wiadomo
1248. Schlimme **Nachricht** kommt stets zu frh
 Bad news comes always too soon
 Na z nowin nigdy nie jest za pno
1249. Schlechte **Nachrichten** verbreiten sich schnell
 Schlechte Nachrichten haben Flgel
 Ill news travels fast <comes apace>
 Ze wieci maj skrzyda
 Ze wieci szybko si rozchodz

1250. **Nächstenliebe** beginnt zu Hause
 Charity begins at home
 Miłość bliźniego zaczyna się w domu
1251. **Nacht** bringt Rat/- *In nocte consilium.*
 Night brings counsel
 Noc przynosi radę
 Noc jest dobrym doradcą
1252. Bei **Nacht** sind alle Kühe schwarz
 At night all cows are black
 W nocy wszystkie krowy czarne
1253. Bei **Nacht** sind alle Katzen grau /-
 Tenebris nigrescunt omnia circum.
 All cats are grey by night
 W nocy wszystkie koty bure <szare>
1254. Eine (Steck-) **Nadel** im Heuhafen suchen
 Look for a needle in a haystack <bottle of straw>
 Szukać igły <szpilki> w stogu siana
1255. Den **Nagel** auf den Kopf treffen
 Hit the nail on the head
 Trafić w sedno
1256. **Nägel** mit Köpfen machen
 Fish or cut bait
 Do the job properly
 Doprowadzić robotę do końca
1257. Mein **Name** ist Hase, ich weiß von nichts
 I do not know anything about anything
 O niczym nic nie wiem
 Nic mi nie wiadomo
 Wiem, że nic nie wiem

1258. Ein **Narr** findet immer einen größeren **Narr**,
 der ihn bewundert
 Ein Dummkopf findet immer einen noch Dümmeren,
 der ihn bewundert
 A fool can always find a greater fool to admire him
 Głupi znajdzie głupszego, który go pochwali
 Głupiec zawsze znajdzie głupszego, który go
 podziwiać będzie
 Nie ma takiego głupiego, żeby nie znalazł od
 siebie głupszego
1259. Ein **Narr** macht hundert **Narren**
 One fool is able to make hundreds of fools
 Jeden szalony stu szalonych zrobi
1260. Ein **Narr** macht viele
 One fool makes many
 Jeden głupi wielu narobi
1261. Ein **Narr** kann mehr Fragen stellen als sieben
 Weise beantworten können
 One fool can ask more questions than seven
 wise men can answer
 Jeden głupiec więcej pytań zadać potrafi niż
 siedmiu mędrców może na nie odpowiedzieć
1262. Ein **Narr** und sein Geld sind bald geschieden
 Ein **Narr** ist bald sein Geld los
 Dummheit und Geld lassen sich nicht vereinen
 A fool and his money are soon parted
 Pieniądze głupiego się nie trzymają
1263. **Narren** haben mehr Glück als Verstand
 Fools have more luck than judgement
 Fools have better fortune
 Głupcy mają więcej szczęścia niż rozumu
 Głupim szczęście sprzyja
 Za durniem szczęście goni

1264. **Narren** sagen, was die Klugen denken
 Fools say what the wise men think
 Co u mądrych w myśli, to u głupich na ustach
1265. **Narren** stellen Fragen, die Weise nicht beantworten können
 Fools ask questions that wise man cannot answer
 Głupcy stawiają pytania, na które mądrzy nie mają
 odpowiedzi
1266. **Narren** stürmen hinein, wo Engel sich fürchten,
 einen Schritt zu machen
 Fools rush in where angels fear to tread
 Szaleńcy rozpędzają się tam, gdzie aniołowie
 stapają ostrożnie
 Głupcy pchają się tam, gdzie niebezpiecznie
1267. **Narren** wachsen unbegossen
 Fools grow without watering
 Głupich siać nie trzeba, sami się rodzą
 O głupich nietrudno na (tym) świecie
1268. **Narren** und Kinder reden die Wahrheit
 Children and fools speak the truth
 Głupcy i dzieci mówią prawdę
1269. **Narren** werden nicht alle
 Fools never die out
 Głupich siać nie trzeba, sami się rodzą
1270. Den **Narren** erkennt man an seinem Lachen
 As the cracking of thorns under the pot, so is the
 laughter of the fool
 Poznać głupiego po śmiechu jego
1271. Jedem **Narren** gefällt seine Kappe
 Every ass loves to hear himself bray
 Każda liszka <srocza> swój ogon chwali
 Każdy głupiec swój rozum chwali

1272. Sich zum **Narren** machen
 Make a fool of oneself
 Zrobić z siebie durnia <głupca>
1273. Die **Nase** hoch tragen
 Ride the high horse
 Nosa do góry zadzierać
1274. Die **Nase** voll haben
 Be fed up
 Mieć dość wszystkiego
1275. Fasse dich an deine **Nase**!
 Mind your own business!
 Pilnuj swego nosa!
 Troszcz się o swoje sprawy!
 Nie wtykaj nosa, gdzieś nie dał grosza
 Nie wścibiaj nosa, gdzie nie trzeba!
1276. Jemanden an der **Nase** herumführen
 Lead one by the nose
 Wodzić kogoś za nos
1277. Seine **Nase** in fremde Angelegenheiten stecken
 Überall mit der **Nase** dabei sein
 Poke one's nose into other people's affairs
 Have an oar in every man's boat
 Wtrącać się do wszystkiego
 Wszędzie swoje trzy grosze wtrącić
 <wścibić>
1278. Einmal **Neapel** sehen und dann sterben/-
Vedi Napoli e poi muori.
 See Naples and then die
 Zobaczyć Neapol, a potem umrzeć

1279. **Neid** folgt bis ins Grab(, aber nicht hinein)
 Envy follows to the grave
 Envy never dies
 Zazdrość aż do grobu postępuje
 Zazdrość nie umiera
1280. **Neid** hat noch keinen reich gemacht
 Envy has not yet made rich
 Zazdrość jeszcze nikogo nie wzbogaciła
1281. **Neid** ist die schlimmste Krankheit
 Envy is the worst disease
 Zazdrość najgorsza choroba
1282. **Neid** tut sich selber leid
 Envy shoots at others and wounds herself
 Zazdrość sobie szkodliwa
 Zazdrość sama sobie szkodzi
1283. **Neid** erzeugt Hass
 Envy breeds contempt
 Zawiść rodzi nienawiść
1284. Vor **Neid** blass werden
 Be green with envy
 Poblednąć z zawiści
1285. Besser zehn **Neider** als ein Mitleider
 Besser beneidet, als bemitleidet
 Better be envied than pitied
 Lepiej, gdy komuś ludzie zazdroszczą,
 jak gdy go żałują
 Lepsza zawiść niż politowanie
1286. Es gibt nichts **Neues** unter der Sonne/- *Nihil novi sub sole.*
 Es ist alles schon mal da gewesen
 There is nothing new under the sun
 Nic nowego pod słońcem

Wszystko już raz było
Nie ma na świecie nic nowego

1287. **Neugier** ist der Katze Tod
Neugier ist die erste Stufe zur Hölle <der erste Schritt zum Verderben>
Curiosity killed the cat
Ciekawość to pierwszy stopień do piekła
Ciekawość to rzecz niebezpieczna
1288. **Nichts** dauert ewig
Nichts ist für ewig <beständig>
Jeder Tag hat seinen Abend
Nothing is for ever
There is a limit to everything
Nic nie trwa wieki <wiecznie>
Wszystko ma swoje granice
1289. **Nichts** für nichts/- *Ex nihilo nihil fit.*
Nothing for nothing
Nic za nic
1290. **Nichts** (Böses) hören, **nichts** (Böses) sehen,
nichts (Böses) sagen
Hear no evil, see no evil, speak no evil
Nie słuchaj zła, nie dopatruj się zła, nie
rozgłaszaj zła
1291. **Nichts** ist sicher außer dem Unvorhergesehenen
Nothing is certain but the unforeseen
There is nothing certain, but the uncertain
There's nothing certain to happen, but the
unforeseen
It is the unforeseen <unexpected> that always happens
Licho nie śpi
Dla człowieka nie ma nic pewnego, oprócz rzeczy
nieprzewidywanych

1292. **Nichts** ist so gut, dass es nicht besser sein' könnte
 Nothing so good but it might have been better
 Nic nie jest tak dobre, aby nie mogło być lepsze
1293. **Nichts** ist so schlimm <schlecht>, dass es nicht schlimmer
 <schlechter> sein könnte
 Nothing so bad but it might have been worse
 Nic nie jest tak złe, aby nie mogło być jeszcze
 gorsze
1294. **Nichts** ist so schlimm < schlecht>, es ist zu etwas gut
 There's nothing so bad but may be of some use
 It is an ill wind that blows nobody any good
 Żadna rzecz nie jest tak zła, by w sobie czego
 dobrego nie miała
 Nie ma złego bez dobrego
 Nie ma złego, co by na dobre nie wyszło
1295. **Nichts** ist umsonst
 There is no such thing as a free lunch
 Nothing is for free
 Dar za dar, darmo nic
 Za darmo boli gardło
 Nic darmo na świecie
 Grosz za grosz, darmo nic
1296. **Nichts** kommt von nichts/- *Ex nihilo nihil fit.*
 Von nichts kommt nichts
 Nothing comes of nothing
 Nothing for nothing
 Z niczego nic nie będzie
 Z pustego i Salomon nie naleje
1297. **Nichts** wird so heiß gegessen, wie es gekocht wird
 Things are never as bad as they look
 The devil is not as black as he is painted
 Nothing is as bad as it looks

Nie taki diabeł <lew> straszny, jak go malują
Sprawy nigdy nie okazują się tak złe,
jak na to wygląda

1298. **Niemand** <keiner> ist allzeit weise
 No man is wise at all times
 Nikt nie jest zawsze mądrym
1299. **Niemand** <keiner> ist so blind, wie der, der nicht sehen will
 None so blind as those who won't see
 Najbardziej ślepym jest ten, kto widzieć
 nie chce
 Kto chce być ślepym, wszystko prześlepi
 Nie chcieć widzieć to największa ślepota
1300. **Niemand** <keiner> ist so taub, wie der, der nicht hören will
 Der ist sehr taub, der nicht hören will
 Tauben Ohren ist schlecht predigen
 None so deaf as those who won't hear
 Głuchy najbardziej ten, co nie chce słyszeć
 Nie ma gorszych głuchych jak ci, co słyszeć
 nie chcą
1301. **Niemand** <keiner> kann aus seiner Haut heraus
 The leopard cannot change its spots
 Natura ciągnie wilka do lasu
1302. **Not** ist der Liebe Tod
 When poverty comes in, love flies out
 Kiedy bieda w okno, serce we drzwi
 Kiedy bieda puka we drzwi, miłość ucieka oknem
1303. **Not** kennt kein Gebot/-
 Necessitas non habet legem. Necessitas frangit legem.
 Necessity knows no law
 Potrzeba nie zna prawa
 Konieczność łamie prawo
 Przymus podważa prawo

1304. **Not** lehrt alte Weiber traben
 Need makes the old wife trot
 Potrzeba zmusza babcię do biegania
 Bieda dokuczy, bieda nauczy
1305. **Not** lehrt beten
 Sorrow draws us nearer to God
 In out of need we all turn to God
 Jak trwoga, to do Boga, kiedy nędza, to do
 księdza, kiedy bida, to do Żyda
 Komu bieda dokuczy, ten się modlić
 nauczy
1306. **Not** macht erfinderisch/-
 Mater artium necessitas.
 Necessity is the mother of invention
 Necessity begets ingenuity
 Potrzeba jest matką wynalazku
 Bieda <potrzeba> rozumu nauczy
 Bieda dokuczy, bieda nauczy
 Co bardziej dokuczy, to prędzej nauczy
 Bieda uczy rozumu
1307. Aus der **Not** eine Tugend machen/-
 Necessitatem in virtutem commutare.
 Make a virtue of necessity
 Czynić z konieczności cnotę
1308. In der **Not** erkennt man seine Freunde
 Freunde in der **Not** gehen tausend auf ein Lot/-
 Amicus certus in re incerta cernitur.
 A friend in need is a friend indeed
 A friend is never known till needed
 Prawdziwych przyjaciół poznaje się
 w biedzie
 W potrzebie przyjaciel najlepiej się wyda
 Gdy bieda tłoczy, przyjaciel odskoczy

1309. In der **Not** frisst der Teufel Fliegen
 Einem geschenkten Gaul schaut man nicht ins Maul
 Beggars cannot be choosers
 Głodny diabeł i muchy zje
 Jak się nie ma, co się lubi, to się lubi, co się ma
 Dobra psu mucha, jak mu sama wpadnie do
 brzucha
 Na bezrybiu i rak ryba
 Głodnemu do wszystkiego ślinka cieknie
1310. In der **Not** ist jeder Hafen recht
 Im Sturm tut es jeder Hafen
 Any port in storm
 W czasie burzy każda przystań jest bezpiecznym
 schronieniem
1311. In der **Not** schmeckt jedes Brot
 Beggars cannot be choosers
 Ubogi nie przebiera
 Kiedy się kto przepości, nie szuka w chlebie ości
 Głodny nie przebiera, przysmaków nie szuka,
 wszystko mu smaczno
 Nędzny na wszystko głodny
 W biedzie każde jedzenie smakuje
 Głodnemu chleb na myśli
 Głodnemu do wszystkiego ślinka cieknie
1312. Wenn die **Not** am größten, ist Gottes Hilfe am nächsten
 Man's extremity is God's opportunity
 Kiedy trwoga, to do Boga
 Gdzie potrzeba największa, tam pomoc boska
 najbliższa
1313. Das **Nützliche** mit dem Angenehmen verbinden/-
Utile dulci.
 Combine business with pleasure
 Łączyć pożyteczne z przyjemnym



1314. Zum einen **Ohr** hinein, zum anderen hinaus
In at one ear and out at the other
Jednym uchem słuchać, a drugim wypuszczać
Do jednego ucha wleci, a z drugiego wyleci
1315. Bis über beide **Ohren** in Schulden <verschuldet sein>
Head over ears in debt
Być zadłużonym po uszy
1316. Er hat es faustdick hinter den **Ohren**
Stille Wasser sind tief
He is a sly dog
To przebiegła sztuka
To szczywany lis <spryciarz>
1317. Sich bis über beide **Ohren** verlieben
Fall head over heels in love
Zakochać się po same uszy
Zakochać się w kimś bez pamięci
1318. Tauben **Ohren** predigen
Talk to the winds
Talk to the deaf ears
Mówić jak do ściany
Rzucać grochem o ścianę
1319. Öl ins Feuer gießen
Pour oil into the flames
Add fuel to the fire
Do ognia oliwy dolewać
1320. Öl und Wasser vertragen sich nicht
Oil and water do not mix
Oliwa nie brata z wodą

1321. Man kann aus einem **Omelett** kein Ei machen
 You cannot unscramble scrambled eggs
 Z omletu nie da się zrobić jajek
 Z czarnego nie da się zrobić białego
1322. **Ordnung** ist das halbe Leben
 Order is the spice of life
 Muddle makes trouble
 Cleanliness is next to godliness
 Porządek jest połową życia
 Porządek porządkiem być musi
 Porządek jest duszą gospodarstwa
1323. **Ost**, Süd, West, daheim das Best
 Ost oder West, zu Haus ist das Best
 East or West, home is best
 Czy się jest na wschodzie, czy na zachodzie,
 w domu najlepiej



1324. **Pack** schlägt sich, pack verträgt sich
Cad's fighting when ended is soon mended
First the rabble is at each other's throat, next
they are the best of friends
Hawks will not pick hawks' eyes out
Hołota to się bawi, to się czubi
Kurwa kurwie łba nie urwie
Kruk krukowi oka nie wykole
Krowa krowie mleka nie wypije
1325. **Papier** ist geduldig/- *Epistola non erubescit.*
Paper does not blush
Paper is patient
Papier jest cierpliwy
1326. **Päpstlicher** als der **Papst** sein
Be more papal <catholic> than the pope
Być bardziej katolicki niż sam papież
1327. In der **Patsche**<Tinte, Scheiße>sitzen
Be in a scrape <real mess>
Be up a shit creek without a paddle
Be in a pretty pickle <soup, jam>
Być w tarapatach (bez wyjścia)
Znaleźć się w trudnej sytuacji
Wpaść jak śliwka w pomyje
1328. Wer **Pech** anfasst, besudelt sich
Who touches pitch defiled themselves
Kto smoły się tyka, ten też smołą cuchnie
Nie chcesz śmierdzieć, nie tykaj smoły
Kto się smoły dotyka, ten się osmoli
Kto się smoły tyka, pomaze się

1329. Wie **Pech** und Schwefel zusammenhalten
Stick together
Trzymać się kupy jak Żydzi
1330. Man soll die **Perlen** nicht vor die Säue werfen
Neither cast your pearls before swine
Nie rzucaj pereł przed wieprze
Przed świnię pereł rzucać nie trzeba
1331. Ein ausgegebener **Pfennig** ist oft nützlicher als ein gesparter
A penny is sometimes better spent than spared
Wydany grosz jest często pożyteczniejszy
niż zaoszczędzony
1332. Keinen grünen **Pfennig** haben
Not have a penny to one's name
Nie mieć złamanego szeląga przy duszy
1333. Wer den **Pfennig** nicht ehrt, ist der Talers nicht wert
Achte auf den **Pfennig**, und die Pfunde werden selber auf
sich acht geben
Take care of the pence <pennies> and the pounds will
take care of themselves
A penny saved is a penny earned
Who will not keep a penny shall never have many
Zatroszcz się a pensy, a funty same się o siebie
zatroszczą
Kto nie szanuje grosza, ten nie wart złotego
Grosz do grosza, będzie pół trzosa
Kto nie szanuje małego, nie wart dużego
Kto o grosz nie dba, ten grosza nie wart
Grosz oszczędzony może urósć w miliony
Kto grosza nie oszczędza, do złotego nie przyjdzie
1334. Auf's falsche **Pferd** setzen
Put <set> the saddle on the wrong horse
Postawić na złego konia

1335. Auf's richtige **Pferd** setzen
 Put <set> the saddle on the right horse
 Postawić na dobrego konia
1336. Borge weder **Pferd**, noch Weib, noch Schwert
 Lend not horse, nor wife, nor sword
 Nie pożyczaj ani konia, ani żony, ani miecza
1337. Ein gutes **Pferd** trabt ohne Peitsche
 Willig **Pferd** soll man nicht treiben<spornen>
 A good horse should be seldom spurred
 Do not spur a free horse
 Konia rączego chłostać nie trzeba
 Na rączego konia nie trzeba bata
1338. Man kann ein **Pferd** zur Tränke führen, aber
 nicht zum Saufen zwingen
Pferde lassen sich zum Wasser bringen, aber nicht zum
 Trinken zwingen
 Man kann niemanden zu seinem Glück zwingen
 You can take a horse to the water, but you cannot
 make him drink
 Można przyprowadzić konia do wody, ale nie
 można go zmusić, aby pił
 Nie przemuszysz pić osła, jeśli nie ma pragnienia
 Na upór nie ma lekarstwa
1339. Man soll das **Pferd** nicht beim Schwanz aufzäumen
 Do not put the cart before the horse
 Do konia z przodu się przystępuje
 Nie rób czegoś na opak
 Nie należy zaczynać od końca
1340. Man soll die **Pferde** nicht im Fluss wechseln
 Mitten im Strom soll man die **Pferde** nicht wechseln
 In der Furt soll man die **Pferde** nicht wechseln
 Do not change horses in midstream
 Nie zmienia się koni w biegu

1341. Er ist keinen **Pfifferling** wert
 He is not worth a rap <straw, button, hoot>
 He is not worth a plugged nickel
 Nie wart(e) złamanego szelaga
1342. Er kümmert sich keinen **Pfifferling** darum
 He does not care a straw
 Nic go to nie obchodzi
1343. Die bittere **Pille** schlucken
 In den sauren Apfel beißen
 Swallow the bitter pill
 Połknąć gorzką pigułkę
 Zjeść kwaśne jabłko
1344. Noch ist **Polen** nicht verloren
 Down but not out
 Jeszcze Polska nie zginęła
1345. **Politik** verdirbt die Freundschaft <den Charakter>
 Politics makes strange bedfellows
 Polityka psuje przyjaźń <charakter>
1346. Er ist dümmer als die **Polizei** erlaubt
 He is as stupid as they come
 He is as thick as two planks
 Jest bezdennie głupi
 Jest zupełnym idiotą
1347. Von **Pontius** zu Pilatus laufen
 Run from pillar to post
 Get the run-arraund
 Biegać od Annasza do Kajfasza
1348. Um jeden **Preis**
 At any price
 Za wszelką cenę

1349. **Wie der Preis**, so die Ware
 How is the price, the goods
 Jaka cena, taki towar
1350. **Probieren** geht über Studieren
 In der Praxis allein zeigt sich die Bewährung
 Trying is worth more than studying
 The proof of the pudding is in the eating
 Experience is the best teacher
 Rzadko ten szwankuje, co przedtem próbuje
 Ustawiczne ćwiczenie wszystkiego dokaże
 Praktyka jest najlepszym nauczycielem
1351. **Der Prophet** gilt wenig <nichts> in seinem Vaterlande/-
 Nemo propheta acceptus est in patria sua.
 A prophet is not without honour, save in his own
 country,
 and in his own home
 Local ginger is not hot
 Nikt nie jest prorokiem we własnym kraju
 Prorok wzgardzony w ojczyźnie swojej bywa
 Nikt nie jest prorokiem między swymi
1352. **Pünktlichkeit** ist die Höflichkeit der Könige
 Punctuality is the politeness of kings
 Punktualność jest grzecznością królów
1353. **Pünktlichkeit** ist die Seele des Geschäfts
 Punctuality is the soul of business
 Punktualność jest duszą interesu



1354. Kümmere dich nicht um jeden **Quark**
Do not bother about bagatelles
Nie troszcz się o każde głupstwo
1355. Red' keinen **Quark**!
Do not talk nonsense!
Nie gadaj głupstw!
1356. Besser ein **Quentchen** Glück als Verstand
An ounce of luck is better than a pound of
wisdom
Lepszy łut szczęścia niż funt rozumu

R

1357. **Rache** fordert **Rache**
 Revenge begets revenge
 Zemsta za zemstę
 Zemsta pociąga za sobą zemstę
1358. **Rache** ist süß
 Revenge is sweet
 Mścić się jest rozkoszą
 Pomsta smaczna rzecz
 Zemsta jest rozkoszą bogów
1359. **Rache** serviert <genießt> man am besten kalt
Rache ist ein Gericht, das man am besten kalt serviert
 Revenge is a dish best served cold
 Revenge is a dish that can be eaten cold
 Zemsta jest daniem, które najlepiej podaje się na zimno
1360. Das **Rad** der Zeit hält niemand auf
 Time and tide wait for no man
 Koło czasu <historii> nikt nie zatrzyma
1361. Fünftes **Rad** am Wagen sein
 Be the fifth wheel on a coach
 Być piątym kołem u wozu
1362. Frage um **Rat**, aber benutze deinen gesunden Menschenverstand
 Ask advice, but use your common sense
 Każdego zdanie przyjmuj <wysłuchaj>, a swego się rozumowi trzymaj
 Pytaj o radę, ale posługuj się zdrowym rozsądkiem

1363. Es ist ein schlechter **Rat**, der keinen Ausweg hat
 It is an ill counsel that has no escape
 Zła to rada, kiedy nie ma wyjścia (z sytuacji)
1364. Guter **Rat** ist Goldes wert
 Good advice is better than riches
 Dobra rada lepsza od złota
 Dobra rada lepsza niż pieniądze
1365. Guter **Rat** ist halber Erfolg
 Good advice is a half of the success
 Dobra rada to połowa sukcesu
1366. Guter **Rat** ist teuer
 Good advice <counsel> has no price
 Dobra rada wiele warta
1367. Guter **Rat** ist unbezahlbar
 Good advice is beyond price
 Dobra rada jest nie do zapłacenia
1368. Guter **Rat** kommt nie zu spät
 Good counsel is never too late
 Dobra rada nigdy nie jest za późna
1369. Guter **Rat** kommt über Nacht
 Nacht bringt **Rat**
 Night is the mother of counsel
 The best advice is found on the pillow
 Noc jest matką myśli
 Noc jest dobrym doradcą
1370. Knapper **Rat** – guter **Rat**
 Short counsel – good counsel
 Krótka rada, dobra rada

1371. Was soll guter **Rat**, wenn niemand folgt
 Advice most needed is least heeded '
 Kto nie słuca dobrej rady, niewart
 w nieszczęściu porady
 Komu nie ma rady, temu nie ma pomocy
 Komu nie poradzisz, temu nie pomożesz
1372. **Raten** ist kein Befehl
Raten ist nicht zwingen
 Counsel is no command
 Rada to nie rozkaz
1373. **Raten** ist leichter als helfen
 It is easier to give counsel than to help
 Łatwiej komu radzić, niżeli dopomóc
 Łatwiej radzić niż pomóc
 Poradzić rzecz łatwa, ale uskutecznić trudna
 Poradę każdy da, ale pomoc rzadki
1374. Die **Ratten** verlassen das sinkende Schiff
 Rats desert a sinking ship
 Szczury uciekają z tonącego okrętu
1375. Kein **Rauch** ohne Feuer
 Wo **Rauch** ist, da ist auch Feuer
 Keine Flamme ohne **Rauch**
 No smoke without fire
 Where there is smoke there is fire
 There is no fire without some smoke
 Nie ma dymu bez ognia
 Gdzie dym, tam musi być i ogień
 Nie ma ognia bez dymu
1376. Kurze **Rechnung**, lange Freundschaft/-
Clara pacta, amicitia longa.
 Strenge **Rechnung** erhält die Freundschaft
 Richtige **Rechnung** macht gute Freundschaft
 Short reckonings make long friends

Dobre rachunki robią dobrych przyjaciół
Kochajmy się jak bracia, rachujmy się jak Żydzi
Miłujmy się, rachujmy się
Rzetelny rachunek utrzymuje przyjaźń

1377. Man soll die **Rechnung** nicht ohne den Wirt machen
Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben
Do not reckon without the host
He that reckons without his host must reckon twice
Nie należy robić rachunku bez gospodarza
Kto bez gospodarza liczy, dwa razy
rachować musi
1378. **Recht** ist **Recht**
Right is right
Racja jest racją
1379. Alle **Rechte** vorbehalten
All rights reserved
Wszystkie prawa zastrzeżone
1380. **Rede** wenig, höre viel/- *Audi multa, loquere pauca.*
Hear much, speak little
Wiele słuchaj, mało mów
1381. **Reden** ist Silber, Schweigen ist Gold
Speech is silver, silence is golden
A shut mouth catches no flies
Loose lips sink ships
Mowa jest srebrem, a milczenie złotem
Milczenie jest większą cnotą niż mówienie
Mowa srebro, milczenie złoto
1382. **Reden** <Sagen> und Tun ist zweierlei <sind zweierlei Dinge>
Saying is one thing and doing another
Mówić i czynić to dwie różne rzeczy

1383. **Reg'** dich nicht auf
 Nimm es nicht so schwer
 Bleib locker
 Nur keine Hektik
 Take it easy
 Keep your hair on
 Nie denerwuj się
 Nie przejmuj się
 Nie śpiesz się
 Tylko spokój może ciebie uratować
1384. Keine **Regel** ohne Ausnahme/-
Nulla regula sine exceptione.
 No rule without exception
 There is an exception to every rule
 There is no general rule without exception
 Nie ma reguły bez wyjątku
1385. **Regeln** sind dazu da, um gebrochen zu werden
 Rules are made to be broken
 Przepisy są po to, aby je łamać
1386. Auf **Regen** folgt Sonne/- *Post nubila Phoebus.*
 Nach **Regen** kommt Sonne
 Nach Regenwetter kommt schön Wetter
 Alles hat seine guten Seiten
 Sunshine follows rain
 Po deszczu słońce
 Po deszczu pogoda nastaje
 Po deszczu pogoda, a po kłótni zgoda
1387. Vom **Regen** in die Traufe kommen
 Out of the frying-pan into the fire
 Go from bad to worse
 Wpaść z deszczu pod rynnę

1388. Der **Reiche** weiß nicht, wer sein Freund ist
 The rich knows not who is his friend
 Bogaty nie wie, kto jego przyjacielem
1389. Die **Reichen** haben viele Freunde
Reich hat viele Freunde
 Siedet der Topf, so blüht die Freundschaft
 Prosperity makes friends
 In time of prosperity friends will be plenty
 Rich folk have many friends
 Gdy pieniędzy wiele, wokoło przyjaciele
 Wtedy wszyscy przyjaciele, kiedy worek
 jak cielę
 Gdzie bogactwo, tam przyjaciele
 Przyjaciół wiele nabędziesz, gdy mało brać,
 wiele dawać będziesz
 Tam tylko przyjaciele, gdzie w piwnicy wiele
1390. **Reichtum** steigt in den Kopf
 Wealth makes wit waver
 Bogactwo przewraca w głowie
 Bogactwo ludzi zmienia
1391. Je größer der **Reichtum**, desto zweifelhafter die Moral
 Honour and profit lie not in one sack
 The greater riches the worse the morality <ethics>
 Honor i korzyści w jednym worku nie leży
 Bogactw przybywa, cnoty ubywa
 Komu szczęście godzi, tego od cnót odwodzi
 Zbytek cnotę traci
 Złoto rzuca silniejszy czar niż dobro
1392. Die längste **Reise** beginnt mit dem ersten Schritt
 The longest journey begins with the first step
 Najdłuższa podróż zaczyna się pierwszym
 krokiem

1393. **Reisen** bilden
 Wenn einer eine Reise tut, so kann er was erzählen
 Travel broadens the mind
 He that travels far knows much
 Podróże kształcą
 Kto się po świecie włóczy, wiele się rozumu
 nauczy
1394. **Reisende** soll man nicht aufhalten
 Wer gehen will, den soll man nicht halten
 Never stop travellers
 Let the singer sing his<her> song
 Komu w drogę, temu czas
1395. Wenn der **Reiter** nichts taugt, hat das Pferd schuld
 A bad workmann blames his tools
 Gdy jeździec marny, winią konia
1396. **Rette** sich wer kann, und den Letzten soll der
 Teufel holen
 Every man for himself, and the devil takes
 the hindmost
 Ratuj się, kto może, a ostatniego niech
 diabli wezmą
1397. **Reue** kommt nie zu spät
 Es ist nie zu spät, wieder etwas gut zu machen
 Zur Umkehr ist es nie zu spät
 It is never too late to mend
 Na naprawę zła nigdy nie jest za późno
1398. Späte **Reue** ist selten ehrlich
 Late repentence is seldom true
 Późna skrucha jest rzadko szczerza
 Żałować poniewczasie jest to samo właśnie,
 co patrzeć na kompasie, kiedy słońce gaśnie

1399. **Richte** nicht, und du wirst nicht gerichtet
 Judge not, that you will be not judged
 Nie sądź, a nie będziesz sądzony
1400. Sich in die **Riemen** legen
 Put one's hand to the plough
 Zabrać się na całego do dzieła
1401. **Rom** ist nicht an einem Tag erbaut worden/-
 Roma non fuit una die condita.
 Rome was not built in a day
 Nie od razu Rzym zbudowano
1402. Bist du in **Rom**, benimm dich wie die Römer/-
 Si fueris Romae, Romano vivito more.
 When in Rome, do as the Romans do
 W Rzymie czyń, jak Rzymianie czynią
1403. Die schönste **Rose** ist schließlich welk
 The fairest rose at last is withered
 Najpiękniejsza róża w końcu zwiędnie
1404. Keine **Rose** ohne Dornen
 No rose without a thorn
 Nie ma róży bez kolców
1405. Er ist nicht auf **Rosen** gebettet
 His life is no bed of roses
 Jego życie nie jest usłane różami
1406. Guter **Ruf** ist Goldes Wert/-
 Bona existimatio pecuniis praestat.
 Ein guter Name ist besser als Reichtum
 ~ A good name is better than riches
 Dobre imię lepsze od bogactwa
 Lepsze imię dobre, niż bogactwa hojne

1407. **Schlechter Ruf** ist halb gehängt
 Reputation is a jewel whose loss can't be repaired
 Give a dog a bad name and hang him
 He that has an ill name is half hanged
 Uszczerbiona opinia już się nigdy nie poprawi
 Honor jest jak papier – gdy go raz splamisz, już
 go nie doczyścisz
 Honor nie kapota, nie zmyjesz zeń błota
1408. **Ruhe** ist die beste Medizin
 Silence is the best medicine
 Najlepszym lekarzem jest spokój
 Tylko spokój może (ciebie) uratować
1409. **Ruhe** ist die erste Bürgerpflicht
 Peace is the citizen's first obligation
 Spokój jest pierwszym obowiązkiem obywateli
1410. **Ruhe** vor dem Sturm
 Calm before the storm
 Spokój przed burzą
1411. Die **Ruhe** selbst sein
 Be as cool as a cucumber
 Być spokojnym jak owieczka
1412. **Ruhendes** soll man nicht in Bewegung bringen /-
 Quieta non movere.
 Was ruht, soll man nicht aufrühren <bewegen>
 Vergangenes soll man in Ruhe lassen
 Don't move settled things
 Don't rock the boat
 Don't disturb things that are at peace
 Let sleeping dogs lie
 Nie ruszać tego, co spokojne
 Nie naruszać rzeczy ustabilizowanych



1413. Ohne **Saat**, keine Frucht
No seed, no reap
Kto nie sieje, nie zbiera
1414. Wie die **Saat**, so die Frucht <Ernte>
As you sow, so you reap
Good seed makes a good crop
Jaki siew, takie żniwo
Jakie ziarno, taki plon
1415. Das ist eine ganz andere **Sache**
Das ist etwas ganz Anderes
Das ist ein anderes Paar Schuh
That is quite another thing <cup of tea>
That is a different kettle of fish
That is a horse of another colour
To zupełnie co innego
To inna para kaloszy
1416. Die **Sache** hat weder Hand noch Fuß
The thing <matter> is without rhyme or reason
It makes no sense at all
Sprawa <rzecz> nie trzyma się kupy
Sprawa <rzecz> nie trzyma się ani kupy ani dupy
Nie ma w tym ani ładu ani składu
1417. Die **Sache** ist so sicher wie das Amen in der Kirche
The matter is as sure as eggs is eggs
Sprawa jest tak pewna, jak amen w pacierzu
1418. Die **Sache** lohnt die Mühe nicht < ist nicht der Mühe wert>
It's not worth your while
The game is not worth the candle

It's not worth troubling (about)
Szkoda trudu i zachodu
Szkoda zadać sobie trudu
Szkoda czasu i atłasu

1419. Jede **Sache** hat zwei Seiten
There are two sides to every question
Każda rzecz <medal> ma dwie strony
1420. Die besten **Sachen** im Leben gibt es umsonst
The best things in life are free
Rzeczy najlepsze w życiu nic nie kosztują
1421. Mische dich nicht in **Sachen** ein, die dich nichts angehen
Keep your breath to cool your porridge
Nie wtrącaj się do cudzych spraw
Nie wtrącaj nosa do cudzego prosa
1422. Den **Sack** schlagen und den Esel meinen
Kick the dog and mean the master
Na jednym się mełło, na drugim się skrupi
1423. Ein leerer **Sack** steht nicht aufrecht
An empty sack cannot stand upright
Wór próżny nie stoi prosto
1424. Er ist voll wie ein **Sack**
He is drunk as a lord <roaring drunk>
Jest pijany jak bela
1425. Mit **Sack** und Pack
Mit der ganzen Habe
With bag and baggage
Z całym dobytkiem <majątkiem i rodziną>
1426. **Sag**‘ niemals nie
Never say never
Nigdy nie mów nigdy

1427. **Sagen** ist leichter als Tun
 It is easier to say than to do
 Łatwiej mówić niż czynić
1428. Zahllos wie **Sand** im Meer
 Numberless as sand in the sea
 Liczni jak piasek w pustyni
1429. Der **Satte** versteht den Hungrigen nicht
 Der **Satte** weiß nicht, wie dem Hungrigen zumute ist
 A full does not understand a hungry man
 It is ill speaking between a full man and a fasting
 Syty głodnego nie rozumie
 Syty głodnemu nie wierzy
 Nie wie syty, co głodnemu dokucza
1430. **Sauberkeit** kommt gleich nach Gottesfurcht
 Sauberkeit ist ebenso wichtig wie ein gottgefälliger
 Lebenswandel
 Cleanliness ist next to godliness
 Porządek <czystość> jest duszą wszystkiego
1431. **Saufen** wie ein Loch
 Drink like a fish
 Pić jak bela
1432. Besser nachgeben als **Schaden** leiden
 It is better to give way than to come to harm
 Mądrzej ustąpić niż szkodę ponieść
1433. Durch **Schaden** wird man klug/- *Quae nocent, docent.*
 Die besten Gedanken kommen hinterher
 Hinterher ist man immer klüger (als vorher)
 Was schadet, lehrt
 Adversity makes a man wise, not rich
 Adversity is the school of wisdom
 What hurts, teaches
 What pains, trains

Każdy mądry po szkodzie
Szkoda nie tuczy, lecz rozum nauczy
Mądry Polak po szkodzie
Co zaszkodziło, to nauczyło

1434. Wer den **Schaden** hat, braucht für den Spott nicht zu sorgen/-
Damnum sequitur ludibrium.

The laugh is always on the loser
The loser is always laughed at
Cudza bieda, ludziom śmiech
Kto szkodę poniósł, z tego się zwykle
wyśmiewają
Cieszyć się z cudzego nieszczęścia

1435. **Schadenfreude** ist die schönste Freude
Delight in other's misfortunes is the best pleasure
Cieszyć się z cudzego nieszczęścia
<cudzej krzywdy> jest największą radością

1436. Ein räudiges **Schaf** steckt die ganze Herde an
One scabbed sheep mars the whole flock
Jedna parszywa owca całe stado zarazi

1437. Ein dummes **Schaf**, das mit dem Wolf spazieren geht
It is a foolish sheep that makes the wolf his confessor
Głupia owca, która wybiera wilka na pasterza

1438. Wer sich zum **Schaf** macht, den fressen die Wölfe
He that makes himself a sheep will be eaten by the wolf
Kto się barankiem czyni, tego wilk zje
Pokornego każdy gryzie
Rozszarpią tego wilki, kto się owcą stanie

1439. Die **Schafe** von den Böcken scheiden
Separate the sheep from the goats
Rozłączyć owieczki od kozłów

1440. In einer harten **Schale** steckt oft ein weicher Kern
 There is often a soft kernel in a hard (nut)shell
 W twardej łupinie często miękki orzech
1441. Wer mich einmal täuscht, **Schande** über ihn;
 täuscht er mich ein zweites Mal, **Schande** über mich
 He that deceives me once, shame fall him. If he
 deceives me twice, shame fall me.
 Jednego głupstwa dwa razy robić nie można
1442. **Schaue**, dass du fertig wirst/- *Respice finem.*
 Look to the end
 Patrz końca
 Czyń, co chcesz, a patrz końca
1443. **Scheiden** tut weh <bringt Leiden>
 Splitting hurts
 Rozstanie się jest bolesne
 Rozstanie <rozłąka> boli
 Rozwód sprawia cierpienie
1444. Der **Schein** trügt/- *Nimium ne crede colori.*
 Appearances are deceptive
 Judge not according to the appearance
 You cannot judge a book by its cover
 Things are not always what they seem
 Seems fair, fills foul
 Pozory mylą
 Nie sądz nikogo zewnątrz, bo nie wiesz,
 co kryje wewnątrz
1445. Mehr **Schein** als Sein
 More appearance than reality
 "All hat and no cattle
 All talk and appearance and little or no substance
 Nie każdy jest tym, za co się wdaje
 Więcej udaje, niż reprezentuje

Wyżej sra, niż dupę ma
Wyżej nosa głęę nosi

1446. **Scherben** bringen Glück
 Broken crockery brings luck
 Stłuczone szkło przynosi szczęście
1447. Die **Scherben** unseres Glücks
 The shattered remains of our happiness
 Stłuczki naszego szczęścia
1448. Wer **Scherereien** sucht, der findet sie
 He that seeks trouble, never misses
 Kto szuka niezgody, zawsze znajdzie
1449. Im **Scherz** und im Spiel spricht man die Wahrheit
 Manch wahres Wort wird im **Scherz** gesprochen
 Many a true word is spoken in jest
 W żartach bywa sporo prawdy
 Często prawdę wypowiada się żartem
 W każdym żarcie połowa prawdy
1450. **Scheuklappen** vor den Augen haben
 Have a closed mind
 Mieć ciasny horyzont
1451. Niemand kann seinem **Schicksal** entgehen <entrinnen>
 Was Gott vorhat, das wird kommen
 What is to be, will be
 What must be, must be
 Co ma być, to będzie
 Co komu Pan Bóg zaznaczył, to go nie minie
 Od losu nie ma uciezki
 Co na kogo czeka, to go nie minie
 Co komu przeznaczone, to go nie minie
 Przyjdzie, co ma przyjść

1452. Aus einem **Schlamassel** in den anderen geraten
 Beyond mountains there are more mountains
 Z jednego kłopotu wpakować się w drugi
 Wpaść z deszczu pod rynnę
1453. Eine **Schlange** am Busen nähren
 Cherish < nurse, warm a snake> a viper in one's bosom
 Wyhodować węży na swym łonie
1454. **Schließlich**, und nicht letztendlich
 Nicht zuletzt
 Last but not least
 Teraz, rzecz nie mniej ważna
1455. **Schlimmes** im Schilde führen
 Have something up one's sleeve
 Mieć złe zamiary
 Knuć coś złego
1456. Mit seinem **Schmerz** ist keiner gern allein
 Geteilter **Schmerz** ist halber **Schmerz**
 Beicht' macht leicht
 Wer seine **Schmerzen** klagt, erleichtert sie
 Misery loves company
 Open confession is good for the soul
 Wear one's heart upon one's sleeve
 Troska mniej boli, gdy ją przyjaciel podzieli
 Miło duszy, gdy się nad nią druga wzruszy
1457. Weine nicht vor dem **Schmerz**
 Do not cry before you are hurt
 Nie płacz zanim ci się stanie krzywda
1458. Er flattert wie ein **Schmetterling** von einer Blume zu anderen
 He flutters like butterfly from one flower to another
 Fruwa <lata> jak motyl z jednego kwiatka na drugi <od jednej kobiety do drugiej>

1459. Eine große **Schnauze** haben
Have a big mouth
Mieć duży pysk
1460. Halt die **Schnauze**!
Hold your tongue!
Shut up!
Stul pysk!
1461. **Schneid**' dir nicht ins eigene Fleisch
Do not cut off your nose to spite your face
Nie rób sobie krzywdy, czyniąc komuś na złość
Kto komu dołki kopie, ten sam w nie wpada
1462. Neun **Schneider** kommen auf einen Mann
Nine tailors make a man
Dziwiewięciu krawców ubiera człowieka
1463. Es geht wie am **Schnürchen** <geschmiert>
It goes like clockwork
There is no hitch in it
Wszystko idzie jak w zegarku
Idzie jak po maśle <mydle>
Leci jak z płatka
1464. **Schönheit** hat ihren Preis
Beauty demands a price
Piękność ma swoją cenę
1465. **Schönheit** ist Macht, ein Lächeln ist ihr Schwert
Beauty is power, a smile is its sword
Piękność jest potęgą, a uśmiech jej mieczem
1466. **Schönheit** liegt im Auge des Betrachters
Schön ist, was gefällt
Über **Schönheit** lässt sich streiten
Beauty is in the eye of the beholder
There is no disputing about tastes

Nie to ładne, co ładne, ale co się komu podoba
Nie to miłe, co miłe, ale to, co się podoba
O gustach się nie dyskutuje
Piękność leży w oku patrzącego

1467. **Schönheit** muss leiden
Wer schön sein will, muss leiden
Beauty knows no pain
Piękność musi cierpieć
1468. **Schönheit** ohne Tugend ist verdorbener Wein
A fair woman without virtue is like palled wine
Uroda bez cnoty – najgorszy ocet
Uroda bez cnoty nie może w sławę iść
1469. **Schönheit** paart sich selten mit Weisheit/-
Forma raro cum sapientia.
Schönheit und Verstand gehen selten Hand in Hand
Brains together with beauty are rare
Beauty and folly are often companions
Rarely are beauty and wisdom found together
Rzadko mądrość i piękno idą w parze
1470. **Schönheit** und Tugend gehen selten zusammen
Beauty and virtue seldom go together
Uroda i cnota rzadko idą w parze
Uroda rzadko cnotliwa
1471. **Schönheit** vergeht
Schön währt nicht lange
Auch das schönste Grün wird Heu
The fairest rose at last is withered
Beauty is only skin-deep
~Beauty is but a blossom
Uroda <piękność> przekwita
Uroda rzecz nietrwała <przemija>
Każda uroda za laty zwiędnieje
Dzisiaj kwiat, jutro grat

1472. **Schönheit** vergeht, Tugend besteht
 Beauty goes by, virtue remains
 Piękność mija, cnota pozostaje
 Piękność przeminie, a cnota nie zginie
1473. **Schönheit** vor Alter
 Schönheit hat Vortritt vor Alter
 Beauty before age
 Piękność przed wiekiem
1474. Von der **Schönheit** allein kann man nicht leben
 Beauty will buy no beef
 Beauty will not make the pot boil
 Pięknością nikt się nie naje
 Pięknością <urodą> kapusty nie okrasisz
 Z próżnej, choć pięknej miski nikt się nie nasyci
1475. Bei ihm ist eine **Schraube** locker
 He has a screw loose
 Coś mu się w głowie <w mózgu> przewróciło
 Brakuje mu piątej klepki
 Trochę pomyłony
 W gorącej wodzie kąpany
1476. **Schritt** für **Schritt** kommt auch ans Ziel
 Wer sachte fährt, kommt auch ans Ziel
 Slow but sure wins the race
 Grain by grain and the hen fills her belly
 Step after step the ladder is ascended
 Krok po kroku też dojdiesz do celu
 Kto pomału jedzie, też zajędzie do celu
1477. Der erste **Schritt** <Ruck> ist der schwerste
 It is the first step that is difficult
 The first step is always the hardest
 Najciężej pierwszy krok zrobić
 Najciężej się z miejsca ruszyć
 Pierwsze kroki są najtrudniejsze

1478. Man sollte den ersten **Schritt** vor dem zweiten tun
 Erst gehen, dann laufen
 Learn to walk before you run
 Before you run you must learn to walk
 You have to crawl before you can walk
 Pierwej, niżeli biegać, trzeba nauczyć się chodzić
 Najpierw nauczyć się chodzić, a potem biegać
1479. Das ist ein anderes Paar **Schuh** <Stiefel>
 That's another pair of shoes
 To inna para kaloszy
1480. Jeder weiß am besten, wo ihn der **Schuh** drückt
 Every one knows best where the shoe pinches him
 Każdy wie najlepiej, gdzie go trzewik ciśnie
1481. Jeder zieht sich den **Schuh** an, der ihm past
 Wem der **Schuh** passt, der soll ihn anziehen
 If the shoe fits, wear it
 Ten się drapie, kogo swędzi
1482. Nur wer den **Schuh** trägt, weiß wo er drückt
 Only the wearer knows where the shoe pinches
 Nikt nie wie, gdzie go trzewik ciśnie, jedno ten,
 kto w nim chodzi
 Nikt nie wie, co drugiego gniecie
1483. Ich möchte nicht in seinen **Schuhen** <seiner Haut> stecken
 I would not like to be in his shoes
 Nie chciałbym być w jego skórze
1484. Wie die **Schuld**, so die Strafe
 "Like fault, like punishment
 Jaka wina, taka kara

1485. **Schuldner** sind Lügner
 Debtors are liars
 Dłużnicy kłamią
1486. Wer einmal verspricht, ist **Schuldner**/-
 Promissio parit debitum.
 Promise is debt
 Obietnica za dług stoi
 Kto raz obiecał został dłużnikiem
1487. Jeder **Schürze** nachlaufen
 Hinter jeder **Schürze** her sein
 In jede **Schürze** verliebt sein
 Run after every skirt
 Biegać za kobietkami
 Oglądać się za każdą spódniczką
1488. **Schuster**, bleib bei deinen Leisten!/-
 Ne supra crepidam sutor!
 Schuster geh nicht über die Sandale hinaus!
 Let not the cobbler go beyond his last!
 Let the cobbler stick to his last!
 Every man to his trade <craft>
 Let not the cobbler aspire above his last
 Szewcze, trzymaj się (pilnuj) kopyta!
 Szewcze, patrz swego kopyta!
 Szewcze, patrzaj swego rzemiosła!
 Dobrze pracuje, kto zna swój fach
 Niech szewc nie ocenia tego, co jest powyżej
 trzewika
1489. Der **Schuster** hat die schlechtesten Schuhe
 The shoemaker's wife is worse shod
 The shoemaker's son always goes barefoot
 Najgorsze buty u szewca
 Szewc bez butów chodzi
 Żona szewca jest najgorzej obuta

1490. Eine **Schwalbe** bringt <macht> noch keinen Sommer/-
Una hirundo non facit ver.
 One swallow does not make a summer
 Jedna jaskółka nie czyni wiosny
 Jedna jaskółka wiosny nie urodzi
1491. Fliegen die **Schwalben** in den Höh'n, kommt ein Wetter,
 das ist schön
 If the swallows are flying high, beautiful weather is nigh
 Kiedy jaskółka wysoko lata, pogoda piękna wraca
1492. Siehst du die **Schwalben** niedrig fliegen, wirst du
 Regenwetter kriegen
 Wenn die Schwalben niedrig fliegen, verkünden sie Regen
 If you see the swallows flying low, you'll get rainy weather
 Kiedy się jaskółka zniża, deszcz się do nas zbliża
1493. **Schwarz** ist schön
 Black is beautiful
 Czarny kolor jest piękny
1494. **Schweigen** ist Gold
 Silence is golden
 Milczenie jest złotem
1495. **Schweigen** ist auch eine Antwort/- *Qui tacet consentire videtur.*
 Mit **Schweigen** antwortet man viel
 Wer schweigt, gibt zu
 Keine Antwort ist auch eine Antwort
 Silence means consent
 Milczenie jest również odpowiedzią
 Milczenie stoi za pozwolenie
 Kto milczy, zezwala
 Kto milczy, ten się zgadza
 Milczenie – oznaka zgody

1496. **Schweigen** schadet selten
 Silence seldom does harm
 Milczenie rzadko szkodzi
1497. Ein scharfes **Schwert** schneidet sehr, eine scharfe
 Zunge noch viel mehr
 The tongue is sharper than any sword
 The tongue is not steel yet it cuts
 Język jest ostrzejszy od miecza
 Złe języki tną boleśniej niż ostre
 miecze
 Mieć język jak miecz <ostry język>
 Tnać językiem jak mieczem
 Mieć ostry język
1498. Wer das **Schwert** nimmt <ergreift>, der soll durch's
 Schwert umkommen
 All they that take the sword shall perish with
 the sword
 Kto mieczem wojuje, ten od miecza ginie
1499. Zwei **Seelen** und ein Gedanke
 Two minds but a single thought
 Dwie głowy, jeden pomysł
1500. Ein **Seeman** hat ein Liebchen in jedem Hafen
 A sailor has a sweetheart in every port
 Marynarz ma „żonę” w każdym porcie
1501. **Sehen** geht vor Hörensagen
 Einmal sehen ist besser als zehnmal hören
 Ein Augenzeuge gilt mehr als zehn Ohrenzeugen
 One eyewitness is better than ten ear-witnesses
 Pewniejsze oko niż ucho
 Lepiej raz widzieć niż dziesięć razy słyszeć

1502. **Sei** freundlich gegen jedermann, dann sehen
dich alle freundlich an
 Kindness begets kindness
 Bądźmy grzeczni dla każdego, nie znajdziemy
 niegrzecznego
1503. **Sei** nicht so heiß gebadet
 Do not pick me up before I am down
 Do not eat the calf in the cow's belly
 Nie bądź w gorącej wodzie kąpany
 Nie bądź wariatem
1504. Am gleichen **Seil** <Strang> ziehen
 Help each other
 Pomagać sobie wzajemnie
1505. **Sein** oder Nichtsein - das ist hier die Frage
 To be, or not to be, that is the question
 Być albo nie być, to jest pytanie
1506. Die andere **Seite** der Medaille
 The other side of the coin
 Druga strona medalu
1507. **Selbst** getan, ist bald getan
 Self done is soon done
 Najszybciej robi się samemu
1508. **Selbsterhaltung** ist das erste Naturgesetz
 Self-preservation is the first law of nature
 Instynkt samozachowawczy jest pierwszym
 prawem natury
1509. **Sicher** ist sicher
 It is better to be on the safe side
 Lepiej za dużo ostrożności niż za mało
 Lepiej dmuchać na zimne
 Lepiej nie ryzykować

1510. **Sicherheit** geht vor
 Safety first
 Bezpieczeństwo ma pierwszeństwo
1511. Die **Sicherheit** des Menschen ist das höchste Gesetz
 The safety of the people is the highest law
 Bezpieczeństwo człowieka jest najwyższym
 prawem
1512. **Sie** haben gut reden
 Talk is cheap
 Panu <pani> dobrze mówić
1513. Nach mir die **Sin**flut
 Devil-may-care
 Po nas chociażby potop
1514. **So** groß, und **so** dumm
 So tall, and so stupid
 Wielki a głupi
 Wysoki do nieba, a głupi jak trzeba
 Jaki długi, taki głupi
 Wyrósł jak dąb, a głupi jak głąb
 Wysoki jak topola, a głupi jak fasola
1515. Mein **Sohn** ist mein **Sohn** bis er eine Frau hat,
 aber meine Tochter ist meine Tochter ihr ganzes Leben lang
 Mein **Sohn** ist mein **Sohn** für heute, aber meine
 Tochter ist meine Tochter für immer
 My son is my son till he gets him a wife, but my
 daughter is my daughter all her life
 Kto nie ma córek, ten nie ma dzieci
1516. Verheirate deinen **Sohn**, wann du willst, deine Tochter,
 wann du kannst
 Marry your son when you will, your daughter when you
 when you can

Ożeń syna, kiedy zechcesz, a wydaj córkę kiedy
możesz

1517. Die **Sonne** bringt es an den Tag
Es ist nichts so fein gesponnen, es kommt doch
ans Licht der **Sonnen**
Everything comes to light in the end
Truth will out
Prawda jak oliwa na wierzch wypływa
Nie masz nic tak skrytego, żeby się nie wykryło
Prawda na światło wychodzi
Nie zatai się szydło w worku
1518. Die **Sonne** scheint allen gleich
The sun shines upon all alike
Słońce jednakowo wszystkim świeci
Słońce każdemu jednako świeci
Słońce tak dobrym, jak i złym świeci
1519. **Sorgen** gibt es überall
Ein Ach gibt es unter jedem Dach
There are problems in every house
Troski w każdym domu
Każdy ma swego mola, co go gryzie
Nie ma domu bez gomonu
1520. **Sorgen** sollte man nicht ins Bett nehmen
Never let the sun go down on your anger
Nie zabieraj smutku (po kłótni) do łóżka
1521. **Sorgen** tilgen keine Schulden
Sorrow will pay no debt
Zmartwieniem długów nie zapłacisz
1522. Die **Sorgen** und Nöte des Lebens
The rubs and worries of life
Kłopoty i troski życia

1523. Wo gehobelt wird, fallen auch **Späne**
 Wo Holz gehauen wird, fallen **Späne**
 You cannot make an omelette without breaking eggs
 From chipping come chips
 Where wood is chopped, splinters must fall
 Gdzie drzewo rąbia, tam drzazgi <trzaski> lecą
 Gdzie drwa rąbia, tam wióry lecą
1524. **Spare** in der Zeit, so hast du in der Not/- *Curae cedit fatum.*
 Spare was, so hast du was
 Der kluge Mann baut vor
 Spare well and spend well
 Waste not, want not
 For age and want, save while you may! No morning sun
 lasts a whole day.
 Kto nie trwoni, ten ma
 Kto rachuje i oszczędza, nie zajrzy mu w oczy
 nędza
 Oszczędzaj - dłużej będzie
 Oszczędzaj w czas, nie na dziś tylko trzeba
 Oszczędzaj, gdy możesz, a będziesz miał
 w potrzebie
 Oszczędzaj swego, abyś nie potrzebował cudzego
1525. **Sparen** bringt Haben
 Auf **Sparen** kommt Haben
 Of saving comes having
 Kto oszczędza, ten ma
1526. **Sparsam** im Kleinen und doch verschwenderisch
 Penny wise and pound foolish
 Z jednej strony oszczędzać, z drugiej trwonić
 <marnować> pieniądze
1527. **Sparsamkeit** ist das beste Einkommen
 Sparen ist eine gute Einnahme
 Thrift is a great revenue
 Oszczędność jest największym dochodem

1528. Durch **Sparsamkeit** und Fleiß wird man reich
 The thrifty and hard working will be rewarded
 with riches
 Oszczędnością i pracą ludzie się bogacą
1529. Besser ein **Spatz** in der Hand als eine Taube
 auf dem Dach/-
Plus valet in manibu avis unica fronde duabus.
 A bird in the hand is worth two in the bush
 Better a sparrow in the hand than a pigeon on
 the roof
 Lepszy wróbel w ręku niż cietrzew na sęku
 Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu
 Lepszy gołąb w ręku niż bażant w sęku
1530. Das pfeiffen die **Spatzen** auf den Dächern
 It is all over the town
 It is everybody's secret
 Wróble o tym na dachu świergocą
1531. Mit **Speck** fängt man Mäuse
 You need to bait the hook to catch the fish
 Good bait catches fine fish
 You'll catch more flies with a spoonful of honey
 than with a gallon of vinegar
 Throw a sprat to catch a mackerel
 Podarki <łapówki> wiele mogą
1532. Dem einen ist es **Speise**, dem anderen Gift
 One man's meat is another man's poison
 Co jednemu jedzeniem <lekarstwem>,
 drugiemu trucizną
1533. **Spieglein, Spieglein** an der Wand, wer ist die Schönste
 im ganzen Land?
 Mirrow, mirrow on the wall, who is the fairest of them
 all?

Lusterko, lusterko, powiedz przecie, kto jest
najpiękniejszy na świecie

1534. Warum siehst du den **Splitter** im Auge deines Bruders,
aber den Balken in deinem Auge bemerkst du nicht?
Why beholdest you the mote that is in the
brother's eye, but considerest not the beam that
is in your own eye?
Dlaczego w cudzym oku źdźbło, a w swoim
belki nie widzisz?
1535. Deutsche **Sprache**, schwere Sprache
German language, difficult language
Język niemiecki jest trudnym językiem
1536. Die **Spreu** vom Weizen trennen
Die Schafe von den Böcken scheiden
Separate wheat from the chaff
Oczyścić ziarno od plew
1537. **Sprichtwort** – Wahrwort
Proverb says the truth
Przysłowie prawdę powie
W przysłowiu tkwi prawda
1538. Es tut sich was im **Staate** Dänemark
There is something rotten in the state of Denmark
Coś się dzieje w państwie duńskim
1539. **Stein** und Bein schwören
Swear blind
Przysięgać na wszystko
1540. Ein rollender **Stein** setzt kein Moos an
Wer im Leben nie zur Ruhe kommt, wird nicht seßhaft werden
Ein unsteter Mensch kommt zu nichts
A rolling stone gathers no moss

Kamień, który się toczy, mchem nie porasta
Kamień, który się toczy nie pleśnieje

1541. Mir fällt ein **Stein** vom Herzen
 That is a weight off my mind
 Kamień mi z serca spada
 Kamień <ciężar>spada mi z piersi <serca>
1542. Greife nicht nach den **Sternen**
 Do not reach for the stars
 Nie porywaj się z motyką na słońce
1543. Breite **Stirn**, wenig Hirn
 Broad forehead, iddle brain
 Choć czoło szerokie, ale mózgu mało
1544. **Stock** und Stein brechen mein Gebein, doch
 Worte bringen keine Pein
 Schimpfe tut nicht so weh wie Prügel
 Hard words break no bones
 Sticks and stones may <will> break my bones
 but names <words> will never hard me
 Mów do woli, od słów nie boli
1545. **Stolz** schmerzt nicht
 Pride feels no pain
 Pycha nie boli
1546. Zum **Streit** gehören zwei
 It takes two to make a quarrel
 It takes two to tango
 Do kłótni potrzeba dwojga
1547. Der **Strick** reißt, wo er am dünnsten ist
 The thread breaks where it is weakest
 Gdzie cienko, tam się rwie

1548. **Stroh** im Kopf haben
 Be empty-headed
 Mieć siano <pusto> w głowie
 Być głupim
1549. Ein **Strohalm** zeigt, wohin der Wind weht
 A straw shows which way the wind blows
 Słomka pokazuje kierunek wiatru
 Żdźbło słomy pokazuje, w którą stronę
 wiatr wieje
1550. Gegen den **Strom** ist schlecht schwimmen
 It is difficult to strive against the tide
 Trudno pływać przeciwko prądowi
 Trudno przeciw wodzie płynąć
1551. Mit dem **Strom** schwimmen
 Go with the flow
 Płynąć z prądem
1552. Ein **Stück** vom abgeschnittenen Kuchen vermisst
 man nicht
 A slice off a cut loaf is not missed
 Z zaczętego ciasta trudniej zauważyć brak
 jednego kawałka
1553. Die letzte **Stunde** ist für alle gleich
 The last hour is the same to all
 Ostatnia godzina jest jednakowa dla wszystkich
1554. Glückliche **Stunden** sind schnell vorbei
 Happy hours are over quickly
 Szczęśliwe godziny szybko mijają
1555. Je stärker der **Sturm**, desto schneller ist er vorbei
 The sharper the storm, the sooner it is over
 Im większa burza, tym prędzej minie

1556. Nach einem **Sturm** scheint die Sonne
 After a storm sun is shining
 Po burzy pogoda nastaje
 Po burzy słońce
1557. Nach einem **Sturm** kommt Ruhe
 After a storm comes a calm
 Po burzy cisza
1558. **Sucht**, dann werdet ihr finden
 Wer **sucht**, der findet
 Seek and you will find
 Szukajcie, a znajdziecie
1559. Alte **Sünden** werfen lange Schatten
 Old sins cast long shadows
 Stare grzechy rzucają długie cienie
1560. Wer unter euch ohne **Sünde** ist, der werfe den
 ersten Stein auf sie
 He that is without sin among you, let him first
 cast a stone at her
 Kto z was bez grzechu jest, niech pierwszy
 kamień na nią rzuci
1561. Die **Suppe** wird nicht so heiß gegessen, wie sie gekocht wird
 Es wird nicht so heiß gegessen, wie es gekocht wird
 Nothing is as bad as it looks
 Things are never as bad as they seem
 The devil is not so black as he is painted
 Nie taki diabeł straszny jak go malują
1562. Jemandem die **Suppe** versalzen
 Spoil a person's fun
 Spoil things for someone
 Put a spoke in sb's wheel
 Zepsuć komuś zabawę

1563. Wer sich die **Suppe** eingebrockt hat, soll sie auch auslöffeln
 You got us into deep crap, now face the music
 Kto kaszy nawarzył, ten ją jeść powinien
 Coś nagotował, to i jedz



1564. **Tag** für **Tag**
 Day by day
 Dzień w dzień
1565. Am ersten **Tag** ein Gast, am dritten eine Last
 <ein lästiger Gast>
 The first day a guest, the third day a pest
 The first day a guest, the second day a guest,
 the third day a calamity
 Pierwszego dnia gościem, trzeciego dnia
 ciężarem
1566. Der **Tag** hat Augen, die Nacht hat Ohren
 The day has eyes and the night has ears
 Dzień ma oczy, a noc uszy
1567. Ein **Tag** lehrt den **Tag**/ - *Dies diem docet.*
 Ein **Tag** belehrt den nächsten (Tag)
 Ein **Tag** ist des anderen Lehrmeister
 The day teaches the day
 Dzień uczy dzień
1568. Kein **Tag** ist wie der andere
 Kein **Tag** gleicht dem anderen
 Each day a new day
 Tomorrow is a new day
 Żaden dzień nie jest podobny do drugiego
 Každy dzień różni się od drugiego
 Wszystkie dni nie są do siebie podobne
1569. Man soll den **Tag** nicht vor dem Abend loben/-
 Diem vesper commendat.
 Praise day at night, and life at the end.

Nie chwal dnia przed zachodem słońca
<wieczorem>
Nie należy chwalić dnia przed końcem
<triumfować przedwcześnie>
Wieczór chwali dzień

1570. Wie **Tag** und Nacht <Feuer und Wasser>
 As different as night and day
 As different as chalk and cheese
 As like as chalk to cheese
 It is like oil and vinegar
 It is a horse of a different colour
 Podobni jak dzień i noc
 <ogień i woda, niebo i ziemia>
1571. Alle **Tage** ist kein Sonntag
 Christmas comes but once a year
 Boże Narodzenie jest tylko raz w roku
 Nie co dzień bywa niedziela <święto>
 Nie każdy dzień jest świętem
1572. Es ist noch nicht aller **Tage** Abend
 The opera isn't over till the fat lady sings
 We haven't yet seen the end of the matter
 It's not all over yet
 Things may take a turn yet
 Jeszcze nie koniec wszystkiego
 Jeszcze się świat nie kończy
 Jeszcze nie wszystko stracone
1573. Nicht alle **Tassen** im Schrank haben
 Have all one's marbles
 Be wrong in the garret
 Have a screw loose
 Nie mieć wszystkich w domu
 Nie mieć wszystko poukładane (w głowie)

1574. **Taten** sind lauter als Worte
 Actions speak louder than words
 Czyny przemawiają głośniejsze niż słowa
 Słowa bez uczynków nie mają znaczenia
1575. Die **Tat** wirkt mächtiger als das Wort
Taten sind besser als Worte
Taten sind entscheidend, nicht Worte
 Worte sind leerer Schall, **Taten** beweisen
Taten sind stärker als Worte
 Deeds are better than words
 Czyny więcej znaczą niż słowa
 Słowa są pustym echem, czyny potęgą
 Nie ze słów, ale z uczynku człowieka poznają
 Liczą się czyny, nie słowa
1576. **Taten** sind Früchte, Worte nur Blätter
 Deeds are fruits, words are but leaves
 Czyny są owocami, słowa jedynie liśćmi
1577. **Taten** sprechen lassen
 Seinen Worten **Taten** folgen lassen
 Put one's money where one's mouth is
 Poprzec słowo czynem
1578. Jeder ist für seine **Taten** verantwortlich
 Every herring must hang by its own gill
 Każdy odpowiada za swoje czyny
1579. **Tatsachen** sind nicht aus der Welt zu schaffen
Tatsachen sind **Tatsachen**
 Facts are stubborn things
 Fakty są uparte
1580. **Tatsachen** sind wichtiger als Meinungen
 Facts are more important than opinions
 Fakty ważniejsze niż opinie

1581. Die gebratenen **Tauben** fliegen einem nicht in's Maul/-
Non volat in buccas tuas assa columba.
 A roast pigeon does not fly into your mouth.
 Roasted chickens do not fly to one's mouth
 Pieczone gołąbki nie lecą same do gąbki
 Z nieba nic samo nie spadnie
1582. **Tausch** ist kein Raub
 Fair exchange is no robbery
 Uczciwa zamiana to nie rabunek
1583. **Teile** und regiere/- *Divide et impera.*
 Divide and rule
 Dziel i rządź
1584. Das **Teuerste** ist nicht immer das Beste
 The most expensive is not always the best
 Rzeczy najdroższe nie zawsze najlepsze
1585. Auch dem **Teufel** muß man sein Recht lassen
 Give the devil his due
 Oddaj sprawiedliwość nawet diabłu
 Co należne, oddaj nawet diabłu
1586. Den **Teufel** mit dem Beelzebub austreiben
 Cast out the devil by Beelzebub
 Wypędzać diabła Belzebubem
1587. Dort ist der **Teufel** los
 There's all hell loose
 It's bloody chaos (over) there
 Tam istne <prawdziwe> piekło
 Piekło gorące się tam zrobiło
1588. Der **Teufel** ist nicht so schwarz, wie man ihn malt
 The devil is not so black as he is painted
 Nie taki diabeł straszny jak go malują
 Nie taki lew srogi jak go malują

1589. Der **Teufel** kümmert sich um die Seinen <hilft den Seinen>
The devil's children have the devil's luck
The devil is kind to his own
The devil looks after its own
Diabeł swoim pomaga
1590. Der **Teufel** lauert hinter dem Kreuz
The devil lurks behind the cross
Diabeł siada <czyha> za krzyżem
1591. Der **Teufel** schießt immer auf den größten Haufen
Wo Tauben sind, fliegen Tauben zu
Money goes to money
Kto ma, temu będzie dane
Bogatemu diabli do kieszeni srają
Bogatemu i diabeł niesie
Bogatemu diabeł dzieci kołysz
Pieniądz idzie do pieniądza
1592. Der **Teufel** schläft nicht
The devil never sleeps
A mouse may cut a cable in time
Nothing is certain but the unforeseen
Diabeł <lich, czart> nie śpi
1593. Der **Teufel** steckt im Detail
The devil is in the details
Diabeł tkwi w szczegółach
1594. Hol's der **Teufel**!
The devil takes it!
Pal to lich!
1595. In einer leeren Tasche tanzt der **Teufel**
The devil dances in an empty pocket
W pustej kieszeni diabeł tańczy

1596. Mal den **Teufel** nicht an die Wand!
 Talk of the devil, and he will appear
 Speak of the devil and the devil shows up
 Nie maluj diabła na ścianie, być ci się nie przyśnił!
 Nie należy diabła przezywać, aby się nie przyśnił
 Nie wywołuj wilka z lasu!
1597. Scher dich zum **Teufel**!
 Der **Teufel** <Kuckuck> soll dich holen!
 Fahr zur Hölle!
 Damn you!
 Go to blazes <hell>!
 Go to Jericho!
 Send sb to Coventry
 Go (and) fly a kite!
 Idź do diabła!
 Spieprzaj do diabła!
 Niech cię dunder świśnie <diabli wezmą>!
 Wynoś się!
 Idź do stu piorunów!
1598. Spiel nicht mit dem **Teufel**
 Do not play with the devil
 Nie ciągnij diabła za ogon
 Nie igrzaj z diabłem
 Nie gryz z diabłem orzechów
1599. Wenn der **Teufel** alt wird, will er Mönch werden
 The devil was old, the devil a monk will be
 Gdy się diabeł zestarzeje, chce zostać mnichem
 <pustelnikiem>
1600. Wenn der **Teufel** krank wird, will er Heiliger werden
 The devil was sick, the devil a saint would be;
 the devil was well, the devil a saint was he
 Chory diabeł chce świętym zostać

1601. Wenn du dich mit dem **Teufel** einlässt, verändert
sich nicht der **Teufel**, der **Teufel** verändert dich
When you dance with the devil, he does not
change. He changes you.
Kto się zbrata z diabłem, nie zmieni diabła, ale
on zmieni ciebie
1602. Wenn man vom **Teufel** spricht, kommt er geschwind
<da ist er nicht weit>
Talk of the devil and he is bound to appear
Speak of the devil and the devil shows up
O wilku mowa, a wilk tuż
O wilku mowa, a wilk pode drzwiami
1603. Wer den **Teufel** geschifft hat, muss ihn auch fahren
He that has shipped the devil must make
the best of him
Kto z diabłem płynął, musi go zawsze wozić
Łatwiej się z diabłem zbratać niż rozbratać
1604. Wer mit dem **Teufel** speist, braucht einen langen Löffel
He that eats<sups> with the devil must have a
long spoon
He should have a long spoon that sups with the devil
Kto chce z diabłem ucztować, musi mieć
długą łyżkę
Chcesz się pożywić z diabłem, szukaj długiej łyżki
1605. Wo der **Teufel** selbst nichts ausrichten kann,
schickt er seine Großmutter
Where the devil cannot come, he will send its
grandmother
Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle
1606. In **Teufels** Küche kommen <greaten>
Get into a hell of a mess <wrong box>
Get into hot water
Narobić sobie kłopotów <nieprzyjemności>

1607. Der ungläubiger **Thomas**
 The doubting Thomas
 Niewierzący Tomasz
1608. Quäle nie ein **Tier** zum Scherz, denn es fühlt wie du
 den Schmerz
 Do not torture a creature for fun, it
 feels the pain like you
 Nie znęcaj się nigdy nad zwierzętami dla żartów,
 bo czują ból jak ty
1609. Jedem **Tierchen** sein Pläsierchen
 Different strokes for different folks
 Each to his/their own
 To each their own
 Każdy ma swoje upodobanie
 Każdy ma swego konika
 Każdemu, co mu się należy
1610. Was hilft der **Titel** ohne Mittel?
 Was nützt mir der **Titel**, wenn ich nichts hab im Bittel (Beutel)?
 What's the use of academic degree without any money
 Co po tytule, kiedy pusto w szkatule
1611. Willst du die **Tochter**, halt's mit der Mutter
 Mit der Mutter soll beginnen, wer die **Tochter** will
 gewinnen
 Wer die **Tochter** haben will, halte es mit der Mutter
 He that would like the daughter win, must with
 the mother first begin
 Chcesz córuni, podobaj się wprzód mamuni
1612. **Tod** und Heiraten ist Schicksal
 Hanging and wedding <wiving> go by destiny
 Śmierć i małżeństwo – przeznaczenie
 Śmierć i żona od Boga przeznaczona

1613. Besser ein **Tod** in Ehren als ein Leben in Schande
 Ein ehrenvoller **Tod** ist besser als ein schimpfliches Leben
 Besser sterben als Ehre verlieren
 Better die than to loose honour
 Lepiej umrzeć niż stracić honor
 Lepsza sławna śmierć niż wstydlive życie
 Zaszczytna śmierć lepsza od haniebnego życia
 Droższa sława niż żywot
 Honor nade wszystko
1614. Das wird noch mein **Tod** sein
 It will be the death of me yet
 To mnie jeszcze zabije
1615. Dem **Tod** kann man nicht entkommen
 Man kann dem **Tod** nicht davon laufen
 Every door may be shut but death's door
 Śmierci się nikt nie ustrzeże
 Przed śmiercią nie uciekniesz
 Śmierć i najprędzszego dogoni
 Śmierci żaden się nie wywierci
1616. Der **Tod** hat keinen Kalender
 Death keeps no calendar
 Śmierć nie ma kalendarza
 Śmierć nie patrzy w zęby
 Śmierć nie pyta o lata
 Śmierć dnia nie poczeka
1617. Der **Tod** hat noch keinen vergessen
 The death did not forget any man
 You must die, if you want or not
 Śmierć nikogo nie mija
 Śmierć o nikim jeszcze nie zapomniała
1618. Der **Tod** ist allen bestimmt/ - *Mors omnibus communis.*
 All men are mortal
 Death is common to all

Śmierć wszystkim jednaka
Czy chcesz, czy nie chcesz, ale umrzeć musisz

1619. Der **Tod** ist ein Heilmittel für alles
Death is the grand medicine for everything
Śmierć jest lekarstwem na wszystko
1620. Der **Tod** ist gewiss, seine Stunde ungewiss/-
Mors certa hora incerta.
Der **Tod** hält sich nicht an die Zeit
The death is quite certain but not the hour
Śmierć każdemu pewna, kiedy przyjdzie,
żaden nie wie
Śmierć czasu nie opowiada
Śmierć pewna, lecz pewności o godzinie
nie ma
Vita brevis, kiedy umrzesz, nigdy nie wiesz
Nie wiemy ani dnia, ani godziny
1621. Der **Tod** kommt ungeladen
The death does not need an invitation
Śmierć przychodzi bez zaproszenia
Śmierć terminu nie przeskoczy
1622. Der **Tod** macht mit allem Feierabend
Mit dem **Tod** ist es für immer Feierabend
Death brings everything to an end
With death everything is over
Śmierć wszystko zamyka
Śmierć koniec wszystkiemu
1623. Der **Tod** schont weder alt noch jung
Death devours lambs as well as sheep
Śmierć bierze stare i młode
Śmierć nie przebiera, ale jednego po
drugim zabiera

1624. Der **Tod** will seine Ursache haben
 No death without reason
 Żadna śmierć nie jest bez przyczyny
 Śmierć musi mieć przyczynę
 Nie ma śmierci bez przyczyny
1625. Der **Tod** zahlt alle Schulden
 Der **Tod** gleicht alle Schulden aus
 Death pays all debts
 Death quits all scores
 Śmierć spłaca wszystkie długi
 Śmierć wszystkie rzeczy godzi
1626. Des einen **Tod** ist des anderen Brot
 One man's breath is another man's death
 One man's meat is another man's death
 Jednemu śmierć, drugiemu chleb
 Szczęście jednego jest nieszczęściem drugiego
1627. Gegen den **Tod** ist kein Kraut gewachsen/-
Contra vim mortis non est medicamen in hortis.
 Für alles gibt's ein (Heil-)Mittel außer dem **Tod**
 There is no herb against death
 Death defies the doctor
 There is no medicine against death
 There is a remedy for everything but death
 Against the power of death there is no remedy in the garden
 Na śmierć nie urosło ziele, choć go wiele
 Nie znajdziesz ziela przeciw śmierci
 Na śmierć nie ma lekarstwa
 Na wszystko jest lekarstwo oprócz na śmierć
1628. Im **Tod** sind (wir) alle gleich
 Arm oder reich, der **Tod** macht alle gleich
 Der **Tod** klopft bei allen an, beim Kaiser und beim Bettelmann
 Death is the grand leveler
 Poor or rich, the death does not differ

Śmierć <mogła> wszystkich zrówna
Śmierć nie zna prawa żadnego, bierze z panem
ubogiego
Śmierć nie przebiera, ale jednego po drugim
zabiera
Śmierć jest głucha, nikogo nie słucha
Wszyscy są sobie równi wobec śmierci
Śmierć wszystkich pobrata

1629. Man stirbt nur einen **Tod**
 Man stirbt nur einmal
 You can die only once
 Raz tylko człowiek umiera
1630. Nahe dem **Tod** sein
 Be on one's last legs
 Być blisko śmierci
 Być krótko przed śmiercią
1631. Nichts ist sicher außer der **Tod** und die Steuern
 Nothing is certain but death and taxes
 Nic nie jest pewne, z wyjątkiem śmierci
 i podatków
1632. Umsonst ist nur der **Tod**, aber er kostet das Leben
 Only death is free to all and it costs a man his life
 Tylko śmierć jest darmo, ale zabiera życie
1633. Zwei **Tode** kann niemand sterben
 Nobody can die two deaths and before the one
 you cannot escape
 Dwa razy nie może nikt, raz musi umrzeć każdy
 Dwóch śmierci nie będzie, a przed jedną nie
 ucieczesz
 Śmierć tylko raz przyjdzie
 Śmierć wozem nie zawraca

1634. Gedenke des **Todes**!
 Gedenke, dass du sterblich bist <zu sterben ist>!
 Bedenke, dass du sterben musst/-
Memento mori. Memento moriendum esse.
 Remember you must die!
 Każdy niech sobie pomni o grobie
 Pamiętaj o śmierci!
1635. Der **Ton** macht die Musik
 Nicht das Was, sondern das Wie ist es, was zu Herzen geht
 It is not what you say but how you say it
 Najbardziej boli nie to, co się mówi, lecz jak się
 mówi
 Nieważne co powiedziano, lecz w jakim tonie
 Jaka muzyka, taki taniec
1636. Ein schlechter **Topf** zerbricht nicht/-
Malum vas non frangitur.
 Schlechtes Gefäß bricht nicht
 Unkraut verdirbt nicht
 A bad vase does not break
 A bad vessel is seldom broken
 Złe naczynie nie pęka
 Złego diabli nie wezmą
1637. Jeder **Topf** findet seinen Deckel
 Kein **Topf** so schief, es paßt ein Deckel drauf
 Es ist kein **Töpfchen** so schief, es findet sich immer
 ein Deckel dazu
 Jede Flasche findet ihren Stöpsel
 Jeder Hans findet seine Gretel
 Every Jack has his Jill
 Każdy garnek znajdzie swoją pokrywkę
 Jaki garnek, taka i pokrywka
 Każda potwora znajdzie swego amatora

1638. **Tote** reden nicht mehr
 Dead men tell no tales
 Umarli milczą
1639. **Tote** beißen nicht/- *Mortui non mordent.*
 Dead men don't bite
 Umarli nie kasaają <gryzą>
 Umarli są nieszkodliwi
1640. Die **Toten** soll man ruhen lassen
 Let the dead rest in peace
 Umarłym daj spokój
 Umarłych należy zostawić w spokoju
1641. Lasst die **Toten** die **Toten** begraben
 Let the dead bury their dead
 Niech umarli grzebią swoich umarłych
1642. Über **Tote** soll man nur gut reden/-
 De mortuis nil nisi bene.
 Über die **Toten** rede nur wohlwollend
 Spreche niemals schlecht über die **Toten**
 Say nothing but good of the dead
 Never speak ill of the dead
 Of the dead, speak kindly or not at all
 Speak well of the dead
 O umarłych albo dobrze, albo wcale nie mówić
 O umarłych mówi się dobrze, albo nic
 Nie mów źle o umarłych
1643. **Traue**, aber schaue, wem!/-
 Fide, sed cui, vide!
 Look before you leap
 Wierz, ale wiedz, komu!
 Komu wierz, wiedz
 Wierz, lecz bacz, komu wierzyć!

1644. **Träume** sind Schäume
 Dreams are but shadows
 Dreams are ten a penny
 Sen mara - Bóg wiara
1645. Ein **Tropfen** auf den heißen Stein
 A drop in the bucket <ocean>
 Kropla w morzu
 Tyle, co kropla w oceanie
1646. Der letzte **Tropfen** bringt das Fass zum Überlaufen
 The last drop makes the cup run over
 It is the last straw that breaks the camel's back
 Ostatnia kropla przepelnia kielich
1647. Steter **Tropfen** höhlt den Stein/-
 Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo.
 Constant dropping wears away a stone
 A drop of water hollows a stone, not by force,
 but by continuously dripping
 Kropla wydrąza skałę
 Kropla po kropli skałę drąży
 Kropla częsta kamień zdiurawi
1648. **Tue** recht und fürchte niemanden
 Do right and fear no man
 Czyń dobrze i nie bój się nikogo
1649. **Tue**, was ich dir sage und nicht, was ich selber tue!
 Folge meinem Rat, selbst wenn ich anders handle!
 Do as I say, not as I do!
 Do what I say not what I do!
 Rób tak, jak mówię, a nie jak postępuję!
1650. **Tugend** belohnt sich selbst/- *Pretium sibi virtus.*
 Tugend ist sich selbst Belohnung <der Preis>
 Virtue is its own reward
 Cnota sama sobie nagrodą

1651. Die **Tugend** wird nicht alt
 Virtue never grows old
 Cnota się nie starzeje
1652. Das ist für ihn ein rotes **Tuch**
 That's a red rag to him
 Działa na niego, jak czerwona płachta na byka
1653. Eine offene **Tür** kann auch einen Heiligen in
 Versuchung führen
 Gelegenheit macht Diebe
 An open door may tempt a saint
 Otwarte drzwi kuszą nawet świętego
1654. Jeder fege <kehre> vor seiner **Tür**
 Kehre erst vor deiner **Tür**, denn du hast Schmutz
 genug dafür
 Sweep before your own door
 If every man would sweep his own doorstep the city
 would soon be clean
 Poke the nose into your own things
 Take care of your matters
 Przed swoim domem pierwaj umieć
 Każdy niech zamiata śmiecie przed swoim progiem
 Niech każdy zamiata przed własnymi drzwiami
1655. Mit der **Tür** in's Haus fallen
 Go like a bull at a gate
 Wyrwać się jak Filip z konopii
 Powiedzieć coś nie w porę
 Pałać bez ogródek <prosto z mostu>
1656. Wo sich eine **Tür** schließt, öffnet sich die andere
 When one door closes, another door opens
 Gdy zamykają się jedne drzwi, otwierają się drugie

U

1657. Besser das Übel, das man kennt
Better the devil you know
Lepsze zło, które się zna
1658. Besser das Übel, das man kennt als das man nicht kennt
Better the devil you know than you don't know
Lepsze zło, które się zna, niż które się nie zna
Lepszy diabeł znajomy niż nieznajomy
1659. Ein Übel folgt dem anderen/- *Aliud ex alio malum.*
Ein Übel ist des anderen Geschwisterkind
One evil rises out of another
Jedno zło pochodzi od drugiego
1660. Von zwei Übeln soll man das kleinere wählen/-
Minima de malis.
Of two evils choose the less
Ze dwojga złego imaj się mniejszego
Z dwojga złego lżejsze obierać należy
Między dwiema rzeczami złymi mniej
gorsza lepsza jest
1661. Übeltat ist selbst Verrat
Murder will out
Podły czyn zawsze wyjdzie na jaw
1662. Überfluss macht Übermut, und Übermut tut selten gut
Hochmut kommt vor dem Fall
Pride comes before the fall
Pride goes before and shame follows
Pycha z drogi (i z nieba) spycha
Pycha ma gliniane nogi

Pycha poprzedza upadek
Pycha przed upadkiem chodzi
Żeby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała

1663. **Überfluß** schadet nie
Plenty never harms
Plenty is no plague
Store is no sore
Od przybytku głowa nie boli
1664. **Übung** macht den Meister/- *Exercitatio artem parat.*
Übung bereitet die Kunst (vor)
Die **Übung** verschafft die Kunst
Practice makes perfect
Skill comes with practice
Ćwiczenie czyni mistrza
Ćwiczenie gotuje sztukę
1665. **Übung** ist der beste Lehrmeister <Lehrer>/-
Exercitatio optimus est magister.
Practice is the best teacher
Practice makes perfect
Praktyka jest najlepszym nauczycielem
Praktyka jest najlepszą nauką
Praktyka nauczycielką umiejętności
Nauczycielem wszystkiego jest praktyka
1666. Die **Uhr** bleibt stehen, die Zeit nicht
Time and tide wait for a man
Czas i przyptyw morza na nikogo nie czekają
Zegar może się zatrzymać, czas nigdy
Zegar stanie, czas nie
1667. Die **Uhr** läuft ab
Es geht dem Ende zu
The sands (of time) are running out
Czas ucieka, śmierć goni
Czas mija, śmierć się przybliża

1668. Wie die **Umstände**, so die Verhältnisse <Zustände>
 Circumstances alter cases
 Jakie okoliczności takie zmiany
1669. **Undank** ist der Welten Lohn <ernten>
 Heiße Bitte, kalter Dank
 Get small thanks
 Get more kicks than ha'pence
 Nothing is so hard as man's ingratitude
 Nie oczekuj wdzięczności od ludzi
 Niewdzięczność jest zapłatą świata
 Świat niewdziecznością płaci
1670. Das **Unglück** kommt geritten, geht aber weg in Schritten
 Misfortunes come on wings and depart on foot
 Nieszczęście konno przybywa, a odchodzi
 piechotą
 Złe prędko przychodzi, a odchodzi pomału
 Nieszczęście bramą wjeżdża
1671. Das **Unglück** kommt in Pfunden und geht in Unzen
 Mischief comes by the pound and goes away
 by the ounce
 Nieszczęście przychodzi w funtach,
 a odchodzi uncach
1672. Dem **Unglück** kann man nicht entrinnen
 One cannot escape from misfortune
 Niepowodzenia są nieuniknione
 Nieszczęściu nie można umknąć
1673. Ein **Unglück** kommt selten allein/-
Fortuna obesse nulli contenta est semel.
 Ein **Unglück** tritt dem anderen auf die Fersen
 It never rains, but it pours
 Misfortunes never come singly
 One misfortune comes on the neck of another
 Bad luck comes in threes

Nieszczęścia chodzą parami
Nieszczęście nigdy samo nie chodzi
Nieszczęście jedno na drugie następuje

1674. Er schmiedet sein eigenes **Unglück**
He makes a rod for his own back
Sam sobie zgubę gotuje
Sam na siebie bicz kręci
1675. Im **Unglück** schließt man seltsame Freundschaften
Ein **Unglück** bringt die Menschen näher
Misfortune makes strange bedfellows
Nieszczęście ludzi brata
1676. Kein **Unglück** ist so groß, es ist ein Glück dabei
Jedes **Unglück** hat auch sein Gutes
Kein **Unglück** so groß, es birgt Glück im Schoß
It's an ill wind that blows no good
<nobody any good>
No great loss without small gain
Every cloud has a silver lining
Nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło
W nieszczęściu bywa szczęście
Każda chmura ma swą srebrną smugę
1677. **Unkenntnis** (des Rechts) schützt nicht for Strafe
Unkenntnis des Rechts schadet/-
Ignorantia iuris nocet.
Being ignorant of law harms
Ignorance of the law is harmful
Nieznajomość prawa szkodzi
1678. **Unkenntnis** ist keine Entschuldigung/-
Ignorantia iuris neminem excusat.
Ignorance is no excuse
Ignorance of the law excuses no man
Nieznajomość prawa nie usprawiedliwia
Nieświadomość nie jest wymówką

1679. **Unkraut** vergeht nicht/-
Mala herba non interit.
 Ill weeds grow apace <fast>
 Złe ziele nie ginie
 Zielsko się pleni, złe nie zginie
 Chwast się nie zepsuje
1680. **Unkraut** wächst schnell/-
Mala herba cito crescit.
 Ill weeds grow apace <fast>
 It's always the weeds that grow the best
 Złe ziele szybko rośnie
 Złe ziele najlepiej się krzewi
1681. **Unkraut** wächst ungesät
 Weeds need no sowing
 Chwastu siać nie trzeba, a rodzi się
1682. Kein Garten ohne **Unkraut**
 No garden without its weeds
 Nie ma ogrodu bez chwastów
1683. Besser **Unrecht** leiden als **Unrecht** tun
 Better to suffer wrong than to do wrong
 Lepiej krzywdę znosić niż krzywdę
 czynić
1684. Ein **Unrecht** hebt das andere nicht auf
 Two wrongs do not make a right
 Two black do not make a white
 Złem złego nie naprawisz
1685. **Unvorhergesehenes** geschieht immer
 *Unexpected always happens
 Nieprzewidziane zawsze się zdarza

1686. **Unverhofft** kommt oft
 Things always seem to happen when you least
 expect them
 Always expect the unexpected
 Czego się nie spodziewasz, to rychlej przypadnie
 Rzeczy często się zdarzają, kiedy najmniej się
 spodziewasz
1687. Selig sind die **Unwissenden**
 Blessed are the ignorant
 Błogosławieni są nieświadomi
1688. **Unwissenheit** ist keine Sünde
 Ignorance is not a sin
 Niewiedza nie jest grzechem
1689. **Unwissenheit** ist Segen
 Was ich nicht weiß, macht mich nicht heiß
 Ignorance is bliss
 Nieświadomość jest błogosławieństwem
1690. **Unzufriedenheit** ist der erste Schritt zum Erfolg
 Dissatisfaction is the first step to the success
 Niezadowolenie jest pierwszym krokiem do
 sukcesu
1691. Kleine **Ursache**, große Wirkung
 Kleiner Funke, großes Feuer
 Great events (often) come from little causes
 Small spark, huge fire
 Great oaks from little acorns grow
 Z małej chmury wielki deszcz
 Z małych przyczyn nieraz wielkie skutki
 Małe przyczyny powodują wielkie następstwa
 Z małej iskiej wielkie pożary powstają

V

1692. **Vater** werden ist nicht schwer, **Vater** sein dagegen sehr
 Kinder erziehen ist schwerer als Kinder zeugen
 It is easy to become a father but hard to be one
 Zostać ojcem nie jest trudno, natomiast
 ojcem być bardzo
 Łatwo dzieci robić, wychować trudno
 Nie ten ojciec, co spłodził, lecz ten
 co wychował
1693. Du sollst deinen **Vater** und deine Mutter ehren
 Honour your father and your mother
 Czczij ojca swego i matkę swoją
1694. Er ist dem **Vater** wie aus dem Gesicht geschnitten
 Er ist das Ebenbild des **Vaters**
 He is the (spitting) image of his father
 He is the picture of his father
 To wykapany ojciec
1695. Wie der **Vater**, so der Sohn/- *Qualis pater, talis filius.*
 Like father, like son
 Jaki ojciec, taki syn
 Jakie drzewo taki klin, jaki ojciec taki syn
 Jaka jabłoń, takie jabłko
1696. **Verbrechen** macht sich nicht bezahlt
Verbrechen zahlt sich nicht aus
 Crime does not pay
 Zbrodnia nie popłaca
1697. Ein **Verbrechen** zieht das andere nach
 One crime makes many
 Jedna zbrodnia rodzi drugą

1698. Kein **Verbrechen** ohne Strafe
 Keine gute Tat bleibt unbestraft <ungestraft, ohne Strafe>
 No crime without punishment
 No good deed goes unpunished
 Nie masz zbrodni bez kary
 Gdzie jest prawo, tam i kara
1699. **Vereint** stehen wir, getrennt fallen wir
 United we stand, divided we fall
 Zgoda buduje, niezgoda rujnuje
1700. Lass die **Vergangenheit** ruhen!
 Lass Vergangenes vergangen sein!
 Schwamm drüber!
 Let bygones be bygones
 Let's forget old quarrels and forgive
 Co było, a nie jest, nie pisze się w rejestr
1701. **Vergeben** und vergessen
 Forgive and forget
 Przebacz i zapomnij
1702. **Vergeben** ist leichter als vergessen
 It is easier to forgive than to forget
 Łatwiej przebaczyć, niż zapomnieć
1703. Alle **Vergleiche** hinken/- *Omne simile claudicat.*
 Every comparison limps
 Każde porównanie kuleje
1704. Wer **Vergnügen** schenkt, wird Freude erhalten
 Who pleasure gives shall joy receive
 Kto przyjemność sprawia, radości dozna
1705. Die großen **Vergnügungen** im Leben machen keinen Krach
 All great pleasures in life are silent
 Duże przyjemności w życiu nie robią hałasu

1706. Der **Verkäufer** braucht einen Mund, der Käufer braucht Augen
 The seller needs a mounth, the buyer needs eyes
 Sprzedający potrzebuje języka, a kupujący oczu
1707. **Verlierer** haben immer Unrecht
 Losers are always in the wrong
 Pokonani nigdy nie mają słuszności
1708. Der **Verräter** schläft nicht
 The traitor does not sleep
 Zdrajca nie śpi
 Trzymaj język za zębami, zdrajca czuwa
 tuż za drzwiami
1709. **Versprechen** ist kostenlos
 Promise is free
 Za obietnicę się nie płaci
 Dużo obiecuje, bo to nie kosztuje
1710. **Versprechen** ist Verbindlichkeit
 Promise is debt
 Obietnica za dług stoi
1711. **Versprechen** sind wie Pastetenkruste; man bricht sie
Versprechen sind dazu da, dass sie nicht gehalten werden
 Promises and pie-crust are made to be broken
 Obietnice są po to, aby je łamać
1712. **Versprechen** und Halten ist zweierlei/ -
Aliud est facere, aliud est dicere
Versprechen ist eins, Halten ein anderes
 It is easier to promise than to keep a promise
 Promise and keeping a promise are two different things
 Co innego zrobić, co innego mówić
 Co innego uczynić, co innego powiedzieć
 Łatwo mówić, trudniej zrobić
 Obiecanka cacanka, a głupiemu radość

1713. **Versprochen ist versprochen**
Was man verspricht, muss man auch halten
A promise is a promise
Obietnica jest obietnicą
Obiecawszy, dotrzymaj obietnicę
1714. **Verstand ist besser als Reichtum**
Mind is better than riches
Rozum jest lepszy nad bogactwo
Rozum cenniejszy niż bogactwo
Lepszy jest rozum niż złoto
1715. **Verstand ist das beste Kapital**
Mind is the best capital
Rozum to największy kapitał
1716. **Verstand kann man nicht kaufen**
You cannot buy mind on the market
Rozumu kupić nie można
Kto rozumu mieć nie będzie, we Włoszech
go nie nabędzie
1717. **Verstand lässt sich nicht einrichten**
Mind is not arrangeable
Rozum nie piwo, trudno go wlać w kogoś
1718. **Verstand und Schönheit sind selten beisamen**
Intelligence and beauty are rarely together
Rozum i uroda rzadko chodzą w parze
1719. **Das geht über meinen Verstand**
That goes beyond my understanding
That is over my head
Przekracza mój rozum

1720. Der **Verstand** ist im Kopfe und nicht in den Jahren
 It is not the beard that makes the philosopher
 O mądrości stanowi głowa, a nie wiek
1721. Der **Verstand** kommt mit den Jahren
 (und geht mit den Jahren)
 Mind comes with the years (and leaves with the years)
 Rozumu z laty przybywa (i z laty ubywa)
1722. Je mehr **Verstand**, desto weniger Worte
 Wo **Verstand** ist, (da) braucht es nicht viele Worte
 Gelehrten ist gut predigen
 A word to the wise is enough
 A nod is as good as a wink
 Mądrej głowie dość dwie słowie
 Mądremu dość napomknąć
 Gdzie jest rozum, wielu słów nie trzeba
1723. Jeder hat seinen **Verstand**
 Everyone has his mind
 Każdy ma swój rozum
 Każdy ma rozum dla siebie
1724. **Versuch** macht klug
 Experience is the best teacher
 Doświadczenie najlepiej rozumu uczy
1725. **Vertrauen** erweckt **Vertrauen**
 Confidence inspires confidence
 Zaufanie wzbudza zaufanie
1726. **Vertrauen** ist gut, Kontrolle ist besser
 Trust, but verify
 Trust is good, control is better
 Pierwej sprawdź, potem wierz
 Zaufanie rzecz dobra, ale kontrola lepsza
 Zaufanie zaufaniem, ale kontrolować trzeba

1727. Zu große **Vertraulichkeit** erzeugt Verachtung/-
Parit contemptum nimia familiaritis.
 Familiarity breeds contempt
 Zbyttnia poufalość rodzi pogardę
 <lekceważenie>
1728. **Verzeihen** <Vergeben> ist die schönste Rache
 Es ist keine schönere Rache als verzeihen
 The noblest vengeance is to forgive
 Najszlachetniejszą zemstą jest komuś przebaczyć
1729. **Verzug** bringt Gefahr
 Delay brings<causes> danger
 Odroczenie ciągnie za sobą niebezpieczeństwo
 Zwłoka pociąga za sobą ryzyko
1730. **Viele** aber werden die Letzten sein, die die Ersten sind,
 und die Letzten die Ersten
 But many that are first shall be last, and the last
 shall be first
 Lecz wielu pierwszych będzie ostatnimi,
 a ostatnich pierwszymi
1731. **Viele** sehen mehr als einer
 Many see more than one
 Many are better than one
 Wielu ujrzy więcej niż jeden
1732. **Viele** sind berufen, aber wenige auserwählt
 Many are called, but few are chosen
 Wielu jest powołanych, ale mało wybranych
1733. Einen **Vogel** < Fimmel, Spleen, Dachschaden> haben
 Have a bee in one's bonnet
 Have bats in the belfry
 Have a screw loose
 Be around the bend
 Mieć bzika <ptoka, fioła>

1734. Friss **Vogel** oder stirb!
 Friss oder stirb!
 Do or die!
 Eat, or to be eaten!
 Do lunch or be lunched!
 Żryj albo zgiń!
 Żryj albo będziesz pożarty!
1735. **Vögel**, die früh singen, holt am Abend die Katze
 Wer früh lacht, der weint am Abend
 If you sing before breakfast, you'll cry before night
 Kto z rana skacze, ten wieczorem płacze
 Kto się rano śmieje, wieczorem płacze
1736. Des **Volkes** Stimme (ist) Gottes Stimme/-
Vox populi vox Dei.
 The voice of the people is the voice of God
 Głos ludu jest głosem Boga
1737. **Völlerei** bringt mehr Menschen um als das Schwert
 Gluttony brings more people around than the sword
 Obżarstwo więcej ludzi zabija niż miecz
1738. **Vor** dem nichts stehen
 Be face to face with ruin
 Stać przed ruiną
1739. **Vorbei** ist vorbei
 What is past is past
 Gone is gone
 That's water under the bridge
 The mill cannot grind with the water that is past
 Co było i nie jest, nie pisze się w rejestr
 Co się stało, odstać się nie może
 Starej zupy się nie odgrzewa
 Co było, nie wróci

1740. **Vorsicht** ist besser als Nachsicht
 Better safe than sorry
 A stich in time saves nine
 Prevention is better than cure
 An ounce of prevention is better than a pound of cure
 Measure thrice before you cut once
 Lepiej zapobiegać niż leczyć
 Lepiej zbadać rzecz wprzód niż potem
 Ostrożność lepsza od pochopności
 Siedem razy zmierz zanim odetniesz
1741. **Vorsicht** ist der bessere Teil der Tapferkeit
 Descretion is the better part of valour
 Dobra odwaga, ale żeby była mądra
1742. **Vorsicht** ist die Mutter der Porzellankiste
 Safety first
 Better safe than sorry
 Descretion is the better part of valour
 Ostrożność jest matką bezpieczeństwa
1743. **Vorsicht** ist die Mutter der Weisheit
 An ounce of prevention is worth a pound of cure
 Ostrożność jest matką mądrości
1744. **Vorsicht** kann niemals schaden
 Vorsicht schadet niemandem
 Caution can never hurt
 Ostrożność nikomu <nigdy> nie zaszkodzi
1745. **Vorsorgen** <Vorbeugen> ist besser als Heilen
 Vorsorge verhütet Nachsorge
 Vorsorge ist besser als Nachsorge
 An ounce of prevention is better than none
 Prevention is better than cure
 Lepiej zapobiegać niż leczyć
 Zapobieganie lepsze niż leczenie



1746. **Wachet** und betet!/- *Vigilate et orate.*
 Watch and pray!
 Czuwajcie i módlcie się!
1747. Alte **Wachteln** sind böś fangen
 Alte Vögel sind schwer zu rupfen
 You cannot catch old birds with chaff
 Starego wróbla na plewy nie złapiesz
 Starego trudno oszukać
 Stary wróbel nie da się chwycić na plewy
 Stare wróble na plewy łapać się nie dają
1748. Knarrende **Wagen** fahren am längsten
 The worst wheel of a cart creaks most
 Skrzypiące koło dłużej chodzi <trwałe bywa>
 Im gorsze koło, tym bardziej skrzypi
 Najgorsze koło najbardziej skrzypi
1749. Wer die **Wahl** hat, hat die Qual
 The wider the choice, the greater the trouble
 Wybór nie bywa łatwy
1750. **Wahrheit** ist <schmeckt> bitter
 Truth is bitter
 Prawda gorzka bywa
1751. **Wahrheit** tut weh
 Truth hurts
 Prawda jest solą w oku
 Twarde słowa rąbią nawet wtedy,
 gdy są sprawiedliwe
 Prawda boli

1752. **Wahrheit** erzeugt Hass/- *Veritas odium parit.*
 Truth breeds contempt
 Prawda nienawiść rodzi
1753. Die **Wahrheit**, die ganze **Wahrheit**
 und nichts als die **Wahrheit**
 Truth, the whole truth, and nothing
 but the truth
 Prawda, cała prawda, i nic tylko prawda
1754. Die **Wahrheit** besiegt alles/- *Vincit omnia veritas.*
 Truth conquers all
 Prawda wszystko zwycięży
1755. Die **Wahrheit** ins Gesicht sagen <an den Kopf schleudern>
 Speak the truth and shame the devil
 Mówić <powiedzieć> prawdę w oczy
 W żywe oczy mówić
1756. Die **Wahrheit** kommt immer ans Licht
 Es ist nichts so fein gesponnen, es kommt doch ans Licht der
 Sonnen
 Die **Wahrheit** will an den Tag
 Everything comes to light in the end
 Truth will out
 Truth will come to light
 Prawda zawsze wyjdzie na jaw <na światło>
 Prawda wychodzi na wierzch jak oliwa
 Oliwa sprawiedliwa zawsze na wierzch
 wypływa
 Nie zatai się sztydło w worku
 Czas zawsze prawdę ujawni
1757. Die **Wahrheit** liegt auf der Sohle des Brunnens
 <am Meeresgrunde>/- *In puteto veritatem iacere demersam.*
 Thrueth lies at the bottom of a well
 Prawda na dnie morza spoczywa

1758. Die **Wahrheit** liegt in der Mitte
The truth lies in the middle
Prawda leży pośrodku
1759. Die **Wahrheit** siegt/- *Veritas vincit.*
Truth conquers
Prawda zwycięży
1760. Die **Wahrheit** wird alt, aber sie stirbt nicht
Truth goes old but does not die
Prawda się starzeje, ale nie umiera
Prawda prawdą być nie przestanie
Co prawda, na zawsze prawda
1761. Die halbe **Wahrheit** ist oft eine ganze Lüge
Half the truth is often a whole lie
Połowa prawdy to już kłamstwo
1762. Die nackte **Wahrheit**/ - *Nuda veritas.*
Naked truth
Czysta prawda
1763. Tausend **Wahrscheinlichkeiten** machen nicht eine Wahrheit
A thousand probabilities does not make a truth
Tysiąc możliwości to jeszcze nie prawda
1764. Er sieht den **Wald** vor lauter Bäumen nicht
He cannot see the wood for trees
He cannot see the city for houses
Na koniu siedzi, a konia szuka
Nie widzi dalej jak czubek nosa
Dalej od nosa nie patrzy
Nie widzi, jakby miał oczy w pudle
Końca nosa swego nie widzi
Droge widzi, a o droge pyta

1765. Wie man in den **Wald** hineinruft, so schallt es hinaus
 What goes around, comes around
 As the question, so the answer
 Jak do lasu wołasz, tak ci się odezwie
 Jaki głos do lasu, taki nazad
 Jakie wołanie, takie echo
 Jaki głos do lasa, takie echo z lasa
 Jakie bębnienie, taki taniec
1766. **Wände** haben Ohren
 Walls have ears
 Ściany mają uszy
1767. Gute **Ware** lobt sich selbst/- *Proba merx facile emptorem reperit.*
 Gute **Ware** braucht man nicht anzupreisen
 Quality speaks for itself
 Dobry towar sam się chwali
 Dobry towar nie potrzebuje reklamy
1768. Keiner spricht schlecht über seine **Ware**
 No man cries stinking fish
 Nikt nie gani swego towaru
1769. **Was** dem einen recht ist, ist dem anderen billig
 What is good for the goose is good for the gander
 What is sauce for the goose is sauce for the gander
 Co dobre dla gęsi, dobre dla gąsiora
 Co wolno robić mężowi, wolno również żonie
 Równe prawa <równa miarka> dla każdego
1770. **Was** dich nicht juckt, das kratze nicht
 Was dich nicht brennt, das blase nicht
 Mind your own business
 Nie wtrącaj nosa do cudzego prosa
 Troszcz się o swoje sprawy

1771. **Was** die einen säen, werden die Anderen ernten
 One sows, another reaps
 Jedni sieją, drudzy zbierać będą
1772. **Was** du dir eingebrockt hast, musst du auch auslöffeln
 Wie man sich bettet, so schläft <liegt> man
 As you brew, so shall you bake
 As you bake, so shall you brew
 As you sow, so you reap
 You have made your bed, now you must lie in it
 Coś nagotował, to i jedz
 Kto kaszy nawarzył, ten ją jeść powinien
 Jakiegoś piwa nawarzył, takie wypij
 Skoroś sobie piwa nawarzył, to je wypij
1773. **Was** du nicht willst, dass man dir tu‘, das füg‘ auch keinem
 anderen zu/- *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.*
 Don't do unto others what you would not have
 done unto you
 Nie czyni <życz> drugiemu, co tobie nie miło
 Nie rób tego, czego nie chcesz doznać od innych
 Postępuj tak, jak chcesz, żeby z tobą postępowano
1774. **Was** geschehen, ist geschehen
Was hin ist, ist hin
Was gewesen, ist gewesen
Was geschehen ist, kann man nicht ungeschehen machen
 Vergossener Milch sollte man niemals nachweinen
 What's gone is gone
 Yesterday will not be called again
 Things done cannot be undone
 Things past cannot be recalled
 What is past is past
 Próżny żal ponieważ
 Co się stało, to się nie odstanie
 Co było, nie wróci
 Co było i nie jest, nie pisze się w rejestr

1775. **Was** geschrieben ist, kann man nicht
ungeschrieben machen/- *Littera scripta manet.*
The written letter remains
Written letter lasts
What is written with a pen cannot be cut out
with an axe
Co napisane, to niezmazane
Co napisane, zostaje
1776. **Was** gestern war, ist nicht heute
Yesterday is not today
Co wczoraj było, to nie dzisiaj
1777. **Was** hängen soll, ertrinkt nicht
Was <wer> zum Galgen geboren ist, ersäuft nicht
Was dem Raben gehört, ertrinkt nicht
Wer für den Strick geboren ist, kann im Wasser
nicht umkommen
If you are born to be hanged then you will never be
drawned
Kto się urodził na szubienicę, ten nie utonie
Co ma wisieć, nie utonie
Kogo mają zjeść ptaki, tego ryby nie zjedzą
1778. **Was** hinaufgeht, kommt auch wieder herunter
What goes up must come down
Co w górę leci, to i na dół spada
1779. **Was** ich nicht weiß, macht mich nicht heiß
What the eye does not see, the heart does not
grieve over
What you do not know cannot hurt you
Czego oko nie widzi, tego sercu nie żal
Czego nie wiem, o to mnie głowa nie boli
Ani mi ziębi, ani grzeje to, czego nie znam
Czego nie wiem, o to mnie głowa nie boli
Czego się nie zna, tego się nie pragnie

1780. **Was** ich selber denk und tu, das trau ich auch anderen zu
 Everybody judges according to his own view
 <opinion, meaning>
 Każdy sądzi według siebie
1781. **Was** kommen soll, wird kommen
 What is to come will come
 What is to be will be
 Co ma być, to będzie
 Co ma wisieć, nie utonie
 Co kogo czeka, to go nie minie
 Co komu pisane, to go nie minie
1782. **Was** lange währt, wird gut
 Good things come to those who wait
 Co długo dojrzewa, będzie dobre
1783. **Was** man nicht kann ändern, muss man lassen schlendern
Was nicht zu ändern ist, ist nicht zu ändern
 What cannot be cured, must be endured
 Głową muru nie przebijesz <rozbijesz>
1784. **Was** man niemals hatte, kann man nicht verlieren
 You cannot lose what you never had
 Czego nigdy nie mieliśmy, tego zgubić nie możemy
1785. **Was** man niemals hatte, vermißt man nicht
 What you have never had you never miss
 Nie odczuwamy braku tego, czego nigdy nie mieliśmy
1786. **Was** man nicht kann, soll man nicht versprechen
 Versprich nicht, was du nicht erfüllen kannst
 Do not advertise what you cannot fulfil
 Jak nie potrafisz, nie pchaj się na afisz
 Obiecanka cacanka, a głupiemu radość

1787. **Was** man sät, das wird man ernten
 Man erntet, was man sät
 As you sow, so you shall reap
 A man reaps what he sows
 What goes around, comes around
 Jak zasiejesz, tak będziesz żał
 Co zasiejesz, tak ci i wyrośnie
1788. **Was** man sich wünscht, daran glaubt man gerne
 People believe what they want to believe
 Wierzymy w to, co sobie życzymy
1789. **Was** man verspricht, muss man auch halten
 Promises are made to be kept
 A promise is a promise
 Obietnice są po to, aby je nie łamać
 Kto obiecuje, niech dotrzymuje
 Obietnica jest obietnicą
 Obiecawszy, dotrzymaj obietnicę
1790. **Was** mich nicht umbringt, macht mich stärker
 What does not kill me makes me stronger
 Co mnie nie zabije, czyni mnie mocniejszym
1791. **Was** nicht kaputt ist, muss man auch nicht reparieren
 If it is not broken, do not fix it
 Nie zepsute, nie naprawiaj
1792. **Was** nichts kostet, ist auch nichts wert
 If it is free, it cannot be any good
 Free things always hurt
 Bezpłatne rzeczy nic nie warte
 Co nic nie kosztuje, nie jest nic warte
1793. **Was** schnell reift, verdirbt bald/- *Cito matrem cito putridum.*
 Soon ripe, soon rotten
 Wcześnie dojrzałe, wcześniej zepsute

1794. **Was** sein muss, muss sein
 What must be, must be
 Needs must when the devil drives
 Jak mus, to mus
 Musi to na Rusi, w Polsce jak kto chce
1795. **Was** sein wird, wird sein
 Es kommt, wie es kommt
 What will be, will be
 Co ma być, to będzie
 Co ma wisieć, nie utonie
1796. **Was** sich neckt, das liebt sich
 Quarrel of lovers is the renewal of love
 Lovers like to tease each other
 Kto się lubi, ten się czubi
 Gdzie najczęściej kłótni, tam najczęściej miłości
 Spory zakochanych podtrzymują miłość
1797. **Was** wahr ist, ist wahr
 What is true is true
 Co prawda, to prawda
 Prawda prawdą być nie przestanie
 Prawda prawdą
1798. **Was** war, kommt nicht <nie> zurück
 Things past can't be recalled
 Co było, nie wróci
 Nie wraca się nazad upłyniona woda
 Nie wróci woda, co uszła
 Co się stało, to się nie odstanie
1799. **Was** zuviel ist ungesund
 Was zuviel ist, ist zuviel
 Enough is enough
 Enough is as good as a feast
 Too much of a good thing is good for nothing
 Co za dużo, to niezdrowo

1800. Schmutzige **Wäsche** wäscht man zu Hause
 Man soll nicht seine schmutzige **Wäsche** vor Leuten
 < in der Öffentlichkeit > waschen
 Never wash your dirty linen in public
 Brudy pierz w domu
 Nie należy własne brudy wyciągać
 na forum publiczne
 Swoich śmieci na cudze śmietniki nie wnoś
1801. **Wasser** hat keine Balken
 Praise the sea but keep on land
 Chwal wodę, ale trzymaj się lądu
 Woda jest zdrażliwa
 W morzu możesz się wszędzie utopić
 Pod lodem belek nie ma
 Nie znając brodu, nie wchodź do wody
1802. Es wird überall nur mit **Wasser** gekocht
 Men are everywhere the same
 Be no different from anybody else
 Wszędzie w wodzie warzą
1803. Das **Wasser** läuft mir im Munde zusammen
 My mouth waters
 Ślinka mi w gębie rośnie
 Ślinka mi idzie <cieknie>
1804. Er kann dir nicht das **Wasser** reichen
 He cannot hold a candle to you
 Nie dorósł tobie do pięty
1805. Im tiefsten **Wasser** ist gut fischen
 In the deepest water is the best fishing
 W najgłębszej wodzie łatwo ryby łowić
1806. Schmutziges **Wasser** löscht auch Feuer
 Dirty water will quench fire
 Brudna woda też ugasi ogień

1807. Stille **Wasser** sind tief
 Still waters run deep
 Where the river is deepest, it makes the least noise
 Cicha woda brzegi rwie
 Wielkie rzeki cicho płyną
 Ciche wody są najgłębsze
 Strzeż się cichego psa i spokojnej wody
1808. Er ist mit allen **Wassern** gewaschen
 He's up to every trick
 He's on to every dodge
 He's a smooth customer
 To szczwany lis
 To przebiegła sztuka
1809. In trüben **Wassern** ist gut fischen
 Im Trüben ist gut fischen
 It is good fishing in troubled waters
 W mętnej wodzie łatwo się obłowić
 W mętnej wodzie dobrze ryby łowić
1810. Der **Wechsel** allein ist das Beständige
 Nichts ist beständiger als der Wandel
 Nothing is more constant than change
 Nic nie jest tak stałe jak stała zmiana
 Każda zmiana jest trwaniem
1811. Jemandem auf den **Wecker** gehen
 Drive somebody up the wall
 Grać komuś na nerwach
1812. Der **Weg** in die Vergangenheit bringt selten etwas Gutes
 The way to the past seldom brings anything good
 Co w przeszłość wpadło, przepadło
 Powrót w przeszłość rzadko przynosi
 coś dobrego

1813. Der **Weg** ist das Ziel
 The journey is the reward
 The journey is its own reward
 The way is the goal
 Droga jest celem
1814. Der **Weg** zur Hölle ist mit guten Vorsätzen gepflastert
 The road to hell is paved with good intentions
 Droga do piekła wybrukowana jest dobrymi
 chęciami <zamiarami>
1815. Der gerade **Weg** ist der beste
 The direct way is the best
 Prosta droga najlepsza
1816. Der gerade **Weg** ist der kürzeste
 The direct way is the shortest
 Prosta droga najkrótsza
1817. Der kürzerste **Weg** ist nicht immer der beste
 The shortest way is not ever the best
 Najkrótsza droga nie jest zawsze najlepsza
1818. Wer den direkten **Weg** geht, scheitert nicht
 Say, what you mean, and you get, what you want
 Kto idzie prostą drogą nie zbłądzi
1819. Alle **Wege** führen nach Rom/- *Mille vie ducunt hominem per secula
 Romam.*
 All roads lead to Rome
 Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu
1820. Es gibt viele **Wege**, aber das Ziel ist das gleiche
 The paths are many, but the goal is the same
 Dróg jest wiele, ale cel jest taki sam

1821. Viele **Wege** führen nach Rom
 There is more than one way to skin a cat
 There is not just one way of doing it
 Viele dróg prowadzi do Rzymu
1822. Viele **Wege** führen zum Ziel
 There are more ways of killing a cat
 (than choking it with cream)
 There are more ways of killing a dog than hanging it
 (choking it with butter)
 Viele dróg prowadzi do celu
1823. **Weinachten** im grünen Kleid hält Ostern Schnee bereit
 Green Christmas, white Easter
 Zielone Boże Narodzenie, biała Wielkanoc
 Gdy w Boże Narodzenie pola są zielone,
 na Wielkanoc będą śniegiem przyprószone
1824. Guter **Wein** bedarf keines Busches
 Good wine needs no bush
 Na dobre wino wiechy nie potrzeba
 Nie trzeba wiechy, kiedy dobre wino, bez tego
 znaku kupcy się nawiną
 Dobre wino i bez wiechy wypiją
 Dobremu winu wiechy nie trzeba
1825. Im **Wein** ist <liegt> Wahrheit/- *In vino veritas.*
 In wine there is truth
 When wine sinks, words swim
 Wino rozwiązuje język
 Prawda(jest) w winie
 Ile wina w głowie, tyle prawdy w słowie
 Ile wina w sobie, tyle prawdy w słowie
1826. Ist der **Wein** im Manne, ist der Verstand in der Kanne/-
Facit insanire sanos copia vini.
 When the wine is in, the wit is out
 Wine in, wit out

Po winie rozum w głowie ginie
Wino rozum odmienia
Od wina i wódki rozum krótki

1827. Man soll neuen **Wein** nicht in alte Schläuche füllen
Do not put new wine in old bottles
Nie wlewaj młodego wina w stare bukłaki
1828. Wer nicht liebt **Wein**, Weib und Gesang, der
bleibt ein Narr sein Leben lang
Who does not love wine, women and song
remains a fool his whole life
Kto nie lubi wina, kobiet i pieśni, pozostaje
durniem przez całe życie
1829. **Weinen** und lachen zugleich
Mit einem Auge weinen, mit dem anderen lachen
Cry and laugh at the same time
Cry with one eye and laugh with the other
Płakać i śmiać się równocześnie
Płakać jednym okiem, drugim śmiać się
1830. Jeder **Weise** hat zuerst viele Fragen gestellt
Every wise man started out by asking many questions
Każdy mądry zaczął od wielu pytań
1831. Dem **Weisen** genügt ein Wort/- *Verbum sat sapienti.*
Dem Weisen genügen wenige Worte
Gelehrten ist gut predigen
A word to the wise is enough
A nod is as good as a wink to a blind horse
Few words to the wise suffice
Mądrej głowie dość dwie słowie
Mądemu dosyć nadmienić
Słowo mądemu wystarczy
Mądemu niewiele trzeba
Mądemu dość skinąć, końca się domyśli

1832. Er hat die **Weisheit** nicht mit Löffeln gefressen
 <gepachtet>
 He is not so bright
 Mądrość go się nie trzyma
 Nie jest zbyt mądry
 Nie jest przesiąknięty mądrością
1833. Mit seiner **Weisheit** <seinem Latein> am Ende sein
 Be at one's wit's end
 Nie umieć sobie dalej poradzić
1834. Kein **Weizen** ohne Spreu
 No wheat without chaff
 Nie ma pszenicy <ziarna> bez plew
1835. Die **Welt** ist ein Dorf
 It is a small world
 Świat jest mały
1836. Die **Welt** ist nicht an einem Tag entstanden
 The world is not built in a day
 Świat nie powstał w jednym dniu
1837. Die ganze **Welt** ist ein Theater <eine Bühne>
 und jeder spielt seine Rolle/-
Totus mundus agit histrionem.
 This whole world is a stage and every man plays his part
 Na świecie jak w teatrze, a w teatrze jak
 na świecie
 Świat jest wielkim teatrem, a ludzie aktorami
1838. Es gibt nichts auf der **Welt**, was da helfen könnte
 All king's horses and all the king's men could not
 do something
 Nie ma tego na świecie, co by pomóc mogło

1839. Nobel geht die **Welt** zugrunde
 There's nothing like going out in style
 Elegancko chyli się świat ku upadkowi
1840. **Wem** nicht zu raten ist, dem ist auch nicht zu helfen
 He that will not be counselled cannot be helped
 You can take a horse to the water, but you can't
 make him drink
 Próžno się radzi temu, kto rady nie słucha
 Kto nie słucha, musi cierpieć
 Trudno temu pomóc, kto nie słucha rady
1841. **Wenig** ist besser als (gar)nichts
 Half a loaf is better than none
 A little is better than none
 The half is better than the whole
 Pół chleba lepsze niż nic
 Lepiej mało niż nic
1842. **Weniger** ist mehr
 Less is more
 Mniej jest więcej
1843. **Wenn** etwas schief gehen soll, dann wird es auch
 If anything go wrong, it will
 Jeśli coś złego ma się stać, to się stanie
1844. **Wenn** nicht heute, dann morgen
 If not today, then tomorrow
 Nie dziś, to jutro
1845. **Wenn** zwei sich streiten, freut sich der Dritte/-
Duobus litigantibus tertius gaudet.
 Wer wind sät, wird Sturm ernten
 While two men argue, the third one rejoices
 Gdzie dwaj się kłóć, tam trzeci się cieszy.
 Z kłótni dwóch, korzysta trzeci
 Gdzie dwóch się bije, tam trzeci korzysta

1846. **Wer** allein reist, reist am schnellsten
He travels fastest who travels alone
Najszybciej podróżuje, kto sam podróżuje
1847. **Wer** am lautesten schreit, wird gehört
The squeaky wheel gets the grease
Kto krzyczy, ten i wykrzyczy
1848. **Wer** am meisten klagt, fühlt sich oft am wohlsten
Knarrende Wagen fahren am längsten
Ein knarrendes Tor hängt lange in seinen Angeln
Who complains most often feels most comfortable
Kto najwięcej jęczy, ten ma się często najlepiej
1849. **Wer** befehlen will, muss erst gehorchen lernen
Those who wish to command, must first learn to obey
Kto chce rozkazywać, musi się najpierw
nauczyć słuchać
1850. **Wer** bezahlt, hat zu bestimmen
He who pays the piper calls the tune
Kto płaci, ten wymaga
1851. **Wer** dich meidet, den suche nicht
Who avoids you do not search
Kto ciebie unika, tego nie szukaj
1852. **Wer** einmal lügt, dem glaubt man nicht, und
wenn er auch die Wahrheit spricht/-
Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus.
A liar is not believed when he speaks the truth
Kto raz skłamię, temu już nigdy nie wierzą
(choćby prawdę mówił)
Kłamcy nie wierzą, choćby prawdę gadał
Kłamca ma za kłamstwo karę, że na zawsze traci
wiarę
Kłamcy się nie wierzy, choćby z prawdy się
zwierzył

1853. **Wer** ernten will, muss säen
Who will reap, must sow
Sow and you will reap
Kto chce zbierać, musi siać
1854. **Wer** erzieht, der regiert
The hand that rocks the cradle rules the world
My rządзимy światem, a nami kobiety
1855. **Wer** fragt, der lernt
He who asks will learn a lot
Kto się wiele pyta, ten się wiele uczy
1856. **Wer** fragt, irrt nicht
He who asks will not err
Kto się pyta, ten nie błędzi
1857. **Wer** geboren ist, muss auch sterben
He that is once born, once must die
Každy, co się rodzi, umrzeć musi
Kto się rodzi, umiera
Cokolwiek się rodzi, umierać musi
1858. **Wer** gerne gibt, fragt nicht lange
He who likes to give does not ask any questions
Kto chętnie daje, długo nie pyta
1859. **Wer** gewarnt ist, ist halb gerettet
A danger foreseen is half avoided
Ostrzeżony jest na wpół uratowany
1860. **Wer** gut lebt, lebt lange
He lives long who lives well
Długo żyje, kto dobrze żyje
Długo żyje, kto pocziwie żyje
Kto uczciwie żyje, ten długo żyje

1861. **Wer** gut lebt, der gut stirbt
 They die well that live well
 Spokojnie umiera, kto dobrze żyje
 Ten, kto dobrze żyje, umiera dobrze
1862. **Wer** gut schmiert, der gut fährt
 Für Geld tanzen alle Puppen
 Money makes the mare to go
 Kto smaruje, ten jedzie
1863. **Wer** hoch steigt, fällt tief/-
Quanto altius ascendit homo, lapsus tanto altius cadet.
 Je höher, desto tiefer der Fall
 Wer am hohen Roß sitzt, fällt tief
 Hochmut kommt vor dem Fall
 The higher you climb, the farther you fall
 The higher up, the greater fall
 Kto wysoko lata, ten nisko upada
 Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem
 Kto się pnie wysoko, spada głęboko
 Kto bywa na wozie, bywa i pod wozem
 Dziś we dworze, a jutro na dworze
 Tak to na świecie bywa, kto na wierzchu,
 ten się kiwa
1864. **Wer** lange lebt, erlebt mehr
 They who live longest will see most
 Those who live long experience more
 Kto pożyje, ten więcej zobaczy
 Kto dożyje, użyje
 Ci, którzy dłużej żyją doświadczają więcej
1865. **Wer** liebt, verzeiht
 He who loves, forgives
 Ten, kto kocha, przebacza

1866. **Wer lügt, der stiehlt/-** *Mendax etiam fur est. Mendax est fur.*
 Show me a liar and I'll show you a thief
 Who lies, also steals
 Pokaż mi kłamcę, a ja ci zaraz ukazę złodzieja
 Kto łże, ten i kradnie
 Złodziej a kłamca dwa bracia
 Kłamca i złodziej jedną drogą chodzą
1867. **Wer mich liebt, liebt die Meinen**<auch meinen Hund>
 Love me, love my dog
 Kto mnie miłuje i pieska mego szanuje
1868. **Wer müßig isst, arbeitet müßig**
 Lazy at meat, lazy at work
 Kto leniwie je, leniwo robi
1869. **Wer neidet, der leidet**
 Who envies is suffering
 Kto zazdrosny ten cierpi
 Zawiść gryzie zawistnika
 W zazdrości pełne serce żalości
1870. **Wer nicht arbeitet, soll auch nicht essen/-**
Qui non laborat, non manducet.
 Who does not work shall not eat
 Kto się do pracy leni, niewart jest jeść pieczeni
 Kto nie pracuje, niech nie je
1871. **Wer nicht hören will, muss fühlen** <leiden>
 He that will not hear must feel
 Kto nie chce słuchać, musi cierpieć
 Kto nie chce słuchać, niechże czuje
 Cierp ciało, kiedyś chciało
 Kto nie słucha ojca, matki, bić go będą
 własne dziatki

1872. **Wer** nicht liebt, lebt nicht
Who does not love does not live
Kto nie kocha, nie żyje
1873. **Wer** nicht mit mir ist, ist gegen mich
He that is not with me is against me
Kto nie ze mną, ten przeciw mnie
1874. **Wer** nicht respektiert, wird nicht respektiert
He that respects not is not respected
Kto nie szanuje, nie jest szanowany
1875. **Wer** nicht riskiert, der nicht gewinnt
Wer nicht wagt, der nicht gewinnt
Nothing risk, nothing win <have>
Nothing ventured, nothing gained
Faint heart never won fair lady
No guts, no glory
Kto nie ryzykuje, nic nie ma
Kto nie ryzykuje, ten nie zyskuje <profituje>
Kto się nie waży, nie ma nic
1876. **Wer** nicht sät, der erntet nicht
Who does not sow will not reap
Kto nie siewie, nic nie zbierze
1877. **Wer** nicht schweigen kann, kann (auch) nicht reden
He cannot speak well that cannot hold his tongue
Kto nie umie milczeć, nie umie też mówić
1878. **Wer** nicht schwimmen kann, geht baden <unter>
Who knows not to swim goes to the bottom
Kto nie umie pływać, ten idzie na dno
<zginie>
1879. **Wer** nicht sehen will, dem hilft keine Brille
He who does not want to see does not need glasses
Kto widzieć nie chce, okularów nie potrzebuje

1880. **Wer** nicht vorwärts geht, geht zurück/-
Non progredi est regredi.
 To not go forward is to go backward
 Who does not go forward, goes back
 Kto nie idzie naprzód, ten się cofa
 Kto stoi na miejscu, ten się cofa
1881. **Wer** nichts hat, kann nichts verlieren
 If you have nothing, you have nothing to lose
 Jak nic nie masz, nic zgubić nie możesz
1882. **Wer** rastet, der rostet
 Rast' ich, dann rost' ich
 Von Nichtstun rostet der Vestand
 Idleness makes the wit rust
 A rolling stone gathers no moss
 If you do not use it, you lose it
 Od bezczynności umysł rdzewieje
 W bezczynności człowiek rdzewieje
 Bez pracy siła słabnie
1883. **Wer** sagt, was er will ,wird hören, was er nicht will/-
Qui dicit quae vult, audiet, quae non vult.
 He who says what he would will hear what he
 would not
 Kto mówi to, co chce, usłyszysz to, czego
 nie chce
1884. **Wer** schläft, der sündigt nicht
 Who sleeps is not committing a sin
 Kto śpi, nie grzeszy
 Kto śpi nie popełnia grzechu
1885. **Wer** schnell läuft, läuft nicht lange
 Hitzige Pferde laufen nicht lange
 He that runs fast will not run long
 Rychlej ustanie, kto prędko bieży

1886. **Wer** schweigt, irrt nicht
 He who is silent does not err
 Milcząc, nikt nie błądzi
1887. **Wer** sich entschuldigt <verteidigt>, klagt sich an
 He who excuses himself accuses himself
 Excuses always proceed from a guilty conscience
 A guilty conscience needs no accuser
 Kto się broni, oskarża się
 Kto się tłumaczy <usprawiedliwia>, ten się oskarża
1888. **Wer** sucht, der findet
 Sucht, dann werdet ihr finden
 Seek and you shall find
 Kto szuka, ten znajdzie
 Szukajcie, a znajdziecie
1889. **Wer** tuschelt, lügt
 Who whispers, lies
 Where there is whispering, there is lying
 Co szeptane, to żełgane
 Jak kto szepta, to i żełga
1890. **Wer** über andere schwätzt, wird über dich schwätzen
Wer dir von andern schlecht spricht, spricht auch
 andern schlecht von dir
 Who chatters to you will chatter of you
 Whoever gossips to you will gossip of you
 A dog that will fetch a bone will carry a bone
 Kto z tobą plotkuje, ten będzie o tobie
 plotkować
 Plotkujesz ty, plotkować będą o tobie
 Obmówca pójdzie w obmowy
 Plotka wyleci wróblem, a wraca wołem
 Słowo z wiatrem uchodzi, ale furą siana wraca
 Plotka osa, tknie z ukosa

1891. **Wer** viel beginnt, beendet wenig/-
Plurima qui aggreditur, nil apte perficit.
Wer viel anfängt, bringt wenig zu Ende
 He who begins many (things) finishes but few
 Kto wiele zaczyna, mało kończy
 Kto wiele rzeczy razem zaczyna, żadnej dobrze
 nie robi
1892. **Wer** viel fragt, geht viel irre
 Ask no questions and you will be told no lies
 Nie zadawaj pytań, a nie usłyszysz kłamstw
1893. **Wer** viel hat, möchte mehr
 Viel möchte mehr
 Many would like to have more
 The more you get the more you want
 Im kto ma więcej, tym więcej pragnie
 Kto wiele ma, więcej pragnie
1894. **Wer** viel redet, lügt gern
Wer viel schwatzt, lügt viel
 Great talkers are great liars
 Kto dużo gada, mało prawdy powie
 Kto ma usta wciąż otwarte, powie to, co nic nie
 warte
 Kto zbyt wiele mówi, rzadko bywa szczery
 Im więcej się mówi, tym bardziej się kłamie
1895. **Wer** viel redet, macht wenig
 Great talkers are little doers
 Kto dużo gada, mało robi
 Kto wiele mówi, ten mało czyni
 Kto wiele szumi, niewiele umie
1896. **Wer** viel sät, erntet viel
 He who seeds much makes much crop
 Gęsto zasiejesz, gęsto zbierasz
 Kto gęsto siewie, ten gęsto zbiera

1897. **Wer** viel verspricht, gibt wenig
 He that promises too much means nothing
 Kto wiele obiecuje, mało daje
 Kto wiele obiecuje, ten mało dotrzymuje
 Obiecanki cacanki a głupiemu radość
1898. **Wer** viel weiß, sagt wenig
 Who knows most says little
 Kto dużo wie, mało mówi
1899. **Wer** wagt, gewinnt
Wer riskiert, profitiert
 Who dares wins
 Kto ryzykuje, wygrywa <profituje>
1900. **Wer** zögert, hat verloren
 He who hesitates is lost
 Kto się waha jest stracony
1901. **Wer** zu hoch sitzt, sitzt nicht sicher
 He sits not sure that sits too high
 Kto się pnie za wysoko, prędzej na dół spadnie
 Tak to na świecie bywa, kto na wierzchu, ten się
 kiwa
1902. **Wer** zuerst kommt, mahlt zuerst/-
Primus veniens, primus molet.
Wer nicht kommt zur rechten Zeit, der muss nehmen,
 was übrig bleibt
 First in time, first in line
 First come, first served
 The early bird catches the worm
 Kto pierwszy, ten lepszy
 Kto późno przychodzi, ten sam sobie szkodzi
 Kto pierwszej do młyna zajedzie, temu pierwszej
 zmielą
 Kto pierwszy do młyna, ten miele
 Kto pierwszy, ten lepszy

1903. **Wer** zuletzt kommt, den bestraft das Leben
 The devil takes the hindmost
 Ostatniego psy gryzą
1904. **Wer** zuletzt lacht, lacht am besten
 He laughs best who laughs last
 He who laughs last, laughs longest
 Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni
1905. Jede **Werbung** ist gute Werbung
 Any publicity is good publicity
 Każda reklama jest dobrą reklamą
1906. Bei gutem **Wetter** kann jeder Steuermann sein
 In a calm sea every man is a pilot
 Gdy morze ciche, każdy może być sternikiem
1907. Es gibt kein schlechtes **Wetter**, sondern nur schlechte
 Kleidung
 There is no such thing as bad weather,
 only the wrong clothes
 Nie ma złej pogody, tylko złe odzienie
1908. **Wie** du mir, so ich dir
 Gleiches mit Gleichem vergelten
 Wurst wider Wurst
 Tit for tat
 Give back as you were given
 Pay like with like
 A Roland for an Oliver
 Pay sb back in their own coin
 Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie
 Jak ty mnie, tak ja tobie
 Odplacić pięknym za nadobne
 Tą samą monetą odplacić
 Ranę zadałeś, ranę otrzymasz
 Jak ty komu, tak on tobie

1909. **Wie** gewonnen, so zerronnen
 Lightly come, lightly go
 Easy come, easy go
 Quickly come, quickly go
 Soon got, soon spent
 Prędko przyszło, prędko poszło
 Lekko przyszło, lekko poszło
 Jak nabyte, tak pozbyte
 Co lekko przyjdzie, lekko odejdzie
1910. **Wie** man sich bettet, so schläft <liegt> man/-
Dormit in utramvis aurem, quem cura relinquit.
 As you make your bed so you must lie upon it
 You have made your bed, now you must lie in it
 As you sow, so you shall reap
 You made your bed, now sleep in it
 Jak sobie pościelisz, tak się wyśpisz
 Jak kto dba, tak ma
1911. **Wie** wir heute arbeiten, so werden wir morgen leben
 Deligent youth makes easy age
 Co człowiek z młodu zapracuje, to na starość jak
 znalazł
 Kto pracuje z młodu, nie zazna na starość głodu
1912. Das **Wiederholen** ist die Mutter der Studien <alles Wissens>/-
Repetition est mater studiorum.
 Practice is the mother of knowledge
 Powtarzanie jest matką wiedzy < studiów>
1913. Zwischen der **Wiege** und dem Sarg ist alles unsicher
 Everything from cradle to grave is uncertain
 Między kolebką a grobem <mogiłą> stać się może
 niejedno

1914. Der **Wille** ist frei
The will is free
Wola jest wolna
1915. Des Menschen **Wille** ist sein Himmelreich
A man's mind is his kingdom
Wola każdego człowieka jest jemu rajem
1916. Wo ein **Wille** ist, da ist auch ein Weg/- *Volenti nihil impossibile.*
Where there's a will there's a way
Nothing is impossible for a willing heart
Gdzie jest wola, jest i wyjście <sposób>
Dla chcącego nic trudnego
Przy dobrych chęciach jest też droga
Gdzie są chęci, tam i droga się znajdzie
Szczera ochota otwiera wrota
1917. **Willst** du etwas gut gemacht haben, tu es selbst
Selbst ist der Mann
If you want a thing done well, do it yourself
Self do, self have
Do-it-yourself is the best help
Jeśli chcesz, żeby coś było dobrze zrobione,
zrób to sam
To, co możesz zrobić sam, zrób sam – nie czekaj
na drugiego
Najlepsza pomoc, to samopomoc
1918. **Willst** du gut bedient werden, dann bediene dich selbst
If you want to be well served, serve yourself
Pilnuj sam zawsze swego, nie spuszczaј się
na drugiego
1919. Wer **Wind** sät, wird Sturm ernten
He who sows the wind shall reap the whirlwind
As you sow, so you reap
Kto wiatr sieje, burzę zbiera
Kto kamienie sieje, wiatry zbiera

1920. **Wir** essen, um zu leben, und leben nicht, um zu essen
 Eat to live, but do not live to eat
 Nie po to człowiek żyje, aby jadł, ale na to je,
 aby żył
 Jemy, aby żyć, nie żyjemy, aby jeść
1921. **Wir** werden nicht jünger
 You will never be younger
 Nie odmłodzimy się
1922. **Wir** wissen nicht, was wir können, bevor wir nicht versuchen
 You never know what you can do till you try
 Nigdy nie wiemy co potrafimy, zanim nie
 spróbujemy
1923. **Wissbegierde** ist die Mutter des Wissens
 Curiosity is the mother of knowledge
 Żądza wiedzy jest matką wiedzy
1924. **Wissen** ist keine Last
 Knowledge is no burden
 Wiedza nie jest ciężarem
1925. **Wissen** ist Macht
 Knowledge is power
 Wiedza jest potęgą
 Nauka to potęgi klucz
1926. Wer großes **Wissen** hat, sagt wenig
 He who has knowledge spares his word
 A still tongue makes a wise head
 Kto posiada dużą wiedzę, mało mówi
1927. Wo das **Wissen** aufhört, fängt das Glauben an
 Where knowledge ends, the faith begins
 Gdzie wiedza się kończy, tam zaczyna się wiara

1928. **Wo** es schmerzt, da greift man hin
 Wo Schmerz, da Hand
 The tongue is ever turning to the aching tooth
 Gdzie boli, tam ręka
 Gdzie kogo co boli, tam rękę kładzie
 Gdzie boleść, tam ręka
1929. **Wo** zwei sind, ist der Dritte zuviel
 Zu zweit ist angenehm, der Dritte stört
 Was zweien recht ist, ist dreien zu enge
 Two is company, but three is none
 Gdzie dwoje, tam trzeciego nie trzeba
 Gdzie dwóch, tam rada, gdzie trzech,
 tam zdrada
1930. **Wohltätigkeit** beginnt zu Hause
 Charity begins at home
 Dobroczynność zaczyna się w domu
1931. Der **Wolf** ist satt und das Schaf ganz
 The wolves are well fed and the sheep are safe
 Wilk syty, a owca cała
1932. Ein **Wolf** im Schafspelz
 Von außen Schaf, von innen Wolf
 Wolf in sheep's clothing
 Wolf in a lamb's skin
 Owczę odzienie, wilcze sumienie
 Wilk w baraniej skórze
 Z wierzchu owca, wewnątrz wilk
1933. Wenn man vom **Wolf** spricht, ist er nicht weit
 <kommt er geschwind>
 Talk of the devil and he is bound to appear
 O wilku mowa, a wilk tuż

1934. Mit den **Wölfen** muss man heulen
 Bist du in Rom, benimm dich wie die Römer
 Who keeps company with the wolf will learn to howl
 Kto chce z wilkami przestawać, musi wyc jak one
 Z wilkami żyć, jak wilki wyc
1935. Nicht alle **Wolken** bringen Regen
 Not all clouds bring rain
 Nie z każdej chmury pada deszcz
1936. **Womit** jemand sündigt, damit wird er büßen <bestraft> /-
Per quae peccat, per idem punitur ipse.
 Like sin, like punishment
 Przez co kto grzeszy, przez to bywa karany
 Czym człowiek grzeszy, tym bywa karany
 Jaki grzech, taka kara
1937. **Wort für Wort**
 Word by word
 Słowo w słowo
1938. Das geschriebene **Wort** bleibt /- *Scripta manent.*
 Written letter lasts
 The written word remains
 Co napisane zostaje
 Czarne na białym zostanie
1939. Das letzte **Wort** ist noch nicht gesprochen
 The opera isn't over till the fat lady sings
 The last word has not yet been said
 Ostatnie słowo jeszcze nie padło
 To jeszcze nie koniec śpiewki
1940. Ein **Wort** gibt das andere /- *A verbis ad verbera. Post verba verbera.*
 One word leads to another
 Jedno słowo pociąga za sobą drugie
 Od słowa do słowa, aż boli głowa
 Słowo do słowa

1941. Mit einem **Wort**
In a word
Jednym słowem
Słowem, jednym słowem
1942. Sein **Wort** halten
Keep one's word
Be as good as one's word
Trzymać za słowo
1943. **Worte** eines Betrunkenen sind die Gedanken
eines Nüchternen
A drunken man's words are a sober man's
thoughts
Słowa pijanego są myślami trzeźwego
Pijany mówi to, co trzeźwi myśli
1944. **Worte** schneiden schärfer als Schwerter
Words cut more than swords
Słowo bardziej boli niż rana
Słowo jak wróbel, a bodzie jak byk
Słowa tną ostrzej niż miecze
Pióro okrutniejsze od miecza
Rana się zgoi, a słowo się nie zgoi
1945. **Worte** sind Wind, das geschriebene **Wort** bleibt/- *Verba volant,
scripta manent.*
Words are wind
Words fly away, written letters remain
Słowo wiatr, pismo < karta > grunt
Czarne na białym zostanie, a słowo jak wiatr lekkie
z wiatrem poleci
Słowa ulatują, a pismo zostanie
1946. Gute **Worte** kosten nichts
Good words cost nought
Dobre słowa nic nie kosztują

1947. Je weniger **Worte**, desto besser
The fewer words the better
Im mniej powiesz, tym lepiej
1948. Schöne **Worte** machen den Kohl nicht fett
Schöne **Worte** allein genügen nicht
Worte stillen den Hunger nicht
Schöne **Worte** halten den Kessel nicht am Kochen
Fine words butter no parsnips
Fair words will not keep the pot boiling
Pięknym słowem kapusty nie umaścisz
Słowami miski nie napełnisz
Słowami się nie najesz
1949. Alte **Wunden** brechen leicht auf
Alte **Wunden** bluten leicht
Old wounds break open easily
Stare rany łatwo się odnawiają
Stare rany szybko krwawią
1950. Alte **Wunden** soll man nicht aufreißen
Do not touch on old wounds
Do not turn the knife in the wound
Nie odnawia się starych ran
Starej zupy się nie odgrzewa
Nie należy rozgrzebywać starych ran
1951. **Wunder** gibt es nicht
Wonders will never cease
Cudów nie ma
1952. Das **Wunder** ist des Glaubens liebstes Kind
Wonder is the dearest child of faith
Cuda są wiary najdroższym dzieckiem

1953. Dein **Wunsch** sei mir Befehl
Your wish is my command
Twoje życzenie jest dla mnie rozkazem
1954. Der **Wunsch** ist der Vater des Gedankens
The wish is father to the thought
Czego bardzo pragniemy, o tym śpiąc myślimy
1955. Reich genug, wer keine **Wünsche** hat
Wer zufrieden ist mit dem, was er hat, ist reich
He is rich enough that wants nothing
Ten jest bogaty, kto jest zadowolony z tego,
co ma
Ten jest bogaty, kto nic nie pragnie
1956. Wenn **Wünsche** Pferde wären, würden die Bettler reiten
If wishes were horses, beggars would ride
Gdyby babcia miała wąsy, to by dziadkiem była
Gdyby ciocia miała wąsy, byłaby wujaszkiem
1957. Vom **Wünschen** ist noch niemand reich geworden
If wishes were horses, beggars would <might> ride
Życzenia jeszcze nikogo nie wzbogaciły
1958. Der **Würfel** ist gefallen/- *Alea iacta est.*
The die is cast
Kości zostały rzucone
1959. Die **Würfel** sind noch nicht gefallen
The die is not yet cast
Kości jeszcze nie padły
1960. Auch der **Wurm** krümmt sich, wenn er getreten wird
Even a worm will turn
Tread on a worm and it will turn
I robak się wiję, gdy się go depta
I robak piśnie, gdy go ktoś przycisnie

1961. Er kocht vor **Wut**
It makes his blood boil
He is seething with rage
Kipi ze złości

X-y

Z

1962. Er wird sich keinen **Zacken** aus der Krone brechen
 Es wird ihm keine Perle aus der Krone fallen
 He will not lose face by doing (something)
 It will not tarnish his glory by doing (something)
 Korona mu z głowy nie spadnie
1963. **Zahlen** lügen nicht
 Figures will not lie
 Liczby nie kłamią
1964. Ungerade **Zahlen** bringen Glück
 There is luck in odd numbers
 Liczby nieparzyste przynoszą szczęście
1965. Der **Zahn** der Zeit
 The revages of time
 Ząb czasu
1966. Der **Zaun** dazwischen erhält die Freundschaft
 Zwischen Nachbars Garten ist ein **Zaun** gut
 A hedge between keeps friendship green
 A fence between makes love more keen
 Good fences make good neighbours
 Dobre płoty, to dobre stosunki sąsiedzkie
 Żywopłot (między sąsiadami) utrzymuje przyjaźń
 Dobre płoty czynią dobrych sąsiadów
1967. **Zeit**, Ebbe und Flut warten auf niemand
 Die Uhr bleibt stehen, die **Zeit** nicht
 Time and tide wait for no man
 Czas, odpływ i przypływ na nikogo nie czekają

1968. **Zeit** ist Geld
 Time is money
 Czas to pieniądz
1969. **Zeit** gewonnen, alles gewonnen
 Who gains time gains everything
 Zyskanie na czasie jest zyskaniem na rzeczy
1970. **Zeit** kann man nicht kaufen
 An inch of gold cannot buy time
 Time cannot be bought
 Czasu nie kupisz, nawet za złoto
 Wszystkiego kupisz za pieniądze, oprócz czasu
1971. Die **Zeit** bleibt nicht stehen
 Die **Zeit** steht nicht still
 Time and tide wait for no man
 One cannot stop the time
 Time never stands still
 Czas nie stoi
 Czasu rękami nie zatrzymasz
 Czas i morze bez ruchu stać nie może
1972. Die **Zeit** drängt
 Time presses
 Czas nagli
1973. Die **Zeit** heilt alle Wunden/- *Tempus dolorem lenit.*
 Die **Zeit** besiegt <überwindet> alles
 Time heals all wounds
 Time will heal
 Time cures all things
 Czas rany goi
 Czas swoje robi
 Czas łagodzi cierpienia
 Czas wszystko uleczy

1974. Die **Zeit** ist um
Time's up
Czas minął
1975. Die **Zeit** ist der beste Arzt
Time is a great healer
Czas jest najlepszym lekarzem
Czas to wielkie lekarstwo
1976. Die **Zeit** schreitet voran
Time marches on
Czas pędzi naprzód
Czas prędko leci
1977. Die **Zeit** tut Wunder
Time works wonders
Czas cuda działa
Czas swoje robi
1978. Die **Zeit** besiegt <überwindet> alles/- *Tempus vincit omnia.*
Time conquers everything
Czas wszystko zwycięży
1979. Die **Zeit** enflieht/- *Tempus fugit.*
Die **Zeit** läuft davon
Die **Zeit** vergeht
Time flies
Time has wings
Czas prędko uchodzi <ucieka>
Czas ma skrzydła
1980. Die **Zeit** gleitet dahin wie fließend Wasser/-
Tempora labuntur more fluentis aquae.
Die **Zeit** läuft wie Waaser weg
Like flowing water glides the time
Czas płynie jak woda (na młynie)
Czas bierzy jak rzeka

1981. Die **Zeit** vergeht, die Liebe bleibt/-
Tempus fugit, amor manet.
 Time flies, but love endures
 Czas ucieka, miłość pozostanie
1982. Die **Zeit** wird es lehren <zeigen>/-
Omnia tempus revelat.
 Time will tell <show>
 Czas pokaże <wyjawi>
 Czas wszystko otwiera
1983. Kommt **Zeit**, kommt Rat
 Things have a way of sorting themselves out
 Tomorrow can take care of itself
 Time will tell <show>
 Przyjdzie pora, przyjdzie rada
 Przyjdzie czas, przyjdzie rada
 Jak przyjdzie czas, znajdzie się i rada
1984. Man kann nicht suppen und blasen zu gleicher **Zeit**
 Man kann nicht auf zwei Hochzeiten gleichzeitig tanzen
 <an zwei Orten gleichzeitig sein>
 A man cannot whistle and drink at the same time
 No man can both sup and blow at once
 One cannot do two things at once
 Dwie roboty naraz robić trudno
1985. Mit der **Zeit** gehen
 Keep pace with the time
 Iść z czasem
 Folgować czasowi
 Iść z duchem czasu
1986. Mit der **Zeit** wird man klug/-
Aetate rectius sapere.
 Older and wiser
 One learns by experience
 Mądrość przychodzi i rośnie z laty

1987. Nutze die **Zeit**, solange du sie hast
 Take time while time serves
 Korzystaj z czasu, póki czas
1988. Verlorene **Zeit** kommt niemals wieder
 Time lost cannot be won again
 Time passed cannot be recalled
 Czas utracony nigdy się nie wróci
 Godziny się nie wracają, jako woda upływają
 Czas miniony nie wraca
 Czas idzie i nie wraca
1989. Verschwendete **Zeit** ist verlorene Zeit
 Time wasted is time lost
 Czas zmarnowany jest czasem straconym
 Strata czasu największą jest stratą
1990. Von **Zeit** zu **Zeit**
 From time to time
 Od czasu do czasu
1991. Wer wartet auf die **Zeit**, dem wird eine Stunde
 zur Ewigkeit
 A watched pot never boils
 Czekającemu czas najdłuższy
1992. Alte **Zeiten**, gute **Zeiten**
 Good old days
 Stare czasy, dobre czasy
 To były złote czasy
1993. Andere **Zeiten**, andere Sitten/-
 Aliam vitam, alios mores.
 Other times, other manners
 Każdy czas ma swoją twarz
 Inne czasy, inne obyczaje
 Za czasem wszystko się mieni
 Czas wszystko odmienia

1994. Außergewöhnliche **Zeiten** erfordern außergewöhnliche Maßnahmen
 Exceptional times require exceptional measures
 Wyjątkowe czasy wymagają wyjątkowych kroków
1995. Die **Zeiten** ändern sich und wir mit ihnen/
Tempora mutantur, nos et mutamur in illis.
 Times change and we with time
 Czasy i ludzie się zmieniają
 Każdy czas ma swoją twarz
 Czasy się odmieniają, z czasami i ludzie
1996. Die **Zeiten** sind vorüber
 The days are over
 Czasy minęły
1997. In harten **Zeiten** muss man hart durchgreifen
 Drastic times call for drastic measures
 Drastyczne czasy wymagają drastycznych kroków
1998. Dummes **Zeug** reden
 Talk nonsense
 Talk through one's hat
 Mówić głupstwa
1999. Langsam kommt man auch ans **Ziel**
 Wer sachte fährt, kommt auch ans **Ziel**
 Slow and steady wins the race
 Powolny krok także zbliża do celu
 Powoli najdalej zajdziesz
 Śpiesz się powoli
 Kto pomału jedzie, ten dalej zajedzie
 Najwyższe cele osiąga się powoli
2000. Einen **Zimmermann** erkennt man an den Spänen
 A carpenter is known by his chips
 Cieślę poznać po wiórach

2001. Eine böse **Zunge** haben
 Have an evil tongue
 Have a malicious <spiteful, wicked> tongue
 Mieć złośliwy język
2002. Die **Zunge** hat kein Bein und bricht doch Bein und Stein
 The tongue breaks bone, though itself has none
 Język nie ma litości, kruszy kamień i kości
2003. Die **Zunge** zwischen den Zähnen halten
 Die **Zunge** im Zaun halten
 Keep one's tongue between one's teeth
 Mieć język za zębami
 Jest to cnota nad cnotami trzymać język
 za zębami
2004. Hüte deine **Zunge**!/- *Favete linguis.*
 Mind your tongue!
 Let not your tongue cut your throat!
 Guard you tongue!
 Pilnuj swego języka!
2005. Sich auf die **Zunge** beißen
 Es ist besser mit dem Fuß auszugleiten als mit der Zunge
 Bite one's tongue <lips>
 Űgryść się w język
2006. Böse **Zungen** schneiden schärfer als Schwerter
 The tongue wounds more than a sword
 The tongue is not steel yet it cuts
 Bardziej boli od języka niż od miecza
 Cios wymierzony językiem jest silniejszy niż
 cios zadany lancą
2007. **Zuschauer** sehen das Spiel am besten
Zuschauer sehen mehr als Spieler
 Lookers-on see most of the game
 Widzowie najlepiej widzą grę

2008. Vom **Zusehen** wird man nicht satt
By (from) taking a look only, you can't get sate
Od patrzenia się nie nasycisz
2009. Der **Zweck** heiligt die Mittel
The end justifies the means
Cel uświęca środki
2010. **Zwei** vom gleichen Fach sind sich niemals einig
Two of a trade never agree
Dwóch w tym samym fachu nigdy się nie zgodzi

Literaturverzeichnis

1. Bartoszewicz, I. (1998). Deutsch-polnisches Sprichwörterlexikon. Eine repräsentative Auswahl. Heidelberg: Julius Groos Verlag
2. Bralczyk, J. (2009). Porzekadła na każdy dzień. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA
3. Browning, D. C. (1951). Everyman's Dictionary of Quotations and Proverbs. London: J. M. Dent & Sons Ltd, New York: Dutton & Co. Inc
4. Ciechanowicz, J. & H. (2002). Przysłowie prawdę powie. Mały niemiecko-polski słownik porzekadeł i przysłów. Sprichwort, Wahrwort. Kleines deutsch-polnisches Spruch- und Sprichwörterbuch. Tarnobrzeg: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE
5. Ciechanowicz, J. (2008). Niemieckie idiomy, zwroty, porzekadła, skrzydlate słowa, przysłowia./ Deutsche Idiome, Redewendungen, Sprüche, geflügelte Worte, Sprichwörter. New York: Polish GuidePublishing
6. Ciechanowicz, J. & Jakubowicz-Turbacz, K. (2009). Phraseologisches Wörterbuch Deutsch-Polnisch/Niemiecko-polski słownik frazeologiczny: Tarnobrzeg: Zespół Kolegiów Nauczycielskich
7. Eisbrenner, R. (2008). Das große Buch der Bauernregeln. Köln: Anaconda Verlag GmbH
8. Gerbert, M., Zimmermann, P. (1990). Idiomatiche Redewendungen Englisch-Deutsch. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie
9. Glensk, J. (1986). Współczesna aforystyka polska. Łódź: Wydawnictwo Łódzkie
10. Gollmitz, R. & Kunze, H. (1973). Irren ist menschlich, sagte der Igel... Alte und neue BeispielsprichwörterBerlin: Eulenspiegel Verlag

11. (1988). Gut gesagt und formuliert. Ein unterhaltsamer Ratgeber für die deutsche Sprache. Stuttgart: Verlag Das Beste GmbH
12. (2002). Idioms. Englische Redewendungen von A – Z. St. Gallen: Otus Verlag AG
13. Knowles, E. (2009). Little Oxford Dictionary of Proverbs. Oxford: University Press
14. Krzyżanowski, J. (1969). Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy
15. Masłowski, D.&W. (2000). Przysłowia Świata. Kęty: Wydawnictwo Antyk
16. Messinger, H. (1965). Langenscheidts Handwörterbuch Deutsch-Englisch, Englisch-Deutsch. Berlin und München: Langenscheidt KG
17. Mahling, P. (1980). Worte wie Nüsse. Freches sorbisches Sprichwörterbuch. Bautzen: VEB Domowina-Verlag
18. Marianowicz, A. & Groński, R. M. (1975). Denkspiele. Polnische Aphorismen des 20. Jahrhunderts. Berlin: Verlag Volk und Welt
19. Masłowski, D. & W. (2000). Przysłowia Świata. Kęty: Wydawnictwo Antyk
20. Michael, R. (...). Schönes Wetter heute? Kalendersprüche und Bauernregeln aus fünf Jahrhunderten. Gütersloh: Praesentverlag Hein Peter
21. Mieder, W. (2003). English Proverbs. Fremdsprachentexte. Stuttgart: Philipp Reclam jun. GmbH & Co.
22. Müller-Hegemann, A. & Otto, L. (1966). Leipzig: Bibliographisches Institut
23. Nowakowska, Katarzyna. (2009). Wielka Księga Przysłów. Warszawa: Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Handlowe „Arystoteles”
24. Pajak, Cz. (2007). Słownik przysłów i powiedzeń angielsko-polski, polsko-angielski. Warszawa: Wiedza Powszechna

25. Prędota, S. (1993). Mały niemiecko-polski słownik przysłów.
Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
26. PONS Wörterbuch Deutsch-Englisch, Englisch-Deutsch. (2002).
Stuttgart: Ernst Klett Verlag
27. Piprek, J. & Ippoldt, J. (1969). Großwörterbuch Deutsch-Polnisch,
Polnisch-Deutsch A-K
28. Piprek, J. & Ippoldt, J. (1970). Großwörterbuch Deutsch-Polnisch,
Polnisch-Deutsch L-Z
29. Rosky Dr.,T. (Hrsg.)(2008). Sprichwörter aus aller Welt. Augsburg:
Weltbild Buchverlag
30. Scheffel, E. (1974). Der gepfefferte Spruchbeutel. Berlin:
Eulenspiegel Verlag
31. Speake, J. (2008). The Oxford Dictionary of Proverbs. Oxford:
University Press
32. Stanisławski, J. (1966). The Great English-Polish Dictionary.
Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna
33. Uthe-Spencker, A. (1986). English Proverbs Leipzig: Deutscher
Taschenbuch Verlag
34. Werner, H. (2010). Lateinische Sprichwörter. Hamburg: Nikol
Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.

Dieses Sprichwörterbuch ist eine vergleichende dreisprachige Sammlung von Sprichwörtern und idiomatischen Redewendungen. Es bietet eine Auswahl von Sprichwörtern, die in der deutschen, englischen und polnischen Sprache in gleicher oder ähnlicher Form Anwendung finden.

Die Sammlung umfasst ungefähr 8000 Sprichwörter.

Viele Sprichwörter sind sehr populär, viele sind aber auch in Vergessenheit geraten und tauchen fast nicht mehr in Sprichwörter-Publikationen der letzten Jahre auf. Einige erleben eine Renaissance in dieser Ausgabe, auch wenn sie manchmal etwas archaisch klingen.

Spruchwörter wurzeln tief in der Tradition und werden von Generation zu Generation weitergegeben. Sie spiegeln die Weisheit der Menschheit in einer knappen Form wider.

Diese Sprichwörtersammlung ist ein Beitrag für das Zusammenleben und die Integration der Sprachkulturen der drei europäischen Länder: Deutschland, Großbritannien und Polen. Ein Beitrag zur besonderen Art der Verständigung.

ISBN: 978-3-86937-139-9

€ 19,90

